

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและสังคม การผลิต การตลาด
และกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่
ต.แม่แฝกใหม่ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่”

โดย
ภัณฑิรา นันทพงษ์ และคณะ

24 กันยายน 2547

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ “การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและสังคม การผลิต การตลาด
และกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่
ต.แม่แฝกใหม่ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่”

คณะผู้วิจัย

1. นางสาวภัณทิรา นันทพงษ์ หัวหน้าโครงการ
2. นางสาวพิมพ์ชนก สังข์แก้ว นักวิจัย
3. นางสาวเสาวนีย์ กาญจนหย่า นักวิจัย
4. นางสาวปิยวัลค์ ตัญตรัยรัตน์ นักวิจัย

สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

คำนำ

ในอดีต เกษตรกรไทยทำการเกษตรแบบปลูกพืชเชิงเดี่ยว มีการใช้สารเคมี และใช้ปุ๋ย เร่งผลผลิต เพื่อเอาไปขายให้ได้ราคา เป็นการทำการเกษตรแบบต่างคนต่างทำ ต่างคนต่างขาย นอกจากนี้ยังถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลางที่กดราคาสินค้า ทำให้เกษตรกรไทยยากจน เนื่องจากไม่มีการรวมกลุ่มกันทำ ไม่ร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

เกษตรทฤษฎีใหม่เป็นแนวทางหนึ่งที่เป็นทางออกให้เกษตรกร ซึ่งเป็นการทำการเกษตรแบบยั่งยืนรูปแบบหนึ่ง โดยมีแนวคิดในการเกษตรโดยเน้นให้เกษตรกรพออยู่พอกิน โดยมีหลักสำคัญคือ ต้องการให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงตนเองได้ในระดับที่ประหยัด และทำให้เกษตรกรรายย่อยสามารถพึ่งตนเองได้ และที่สำคัญก็คือ จะเป็นระบบที่สร้างความสามัคคีในหมู่คณะและครอบครัว รู้จักช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการร่วมคำกับธุรกิจเอกชน รวมมือกับแหล่งเงินและแหล่งพลังงาน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่สมบูรณ์

คณะผู้วิจัยได้เจาะจงทำการศึกษาในกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริ ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาครัฐได้มีการจัดเป็นเขตนิคม เกษตรกรได้รับการจัดสรรที่ดินเพื่อทำการเกษตร มีการชลประทาน เพื่อพัฒนาแหล่งน้ำให้เกษตรกรสามารถมีน้ำใช้ตลอดปี จึงทำให้เกษตรกรหันมาทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งพื้นที่นี้มีความพิเศษกว่าพื้นที่อื่นที่มีการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่เหมือนกันคือ มีการรวมกลุ่มที่ถูกต้อง มีเครือข่ายที่ชัดเจน เป็นไปตามรูปแบบของการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ในขั้นที่ 1 และ ขั้นที่ 2 จึงเป็นพื้นที่ที่น่าจะเข้าไปทำการศึกษาวิจัย

คณะผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญ ซึ่งการวิจัยนี้มีผลต่อการปรับเปลี่ยนวิถีทางการเกษตรของเกษตรกร และส่งผลต่อเนื่องถึงคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ในการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคม และวิสัยทัศน์ของเกษตรกรต่อโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่
2. ศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ด้านการผลิต การตลาด และกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกร
3. ศึกษารูปแบบของการผลิต การตลาด กระบวนการเรียนรู้ที่ผ่านมาของเกษตรกรในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่
4. ศึกษาแนวทางในการพัฒนารูปแบบการผลิต การตลาด และกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่

คณะผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยครั้งนี้จะเกิดประโยชน์ต่อผู้ศึกษาที่ต้องการพัฒนาการเกษตรของตนเอง หรือปรับเปลี่ยนวิถีทางการเกษตรเชิงเดี่ยวไปเป็นเกษตรทฤษฎีใหม่ นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังให้ความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกร จึงใช้เทคนิคการศึกษาโดย จัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการโดยใช้การปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) และมีการสนทนากลุ่ม (FGD) โดยได้รับความอนุเคราะห์ด้วยดีจาก สกว.

คณะผู้วิจัย

24 กันยายน 2547

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ	(2)
สารบัญตาราง	(4)
สารบัญภาพ	(6)
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์	4
วัตถุประสงค์หลัก	4
วัตถุประสงค์ย่อย	5
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	5
ขอบเขตของการวิจัย	6
พื้นที่ศึกษา	7
นิยามศัพท์	8
บทที่ 2 แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา	10
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	34
กรอบแนวคิดในการวิจัย	39
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย	40
วิธีการดำเนินการวิจัย	40
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	40
ระยะเวลาของโครงการ	41
ขั้นตอนการวิจัย	41
บทที่ 4 บริบทชุมชน	42
สภาพและความเป็นมาของตำบลแม่แฝกใหม่	42
ลักษณะทั่วไปของตำบลแม่แฝกใหม่	42
พื้นที่และการใช้พื้นที่	42

ประชากร	48
เส้นทางคมนาคม	50
การนับถือศาสนาของประชากร	51
สถานที่บริการด้านการศึกษา	51
ประวัติความเป็นมา	51
บทที่ 5 ผลการวิจัย	65
รายงานผลการดำเนินกิจกรรม	65
รายงานผลการศึกษา	69
บทที่ 6 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	185
ข้อเสนอแนะ	191
ข้อค้นพบ	192
ปัญหา และอุปสรรค	193
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	
แบบสัมภาษณ์	
รายชื่อเกษตรกร	

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนประชากรตำบลแม่แฝกใหม่	48
2 จำนวนครัวเรือนเกษตรกรตำบลแม่แฝกใหม่	49
3 สหกรณ์และกลุ่มนิติบุคคลจดทะเบียน	63
4 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	64
5 จำนวนและร้อยละจำแนกตามกลุ่มกิจกรรมของเกษตรกร	81
6 จำนวนและร้อยละจำแนกตามจำนวนกลุ่มกิจกรรมที่เกษตรกรเข้าร่วม	82
7 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกิจกรรมกับรายได้	84
8 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกิจกรรมกับรายจ่าย	85
9 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกิจกรรมกับผลผลิต	86
10 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกิจกรรมกับหนี้สิน	87
11 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกิจกรรมกับทรัพย์สิน	88
12 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกิจกรรมกับการออม	89
13 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกิจกรรมกับการได้รับการยกย่องนับถือ	90
14 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกิจกรรมกับการมีส่วนร่วม	91
15 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกิจกรรมกับการมีเวลาว่าง	92
16 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกิจกรรมกับการฝึกอบรม	93
17 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกิจกรรมกับการติดต่อกับเจ้าหน้าที่	94
18 ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับกลุ่มกิจกรรมของเกษตรกร	95
19 ความแตกต่างของการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมจำแนกตามความหลากหลายของการทำกิจกรรม	99
20 การเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร	102
21 การเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางสังคมของเกษตรกร	104
22 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามคะแนน	107
23 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรบ้านเจดีย์แม่ครัว จำแนกตามความรู้เกี่ยวกับการเกษตรทฤษฎีใหม่	110
24 เจตคติของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตำบลแม่แฝกใหม่	116
25 วิธีการซื้อปัจจัยการผลิตของเกษตรกร โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่	130

26	ตลาดซื้อปัจจัยการผลิตของเกษตรกรโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่	133
27	ความสัมพันธ์กับผู้ขายของเกษตรกรโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่	138
28	วิธีการขายผลผลิตของเกษตรกรโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่	161
29	ตลาดขายผลผลิตของเกษตรกรโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่	163
30	ความสัมพันธ์กับผู้ซื้อของเกษตรกรโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่	166

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1. เบญจจันท์ของชุมชน	21
2. แบบจำลองกรอบแนวคิดรวบยอด	39
3. แผนที่ตั้งชุมชนและการประ โยชน์ที่ดิน	44
4. ภาพตัดขวางพื้นที่ตำบลแม่แฝกใหม่	44
5. แผนที่แสดงความเหมาะสมด้านกายภาพในการปลูกข้าว	45
6. แผนที่เขตส่งเสริมการเกษตร	46
7. แผนที่แสดงสถานที่สำคัญในพื้นที่ตำบลแม่แฝกใหม่	47
8. แผนที่แสดงพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก – แม่จัด	53
9. แผนที่แสดงเส้นทางระหว่างตัวอำเภอเมืองเชียงใหม่ถึงตำบลแม่แฝกใหม่	60
10. การตั้งบ้านเรือนของเกษตรกรกลุ่มทฤษฎีใหม่	62
11. กลุ่มกิจกรรมออมทรัพย์	71
12. กลุ่มกิจกรรมเพาะเห็ด	72
13. โรงเพาะเห็ด	72
14. ยุ้งนางเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าว	73
15. พื้นที่ปลูกข้าว	73
16. ผลิตภัณฑ์น้ำสกัดชีวภาพ	74
17. การทำปุ๋ยชีวภาพ	74
18. กลุ่มกิจกรรมเลี้ยงไก่	75
19. โรงเลี้ยงไก่ไข่	76
20. กลุ่มกิจกรรมเลี้ยงสุกร/วัว	76
21. บ่อเลี้ยงปลาของเกษตรกร	77
22. แปลงปลูกผักปลอดสารพิษ	78
23. แปลงสาธิตการปลูกผักปลอดสารพิษ	78
24. หัวพันธุ์มันฝรั่ง	79
25. แปลงปลูกมันฝรั่ง	79
26. สวนฝรั่งในกลุ่มกิจกรรมไร่นาสวนผสม	80
27. สวนลำไยในกลุ่มกิจกรรมไร่นาสวนผสม	80

28. โครงสร้างตลาดปัจจัยการผลิต	129
29. โครงสร้างตลาดกิจกรรมเมล็ดพันธุ์ข้าว	142
30. โครงสร้างตลาดกิจกรรมไร่นาสวนผสม	145
31. โครงสร้างตลาดกิจกรรมผักปลอดสารพิษ	147
32. โครงสร้างตลาดเพาะเห็ดหอม	149
33. โครงสร้างตลาดเห็ดทั่วไป	150
34. โครงสร้างตลาดกิจกรรมเลี้ยงปลา	152
35. โครงสร้างตลาดกิจกรรมเลี้ยงไก่	154
36. สารลดกรดในดิน	155
37. สารสมุนไพรสะเดาขนาดเล็ก	156
38. ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ	156
39. ปุ๋ยน้ำชีวภาพ	157
40. สมุนไพรไล่แมลงสะเดาและโลชั่น	158
41. โครงสร้างตลาดกิจกรรมปุ๋ยและน้ำสกัดชีวภาพ	160
42. สำนักงานกลุ่มเกษตรกรทำไร่แม่แฝกใหม่	169
43. โรงเรียนเกษตรกรผู้ปลูกกะหล่ำดอก	169
44. การประชุมในวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ.2546	172
45. เกษตรกรที่เข้าร่วมการประชุมในวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2546	172
46. การประชุมกลุ่มทุกวันที่ 25 ของทุกเดือน	178
47. บรรยายการประชุมกลุ่ม	178
48. การเรียนรู้ของเกษตรกรกลุ่มกิจกรรมผักปลอดสารพิษ	181
49. ราคาสินค้าของกลุ่มกิจกรรมผักปลอดสารพิษ	181
50. เกษตรกรร่วมกันวางแผนการผลิตเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ.2546	182

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพทั่วไป

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร เกษตรกรมีแหล่งน้ำและแหล่งที่ดินทำกินอยู่มากมาย แต่ปัจจุบันนี้เกษตรกรได้รับความเดือดร้อนอย่างมาก จากปัญหาความแห้งแล้งและขาดแคลนทรัพยากรน้ำ พื้นที่การเกษตรที่อาศัยน้ำฝนยังเสี่ยงกับความแปรปรวนของดินฟ้าอากาศที่บางปีมีปริมาณน้ำเพียงพอแต่บางปีปริมาณน้ำไม่เพียงพอ ซึ่งอาจจะมีการขุดบ่อหรือสระเก็บกักน้ำไว้ใช้บ้างแต่ก็ไม่มีขนาดแน่นอน ระบบการปลูกพืชก็ไม่มีหลักเกณฑ์ตายตัว ส่วนใหญ่ก็จะปลูกพืชเพียงชนิดเดียวและมีการใช้ปัจจัยการผลิตที่ไม่เหมาะสม

จากการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเยี่ยมประชาชนในชนบทต่าง ๆ ทรงพบเห็นความทุกข์เดือดร้อนเกี่ยวกับการครองชีพของราษฎร อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติ ทรงตระหนักและห่วงใยจึงได้มีพระดำริเรื่องแหล่งน้ำว่า

“ชนชาตินั้นได้ปรับตัวสร้างความสมดุลระหว่างธรรมชาติและวิถีชีวิตของมนุษย์อยู่แล้ว จะเห็นได้ว่าสภาพภูมิประเทศได้ปรับตัวเองเป็นลักษณะ หนอง คลอง บึง เพื่อเก็บกักน้ำยามหลากมาในหน้าฝน ซึ่งทำให้มีน้ำใช้ในยามแล้ง แต่มนุษย์กลับละเลยไม่ดูแลสมบัติธรรมชาติ อันล้ำค่านี้และนอกจากไม่ดูแลแล้ว มนุษย์ยังมีความโลภที่ทำลายโครงสร้างธรรมชาตินี้ด้วย หนอง คลอง บึง จึงอยู่ในสภาพตื้นเขินจนใช้การไม่ได้ หลายส่วนถูกยึดครองโดยไม่เป็นธรรม ผลสุดท้ายทุกขยักเกิดขึ้น ยามน้ำหลากก็ไหลบ่าเพราะไม่มีหนอง คลอง บึง คอยรองรับเพื่อผ่อนคลาย ความรุนแรงและเมื่อหน้าแล้งก็เกิดภาวะความแห้งแล้งไม่มีปริมาณน้ำเก็บกักไว้ใช้”

เพื่อให้เกษตรกรสามารถจัดการที่ดินและแหล่งน้ำได้อย่างผสมผสานกลมกลืนกับปัจจัยการผลิตและวิถีชีวิตของเกษตรกรไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” อันเป็นวิธีปฏิบัติของเกษตรกรที่เป็นเจ้าของที่ดินจำนวนน้อยแปลงเล็ก (ประมาณ 15 ไร่) โดยมีหลักสำคัญที่ต้องการให้เกษตรกรมีการผลิตให้เพียงพอ มีกินมีใช้เพียงเลี้ยงตัวได้

โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นโครงการหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระราชทานแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาน้ำเพื่อการเกษตรให้ราษฎรโดยการดำเนินการขุดสระเพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้ในการเพาะปลูก การประมง และการเลี้ยงสัตว์ ยามหน้าแล้ง (สมาคมอนุรักษ์ดิน

และน้ำแห่งประเทศไทย, 2539: 23-24 โครงการนี้ หน่วยงานในกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ตาม จังหวัดต่าง ๆ มีการขยายผล แนะนำ เผยแพร่ไปสู่ราษฎรทั่วประเทศ ซึ่งเกษตรกรต่างให้ความสนใจ นำ ไปดำเนินการอย่างกว้างขวาง (ปราโมทย์ ไม้มืด, 2540: 87-88) แนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่นี้ เกษตรกร จำเป็นต้องประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งจะต้องมีการดำเนินการ อย่างระมัดระวัง จึงเกิดประโยชน์สูงสุด (เกษม พวงจิก, 2539: 15)

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล (ศูนย์พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2541: 11) ได้อธิบายความจากกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540 ว่าให้เน้นที่การพอมีพอกินพร้อมกับยึดหลักความสามัคคี การพอมีพอกินนั้น หมายถึง การพึ่งตนเองโดยแบ่งเป็นการพึ่งตนเอง 5 ด้าน คือ **ด้านจิตใจ** ทำตนให้เป็นที่พึ่งตนเองมี จิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและชาติโดยรวม **ด้านสังคม** แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกันเชื่อมโยงกันเป็น เครือข่ายชุมชน **ด้านทรัพยากรธรรมชาติ** ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาดพร้อมทั้ง หาทางเพิ่มมูลค่า **ด้าน เทคโนโลยี** (ภูมิปัญญาชาวบ้าน) จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เทคโนโลยีเข้ามาใหม่ซึ่งมีทั้งดี และไม่ดีแยกแยะยาก แต่ก็ต้องมีพอสมควรเพื่อการดำรงชีวิตในพื้นที่ การพัฒนาจะต้องสอดคล้องกับ ภูมิศาสตร์ สังคม และ **ด้านเศรษฐกิจ** ส่วนใหญ่นักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้ แต่ไม่มีการมุ่งที่การลด รายจ่าย ใน ระยะเวลาที่เราต้องปรับทิศทาง คือ ในเบื้องต้นเราต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อน นอกจากนั้นใน กระแสพระราชดำรัสยังเน้นถึงการดำเนินการตามหลักการของทฤษฎีใหม่ ทั้ง 3 ขั้น คือ

ทฤษฎีใหม่ : ขั้นที่หนึ่ง มุ่งเน้นระบบการผลิตแบบพอเพียงโดยเลี้ยงตนเองได้ (self sufficiency) ในระดับชีวิตที่ประหยัดก่อนและการพัฒนาสังคมที่เน้น"ความสามัคคีในท้องถิ่น"

ทฤษฎีใหม่ : ขั้นที่สอง ให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ร่วมแรง ร่วมมือกัน ด้วยความร่วมมือของหน่วยราชการ มูลนิธิ และเอกชน ในด้านต่าง ๆ คือ การผลิต (พันธุ์พืช เตรียมดิน ชลประทาน ฯลฯ) การตลาด (ลานตากข้าว ยุ้ง เครื่องสีข้าว การจำหน่ายผลผลิต) การเป็นอยู่ (กะปิ น้ำ ปลา อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ) สวัสดิการ (สาธารณสุข เงินกู้) การศึกษา (โรงเรียนทุนการศึกษา ศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก) และพัฒนาสังคมและศาสนาต่อไป

ทฤษฎีใหม่ : ขั้นที่สาม เป็นการร่วมค้ากับธุรกิจเอกชน โดยติดต่อร่วมมือกับแหล่งเงิน (ธนาคาร) และกับแหล่งพลังงาน (บริษัทน้ำมัน) เพื่อตั้งและบริหารโรงสี ตั้งและบริหารร้านสหกรณ์ ช่วยการลงทุน ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ฝ่ายเกษตรกรและฝ่ายธนาคารกับบริษัทจะได้รับผล ประโยชน์ เกษตรกรขายข้าวและพืชผลการเกษตรในราคาสูง (ไม่ถูกกดราคา) ธนาคารกับบริษัทซื้อข้าว บริโภคในราคาต่ำ (ซื้อข้าวเปลือกตรงจากเกษตรกรและสีมาเอง) เกษตรกรซื้อ เครื่องอุปโภคในราคาต่ำ

เป็นร้านสหกรณ์ราคาขายส่ง ธนาคารกับบริษัทจะสามารถกระจายบุคลากร เกษตรกรถือครองที่ดินและดำรงชีวิตครอบครัวอย่างพอมีพอกิน ลดปัญหาการละทิ้ง ถิ่นที่อยู่และลดปัญหาในชุมชนเมือง

ปัจจุบันในจังหวัดเชียงใหม่มีเกษตรกรให้ความสำคัญและเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นจำนวนมาก จากการสำรวจของสำนักงานเกษตรและ สหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ ในปี พ.ศ.2542 พบว่า ในจังหวัดเชียงใหม่มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ทั้งสิ้น 440 ราย จาก 22 อำเภอและ 2 กิ่งอำเภอ ซึ่งแต่ละรายมีการดำเนินงานอย่างเข้มแข็ง และขยันหมั่นเพียรตลอดมา ส่งผลให้เกษตรกรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นโครงการหนึ่งซึ่งเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 ซึ่งในอดีตเกษตรกรทำการเกษตรแบบเชิงเดี่ยว คือ ปลูกพืชเพียงชนิดเดียว เพาะปลูกเองและขายผลผลิตเอง ทำให้ปริมาณผลผลิตน้อย ต้นทุนการผลิตสูงและไม่สามารถกำหนดราคาผลผลิตได้ ส่งผลให้รายได้ไม่เพียงพอเลี้ยงครอบครัว เมื่อโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ได้เริ่มเข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่ และมีการขยายผลมายัง ตำบลแม่แฝกใหม่ เกษตรกรที่มีความสนใจในการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่จึงรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ขึ้น มีสมาชิกแรกตั้ง 15 ราย แต่ปัจจุบันมี 66 ราย ซึ่งทำให้เห็นถึงการรวมกลุ่มของเกษตรกรมีความเข้มแข็งขึ้นตามลำดับและมีลักษณะการรวมกลุ่มเครือข่ายที่ชัดเจน โดยมีกิจกรรมที่ทำ ได้แก่ เพาะเห็ด เมล็ดพันธุ์ข้าว น้ำสกัดชีวภาพ เลี้ยงไก่ เลี้ยงสุกร/วัว เลี้ยงปลา ฝึกปลูกปลอดสารพิษ มันฝรั่ง ไร่นาสวนผสม และออมทรัพย์ การทำกิจกรรมของกลุ่มเกษตรกรมีผลการดำเนินงานที่ทำให้เกษตรกรในกลุ่มเครือข่ายสามารถพึ่งตนเองได้และมีรายได้ที่เพียงพอเลี้ยงครอบครัว

สภาพปัญหาและการแก้ไข

สำหรับเครือข่ายเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริ ในพื้นที่ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ นี้มีจุดที่น่าสนใจตรงที่มีการรวมกลุ่มของเครือข่ายอย่างชัดเจนและการดำเนินงานของกลุ่มก็เข้าสู่หลักการข้อที่สองของแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ คือการรวมพลังกันในรูปกลุ่มดำเนินตามขั้นที่ 1, 2 มีลักษณะที่ไม่เหมือนใคร ทำให้น่าสนใจ แต่การพัฒนายังไม่สมบูรณ์ เนื่องจากยังมีปัญหาด้านการผลิต การตลาด และกระบวนการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาสู่ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 ในอนาคต การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เพื่อรวบรวมข้อมูลการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่ให้ทราบถึงการพัฒนาการเกษตรทฤษฎีใหม่ที่ครอบคลุมเนื้อหา 4 ด้าน ประกอบด้วย

1. การเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร
2. การวางแผนการผลิตของเกษตรกร
3. การตลาดของเกษตรกร
4. กระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกร

ทั้งนี้เนื่องจากต้องการทราบผลของการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม โดยที่การวางแผนการผลิต และการพัฒนาการตลาด เป็นส่วนหนึ่งที่จะสามารถเริ่มต้นในการปรับปรุงวิธีการดำเนินการเกษตรของเกษตรกร เพื่อให้การดำเนินการเกษตรหันสู่ทางออก หรือตามของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง อีกทั้งเกษตรกรหากยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ก็สามารถเพิ่มเติมให้ความรู้เพิ่มขึ้น ได้ส่งผลให้กลุ่มเกษตรกรมีศักยภาพในการดำเนินงานเพิ่มมากขึ้น โดยมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน ก็จะสร้างจิตสำนึกให้แก่เกษตรกร และเน้นให้เกษตรกรเรียนรู้เพื่อพึ่งตนเองให้ได้มากที่สุด ดังนั้นผลการศึกษาดังกล่าวจะเป็นข้อมูล ในการกำหนดแนวทางใน การพัฒนาการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์สูงสุด

1.2 วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์หลัก

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และวิสัยทัศน์ของเกษตรกรต่อโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่
2. เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ด้านการผลิต และกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษารูปแบบของการผลิต การตลาด และกระบวนการเรียนรู้ที่ผ่านมาของเกษตรกรในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่
4. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนารูปแบบการผลิต การตลาด และกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่

วัตถุประสงค์ย่อย

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่
3. เพื่อศึกษาวิสัยทัศน์การพัฒนาของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่
4. เพื่อศึกษาผลของรูปแบบการผลิตของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่
5. เพื่อกำหนดแนวทางการวางแผนการผลิตที่พึงประสงค์ร่วมกันของกลุ่มเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่
6. เพื่อศึกษาโครงสร้างและรูปแบบการตลาดเกษตรทฤษฎีใหม่ ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
7. เพื่อศึกษารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่
8. เพื่อศึกษาผลการเรียนรู้ด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติของเกษตรกร ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
9. เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่มีผลต่อการผลิต และตลาดเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
10. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาทางด้านการผลิต การตลาด และกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

1.3 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงรูปแบบการผลิต การตลาด และกระบวนการเรียนรู้ที่ผ่านมาของเกษตรกรในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่
2. ทราบถึงผลที่เกิดขึ้นจากการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ด้านการผลิต การตลาด และกระบวนการการเรียนรู้ของเกษตรกร

3. ทราบถึงสภาพการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคม และวิสัยทัศน์ของเกษตรกรต่อโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่
4. ได้แนวทางการพัฒนารูปแบบการผลิต การตลาด และกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่

ผลที่คาดว่าจะได้รับ (ย่อ)

1. ได้ทราบข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมบางประการของเกษตรกร ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อใช้เป็นแนวทางให้ข้อเสนอแนะสำหรับเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการได้ใช้ในการปรับปรุงวิธีการดำเนินงานให้สอดคล้องกับความสนใจ โดยประสานงานกับนโยบายและแผนงานของผู้บริหารในระดับกรม ระดับภาค ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล
2. ได้ข้อมูลที่เป็นบริบทของการทำโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยผ่านกิจกรรมที่เกษตรกรทำ
3. เกษตรกรจะทราบถึงผลการดำเนินงานหลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่
4. เกษตรกรทราบถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่
5. ได้ข้อมูลสภาพการผลิต และวิธีการวางแผนการผลิตที่ได้ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
6. ได้แผนการผลิตร่วมกันของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่
7. สามารถกระตุ้นให้เกษตรกรเกิดกระบวนการเรียนรู้ในการวางแผนการผลิตร่วมกัน
8. สามารถกระตุ้นให้กลุ่มเกษตรกรร่วมมือกันที่จะสนใจและเอาใจใส่ในการดำเนินกิจกรรมทางการตลาด
9. ได้แผนปฏิบัติการที่จะเป็นแนวทางในการทำโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่แก่ กลุ่มเกษตรกรตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1.4.1 เรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

การศึกษาวิจัย มุ่งที่จะศึกษาการเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ ผลผลิต รายได้ รายจ่าย หนี้สิน ทรัพย์สิน การออม การได้รับการยกย่องนับถือ การมีส่วนร่วมทางสังคม และการมีเวลาว่างการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ โดยศึกษาจากกิจกรรมของเกษตรกร และศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิด

การเปลี่ยนแปลง ได้แก่ ความรู้และความเข้าใจ การมีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม สภาพที่ดิน การวางแผน และปัจจัยการผลิต และการวางแผนการตลาด

1.4.2 เรื่องของการวางแผนการผลิตร่วมกัน

การศึกษาวิจัย มุ่งที่จะศึกษาการวางแผนการผลิต และพัฒนาการวางแผนการผลิต โดยมุ่งที่จะให้เกษตรกรได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิตร่วมกัน ของเกษตรกรเครือข่ายผู้เข้าร่วมโครงการ เกษตรทฤษฎีใหม่ ด้วยวิธีการศึกษาสภาพการผลิตของกลุ่มเกษตรกรและกำหนดการวางแผนการผลิต ร่วมกันของกลุ่มเกษตรกร โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

1.4.3 เรื่องการพัฒนาการตลาด

การศึกษาวิจัยมุ่งที่จะศึกษาโครงสร้างตลาดเกษตรทฤษฎีใหม่ ปัจจัยที่มีผลต่อโครงสร้างตลาด เกษตรทฤษฎีใหม่ ได้แก่ ชนิด ปริมาณและความหลากหลายสินค้า ความยากง่ายของการคมนาคม ต้นทุนในการขนส่งและความคุ้มทุน ความแตกต่างของราคาที่ได้รับ การปฏิสัมพันธ์ทางการตลาดที่มีความ ยุติธรรมและแสดงถึงความเป็นเพื่อน (ไม่ใช่เพียงผู้ซื้อกับผู้ขายเท่านั้น) โดยมุ่งที่จะหาแนวทางการ พัฒนาการตลาดจากการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคของกลุ่ม (SWOT)

1.4.4 เรื่องกระบวนการเรียนรู้

การศึกษาวิจัยมุ่งที่จะศึกษาถึงกระบวนการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของเกษตรกร ผู้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยศึกษาจากความรู้ เจตคติ พฤติกรรม ซึ่งจะส่งผลต่อการแก้ ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ทั้งระดับครัวเรือนและชุมชน รวมทั้งหาแนวทางพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของ เกษตรกรโดยให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการพัฒนา

1.5 พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษาโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีพื้นที่ดำเนินโครงการครอบคลุม 5 หมู่บ้าน คือ

หมู่ที่ 3 บ้านเจดีย์แม่ครัว

หมู่ที่ 4 บ้านข้าวมุง

หมู่ที่ 6 บ้านพะเจดีย์

หมู่ที่ 9 บ้านกลางพัฒนา

หมู่ที่ 11 บ้านเจดีย์พัฒนา

1.6 นิยามศัพท์

1. โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ หมายถึง การเกษตรตามแนวทางที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทาน เพื่อการบริหารทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยแบ่งแปลงเป็นอัตราส่วน 30 : 30 : 30 : 10 คือ ร้อยละ 30 ใช้ขุดสระเก็บกักน้ำเพื่อเสริมน้ำฝน ร้อยละ 30 ใช้ปลูกข้าวในฤดูฝน เพื่อเพียงพอบริโภคตลอดปี อาจปลูกพืชที่มีราคาดีในฤดูแล้ง หากน้ำเพียงพอ ร้อยละ 30 ปลูกพืชยืนต้น พืชไร่ พืชผัก และสมุนไพรเพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน ร้อยละ 10 ใช้เป็นที่อยู่อาศัย ถนน คันดิน และสิ่งก่อสร้าง
2. สถานภาพทางเศรษฐกิจ หมายถึง ผลผลิต รายได้ รายจ่าย หนี้สิน ทรัพย์สิน และการออม
3. สถานภาพทางสังคม หมายถึง การได้รับการยกย่องนับถือ การมีส่วนร่วมในสังคม การมีเวลาว่าง การฝึกอบรม และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่
4. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม หมายถึง สิ่งที่มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ สภาพที่ดิน การวางแผนและปัจจัยการผลิต การวางแผนการตลาด และการมีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม
5. การวางแผนการผลิตร่วมกัน หมายถึง การที่เกษตรกรมีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิตร่วมกัน ช่วยกันคิด ช่วยกันปฏิบัติ
6. แผนการผลิตร่วมกัน หมายถึง แผนการผลิตที่เกษตรกรมีการวางแผนร่วมกัน มีการผลิตร่วมกันในกิจกรรมเดียวกัน อาจรวมไปถึงการใช้ปัจจัยการผลิตร่วมกัน
7. กิจกรรมของเกษตรกร หมายถึง กิจกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของเกษตรทฤษฎีใหม่ เช่น เพาะเห็ด เมล็ดพันธุ์ข้าว น้ำสกัดชีวภาพ เลี้ยงไก่ เลี้ยงสุกร เลี้ยงปลา พืชผัก มันฝรั่ง ไม้ผลและผักปลอดสารพิษ
8. ข้อมูลพื้นฐาน หมายถึง ข้อมูลทั่วไปเพื่อใช้ประกอบการกำหนดแผนการผลิตร่วมกันของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานในการผลิต และข้อมูลพื้นฐานในการบริโภค
9. กระบวนการกลุ่ม หมายถึง กระบวนการวิจัยที่มีการใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) โดยเกษตรกรผู้ปฏิบัติโดยตรงได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น หรือกำหนดแผนการผลิตของกลุ่ม

10. โครงสร้างตลาดเกษตรทฤษฎีใหม่ หมายถึง ลักษณะของการจัดองค์การของตลาดเกษตรทฤษฎีใหม่ ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการดำเนินการตลาด โดยแบ่งออกเป็น แบบเดี่ยว หมายถึง เกษตรกรดำเนินการตลาดด้วยตนเอง และแบบกลุ่ม หมายถึง เกษตรกรดำเนินการตลาดตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

11. ปัจจัยที่มีผลต่อโครงสร้างตลาดเกษตรทฤษฎีใหม่ หมายถึง สิ่งที่มีผลกระทบต่อโครงสร้างตลาดเกษตรทฤษฎีใหม่ ได้แก่ ชนิด ปริมาณและความหลากหลายของสินค้า ความยากง่ายของการคมนาคม ต้นทุนในการขนส่งและความคุ้มทุน ความแตกต่างของราคาที่ได้รับ การปฏิสัมพันธ์ทางการตลาดที่มีความยุติธรรมและแสดงถึงความเป็นเพื่อน (ไม่ใช่เพียงผู้ซื้อกับผู้ขายเท่านั้น)

12. การปฏิสัมพันธ์ทางการตลาด หมายถึง การทำการติดต่อซื้อขายผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกร

13. กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง วิธีการเรียนรู้ของเกษตรกรในเรื่องเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยแบ่งออกเป็นแบบเดี่ยว หมายถึง การที่เกษตรกรศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น การอ่านหนังสือ คู่มือทัศน เป็นต้น และแบบกลุ่ม หมายถึง การที่เกษตรกรเรียนรู้ร่วมกัน ได้แก่ การอบรม ศึกษา ดูงาน วิจัย

14. ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม หมายถึง การที่สมาชิกในชุมชนมีการติดต่อสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จากการทบทวนทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องและผลงานการศึกษาที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ถึงปัญหาและวิธีการดำเนินการวิจัยได้อย่างถูกต้องโดยประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้

1. **ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง** ประกอบไปด้วย ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์องค์กรธุรกิจ ความสัมพันธ์ของเกษตรกรกับตลาดสินค้าเกษตร การตลาดสำหรับสินค้าเกษตรกรรม ทฤษฎีเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริ แนวคิดเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธของ อี.เอฟ. ชูเมกเกอร์ แนวคิดพุทธเกษตร การวางแผนการตลาด การวิเคราะห์ความสามารถขององค์การ (SWOT) การสนทนากลุ่ม แนวคิดเครือข่ายการเรียนรู้ แนวคิดการประหยัดจากขนาด ทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ทฤษฎีกระบวนการเรียนรู้

2. ผลงานการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

ทฤษฎีและแนวคิดที่ใช้ในการศึกษานี้ มีดังนี้

2.1.1 ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์องค์กรธุรกิจ

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ที่นำมาใช้เป็นหลักการตัดสินใจปัญหาการจัดการทรัพยากรสำหรับองค์กรธุรกิจได้แก่ ทฤษฎีที่อธิบายพฤติกรรมส่วนย่อยของระบบเศรษฐกิจ หรือเรียกว่าเศรษฐศาสตร์จุลภาค อย่างไรก็ตามอาจมีบางส่วนของปัญหาการจัดการที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสม ที่จะต้องใช้ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์มหภาคหรือเศรษฐศาสตร์ที่เน้นศึกษาพฤติกรรมมวลชนของระบบเศรษฐกิจเข้ามามีส่วนช่วยทำการวิเคราะห์มากกว่าในบางครั้ง การเลือกใช้ทฤษฎีให้ถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพปัญหาเศรษฐศาสตร์ที่เกิดขึ้นเฉพาะกรณีในองค์กร จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการนำทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ มาใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหาการจัดการทรัพยากรในองค์กรธุรกิจ

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์นั้น ได้มีการสร้างและพัฒนากันมาตั้งแต่เริ่มต้นมีการยอมรับองค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ว่าเป็นวิชาการสาขาหนึ่งแยกออกจากวิชาการเมืองและปรัชญาอย่างจริงจังในสมัยคลาสสิก ยุคของอดัม สมิธ (Adam Smith) ในปี ค.ศ. 1776 หลังจากนั้นได้มีทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เกิดขึ้นตามมามากมาย โดยมุ่งมั่นที่จะอธิบายปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจร่วมสมัยที่เกิดขึ้นและแก้ไขข้อ

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ที่มีอยู่เดิมให้ถูกต้องสมจริงต่อปรากฏการณ์ มากขึ้น ในบรรดาทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ที่ได้มีการพัฒนาขึ้นมา ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดองค์กรธุรกิจมากที่สุดคือทฤษฎีราคาและการแข่งขันระหว่างองค์กรธุรกิจ (Price Theory and Theory of Competition) ซึ่งทฤษฎีทั้งสองนี้เป็นรากฐานการพัฒนาทฤษฎีเศรษฐศาสตร์องค์กรธุรกิจต่อมา

หลังจากนั้นการพัฒนาทฤษฎีทั้งสองเพื่อใช้อธิบายพฤติกรรมขององค์กรธุรกิจ จึงเริ่มได้รับความสนใจ ในหมู่นักเศรษฐศาสตร์มากขึ้นและนักวิชาการด้านบริหารธุรกิจได้มุ่งเน้นการประยุกต์ใช้ทฤษฎีทั้งสองเพื่อนำไปใช้ปฏิบัติในองค์กรธุรกิจอย่างจริงจัง ได้มีการนำทฤษฎีไปใช้เพื่อกำหนดกลยุทธ์ การแข่งขันทางธุรกิจ ความนิยมนำวิชาเศรษฐศาสตร์การจัดการไปใช้ในการดำเนินธุรกิจ ได้แพร่หลายมากขึ้น ประกอบกับข้อมูลที่น่ามาใช้ในการกำหนดทางเลือกของการตัดสินใจมีมากขึ้น และวิธีการวิเคราะห์เองได้มีการพัฒนาให้มีรูปแบบที่เป็นระบบในง่ายต่อการวิเคราะห์ ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ทำให้การตัดสินใจแก้ไขปัญหามาการจัดการในองค์กรธุรกิจเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้นกว่าเดิม

เราอาจนำมาเป็นแนวทางแบ่งแยกทฤษฎีองค์กรธุรกิจออกเป็นทฤษฎีย่อย ๆ 3 ทฤษฎีด้วยกันคือ ทฤษฎีพฤติกรรมการณ์การบริโภค ซึ่งนำมาใช้เพื่อทำความเข้าใจรูปแบบการบริโภค สินค้าและบริการ เพื่อกำหนดอุปสงค์สำหรับสินค้าและบริการ และใช้เพื่อวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงซึ่งอาจเกิดขึ้นจากปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่กระทบต่อพฤติกรรมการณ์การบริโภค นอกจากนี้แล้วยังมีทฤษฎีการผลิตซึ่งอธิบายลักษณะการผลิต ต้นทุนการผลิต การประหยัดต่อขนาดการผลิต รวมทั้งการว่าจ้างปัจจัยการผลิตอีกด้วย ทฤษฎีการผลิตนี้เป็นส่วนสำคัญในการกำหนดอุปทานของสินค้าและบริการ และทั้งสองทฤษฎีนี้นำไปสู่ทฤษฎีโครงสร้างตลาดและราคาเพื่อทำกำไรให้ได้สูงสุดสำหรับองค์กรธุรกิจภายใต้สภาวะแวดล้อมการแข่งขันซึ่งกันและกัน ทฤษฎีการแข่งขันนี้เมื่อนำไปใช้กับเทคนิคการวิเคราะห์เกมการแข่งขัน ก่อประโยชน์อย่างยิ่งในการวางกลยุทธ์การแข่งขัน เพื่อครอบครองตลาด หรือเพื่อขยายส่วนแบ่งตลาดจากคู่แข่งและยังเป็นแนวทางการวิเคราะห์สภาพตลาดในระยะยาวอีกด้วย ในสภาพการแข่งขันเช่นนี้ตลาดจะมีลักษณะและผลเช่นไร และทฤษฎีสุดท้ายก็คือทฤษฎีการลงทุนซึ่งนำมาใช้เพื่อช่วยการตัดสินใจคัดเลือกโครงการลงทุน รูปแบบแหล่งเงินทุนซึ่งเป็นเรื่องราวการตัดสินใจเกี่ยวกับการเพิ่มกำลังการผลิตและขยายกิจการในอนาคต และเป็นปัญหาการจัดการในระยะยาว (สฤษฎธ มินะพันธ์, 2536)

นอกจากนี้ยังมีสิ่งที่ควรทราบในการทำตลาดเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งเกี่ยวกับความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของเกษตรกรและตลาดสินค้าเกษตร คือ

2.1.2 ความสัมพันธ์ของเกษตรกรกับตลาดสินค้าเกษตร

ในระบบการตลาดสินค้าเกษตร เกษตรกรคือผู้ทำหน้าที่เป็นหน่วยการผลิต และเสนอขายผลผลิตหรือสินค้าให้กับหน่วยการตลาด ดังนั้นเกษตรกรกับการตลาดสินค้าเกษตร จึงเกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างน้อยที่สุดในฐานะผู้ขาย (เกษตรกร) กับผู้ซื้อ (คนกลางในตลาด) นอกจากนั้นการตลาดยังมีหน้าที่โดยตรงอีกประการหนึ่งในการนำความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับความต้องการของผู้บริโภคกลับมาเสนอให้กับเกษตรกรอีกด้วย อย่างไรก็ตามในส่วนของการเกษตรเมื่อมองถึงการตลาดสินค้าเกษตร สิ่งที่เกษตรกรมุ่งหวังจากการเกษตร ได้แก่

1. การตลาดต้องสามารถรับผลผลิตต่าง ๆ ของเกษตรกรไว้ในราคาพอสมควร
2. การตลาดจะต้องให้ข้อมูลเพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถตัดสินใจได้ว่าควรผลิตพืชหรือสัตว์ชนิดใดดีจึงจะมีกำไรสูงสุด
3. การตลาดต้องทำให้ราคาที่ได้รับกับราคาที่ผู้บริโภคจ่ายต่างกันให้น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ด้วย

ทั้ง 3 ประเด็นที่กล่าวมานี้ หากพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏจะเห็นได้ว่าการตลาดเกษตรไม่อาจสนองความต้องการของเกษตรกรได้ ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกษตรกรเป็นอยู่ อันได้แก่

1. เกษตรกรมีความรู้และมีโอกาสได้รับความรู้ด้านการตลาดน้อยมาก
2. เกษตรกรมีฐานะทางเศรษฐกิจและอำนาจต่อรองในตลาดต่ำมากซึ่งภายใต้ระบบเศรษฐกิจเช่นปัจจุบันนี้จึงเป็นการเปิดโอกาสให้คนกลางในตลาดอาศัยความได้เปรียบในทางเศรษฐกิจกอบโกยผลประโยชน์และเอาเปรียบต่อเกษตรกรได้อย่างเต็มที่
3. เกษตรกรส่วนใหญ่มีหนี้สินอยู่กับคนกลางในตลาดด้วยความผูกพันในเรื่องนี้ ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ทั้งด้านการตลาดและเศรษฐกิจโดยส่วนรวมติดตามมาจนไม่อาจจัดปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้และความยากจนของเกษตรกรให้หมดสิ้นลงได้

2.1.3 การตลาดสำหรับสินค้าเกษตรกรรม

การตลาดสำหรับสินค้าเกษตรกรรมยังคงอาศัยหลักเบื้องต้นทางการตลาดอันเดียวกับสินค้าอื่นทั่วไป แต่การตลาดสินค้าเกษตรกรรมให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การตลาดแต่ละด้าน ต่างกับสินค้าประเภทอื่นตามลักษณะของผลิตภัณฑ์และสิ่งแวดล้อมทางการตลาดที่แตกต่างกัน หัวใจสำคัญของการทำตลาดสินค้าเกษตรกรรมจะอยู่ที่ “การวางแผนการผลิต” เพื่อให้ได้ผลผลิตตามคำสั่งซื้อหรือความต้องการของตลาดในแต่ละช่วงเวลาเพราะการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตตามจำนวนที่ต้องการนั้นเป็นสิ่งที่

ควบคุมให้เป็นตามแผนการผลิตได้ยาก เนื่องจากผลผลิตทางการเกษตรจะขึ้นอยู่กับดินฟ้าอากาศและปัจจัยอื่นที่ไม่สามารถควบคุมได้ การที่ผู้ผลิตหรือผู้ขายต้องการขยายหรือเพิ่มผลผลิตย่อมมีขอบเขตจำกัด อย่างไรก็ตามหากมีการวางแผนการผลิตที่ดีและรอบคอบจะทำให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายสามารถกำหนดปริมาณผลผลิตได้ใกล้เคียงกับความต้องการของตลาดมากที่สุด

ในด้านส่วนประสมทางการตลาด สินค้าเกษตรกรรมจะให้ความสำคัญกับวิธีการจำหน่าย ช่องทางการจำหน่าย ตลอดจนคนกลาง มากกว่าสินค้าประเภทอื่น เพราะการจำหน่ายสินค้าโดยตรงให้กับผู้บริโภคเพื่อให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุดนั้นทำได้ไม่มากนัก เนื่องจากมีข้อจำกัดในด้านเงินลงทุนที่ต้องใช้ในการดำเนินงานค่อนข้างสูงในการขยายตลาดเพื่อให้เข้าสู่กลุ่มเป้าหมายหลัก จึงต้องพึ่งพาคนกลางเป็นหลัก ดังนั้นในตลาดสินค้าเกษตรกรรมผู้ผลิตรายบุคคลมักจะไม่มียุทธวิธีหรือความสามารถควบคุมตลาดสำหรับสินค้าที่ตนผลิตได้ (สุนา อยู่โพธิ์, 2524: 342)

สินค้าเกษตรกรรมเมื่อมองในรูปของการประกอบธุรกิจจะเห็นว่ามียุทธวิธีที่สำคัญ ดังนี้

1. การประกอบการมีขนาดเล็ก ถึงแม้ขนาดของพื้นที่ใช้ในการเกษตรจะมีขนาดใหญ่ แต่ยังคงว่าเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก เมื่อเทียบขนาดและปริมาณของผลิตผลกับรายได้ของสินค้าอุตสาหกรรมอื่น ๆ

2. ที่ตั้งของผู้ผลิตมักกระจายอยู่ห่างกันตามสภาพสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูก การตลาดที่ดีจึงจำเป็นสำหรับสินค้าเกษตรกรรมอยู่มาก เพราะจะต้องมีการรวบรวมผลิตผลจากที่ต่าง ๆ เข้ามา ณ แหล่งที่เหมาะสมที่สุดและดีที่สุดเพื่อการบริโภคและการผลิตต่อ

3. การผลิตมักขึ้นอยู่กับฤดูกาล ทำให้มีความจำเป็นต้องมีกิจกรรมต่าง ๆ ปรับระดับคุณภาพเพื่อให้ท้องถิ่นต่าง ๆ ได้เฉลี่ยกันบริโภคและจำหน่ายผลิตผลของแต่ละท้องถิ่นตลอดปี

การตลาดสำหรับสินค้าเกษตรนั้น เกษตรกรซึ่งเป็นผู้ผลิตมีจำนวนมากและเป็นผู้ผลิตรายย่อย ทำให้เกษตรกรเสียเปรียบในการทำกิจกรรมการตลาดต่าง ๆ ไม่สามารถที่จะกำหนดราคา ผลิตได้ ข้อมูลทางการตลาดน้อย ต้นทุนการผลิตสูง เกษตรกรไม่อยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อน อีกทั้งคุณภาพของสินค้าไม่แตกต่างกันมากนัก จึงทำให้เกษตรกรประสบปัญหาขายได้น้อยเรื่อยมา สาเหตุหลักมาจากเกษตรกรมีแบบแผนการผลิตและการตลาดแบบเชิงเดี่ยว ทางออกที่ได้พยายามหาให้แก่เกษตรกรมีอยู่หลายทางออกด้วยกัน ในเรื่องของทฤษฎีเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ

2.1.4 ทฤษฎีเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง

แนวคิดนี้แตกต่างจากปรัชญาของระบบเศรษฐกิจตลาดหรือเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (market economy) ที่ให้ผู้ผลิตฝากความหวังไว้กับ “กลไกตลาด” ว่า “อุปสงค์” และ “อุปทาน” ในตลาดจะทำให้หน้าที่ของมันอย่างตรงไปตรงมาโดยไม่มีอคติ เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองถือเอาคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ว่า “ตนนั้นแหละเป็นที่พึ่งแห่งตน” เป็นที่ตั้ง

ตามแนวคิดนี้ เห็นว่า คนจำเป็นต้องบริโภค เพราะฉะนั้นพื้นฐานที่สุดของคนก็คือการผลิต (production) การผลิตจึงเป็นสิ่งจำเป็น และสำคัญที่สุดของคน การค้า การแลกเปลี่ยนหรือการตลาด (marketing) มีความสำคัญเช่นเดียวกันแต่สำคัญเป็นอันดับถัดมา ดังนั้นแนวความคิดนี้ จึงเห็นว่าก่อนอื่นจะต้องให้เกษตรกรผู้ผลิตพึ่งตนเองให้ได้ ชุมชนต้องพึ่งตนเอง ให้ได้และท้ายที่สุดสังคมและประเทศจึงจะพึ่งตนเองได้ การพึ่งตนเองนั้นไม่จำเป็นต้องพึ่งตนเองให้ได้ทั้งหมดร้อยเปอร์เซ็นต์ เกษตรกรอาจเริ่มต้นพึ่งตนเองจากร้อยละ 10 เป็นร้อยละ 20 แล้วค่อยๆ ยกระดับขึ้นไป

แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ไม่ได้ปฏิเสธเรื่องการค้าหรือการแลกเปลี่ยน (marketing) ในตลาด แต่แนวคิดนี้เห็นว่า หากเกษตรกรเน้นการปลูกพืชเชิงเดี่ยวเพียงเพราะจูงใจหมายจะนำไปขายเพื่อเอาเงินไปซื้อสินค้ามาบริโภคในไม่ช้าเกษตรกรก็จะเป็นหนี้เป็นสิน หมดความเป็นตัวของตัวเอง และแม้แต่จะรักษาสถาบันครอบครัวของตัวเองเอาไว้มิให้แตกสลาย ก็ยากที่จะรักษาเอาไว้ได้ สาเหตุก็เพราะว่าราคาปัจจัยการผลิตพืชผลและสิ่งจำเป็นในการดำรงชีพของเกษตรกรถูกกำหนดจากกลไกตลาดทั้งหมด และค่อนข้างชัดเจนว่าเป็นเพราะโดยทั่วไปราคาของปัจจัยการผลิตจะเพิ่มขึ้นเร็วกว่าราคาของพืชผลของเกษตรกรที่นำออกสู่ตลาด นอกจากนี้ก็เป็นเพราะว่าเกษตรกรก้าวเข้าสู่ขั้นตอนของการค้า การแลกเปลี่ยนในตลาด โดยที่ยังไม่สามารถพึ่งตนเองในเรื่องปากท้องได้ ในทางตรงกันข้ามหากเกษตรกรสามารถทำการผลิตอาหารเอาไว้กินในครอบครัวอย่างพอเพียง เกษตรกรจะเป็นฝ่ายกำหนดต่อตลาดว่าจะนำผลผลิตส่วนที่เหลือจาก การบริโภคอะไรบ้างและจำนวนเท่าใดออกขายในตลาด ผลผลิตส่วนเกินทั้งหมดที่ออกสู่ตลาดคือ “กำไร” ของเกษตรกร โดยที่ระยะนี้เกษตรกรจะกลายเป็น “ผู้กำหนด” หรือ “ตัวกระทำ” (actor) ต่อตลาด

ปรัชญาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองไม่ได้ปฏิเสธ “ลัทธิปัจเจกชนนิยม” ของเศรษฐกิจตลาด สำนักเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองเน้นการรวมกลุ่มของชาวบ้านในระดับชุมชน หมู่บ้าน และตำบล ในขณะที่เศรษฐศาสตร์กระแสโลกาภิวัตน์ไม่ให้ความสำคัญกับชุมชนหมู่บ้าน แต่ให้ความสำคัญกับการรวมตัวของกลุ่มพ่อค้าและสมาคมอุตสาหกรรมในเมืองมากกว่า การรวมกลุ่มของชาวบ้านที่อยู่ภายใต้การอุปถัมภ์จากหน่วยงานของรัฐและกลุ่มธุรกิจ ทั้งที่เป็นกลุ่มการผลิตการค้า และการเงิน เช่น สหกรณ์

กลุ่มออมทรัพย์ ส่วนใหญ่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่ยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศ เน้นไปที่การผลิตเพื่อการส่งออก กิจกรรมทางเศรษฐกิจเล็ก ๆ ของชาวบ้านจึงแทบจะไม่ได้ได้รับความสนใจจากผู้บริหารประเทศที่จะสร้าง เงื่อนไขที่เป็นผลดีต่อธุรกิจของชาวบ้าน

แนวคิดเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเองยอมรับสนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชนชาวบ้านที่ปรารถนาจะก้าวพ้นจากระดับการผลิตเพียงเพื่อพออยู่พอกิน ไปสู่ระดับการแลกเปลี่ยนให้เป็นทั้งเจ้าของทุน และ/หรือผู้ประกอบการทางเศรษฐกิจเอง แนวคิดนี้เสนอว่าวัตถุดิบ แรงงาน ทักษะ ทุนและยุทธศาสตร์ทางธุรกิจจะต้องอยู่ภายใต้การตัดสินใจด้วยตนเองของสมาชิกชุมชน (self - determination) แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองไม่ได้ปฏิเสธเสรีภาพของเกษตรกร แต่ละคนที่จะเข้าไปซื้อ - ขาย แลกเปลี่ยนสินค้ากับเศรษฐกิจตลาด แต่การรวมตัวเป็นกลุ่มก้อนของชาวบ้านเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นและจะขาดเสียมิได้ หากชุมชนขาดการรวมตัว เศรษฐกิจตลาดจะทำลายชุมชน แต่ในที่สุดเศรษฐกิจตลาดจะปั่นป่วนเพราะกำลังซื้อของคนในประเทศไม่เพียงพอ ในทางตรงกันข้ามหากชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนจะสนับสนุนค้ำจุนระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ ให้เข้มแข็งตามไปด้วย เพราะชุมชนมีกำลังซื้ออย่างเพียงพอ

ระบบเศรษฐกิจตลาดเน้นการแข่งขัน ความมีประสิทธิภาพสูงสุดของการผลิต เพื่อให้ผู้ประกอบการที่แข็งแกร่งที่สุดเท่านั้นสามารถอยู่ในตลาดและรับ “กำไร” เป็นสิ่งตอบแทนไป ส่วนผู้บริโภค “ความพอใจสูงสุด” ในการบริโภคเป็นความสำคัญสูงสุด นั่นก็คือแนวคิดของเศรษฐกิจตลาดอยู่ที่ “วัตถุ” ซึ่งเป็นทั้ง “กำไร” ของผู้ประกอบการและ “ความพอใจในการบริโภค” ของผู้บริโภค ดังนั้นวัดความเจริญทางเศรษฐกิจของประเทศชาติภายใต้ระบบนี้คือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ ที่วัดออกมาในรูปมูลค่าของ “เงิน”ทั้งสิ้น

ระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง (self - reliance economy) ของชุมชนใช้คุณธรรมและวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทยเป็นแกนกลางในการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สัจจะ การทำความดี ความมีเมตตา การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การมีความสมานฉันท์ เป็นทั้งการประพฤติปฏิบัติทางด้านสังคม และเป็นมิติการทำธุรกิจของชุมชนในเวลาเดียวกัน การทำธุรกิจของภาคเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองไม่ได้แบ่งแยกความสมเหตุสมผล ในการทำธุรกิจออกจากคุณงามความดีและ ความสมานฉันท์ของชุมชน ในแง่นี้เราอาจเรียกระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเองตามคุณลักษณะที่ว่า “ระบบเศรษฐกิจที่ถูกกำกับด้วยคุณธรรม” (moral economy) ก็ได้ (สังคีต พิริยะรังสรรค์, 2542)

2.1.5 โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริ

ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของโครงการ

การเริ่มต้นของ เกษตรทฤษฎีใหม่ นั้น เกิดขึ้นหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินเพื่อทอดพระเนตรการดำเนินการของศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างภาคฯ เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2535 ในโอกาสนั้น ได้ทอดพระเนตรสภาพภูมิประเทศการทำนาปลูกข้าวของราษฎร บ้านกุดตอแก่น อำเภอลำทะเมนชัย และทรงพบว่าเกษตรกรมีความลำบากยากยิ่งในการทำมาหากินและโดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีความขาดแคลนน้ำอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ พระองค์จึงได้พระราชทานแนวพระราชดำริให้พิจารณาจัดหาแหล่งน้ำเพื่อสนับสนุนการเพาะปลูกของราษฎร โดยดำเนินการขุดสระเก็บน้ำตามแนวคิดใหม่ (งานส่งเสริมและพัฒนาฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539: 6)

เกษตรทฤษฎีใหม่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ (งานส่งเสริมและพัฒนาฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539: 6) ดังต่อไปนี้

- ประการแรก เพื่อให้เกษตรกร สามารถเลี้ยงตนเองได้ในระดับที่ประหยัด
- ประการที่สอง เพื่อให้เกษตรกรสามารถผลิตข้าวบริโภคได้อย่างเพียงพอในแต่ละปี
- ประการที่สาม เพื่อให้มีพื้นที่เก็บกักน้ำอย่างเพียงพอ เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำซึ่งเป็นปัญหาพื้นฐานของเกษตรกร

วิธีการดำเนินงาน

เกษตรทฤษฎีใหม่นี้ เกษตรกรรายย่อยสามารถปฏิบัติได้ โดยมีพื้นที่อย่างต่ำประมาณ 5 ไร่ มีแรงงานในครอบครัว 2-3 คน แต่การลงทุนช่วงแรกค่อนข้างสูง เกษตรกรที่ไม่มีเงินทุนพอ อาจขอความช่วยเหลือจากภายนอกได้ เช่น ทางราชการ มูลนิธิ และเอกชน เป็นต้น โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน (เกษม พวงจิก, 2539: 14-15) ดังนี้

พื้นที่ร้อยละ 30 แรก ใช้ปลูกข้าว ควรเลือกพื้นที่ที่ลุ่มทำเป็นนาข้าว พันธุ์ข้าวที่ใช้ในพื้นที่นั้นควรเป็นข้าวไร่ มีอายุสั้น ปลูกโดยวิธีหยอด ส่วนพื้นที่ที่มีน้ำเพียงพอควรปลูกข้าวพันธุ์ดีที่ให้ผลผลิตสูง จากกรมวิชาการเกษตร หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้วสามารถที่จะปลูกพืชไร่อื่น ๆ หมุนเวียนได้ เป็นการเพิ่มรายได้และได้ปุ๋ยพืชสดบำรุงดิน เช่น ถั่วลิสง ถั่วเหลือง ถั่วเขียว และข้าวโพด เป็นต้น โดยอาศัยน้ำจากบ่อที่ขุดขึ้นมา

พื้นที่ร้อยละ 30 ที่สอง เป็นพื้นที่ขุดบ่อหรือสระน้ำ โดยแหล่งน้ำถือเป็นหัวใจของการเกษตร การขุดบ่อน้ำต้องคำนวณขนาดความกว้าง ยาว ลึก ให้พอดีกับพื้นที่ เพื่อจะได้มีน้ำใช้ตลอด (พื้นที่การเกษตร 1 ไร่ใช้น้ำประมาณ 1,000 ลูกบาศก์เมตรต่อปี) การขุดบ่อเริ่มทำในฤดูแล้งหรือต้นฤดูฝนเก็บไว้ใช้ได้ทัน บ่อน้ำควรลึก ประมาณ 4 เมตร ดินที่ได้จากการขุดขึ้นมานำมาปรับบริเวณขอบบ่อให้เรียบ สามารถใช้ปลูกพืชได้ เช่น ถั่วเขียว มะพร้าว น้ำหอม มะละกอ ฝรั่ง และพืชผักสวนครัว เป็นต้น แต่ดินอาจจะมีคุณสมบัติไม่ค่อยเหมาะสมต่อการปลูกพืชจึงควรปรับปรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุบ้างตามความเหมาะสมน้ำที่กักเก็บภายในบ่อยังใช้เลี้ยงปลาชนิดต่าง ๆ ได้อีก รวมทั้งปลูกพืชน้ำต่าง ๆ ได้ เช่น ผักบุ้ง ผักกะเฉด และสาหร่าย เป็นต้น

พื้นที่ร้อยละ 30 ที่สาม ใช้ปลูกพืชไร่และพืชสวน พืชไร่เป็นพืชอายุสั้น ควรปลูกแซมพืชสวน เพราะช่วงแรกพืชสวนยังต้นเล็กมีที่ว่างให้ปลูกพืชไร่แซมได้ พืชสวนที่กล่าวถึงนี้คือไม้ผล การเลือกไม้ผลที่จะนำมาปลูกควรให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม รวมทั้งมีความต้องการสูง ไม้ผลยืนต้นที่นิยมปลูกกันมากในพื้นที่ภาคกลางได้แก่ มะม่วง ขนุน กระท้อน และมะพร้าวน้ำหอม เป็นต้น ในระหว่างแถวของไม้ผลช่วงยังเล็ก สามารถปลูกแซมด้วย ไม้ผลอายุสั้น เช่น ถั่วเขียว และมะละกอ เป็นต้น รวมทั้งพืชไร่ที่กล่าวไปแล้ว ส่วนพืชผัก ไม้ดอก ไม้ประดับ พืชสมุนไพร ไม้ใช้สอยบางชนิด (เช่น สะเดา และ ไม้ไผ่ เป็นต้น) ควรแบ่งพื้นที่ปลูกพืชพวกนี้ไว้บ้างเพื่อไว้รับประทานในครอบครัว หรือใช้ประโยชน์ต่อไปในภายหลัง

พื้นที่ร้อยละ 10 สุดท้ายเป็นที่อยู่อาศัย และปลูกสร้างอื่น ๆ เช่น โรงเพาะเห็ด คอกเลี้ยงสัตว์ แปลงไม้ดอก ไม้ประดับ (ใช้ประดับบ้าน) ไม้ใช้สอยบางชนิด เพื่อใช้บังร่มให้กับที่อยู่อาศัยและให้ร่มเงาคล้ายร้อนกับเกษตรกรรมไปถึงพื้นที่ที่เป็นถนนทางเข้ามายังบ้านพัก

การจัดสรรพื้นที่ แล้วทำการเกษตรแบบที่กล่าวมาแล้วนั้นเป็นขั้นตอนของการเกษตรแผนใหม่ ยังมีขั้นตอนต่อไปอีกคือ ให้เกษตรกรรายย่อยที่เริ่มทำการเกษตรแบบนี้รวมพลังกันใน รูปของกลุ่มหรือสหกรณ์ ร่วมมือกันในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดพลังขึ้นมา จะได้ไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจาก นายทุน หรือพ่อค้าคนกลาง ความร่วมมือ ดังกล่าวเช่น ในด้านการผลิต ด้านการตลาด ความเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษา สังคม และศาสนา ทั้งนี้ด้วยความร่วมมือของหน่วยราชการหรือบริษัทเอกชน ต่าง ๆ เพื่อให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ขั้นสุดท้ายของเกษตรทฤษฎีใหม่ คือให้กลุ่มเกษตรกรติดต่อร่วมมือกับแหล่งเงินทุนและแหล่งพลังงานเพื่อ

1. ตั้งและบริหารโรงสี
2. ตั้งและบริหารร้านสหกรณ์การเกษตร
3. ช่วยด้านการลงทุนของเกษตรกร

4. ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัวเกษตรกรที่มีความเป็นอยู่ดีขึ้นทุก ๆ ด้าน ฝ่ายเกษตรกรและฝ่ายธนาคารกับบริษัทจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน จึงเป็นการพัฒนาประเทศโดยตรง เกษตรกรรายย่อยสามารถประกอบอาชีพการเกษตรอยู่ได้อย่างสะดวกสบายและยั่งยืนต่อไปได้

การนำทฤษฎีเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองและโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่มาใช้ในการแก้ไขปัญหาให้แก่เกษตรกรนั้นสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธของ อี. เอฟ. ชูเมกเกอร์ ที่มีการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาด้านการเกษตร ดังนี้

2.1.6 แนวคิดเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธของ อี. เอฟ. ชูเมกเกอร์

ชูเมกเกอร์ (Schumacker, แปลโดย สมบูรณ์ ศุภศิลป์, 2528) ได้กล่าวว่า ท่ามกลางความสับสนอลหม่านทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในโลกแห่งยุคสมัยของเรานี้ ส่วนหนึ่งของต้นเหตุมาจากการยกย่องบูชาลัทธิปัจเจกชนนิยม และลัทธิวัตถุนิยม ซึ่งแผ่ซ่าน หลังไหลมาจากตะวันตก มนุษย์ทั่วโลกต่างหลงใหลไขว่คว้าสิ่งๆ ที่ตนเองยังเอื้อมไม่ถึงอันได้แก่ ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจซึ่งอยู่ในรูปของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติที่สูงขึ้น การลงทุนมากขึ้น มาตรฐานการครองชีพที่สูงขึ้น โดยหลงไปว่าสิ่งเหล่านี้แหละคือจุดมุ่งหมายในชีวิตของตน ขณะเดียวกัน วิชาเศรษฐศาสตร์ก็เป็นวิชาหนึ่งที่พยายามนำเอาวิธีการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์มาใช้ และมีความเชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้สามารถตีราคาค่างวดเป็นเงินตราได้โดยไม่มีข้อยกเว้นใด ๆ ทั้งสิ้น โดยเฉพาะที่สำคัญที่มีระบบคิดว่ามนุษย์สามารถเอาชนะธรรมชาติได้ เสรีนิยมที่ให้อำนาจแก่ปัจเจกชนเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน การอนุญาตให้มีการแข่งขันกันค้าขายอย่างเสรีโดยมีกลไกตลาดเป็นตัวช่วยจัดสรรให้ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค ก่อให้เกิดการแข่งขัน การเอารัดเอาเปรียบในสังคม “ปลาใหญ่กินปลาเล็กมีการสะสมกำไร” ซึ่งสรุปได้ว่าระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมนี้ “ประสิทธิภาพสูงในการผลิต แต่มีประสิทธิภาพต่ำในการกระจายผลผลิต” การขยายตัวของระบบทุนนิยมก่อให้เกิดลัทธิบริโภคนิยม ทั้งที่ระบบทุนนิยมเป็นระบบที่ก่อให้เกิดวัฏจักรของการแสวงหากำไรการสะสมทุน การขยายขอบเขตการแสวงหากำไร การผลิตสินค้าที่ ก่อให้เกิดความฟุ้งเฟ้อโลภียวิสัย ปัญหาที่ตามมาคือความเห็นแก่ตัว ความโลภ “ลงทุนน้อยแต่ต้องการผลตอบแทนมาก” ทำลายอิสระเสรีภาพ ทั้งนี้มนุษย์ตกเป็นทาสเงินตรา ขยายแม้กระทั่งความดีและศักดิ์ศรี เกิดปฏิปักษ์ต่อกัน แม้กระทั่งญาติ พี่น้อง เป็นปฏิปักษ์ต่อธรรมชาติ และเกิดภาวะความเป็นทาส ซึ่งชูเมก

เกอร์ (Schumacker, แปลโดย สมบูรณ์ สุภศิลป์, 2528) ได้มองเห็นปัญหาจากลัทธิปัจเจกชนนิยม ลัทธิวัตถุนิยม หรือ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใหญ่ ๆ ที่มีเป้าหมายของชีวิตคือความพึงพอใจทางวัตถุ การเพิ่มพูนโภคทรัพย์ การแข่งขัน นั่นคือ ความโลภ ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบหลายด้าน ดังเช่นความผิดหวัง ความขัดข้องใจ ความแปลกแยก ความเบื่อน่ายชีวิต ผลที่ตามมาคือ ปัญหาสงคราม การว่างงาน อาชญากรรม ฆ่าตัวตาย การก่อการร้าย การเสพติดยา การทำลายภูมิปัญญา การทำลายความรับผิดชอบ ไร้เมตตาธรรม มีแต่ความรุนแรง ใช้ทุนธรรมชาติไม่ประหยัดและสุดท้ายมนุษย์ก็ตกเป็นทาสในที่สุด

ซูเมกเกอร์ยังได้กล่าวถึงการเกษตรว่า โครงสร้างทางสังคมของการเกษตรกรรมซึ่งได้เคยถูกสร้างขึ้นโดยการใช้เครื่องจักรขนาดใหญ่และการใช้สารเคมีอย่างยาวนานใหญ่ ไม่อยู่ในวิสัยที่จะทำให้มนุษย์สัมผัสกับธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตอย่างแท้จริงได้ ที่จริงแล้วมันเกือบจะทำให้เกิดแนวโน้มสมัยใหม่ทั้งหลายที่อันตรายที่สุด อันได้แก่ความรุนแรง ความแปลกแยกและการทำลายสภาพแวดล้อม เมื่อเป็นเช่นนี้ สุขภาพอนามัย ความงดงามและความถาวรย่อมยากที่จะกล่าวถึง

แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซูเมกเกอร์ ได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหา โดยในด้าน การเกษตรและสวนครัว อาจให้ความสนใจในความสมบูรณ์แบบของวิธีการผลิต ซึ่งเหมาะสมในด้านชีววิทยา สร้างความอุดมสมบูรณ์ของดิน การปลูกพืชหลายชนิด แสงหวานนโยบายที่จะฟื้นฟูบูรณะวัฒนธรรมชนบท เปิดที่ดินเพื่อการถือครองอย่างมีประโยชน์ให้แก่ประชาชนจำนวนมาก ไม่ว่าจะกระทำแบบเต็มเวลาหรือไม่เต็มเวลา รวมทั้งหันเหการกระทำทั้งหมดของเรานบนที่ดิน โดยมุ่งสู่อุดมคติสามประการ อันได้แก่ สุขภาพอนามัย ความงดงาม และความถาวร ในด้านอุตสาหกรรมอาจให้ ความสนใจในวิวัฒนาการของเทคโนโลยีที่มีศักดิ์ศรีของความเป็นคนเพื่อว่าประชาชนจะได้มีโอกาสสนุกสนานในขณะทำงาน อาจให้ความสนใจในรูปแบบใหม่ของการร่วมหุ้นระหว่างฝ่ายจัดการกับ ฝ่ายลูกจ้าง แม้แต่รูปแบบที่เป็นกรรมสิทธิ์ร่วมกัน ส่งเสริมสังคมการเรียนรู้โดยเรียนรู้ว่าจะดำรงชีวิตอย่างสันติได้อย่างไร ไม่เพียงแต่กับเพื่อนมนุษย์ของเรา แต่กับธรรมชาติด้วย การแสวงหาปัญญาโดยการปลดปล่อยตัวเราเองจากความโลภและความริษยา ให้มีการอยู่ดีกินดีมากที่สุด โดยการบริโภคให้น้อยที่สุด มีการผลิตโดยอาศัยทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อสนองความต้องการในท้องถิ่น ยึดความรักและเอหิงสา คำนึงถึงการอนุรักษ์ธรรมชาติอย่างมาก การแสวงหาจำต้องอาศัยการพัฒนาสายกลาง ทางด้านประยุกต์วิทยาอย่างทรงสำนึกและอย่างมีระบบ “ประยุกต์วิทยากลาง” ให้ความดีงามของความเล็ก (smallness) ส่งเสริม การผลิตโดยมวลชนแทนที่จะเป็นการผลิตขนาดใหญ่และการกระจายอำนาจออกไปจากศูนย์กลาง (Schumacker, แปลโดย สมบูรณ์ สุภศิลป์, 2528: 25-156)

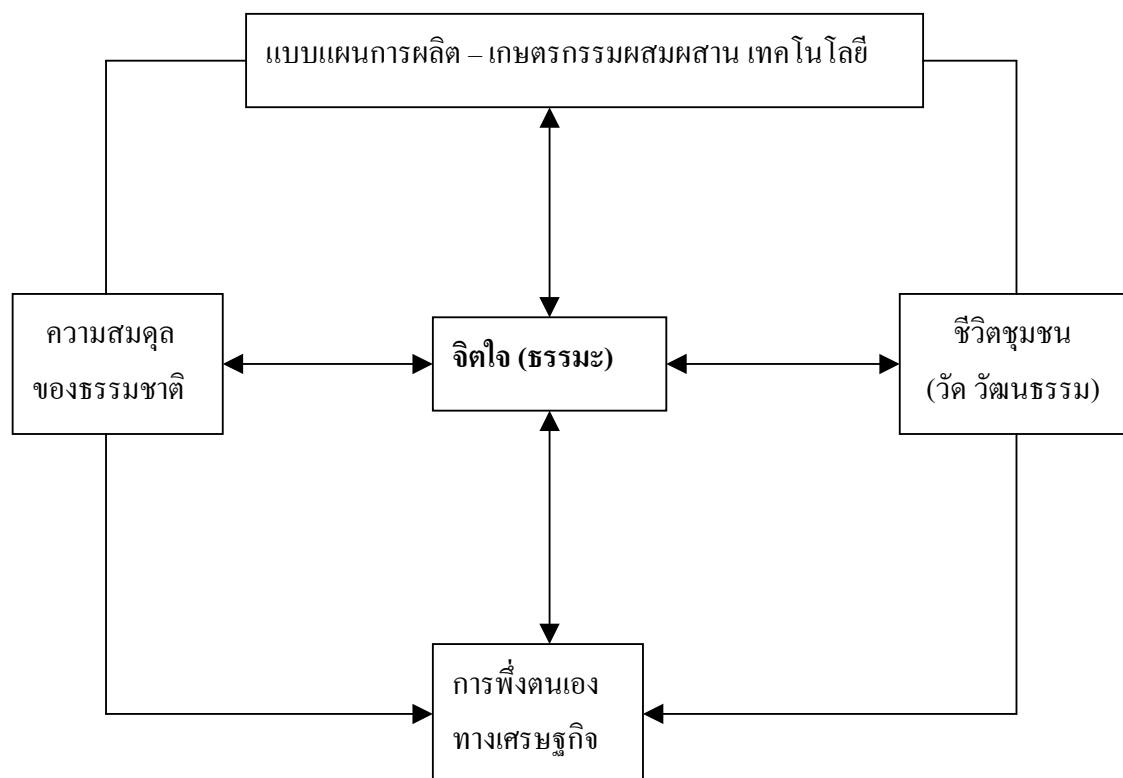
นอกจากนี้ยังมีในส่วนของนักวิชาการ คือ ศ. นพ.ประเวศ วะสี และมาซาโนบุ ฟูกูโอกะที่เสนอแนวคิดพุทธเกษตรที่ควรนำมาใช้ในระบบเกษตรกรรมสมัยใหม่ ดังนี้

2.1.7 แนวคิดพุทธเกษตร

ประเทศไทยได้นำระบบเกษตรกรรมสมัยใหม่มาใช้ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ซึ่งระบบเกษตรกรรมดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายประการดัง ประเวศ วะสี (2530: 12-14) กล่าวว่าการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจจากทำเพื่อกินอยู่โดยพึ่งตนเองได้ มาเป็นทำการค้าขายกับฝรั่งนี้ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่ชีวิตและสังคมมนุษย์เหลือคณานับ ซึ่งจะเห็นอุปปัจจัยตาแห่งทุกข์ สมุทัย ของสังคมอย่างน้อย 8 ขั้นตอน คือ (1) ระบบใหม่นี้กระตุ้นกิเลสและความโลภ (2) ชีวิตเปลี่ยนจากนุมนวลเยือกเย็นเชื่อมสัมพันธ์มาเป็นกระแทกกระแทนรุนแรงและโดดเดี่ยว (3) ดินเสื่อมคุณภาพ (4) ต้องลงทุนสูง (5) ผลผลิต ขายได้ราคาต่ำ เพราะขึ้นอยู่กับความ ต้องการของตลาดโลก (6) เป็นธุรกิจที่ขาดทุน (7) เป็นหนี้ ทำให้เสียกรรมสิทธิ์ในที่ดิน และ (8) ต้องทำงานหนักมากขึ้น สุดท้ายเศรษฐกิจล้มละลาย พึ่งตนเองไม่ได้ ธรรมชาติแวดล้อมถูกทำลาย

ประเวศ วะสี (2530: 19) ได้กล่าวถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวคือ การไม่ทอดทิ้งฐานของสังคมไทย 2 อย่างคือ (1) ชาวไร่ชาวนาซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ และ (2) พระพุทธศาสนา ทั้งนี้ ประเวศ วะสี ได้เห็นว่า การพัฒนาที่แล้วมาทำโดยทอดทิ้งและดูถูกชาวไร่ ชาวนาและทอดทิ้งพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาชีวิต และสังคมไทยมาช้านาน พระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต...

ประเวศ วะสี (2530: 33-35) ยังได้เสนอว่า ชุมชนชนบทที่จะพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้จะต้องมีองค์ประกอบ 5 อย่าง หรือ เบญจขันธ์ของชุมชนเชื่อมโยงสัมพันธ์กันดังภาพ

ภาพที่: 1 เบื้องต้นของชุมชน

ที่มา: ประเวศ วะสี (2530: 33)

- (1) จิตใจที่มีธรรมะ มีความขยันหมั่นเพียร ไม่กลัวลำบาก ไม่โลภมาก มีสันโดษธรรม ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือย จะกำหนดแบบแผนการผลิต และทำให้เกิดสมดุลทางเศรษฐกิจ
- (2) แบบแผนการผลิต เป็นแบบแผนการผลิตเพื่อกินเอง ใช้อย่างพอเพียง ทำให้ต้องทำหลายอย่างเป็นเกษตรกรรมผสมผสาน ซึ่งทำให้มีกินมีใช้ครบ และธรรมชาติแวดล้อมมีความสมดุล
- (3) ความสมดุลของธรรมชาติแวดล้อม เกิดขึ้นเพราะแบบแผนการผลิตที่คำนึงถึง ความสมดุลของธรรมชาติแวดล้อมและขึ้นกับจิตใจมนุษย์ที่ไม่โลภมากและการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ
- (4) การพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ การผลิตเพื่อกินเอง ใช้อย่างพอเพียง ความสมดุลของธรรมชาติแวดล้อมกับพฤติกรรมไม่ฟุ่มเฟือยทำให้เศรษฐกิจสมดุล มีเวลา และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

(5) ชีวิตชุมชน ระบบชีวิตมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมใกล้ชิด มีอาหารการกินเหลือเฟือ มีเวลาที่จะช่วยเหลือสังสรรค์กัน จึงเกิดเป็นวัฒนธรรมของชุมชนขึ้น คือมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีการช่วยเหลือกัน มีสถาบันครอบครัวที่มั่นคง มีการนับถือผู้เฒ่าผู้แก่ มีวัดเป็นสถาบันของชุมชนที่ช่วยพัฒนาจิตใจ เป็นศูนย์กลางของการศึกษา การสาธารณสุข ทางศิลปวัฒนธรรมเป็นสถาบันสังคมสงเคราะห์ และเป็นเครื่องช่วยให้เกิดความสมดุลทางเศรษฐกิจ วิธีชีวิตเกษตรกรรมชนิดนี้ จึงเรียกว่า พุทธเกษตรกรรม ซึ่งมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

- มุ่งเน้นความเจริญงอกงามของชีวิตด้านใน ไม่เน้นความมั่งคั่งทางวัตถุ
- ร่วมมือกับธรรมชาติ อาศัยสมดุลในระบบนิเวศน์
- ไม่ใช่ทุน เน้นแรงงานและทรัพยากรท้องถิ่นที่หาง่าย
- ใช้เนื้อที่พอประมาณ ไม่ใหญ่โตจนต้องพึ่งพิงเครื่องจักร หรือจ้างคนมาดูแล

ลักษณะดังกล่าวล้วนสรุปรวบยอดที่หลักประการสุดท้ายคือ การพึ่งตนเองในเบื้องต้นคือการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ สามารถยังชีพได้ด้วยน้ำพักน้ำแรงของตนเอง ไม่ฝืดเคืองยากไร้หรือเป็นหนี้ ขึ้นต่อมาก็คือ การพึ่งตนเองทางสติปัญญา สามารถที่จะดำเนินชีวิตโดยอาศัย วิจารณญาณของตนเองอย่างถูกต้องตามความเป็นจริง ไม่ถูกผู้อื่นครอบงำ มิได้กำหนดหรือมีชีวิตขึ้นอยู่กับวัตถุธรรมแต่ฝ่ายเดียว หากแต่สามารถมีความสุขจากภาวะภายในนี้ ไม่เพียงแต่จะเป็นเกษตรกรรมที่เป็น สัมมาปฏิบัติ หากยังเป็นเป้าหมายสูงสุดของพุทธเกษตรกรรมเลยทีเดียว

มาชาโนบุ ฟูกูโอกะ (2533: บทนำ) ได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในโลกนี้จะต้องกลับสู่ธรรมชาติ ที่หมายถึง การรวมพระเจ้า ธรรมชาติและมนุษย์เข้าเป็นหนึ่งเดียวอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่มีมนุษย์ได้แยกทั้งสามสิ่งออกจากกัน โดยมีหลักการ คือ การทำเกษตรกรรมแบบ “อกรรม” ซึ่งหมายถึง การยุติการเกษตรกรรมที่แทรกแซงธรรมชาติ และเอาตัวเองเป็นศูนย์กลางอย่างสิ้นเชิงมาเป็นเกษตรกรรมตามแนวทางใหม่ที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับธรรมชาติ ดังที่ มาชาโนบุ ฟูกูโอกะ ผู้ค้นพบเกษตรกรรมธรรมชาติ ได้กล่าวว่า “เป้าหมายสูงสุดของเกษตรกรรม มิใช่การเพาะปลูกพืชผล แต่คือการบ่มเพาะความสมบูรณ์แห่งความเป็นมนุษย์”

นอกจากสาระสำคัญข้างต้นแล้ว ควรให้ความสำคัญในเรื่องของการวางแผน เพราะก่อนลงมือปฏิบัติในเรื่องใดก็ตาม หากไม่มีการวางแผนล่วงหน้า ย่อมทำการแก้ไขปัญหาก็อาจจะเกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงานได้ยาก จึงได้นำนิยามศัพท์การวางแผน และการวางแผนการติดตามใช้ในการศึกษาวิจัยด้วย ดังนี้

2.1.8 การวางแผนการตลาด

การวางแผนการตลาดหรือการวางแผนกลยุทธ์การตลาด (เสรี วงษ์มณฑา, 2542) หมายถึง กระบวนการจัดการในการพัฒนาและปรับปรุงให้เกิดความสอดคล้องกันของภารกิจ (Mission) วัตถุประสงค์ ทักษะ ทรัพยากรและโอกาสทางการตลาดที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ จุดมุ่งหมายหลักของการวางแผนการตลาดคือ ทำให้เกิดการผสมผสานของทรัพยากรของกิจการ สภาพแวดล้อมในการนำเสนอผลิตภัณฑ์เพื่อผลกำไรและเติบโตในระยะยาว ผลที่ได้จากการวางแผนนี้เรียกว่า แผนการตลาด (marketing plan)

แผนการตลาด จัดเป็นแผนที่ประกอบขึ้นด้วยกิจกรรมการตลาดต่าง ๆ ที่กิจการต้องดำเนิน และปฏิบัติเพื่อจัดหาคุณค่าของผลิตภัณฑ์แก่ลูกค้า ดังนั้นกิจกรรมการตลาดที่ประกอบเป็นแผนการตลาดประกอบด้วยประเด็นดังต่อไปนี้

1. สถานการณ์ทางการตลาด (current marketing situation) เป็นการนำเสนอข้อมูลปัจจุบันของกิจการ และของคู่แข่งได้แก่ ยอดขาย ต้นทุน กำไร ตลาดเป้าหมาย ประเภทของคู่แข่ง การจัดทำหมายและสถานะแวดล้อมทางมหภาค

2. การวิเคราะห์โอกาสการตลาด (marketing opportunity analysis) หลังจากทีกิจการรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ทางการตลาดจะระบุจุดอ่อน (weakness) จุดแข็ง (strengths) จากการวิเคราะห์สถานะภายในกิจการและบ่งชี้โอกาส (opportunities) และอุปสรรค (threat) จากการวิเคราะห์สถานะภายนอกกิจการ บางทีอาจเรียก การวิเคราะห์โอกาสทางการตลาดว่า SWOT Analysis เพราะประกอบด้วย การระบุจุดอ่อน (weakness) จุดแข็ง (strengths) โอกาส (opportunities) และอุปสรรค (threat) การวิเคราะห์โอกาสทางการตลาดจะ ช่วยให้นักการตลาดมองเห็นช่องว่างทางการตลาด และหาทางเติมช่องว่างนั้นให้เต็มโดยการกำหนดวัตถุประสงค์ และกลยุทธ์การตลาดในขั้นต่อไป

3. วัตถุประสงค์ทางการตลาด (marketing objectives) เป็นความมุ่งหมายของกิจการ ที่จะตอบสนองความต้องการของลูกค้าในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ วัตถุประสงค์ทางการตลาดที่กำหนดขึ้นควรมีความเป็นไปได้ หมายถึงสามารถบรรลุได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ วัดค่าได้และมีความยืดหยุ่นตามความเหมาะสม

4. กลยุทธ์การตลาด (marketing strategy) เป็นกิจกรรมทางการตลาดตลอดจนเทคนิคทางการตลาดที่นักการตลาดจะใช้เพื่อส่งและนำเสนอผลิตภัณฑ์แก่ตลาดเป้าหมาย เครื่องมือที่สำคัญของกลยุทธ์การตลาดคือ การแบ่งส่วนตลาด (market segmentation) การกำหนดตลาดเป้าหมาย (market targeting) และส่วนประสมทางการตลาด (marketing mix: 4Ps) กลยุทธ์การตลาดขั้นนี้ไม่เพียงแต่ระบุถึง

การใช้เครื่องมือข้างต้นเท่านั้น แต่ควรระบุผู้รับผิดชอบในกิจกรรม ต่าง ๆ และระบุงบประมาณของแต่ละกิจกรรมที่ต้องใช้จ่ายด้วย การวางตำแหน่ง (Positioning)

5. โปรแกรมการทำงาน (action program) แม้แผนการตลาดจะระบุแนวทางกว้าง ๆ ของกลยุทธ์การตลาด แต่นักการตลาดจำเป็นต้องระบุให้ชัดเจนไปถึงโปรแกรมการทำงานเพื่อบรรลุกลยุทธ์การตลาด โดยระบุว่าแต่ละด้านมีใครรับผิดชอบบ้าง มีกิจกรรมอะไรบ้าง เมื่อไรจะดำเนินกิจกรรมและเมื่อไรจะเสร็จ ใช้จ่ายเท่าไร และอย่างไร ตลอดจนระบุวิธีการประเมินผลและควบคุมอย่างเหมาะสมด้วย

6. ประมาณการงบกำไรขาดทุน (projected profit-and-loss statement) จากโปรแกรมการทำงานดังกล่าวข้างต้นทำให้สามารถกำหนดงบประมาณรวมทั้งคาดการณ์ พยากรณ์ยอดขายได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพยากรณ์ต้นทุนทั้งทางตรง และทางอ้อมได้ใกล้เคียง ความจริง ตัวเลขเหล่านี้จะถูกนำมาใช้ในการประมาณการงบกำไรขาดทุน

7. วิธีการควบคุม (control) การติดตามและควบคุมกิจกรรมการตลาดให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้มีการตรวจสอบทบทวนวัตถุประสงค์ งบประมาณ และเป้าหมายรวมทั้งโปรแกรม การทำงานโดยรวมเป็นระยะ ๆ เพื่อนำไปใช้เป็นผลเพื่อการปรับปรุงและ/หรือ เปลี่ยนแปลงแผนการตลาดให้ทันสมัย และทันเหตุการณ์

นอกจากนี้สิ่งที่สามารถชี้ให้เห็นได้ว่าตลาดเกษตรทฤษฎีใหม่ ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จะดำรงอยู่ได้นั้น เครื่องมือที่จะนำมาใช้ คือ การวิเคราะห์ความสามารถขององค์กร (SWOT) และการสนทนากลุ่ม (focus group discussion)

2.1.9 การวิเคราะห์ความสามารถขององค์กร (SWOT)

การวิเคราะห์ความสามารถขององค์กร (SWOT) หมายถึง การวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนของสภาพแวดล้อมภายในองค์กรซึ่งเป็นปัจจัยที่สามารถควบคุมได้ โอกาสและอุปสรรคของสภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กรซึ่งเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้แต่สามารถปรับปรุงได้ การวิเคราะห์ความสามารถขององค์กร (SWOT) จะช่วยให้เกษตรกรพัฒนาแผนการตลาดขององค์กรขึ้นมาบนรากฐานข้อมูลที่รวบรวมได้จากการวิเคราะห์ความสามารถขององค์กร (SWOT) องค์กรสามารถบรรลุความสำเร็จได้โดยใช้ประโยชน์จากจุดแข็งและโอกาสให้มากที่สุด และลดจุดอ่อนและอุปสรรคให้น้อยที่สุด

ภายหลังจากการวิเคราะห์ความสามารถขององค์กร (SWOT) จะทำให้สามารถประเมินฐานะที่เป็นอยู่ของตลาดเกษตรทฤษฎีใหม่ว่าดำรงอยู่ได้อย่างไร ภายใต้สภาวะวิกฤตโดยเปรียบเทียบระหว่างโอกาสและอุปสรรคภายนอก และจุดแข็งและจุดอ่อนภายในขององค์กรได้

จุดแข็ง (strengths) คือ สภาวะภายในองค์กรที่เป็นข้อได้เปรียบเหนือคู่แข่ง จุดแข็งขององค์กรจะเป็นความสามารถหรือทรัพยากรพิเศษ ที่ทำให้องค์กรมีความได้เปรียบทางการแข่งขันภายในตลาด การมีวัตถุดิบที่มีคุณภาพสูง ความสัมพันธ์ทางการเงินที่ดี ภาพพจน์ที่เข้มแข็ง ช่องทางการจัดจำหน่ายที่กว้างขวาง ล้วนแต่เป็นจุดแข็งที่องค์กรอาจจะเหนือกว่าคู่แข่ง

จุดอ่อน (weaknesses) คือ สภาวะภายในขององค์กรที่เป็นข้อเสียเปรียบแก่คู่แข่ง จุดอ่อนขององค์กรอาจจะเป็นการขาดทักษะหรือทรัพยากรที่จำเป็น ภาพพจน์สินค้าที่ไม่ดี เครื่องจักรล้าสมัย ท่าเลที่ตั้ง ล้วนแต่เป็นจุดอ่อนขององค์กร

โอกาส (opportunities) คือ สภาวะภายนอกองค์กรที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานขององค์กรในขณะนี้หรือในอนาคต สภาวะที่เอื้ออำนวยอาจจะเป็นการเปลี่ยนแปลงของกฎหมายที่ทำให้องค์กรมีความได้เปรียบทางการแข่งขัน การช่วยเหลือและส่งเสริมจากภาครัฐ การพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์และอื่น ๆ ควรจะพิจารณาโอกาสไม่เพียงแต่ในปัจจุบันเท่านั้น โอกาสระยะยาวที่กระทบต่อองค์กรจะนำมาพิจารณาด้วย

อุปสรรค (threats) คือ สภาวะภายนอกขององค์กรที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานขององค์กรในขณะนี้หรือในอนาคต สภาวะที่ไม่เอื้ออำนวยจะเป็นของคู่แข่งรายใหญ่เข้ามาภายในตลาด การเจริญเติบโตของตลาด อำนาจการต่อรอง หรือกฎหมายที่จำกัดความสามารถ การแข่งขันขององค์กร

2.1.10 การสนทนากลุ่ม (focus group discussion)

จากการศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้เขียนอธิบายเทคนิคการสนทนากลุ่มว่าเป็นการช่วยประหยัดเวลาการสัมภาษณ์รายบุคคล กลุ่มมีโอกาสได้พูดคุยสนทนาซักถาม ถกประเด็นต่าง ๆ ได้ชัดเจน ได้เรียนรู้แง่มุมของคนภายในด้วยกัน เกิดสถานะการร่วมรู้สึก รับรู้ รับประเด็นต่าง ๆ ซึ่งสภาพการณ์นี้จะไม่เกิดในการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล และการสนทนากลุ่ม ในสนามก็สามารถพูดคุยจัดทำได้ง่าย ๆ

“เรื่อง” (topic) ที่จะใช้ในการสนทนากลุ่ม ควรจะต้องเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับกลุ่มหรือสาธารณชน มิใช่เรื่องส่วนบุคคล หรือเรื่องที่อาจก่อความรู้สึกอับอาย ซึ่งคนในกลุ่มจะพูดจาได้ โดยไม่ต้องหวาดระแวง และระวังความรู้สึกของคนในกลุ่ม

คุณภาพของข้อมูล ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของกลุ่มว่ามีความเป็นกันเอง อยากพูดจាកัน อยากร่วมแสดงความคิดเห็น และไม่มีผู้ใดผูกขาดการพูด หรือมีท่าทางใช้อำนาจเหนือความคิด ผู้ใดและสิ่งสำคัญที่สุดคือ ความสามารถและประสบการณ์ของผู้ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มว่าจะสามารถในการจัดการกลุ่มให้เกิดการพูดคุยดำเนินไปอย่างราบรื่น สนุกสนาน ทุกคนกระตือรือร้น เวลาผ่านไปอย่างไม่เบื่อหน่าย รวมทั้งได้เนื้อหาข้อมูลครบถ้วนตามหัวข้อที่ต้องการ (นิศา ชูโต, 2542: 128)

จากการศึกษาการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ได้เขียนอธิบายการสนทนากลุ่ม ว่าเป็นวิธีการหนึ่งในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในลักษณะการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างอิสระและกว้างขวางในกลุ่มคนที่ร่วมวงสนทนา ซึ่งจะเป็นผู้ถูกเลือกโดยนักวิจัย และจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในเนื้อหาสาระของเรื่องที่จะสนทนาเป็นอย่างดี กลุ่มหนึ่ง ๆ ไม่ควรมีคนร่วมวงสนทนาเกิน 10 คน การสนทนากลุ่มจะทำให้ได้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่เราสอนใจศึกษา

ในการเก็บข้อมูลวิธีนี้ ผู้วิจัยจะต้องสร้างแนวทางการสนทนาโดยใช้ตัวแปรที่จะศึกษาเป็นแนวทาง โดยจำแนกเป็นหัวข้อ จัดลำดับและผูกเป็นเรื่องราวสนทนาให้เป็นขั้นตอนตามลำดับความคิด

การเลือกผู้เข้าร่วมสนทนา จะพยายามให้ได้บุคคลที่มีภูมิหลัง ความสนใจ ความรู้ ในเรื่องที่จะสนทนาใกล้เคียงกัน และต้องติดต่อกันได้ ความยินยอมพร้อมใจ เวลา สถานที่ ที่จะสนทนาอย่างเข้าใจดีต่อกัน

สถานที่ควรมีบรรยากาศที่เหมาะสมแก่การสนทนา คือเงียบสงบ ไม่ร้อน ไม่เฉอะแฉะ อากาศถ่ายเทดี นั่งสบาย ไม่มีกลิ่นเสียงรบกวน เป็นกลาง เป็นที่ ๆ สะดวกแก่การนัดหมายไปมาของผู้ร่วมวงสนทนา นักวิจัยที่จะร่วมในวงสนทนาจะประกอบด้วยผู้นำและกำกับการสนทนา ผู้จัดบันทึกที่จะทำหน้าที่บันทึกย่อการสนทนาของกลุ่ม และมีผู้ช่วยทั่วไปที่จะทำหน้าที่เป็นฝ่ายจัดการอำนวยความสะดวกแก่กลุ่มสนทนา จัดการเกี่ยวกับงานเทคนิค เช่น การอัดเสียงถ่ายรูป การควบคุมบุคคลหรือสิ่งรบกวนจากภายนอก เป็นต้น

ผู้วิจัยจะต้องจัดอุปกรณ์ที่จะช่วยในการสนทนากลุ่มให้พร้อม เช่น กระดาษ ดินสอ สำหรับจดบันทึก อุปกรณ์บันทึกเสียง เอกสารสิ่งพิมพ์ รูปภาพต่าง ๆ ตลอดจนอุปกรณ์เสริมการสนทนา เช่น

เครื่องมือ เครื่องขบเคี้ยว ที่จะช่วยให้บรรยากาศสนทนาผ่อนคลายเป็นกันเองและสิ่งของสมนาคุณผู้เข้าร่วมสนทนา เพื่อตอบแทนการสละเวลาเข้าร่วมสนทนา ซึ่งอาจเป็นสิ่งของเล็กน้อยในอัตราที่ไม่แพงนัก

เมื่อสมาชิกกลุ่มมาครบแล้ว ผู้ทำการสนทนาจะเริ่มสร้างบรรยากาศด้วยการต้อนรับแนะนำตัวเองและคณะ ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการสนทนา ชี้แจงวิธีการสนทนา ขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียง ขออนุญาตจดบันทึก รวมทั้งถามคำถามอุ่นเครื่อง เพื่อนำเข้าสู่การสนทนา แล้วจึงนำเข้าสู่คำถามตามที่เตรียมไว้ในแนวคำถาม ขณะที่ผู้ทำการสนทนาและผู้ร่วมสนทนากำลังสนทนากันนั้น เจ้าหน้าที่จดบันทึกก็จะทำการบันทึกย่อการสนทนาและบันทึกเสียงการสนทนา ตลอดจนการสนทนาสิ้นสุดลงแล้ว ผู้นำสนทนาอาจซักถามความรู้สึกของผู้ร่วมสนทนาเกี่ยวกับเรื่องที่สนทนา วิธีการ บรรยากาศ ตลอดจนข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะใช้ประกอบการเขียน รายงานสรุปของผู้วิจัยด้วย

นักวิจัยที่ทำหน้าที่จดบันทึกการสนทนา จะต้องเขียนแผนผังการนั่งของผู้เข้าร่วมวงสนทนา พร้อมกับเขียนหมายเลข และชื่อกำกับตำแหน่งไว้ เพื่อประโยชน์ 2 ประการคือ ผู้นำการสนทนาจะได้รู้จักชื่อผู้ร่วมสนทนา และการตั้งคำถามจะได้ตรงกับตัวบุคคล เจ้าของชื่อนอกจากนั้นผู้ทำหน้าที่จดบันทึกจะต้องจดบันทึกคำพูดตรงกับบุคคลที่พูด

การสนทนากลุ่มนี้ จะได้ข้อมูลที่มีความแม่นยำ ตรงและเชื่อถือได้แค่ไหนขึ้นอยู่กับทักษะและความสามารถของผู้นำการสนทนา รวมทั้งบุคลิกภาพของเขา ความสามารถในการสื่อสาร เช่น มีความคล่องในการพูดและฟังภาษาท้องถิ่น ความสามารถที่จะกระตุ้นให้คนไม่พูดให้แสดงความคิดเห็นออกมา และสามารถจะคุมคนที่พูดมากให้พูดน้อยลง นอกจากนี้การเลือกผู้ร่วมสนทนาที่มีความเข้าใจความรู้ รวมทั้งประสบการณ์และความสนใจในเรื่องสนทนามีผลต่อความแม่นยำตรงและความเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วย

การควบคุมความลำเอียงของข้อมูล จะทำโดยการที่ผู้นำสนทนาควรจะเป็นคนละคนกับผู้วิจัยหลัก (principle investigator) เพื่อไม่ให้มีอคติในการเลือกคำถาม และเลือกผู้ตอบที่จะทำให้ได้ข้อมูลสนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ บุคคลที่จะประเมินและวิเคราะห์ควรเป็นคนที่เป็กลางและร่วมในวงสนทนาด้วยตลอด (พันธุทิพย์ รามสูตร, 2540: 22-24)

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงแบบแผนการผลิตและการตลาดจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยวและมีกระบวนการคิด ตัดสินใจโดยปัจเจกบุคคลสู่แบบแผนการผลิตและการตลาดตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ จำเป็นต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการปฏิบัติร่วมกันของเกษตรกร ผู้วิจัยจึงได้ตรวจเอกสาร

แนวคิดเครือข่ายการเรียนรู้ และแนวคิดการประหยัดจากขนาด (economies of scale) ดังมีรายละเอียดดังนี้

2.1.11 แนวคิดเครือข่ายการเรียนรู้

เสรี พงศ์พิศ (2532: บทนำ) ได้นิยามของเครือข่ายคือ การรวมกลุ่มของบุคคลในชุมชน บุคคลระหว่างชุมชนกับชุมชน กลุ่มกับกลุ่ม ชุมชนกับชุมชน โดยมีหลักยึดตามขอบเขตของพื้นที่ ประเด็นเนื้อหาและสถานภาพทางสังคม นอกจากนี้ เสรี พงศ์พิศ (2532: บทนำ) ยังให้นิยามของ กระบวนการเรียนรู้คือ กระบวนการอันมีรากฐานอยู่ที่ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งไม่ได้แยกแยะระหว่างการเรียนรู้กับวิถีชีวิต การรู้และการปฏิบัติ เนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้เป็นหนึ่งเดียว กระบวนการดังกล่าวเกิดจากท้องถิ่น เหมาะสมกับท้องถิ่น ช่วยให้ผู้บุคคลและชุมชนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ องค์ประกอบสำคัญคือ ภูมิปัญญาพื้นบ้าน การปฏิบัติแบบอย่างของผู้รู้ การอบรมสั่งสอนในบริบทสังคม วัฒนธรรม และการติดต่อที่สะดวกยิ่งขึ้น ทำให้การไปมาหาสู่ การดูงาน การร่วมกันทำข้าม เขตแดน ของชุมชน อำเภอ จังหวัดและภาคเป็นไปได้ง่าย เนื้อหาและวิธีการหลายอย่างในกระบวนการนี้ถูกปรับเปลี่ยนเหมือนกัน เกณฑ์การปรับคือ ความต้องการ และสภาพการณ์ที่เป็นจริงของชาวบ้านใน ท้องถิ่นแต่ละแห่ง เพื่อจุดมุ่งหมายของการพึ่งตนเองและพึ่งพากันและกันอย่างมีศักดิ์ศรี

ชูเกียรติ ลิสุวรรณ (2535: 10) พบว่าระบบการเรียนรู้ในท้องถิ่นชนบทภาคเหนือ ที่มีมาแต่เดิมเป็นระบบการถ่ายทอดความรู้ที่มีสืบทอดต่อกันมา ทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการศึกษาเป็นทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น เหตุผลทางด้านทรัพยากรและสภาพการดำรงชีวิตในท้องถิ่นเป็นแรงจูงใจที่สำคัญในการเลือกเรียนวิชาของคนในท้องถิ่น ความสำเร็จของบรรพบุรุษที่ผ่านมาเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การถ่ายทอดความรู้ในครอบครัว มีการสืบทอดกันมา ปัจจัยหรือข้อจำกัดทางด้านการคมนาคมติดต่อของท้องถิ่นสมัยนั้น เป็นสาเหตุที่ประชาชนเลือกใช้วิธีการเรียนรู้ในชุมชนแทนการส่งลูกหลานไปเรียนที่ไกล ๆ โดยระบบการเรียนรู้ในท้องถิ่น เริ่มจากการถ่ายทอดความรู้กันภายในครอบครัว อาศัยสื่อต่าง ๆ ที่สามารถแสวงหาได้ในท้องถิ่นเป็นสื่อการสอน กระบวนการถ่ายทอดความรู้ใช้วิธีการสอนและปฏิบัติจริงไปพร้อมกัน ผู้สอนหรือผู้ใหญ่ ในครัวเรือนที่มีประสบการณ์ในเนื้อหาวิชาที่ต้องการถ่ายทอดผู้เรียนคือลูกหลานหรือเครือญาติที่ต้องการได้รับความสำเร็จในอาชีพบรรพบุรุษ การถ่ายทอดความรู้ในครอบครัวนี้จะเกิดขึ้น ตลอดเวลาผู้เรียนเมื่อชำนาญแล้วจะกลายเป็นผู้สอนในรุ่นหลัง ๆ ต่อไป

2.1.12 แนวคิดการประหยัดจากขนาด (economies of scale)

การประหยัดจากขนาดมีความหมายดังนี้

การประหยัดจากขนาดตามความหมายของ Kock (1974) คือ ความสัมพันธ์ของต้นทุนต่อหน่วยการผลิตกับขนาดของธุรกิจ นอกจากนี้ การประหยัดจากขนาดยังสะท้อนให้เห็นถึงต้นทุนเฉลี่ยระยะยาว กล่าวคือถ้ามีการประหยัดจากขนาด (economies of scale) ต้นทุนเฉลี่ยระยะยาวจะมีความชันเป็นลบ (รวมทั้งศูนย์ด้วย) แสดงถึงหน่วยผลิตทำการผลิตอยู่ในช่วง increasing returns to scale (คือการผลิตที่เมื่อเพิ่มปัจจัยการผลิตในสัดส่วนหนึ่ง ผลผลิตที่เพิ่มขึ้นจะมีสัดส่วนที่มากกว่าปัจจัยที่เพิ่มขึ้น) ต้นทุนเฉลี่ยจะลดลง กรณีที่เส้นต้นทุนเฉลี่ยในระยะยาว มีค่าความชันเป็นศูนย์ หมายถึงการผลิตอยู่ในช่วง constant returns to scale (คือเมื่อเพิ่มปัจจัยการผลิตในสัดส่วนหนึ่ง ผลผลิตที่เพิ่มขึ้นจะมีสัดส่วนเดียวกับปัจจัยที่เพิ่มขึ้น) ต้นทุนเฉลี่ยจะคงที่และถ้าไม่มีการประหยัดจากขนาด เส้นต้นทุนเฉลี่ยในระยะยาวจะมีความชันเป็นบวก แสดงถึงหน่วยผลิตทำการผลิตอยู่ในช่วง decreasing returns to scale (คือการผลิตที่เมื่อเพิ่มปัจจัยการผลิตในสัดส่วนหนึ่ง ผลผลิตจะเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลงกว่าปัจจัยที่เพิ่มขึ้น) ต้นทุนเฉลี่ยจะเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ยังได้รวบรวมผลงานวิจัยที่เป็นผลงานเกี่ยวกับโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริและผลงานเกี่ยวกับการตลาดสินค้าเกษตร อาทิ ผลไม้ ข้าวเปลือก ยางพารา ถั่วเหลือง โดยเป็นผลงานวิจัยที่ศึกษาและสรุปผลการศึกษาอันเป็นประโยชน์ จึงได้รวบรวมผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังมีรายละเอียดดังนี้

2.1.13 ทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน เป็นหลักพื้นฐานความสัมพันธ์ของมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ควรปฏิบัติต่อกันตั้งแต่ระดับครอบครัว ที่ทำงาน จนถึงสังคมใหญ่ โดยให้ความสำคัญอยู่กับชุมชนระดับฐานราก โดยถือชุมชนหมู่บ้านเป็นสถาบันหลัก โดยเสนอแนวคิดสวราช (swaraj) และ สวเทชี (swadeshi)

สวราช เป็นคำภาษาสันสกฤต (สวะ ตนเอง ราช ปกครอง) หมายถึง การปกครองตนเอง ซึ่งจะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อคนจะต้องมีการข่มใจจำกัดตัวเองให้เหมาะสม ควบคุมตัวเองให้มีจริยธรรม ยึดถือความสัตย์จริงไม่ใช้ความรุนแรงถือวิธีการแบบอหิงสา ตามแนวคิดของสวราช หมู่บ้านจะสามารถพึ่งตนเองได้ อยู่ด้วยตัวเองให้ได้ การแลกเปลี่ยนติดต่อกับหน่วยงานภายนอกนั้นเพื่อให้พอเพียงมากยิ่งขึ้น ไม่ใช่เพื่อพึ่งพิง

สวเทสี คือ จิตวิญญาณของการคิดรับใช้และใช้ประโยชน์และบริการจากหน่วยที่ใกล้ชิดเรามากที่สุดก่อน เพราะความสามารถมีจำกัด จึงต้องเริ่มจากสิ่งที่ใกล้ตัวที่สุดก่อน เช่น ครอบครัวเพื่อนร่วมงาน ชุมชนหมู่บ้านของเรา

นอกจากสองแนวคิดที่กล่าวมาแล้ว ยังมีอีกแนวคิดหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ได้แก่แนวคิดของ A.V. Chayanov ได้กล่าวว่า หากต้องการช่วยชาวนาจะต้องเข้าใจและยอมรับข้อเท็จจริงที่ดำรงอยู่ในวิถีชีวิตของชาวนา และสร้างขึ้นเป็นองค์ความรู้ที่เป็นระบบเศรษฐกิจชาวนาจะมีลักษณะพิเศษ เนื่องจากใช้แรงงานในครัวเรือน ไม่ได้ใช้แรงงานรับจ้าง โดยใช้นโยบายเศรษฐกิจใหม่ (new economic policy) โดยยอมให้ชาวนาถือครองที่ดินได้แล้วนำผลผลิตมาขายในตลาด พยายามจูงใจให้ชาวนาเป็นสมาชิกสหกรณ์และสหกรณ์เครดิต (สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา, 2545: 197-198)

2.1.14 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่อธิบายถึง รายละเอียดของการพัฒนาเศรษฐกิจ บางทฤษฎีก็เน้นให้ความสำคัญไปที่ปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งที่เห็นว่า มีความสำคัญเป็นการเฉพาะ สามารถสรุปโดยย่อได้ดังนี้

ทฤษฎีของกลุ่มคลาสสิก มีความเชื่อในกฎของธรรมชาติ (natural law) และความมีเหตุผลของมนุษย์ จึงเชื่อว่า กลไกทางเศรษฐกิจสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้ระบบตลาดที่มีการแข่งขันอย่างสมบูรณ์ และมีรัฐเข้าไปเกี่ยวข้องน้อยที่สุด และชี้ให้เห็นว่า ผลผลิตและรายได้ของประเทศจะเกิดจากปัจจัยการผลิตประเภทที่ดิน แรงงาน และทุน ดังนั้น ความเจริญทางเศรษฐกิจจึงขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงในปัจจัยทั้งสามประเภทนี้ตลอดเวลา หากที่ดินมีจำกัดประชากรขึ้นอยู่กับการค้าจ้างที่แท้จริงซึ่งอยู่ในระดับประพังชีวิตรอด จึงคิดว่าทุนเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดความเจริญเติบโต และทุนจะเพิ่มขึ้นได้ก็ด้วยการออม

สรุปได้ว่า แนวคิดที่สำคัญจะอยู่ที่ความเจริญทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ โดยให้ความสำคัญไปที่ปัจจัยทางด้านการออมและการลงทุน และถือว่าการกระจายรายได้ที่มีความแตกต่างกันจะเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อก่อให้เกิดการออมและการลงทุน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ถ้ามีความพยายามจะลดความเหลื่อมล้ำในรายได้ก่อนการพัฒนาทางเศรษฐกิจจะเกิดขึ้นแล้ว จะเป็นผลเสียต่อความเจริญทางเศรษฐกิจ โดยทำให้ความเจริญทางเศรษฐกิจเข้าสู่สภาวะหยุดนิ่งได้

ทฤษฎีของคาร์ล มาร์กซ์ เชื่อว่า การได้มาซึ่งความมั่งคั่งและอำนาจของคนกลุ่มหนึ่ง และความพยายามที่จะมีชีวิตอยู่รอดของอีกฝ่ายหนึ่ง จะนำมาซึ่งการต่อสู้ในระหว่างชนชั้นของสังคม และทำให้สังคมเกิดการพัฒนาลงสู่ระดับที่สูงขึ้น โดยได้แบ่งขั้นของความเจริญก้าวหน้าทางสังคมออกเป็น 5

ขั้น คือ ขั้นสังคมคอมมิวนิสต์โบราณ (primitive communism) สังคมทาส (slavery society) สังคมศักดินา (feudalism) สังคมทุนนิยม (capitalism) และสังคมแบบสังคมนิยม (socialism) โดยได้ให้ความสำคัญในขั้นสังคมทุนนิยม และมีความเห็นว่าระบบนี้สามารถพัฒนาหรือขยายผลผลิตและรายได้ไปสู่ในระดับที่สูงได้ ในการขยายผลผลิตและรายได้นั้น ถึงแม้ว่าจะขึ้นอยู่กับแรงงาน ที่ดิน ทุน และเทคโนโลยีก็ตาม ระบบทุนนิยมจะเป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งของวิวัฒนาการทางสังคม ที่ทุกประเทศจะต้องผ่านเพื่อมุ่งไปสู่ระบบสังคมนิยม การพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ จึงมีเพียงหนทางเลือกเพียงหนทางเดียว แต่ในสภาพความเป็นจริงแล้ว การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศจะมีกระบวนการป้อนกลับ (feed back) ของข้อมูลข่าวสาร อยู่ภายในระบบ ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการปรับปรุงแก้ไขปัญหา และการแสวงหาแนวทางการพัฒนาที่จะส่งเสริมคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนส่วนใหญ่ให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป ภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นอยู่ได้เสมอตลอดเวลา

ทฤษฎีของซุมปีเตอร์ เชื่อว่า การพัฒนาเศรษฐกิจจะเป็นเพียงส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจไม่สามารถจะอธิบายได้ โดยอาศัยแต่เพียงสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจในอดีตที่ผ่านมาเท่านั้น หากแต่จะต้องอธิบายในลักษณะที่ระบบเศรษฐกิจมีการปรับตัวเมื่อเกิดปรากฏการณ์ใหม่ ๆ ขึ้นภายในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งโดยทั่วไปปรากฏการณ์ใหม่ ๆ นี้จะเกิดจากผู้ผลิตเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาเศรษฐกิจจึงเป็นส่วนของการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างไปจากสภาพคุณภาพ และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นได้ ก็โดยมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการมีความคิดใหม่ ๆ (innovation) ขึ้น ซึ่งอาจจะประกอบไปด้วย

1. การผลิตสินค้าใหม่ หรือที่มีคุณภาพใหม่
2. การใช้วิธีการผลิตแบบใหม่ ซึ่งรวมถึงการปรับปรุงการบรรจุหีบห่อใหม่
3. การเปิดตลาดสินค้าและบริการใหม่
4. การค้นพบทรัพยากรและแหล่งอุปทานของวัตถุดิบแหล่งใหม่
5. การจัดองค์การใหม่ของผู้ประกอบการเพื่อให้มีอำนาจการผูกขาดหรือขจัด การผูกขาดเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารและดำเนินการ

เมื่อการพัฒนาเศรษฐกิจเกิดจากการผลิตใหม่ ๆ โดยผู้ประกอบการผลิตจะเป็นผู้ตอบสนองต่อช่องโอกาสใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น และโดยที่ช่องโอกาสใหม่ ๆ นี้ มีแนวโน้มว่าจะเกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ คล้ายกับลูกคลื่นที่ตามหลังการมีความคิดใหม่ ๆ ดังนั้น จึงพลอยทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจมีลักษณะไม่ราบเรียบ ไม่ต่อเนื่อง แต่เป็นแบบวัฏจักร คล้ายกับวัฏจักรของธุรกิจ การพัฒนาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจึงเป็นผลสืบเนื่อง

มาจากความคิดริเริ่ม และการดำเนินงานของผู้ประกอบการผลิตเป็นสำคัญ (ประสิทธิ์ ดงยั้งศิริ, 2536: 20-25)

2.1.15 ทฤษฎีกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งมี 3 วิธี ได้แก่

1. กระบวนการกลุ่ม (group process/group activity/group dynamics) เป็นกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มผู้เรียนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันมีแรงจูงใจร่วมกันในการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยที่แต่ละคนในกลุ่มมีอิทธิพลต่อกันและกัน การนำกระบวนการกลุ่มมาใช้ในการเรียนการสอนครั้งแรกเป็นไปเพื่อการฝึกทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ การพัฒนาบุคลิกภาพ การให้คำปรึกษาและแนะแนว

2. การเรียนรู้แบบร่วมแรงร่วมใจ (cooperative learning) เป็นวิธีการเรียนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ สมาชิกแต่ละคนจะต้องมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และในความสำเร็จของกลุ่มทั้งโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ รวมทั้งการเป็นกำลังใจแก่กันและกัน สมาชิกแต่ละคนจะต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองพร้อม ๆ กับการดูแลเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ความสำเร็จของแต่ละบุคคลคือ ความสำเร็จของกลุ่ม ความสำเร็จของกลุ่มคือ ความสำเร็จของบุคคล หลักการสำคัญผู้เรียนเป็นกลุ่มทำงานเล็ก ๆ แต่คุณลักษณะแตกต่างกันอยู่ในกลุ่มเดียวกัน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแต่ละคนได้นำศักยภาพของตนมาเสริมสร้างความสำเร็จของกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสช่วยเหลือกัน สมาชิกต้องไว้วางใจ กันและกัน ต้องยอมรับในบทบาทและผลงานของเพื่อนในกลุ่ม

3. . การเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ความรู้ (constructivist) เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องการแสวงหาความรู้ และสร้างความรู้ความเข้าใจขึ้นด้วยตนเอง ความแข็งแกร่ง ความเจริญงอกงามในความรู้จะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับคนอื่น ๆ หรือได้พบสิ่งใหม่ ๆ แล้วนำความรู้ที่มีอยู่มาเชื่อมโยง ตรวจสอบกับสิ่งใหม่ ๆ แนวคิดของการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ความรู้ก็คือ การเรียนรู้เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ความรู้ ความรู้เดิมเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ และคุณภาพของการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับบริบทที่เกิดขึ้น

ทฤษฎีกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่

ลักษณะที่สำคัญประการแรก ของกระบวนการเรียนศึกษาเรียนรู้ของชุมชน คือ กระบวนการกลุ่ม การเรียนรู้ของคนแต่ละคนจะเกิดขึ้นในกระบวนการที่ได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ปัญหาและข้อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาระหว่างคนในชุมชนด้วยกัน

กระบวนการกลุ่มนี้เท่ากับเป็นการยอมรับความเท่าเทียมกันของคนในกลุ่มที่มาร่วมเรียนด้วยกัน นอกจากนี้กระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มยังทำให้เกิดพลังของสติปัญญาที่ได้จากการระดมสมองทำให้สามารถหาทางออกที่ดีที่สุดและเป็นที่ยอมรับของตนเองและชุมชน ได้มีประสบการณ์ของการทดลองทางเลือก การแก้ปัญหาต่าง ๆ มาแล้วในชีวิตจริง การพูดคุยถกเถียงของคนในชุมชนจึงเป็นการนำเอาประสบการณ์จริงมาแลกเปลี่ยนกัน เพื่อหาทางแก้ไข

ลักษณะที่สำคัญประการที่สอง ของกระบวนการศึกษาเรียนรู้ของชุมชน คือ การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเป็นเรื่องของความพยายามที่จะหาทางแก้ปัญหาในชีวิตจริง พลวัตของการเรียนรู้เกิดขึ้นจากการได้มาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุของปัญหา และหาแนวทางแก้ไข เมื่อได้แนวทางแก้ไขแล้ว สมาชิกก็นำกลับไปลงมือปฏิบัติ ซึ่งอาจเป็นการกระทำของบุคคลหรือกลุ่มก็ได้ แล้วแต่กรณีว่าประเด็นปัญหานั้นเป็นเรื่องที่ต้องการพลังของกลุ่มหรือไม่ เมื่อได้ทดลองทำตามแนวทางที่ได้ตกลงกัน ได้ผลเป็นอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไรเกิดขึ้น นำกลับมาทบทวนวิเคราะห์ร่วมกับกลุ่ม เพื่อหาทางแก้ไขต่อไป นพ.ประเวศ วะสี เรียกกระบวนการนี้ว่า กระบวนการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์จากการกระทำร่วมกัน (Interactive Learning Through Action) (ประเวศ วะสี, 2537)

ลักษณะประการที่สาม คือ การเรียนรู้จากประสบการณ์จากปัญหาในชีวิตจริง เป็นการเรียนรู้เพื่อพยายามแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ๆ การเรียนรู้ของชุมชนจึงมิได้มีความหมายเพียงการยกระดับความคิดสติปัญญาของคนในชุมชน แต่ยังหมายถึงการช่วยแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิต อันเป็นผลที่คนในชุมชนสามารถเห็นเป็นรูปธรรมได้ เมื่อชุมชนสามารถช่วยกันแก้ปัญหาของตนเองได้ ความมั่นใจในศักยภาพของตนเองก็จะสูงขึ้น และกล้าที่จะริเริ่มคิดค้นและหาทางเรียนรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาชุมชนของตนให้ดีขึ้น

ลักษณะที่สำคัญประการที่สี่ ของกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน คือ การเรียนรู้และทำงานร่วมกันในลักษณะเป็นเครือข่าย เครือข่ายเป็นลักษณะของความสัมพันธ์ในแนวราบมากกว่าแนวดิ่ง ความเชื่อมโยงระหว่างคนที่เข้ามาสัมพันธ์กันเป็นเครือข่ายนี้ คือการเรียนรู้จากประสบการณ์ของกันและกัน การแลกเปลี่ยนความคิดและ/หรือทรัพยากรระหว่างกัน ตามความสมัครใจ มีการช่วยเหลือกันติดต่อสื่อสารกันสม่ำเสมอ แต่ไม่มีการบังคับบัญชา ไม่มีโครงสร้างอำนาจ เครือข่ายจึงมีลักษณะค่อนข้าง

ข้างหลวม จุดร่วมของคนหรือชุมชนที่เข้ามา เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายมักจะได้แก่ การมีแนวคิดคล้ายกัน มีความสนใจหรือทำงานในเรื่อง ประเภทเดียวกัน แต่ในระดับที่สูงกว่า คำว่าเครือข่ายมักจะถูกใช้โดยนัยว่าหมายถึง องค์กรชุมชนในหลาย ๆ แห่งที่มีวัตถุประสงค์หรือกิจกรรมที่คล้ายคลึงกัน ร่วมกัน หรือเชื่อมโยงกัน องค์กร ชุมชนที่ร่วมอยู่ในเครือข่ายเหล่านี้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และติดต่อสื่อสารกันเป็นระยะ ๆ นอกจากการเรียนรู้ในลักษณะเป็นเครือข่าย ยังมีความหมายต่อการขยาย “บทเรียน” ของชุมชน ให้กว้างออกไปด้วย กระบวนการเรียนรู้ซึ่งเกิดขึ้นมากและเสมอ ๆ ในเครือข่าย คือ การศึกษาดูงานข้ามพื้นที่ระหว่างชุมชนที่อยู่ในเครือข่ายเดียวกัน การศึกษาดูงานเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากต่อการพัฒนาความคิดเชิงวิเคราะห์ และการริเริ่มสร้างสรรค์ดังที่ชาวบ้าน ในภาคอีสานมักจะพูดว่า “ตัวอย่างที่ดีมีค่ากว่าคำสอน” เครือข่ายจึงเป็นโลกแห่งการเรียนรู้ สำหรับคนที่อยู่ในเครือข่ายนั้น กระบวนการนี้จึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถตอบสนอง ความต้องการของบุคคลได้ โดยยังรักษาสมดุลกับการดำรงกระบวนการเรียนรู้เป็นกลุ่มไว้ด้วย

2.2 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริ

ผลที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริ พบว่ามีทั้งทางบวกและลบ (ที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ผลผลิต

กรมวิชาการเกษตร (2540: 14) ได้เปรียบเทียบผลผลิตข้าวก่อนและหลังการดำเนินการตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ที่บ้านห้วยหินขาว ตำบลเขาหินพัฒนา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ซึ่งเป็นโครงการตามแนวพระราชดำริแห่งแรกที่ดำเนินการตามแนว “เกษตรทฤษฎีใหม่” พบว่า ผลผลิตข้าวก่อนการดำเนินการตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ (พ.ศ. 2536) ในพื้นที่ประมาณ 5.5 ไร่ ได้ผลผลิตข้าวเปลือก 307 กิโลกรัมต่อไร่ แต่หลังจากการดำเนินการตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ (พ.ศ. 2540) ได้ผลผลิตข้าวเปลือกเพิ่มขึ้นเป็น 544 กิโลกรัมต่อไร่ แสดงให้เห็นว่าการยอมรับเทคโนโลยีส่งผลทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น

2. ผลตอบแทนที่ได้รับ

กรมวิชาการเกษตร (2540:16) ได้สรุปรายได้ อันเกิดจากการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ข้าว พืชหลังนา พืชผัก เห็ด ปลา และอื่นๆ ซึ่งเป็นการดำเนินงานตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ ที่ตำบลเขาคินพัฒนา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี พบว่าเมื่อหักค่าใช้จ่าย และต้นทุนการดำเนินการผลิตแล้ว ยังเหลือเป็นกำไรอีก 53,853 บาท ซึ่งเป็นผลจากการยอมรับเทคโนโลยี

3. การได้รับการยกย่องนับถือ

แสวง ริมประนาม (2537: 80) ได้ศึกษาผลจากการยอมรับการผลิตแบบไร่นาสวนผสมของเกษตรกร จังหวัดนครราชสีมา ในด้านการได้รับการยกย่องนับถือ พบว่า ระยะก่อนการยอมรับการผลิตแบบไร่นาสวนผสม ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 94.44) ระบุว่าไม่ได้รับการยกย่องนับถือมีเพียง (ร้อยละ 5.56) ที่ระบุว่าได้รับการยกย่องนับถือ ส่วนระยะหลังการยอมรับการผลิตแบบไร่นาสวนผสม ผู้ให้ข้อมูลเกือบสองในสาม (ร้อยละ 63.88) ระบุว่าได้รับการยกย่องนับถือ มีผู้ระบุว่าไม่ได้รับการยกย่องนับถือ (ร้อยละ 36.42) นอกจากนี้ กรมวิชาการเกษตร (2535: 57) ยังกล่าวอีกว่า การเกษตรแบบไร่นาสวนผสม นอกจากได้ประโยชน์โดยตรงคือ ได้ผลผลิตและรายได้ ลดรายจ่ายแล้ว ยังได้ประโยชน์โดยอ้อม คือ สุขภาพแข็งแรงและอยู่ในระบบนิเวศที่เหมาะสม เป็นผู้ที่มีเกียรติ มีศักดิ์ศรีเป็นที่เคารพรักของเพื่อนบ้านและญาติมิตรเป็นจุดเผยแพร่เทคโนโลยีของทางราชการ

พูนสิน เจียมประโคน (2543) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลของการเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริ ของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการในจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทราบถึงข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมและ การบริหาร การจัดการที่ดินของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริ 2) เปรียบเทียบผลของการเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริ ทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม และ 3) เพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริ ผลการศึกษา การวิเคราะห์ผลของการเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริ ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม พบว่า เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลมีผลผลิต ผลตอบแทน ทรัพย์สิน การมีส่วนร่วมในสังคม การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ การฝึกอบรม และได้รับการยกย่องนับถือเพิ่มขึ้นหลังจากเข้าร่วมโครงการ ยกเว้นการมีเวลาว่าง พบว่า หลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่มีเวลาว่างลดลง เกษตรกรมีหนี้สินเท่าเดิม สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของเกษตรกรที่เกิดจากตัวเกษตรกรเอง พบว่า มี

ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการขาดแคลนเงินทุนมากที่สุด รองลงมามีปัญหาที่ดินทำกินน้อย ร้อยละ 90 , 44.28 ตามลำดับ ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริม พบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมขาดความต่อเนื่องในการส่งเสริมโครงการให้แก่เกษตรกรมากที่สุด ร้อยละ 84.76 ส่วนปัญหาและอุปสรรคอื่น ๆ ได้แก่ ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำแต่ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น รองลงมาระบุว่าปุ๋ยและยาฆ่าแมลงมีราคาแพง และขาดแคลนน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร ในช่วงหน้าแล้ง ร้อยละ 81.43, 66.19 และ 65.71 ตามลำดับ

นิพนธ์ กิตติสมิทธิ์ (2534) ได้ศึกษาเกี่ยวกับตลาดสินค้าเกษตรและการพัฒนา ที่นำมาใช้ในประเทศไทย พบว่า การพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรเพื่อช่วยให้เกษตรกรได้รับความเป็นธรรม ในการจำหน่ายผลผลิตและมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ ฉะนั้นการพัฒนาตลาดในรูปตลาดกลางจึงดำเนินการโดยการพัฒนาให้มีตลาดกลางสินค้าเกษตรกระจายและเชื่อมโยง ตั้งแต่ระดับไร่นาหรือแหล่งผลิตถึงปลายทาง คือ กรุงเทพฯ ฯ รวมทั้งตลาดกลางที่มีสินค้าให้ต่อรองราคาซื้อขายและส่งมอบทันตามที่ตกลงดังนี้

1. ตลาดกลางที่เรียกว่า central wholesale market หรือ central market นั้น จะดำเนินการโดยจัดให้มีขึ้นในส่วนกลางและภูมิภาคระดับไร่นาเป็นตลาดกลางที่มีสินค้าให้ต่อรองราคาซื้อขายและส่งมอบทันทีหรือตามที่ตกลง ดังนี้

1.1 ตลาดกลางในส่วนกลางหรือตลาดกลางขายส่งสี่มุมเมือง ซึ่งจะตั้งขึ้น ที่ชานเมืองกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยมีสินค้าที่สำคัญ คือ อาหารสด ผัก ผลไม้ ดอกไม้ ฯลฯ

1.2 ตลาดกลางในส่วนภูมิภาค ซึ่งจะจัดให้มีขึ้นในแปลงผลิกระดับไร่นาในภูมิภาคโดยมีสินค้าที่สำคัญคือ ผัก ผลไม้ ข้าวและพืชไร่ ปศุสัตว์ และสัตว์น้ำ

2. ตลาดกลางที่เรียกว่า commodity exchange หรือ commodity futures exchange นั้นจะดำเนินการโดยการนำเอาสินค้าที่มีคุณลักษณะที่เหมาะสมตามที่กำหนดของตลาด ซื้อขายล่วงหน้าและที่มีการซื้อขายอยู่แล้ว อาทิ ข้าวโพด ข้าว ยางพารา น้ำตาล ฯลฯ มาดำเนินการพัฒนา จัดให้มีตลาดขึ้น ดังนี้

2.1 ตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ตามตัวอย่างเอกสารสิทธิและความเชื่อถือที่มีการส่งมอบสินค้ากันจริงในระยะเวลาสั้นเพียง 3 วัน 7 วัน ไปถึง 2 ถึง 3 เดือน จะพัฒนาให้มีขึ้นทั้งในแหล่งผลิตและส่วนกลาง คือกรุงเทพฯ ฯ

2.2 ตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ที่มีการส่งมอบสินค้าในระยะเวลาสั้นและยาว ไปจนถึง 1 ปี 6 เดือน จะพัฒนาให้มีขึ้นในส่วนกลางคือ กรุงเทพฯ ฯ ขณะเดียวกันจะต้องพัฒนาให้มีกฎหมายเข้ามารับรองเป็นการเฉพาะเพื่อใช้ในการกำกับและดูแลต่อไป

ณรงค์ฤทธิ์ สุสติ (2534) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การดำเนินงานทางการตลาดของตลาดกลางข้าวเปลือกในจังหวัดนครสวรรค์ และจังหวัดพิษณุโลก พบว่าการให้บริการต่าง ๆ ในการซื้อข้าวเปลือกซึ่งต้องประสบปัญหาอุปสรรคบางอย่างและคู่แข่งที่นับวันจะเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามในความคิดเห็นของผู้ใช้บริการ ได้แก่ เกษตรกร พ่อค้าผู้รวบรวมข้าวเปลือกจากท้องถิ่น ผู้ขายและพ่อค้าคนกลาง ผู้ซื้อข้าวเปลือกที่ซื้อขายในตลาดกลางข้าวเปลือกเป็นที่ยอมรับของผู้ใช้บริการ รวมทั้งเกษตรกรที่ใช้บริการตลาดกลางส่วนใหญ่จะทราบวิธีการและขั้นตอนการซื้อข้าวเปลือกในตลาดกลางมาก่อน

ชมชวน บุญระหงษ์ และคณะ (2543) จากรายงานผลการวิจัยเรื่องระบบตลาดทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับสินค้าเกษตรยั่งยืน พบว่ารูปแบบตลาดทางเลือกสินค้าเกษตรยั่งยืนนั้นมีหลากหลายรูปแบบและเกษตรกรควรจะทำตลาดในหลากหลายรูปแบบ โดยที่ไม่ควรยึดติดกับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ส่วนการที่จะใช้รูปแบบนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัก ๆ ดังนี้คือ

- 1.) ชนิด ปริมาณและความหลากหลายของสินค้า
- 2.) ความยากง่ายของการคมนาคม ต้นทุนในการขนส่ง และความคุ้มทุน
- 3.) ความแตกต่างของราคาที่ได้รับ
- 4.) การปฏิสัมพันธ์ทางการตลาดที่มีความยุติธรรมและแสดงถึงความเป็นเพื่อน (ไม่ใช่เพียงผู้ซื้อกับผู้ขายเท่านั้น)

เนียน คำมูลศรี (2536) ทำการศึกษา “สภาพเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการพัฒนา คุณภาพชีวิตของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร : ศึกษาเฉพาะกรณีสหกรณ์การเกษตรอากาศอำนวย จำกัด อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิต ในด้านการกินอาหารดี การมีที่อยู่อาศัย การศึกษานามัยถ้วนทั่ว ครอบครัว ปลอดภัย การได้ผลผลิตดี การมีลูกไม่มาก การอยากร่วมพัฒนา และการพาสู่คุณธรรมของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรอากาศอำนวย จำกัด และเพื่อทราบถึงปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมบางประการ ที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ในแต่ละ

ด้านของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรอากาศอำนวย จำกัด ทั้ง 8 ด้าน พบว่าสมาชิกสหกรณ์มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตในระดับที่สูง ในด้านการกินอาหารดี ครอบครัวยุติ การอยากร่วมพัฒนา และการพาผู้คุณธรรม ส่วนการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านการมีที่อยู่อาศัย การศึกษาอนามัยถ้วนทั่ว การได้ผลผลิตดี และการมีลูกไม่มากนัก มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมทุกด้านจะพบว่า มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง

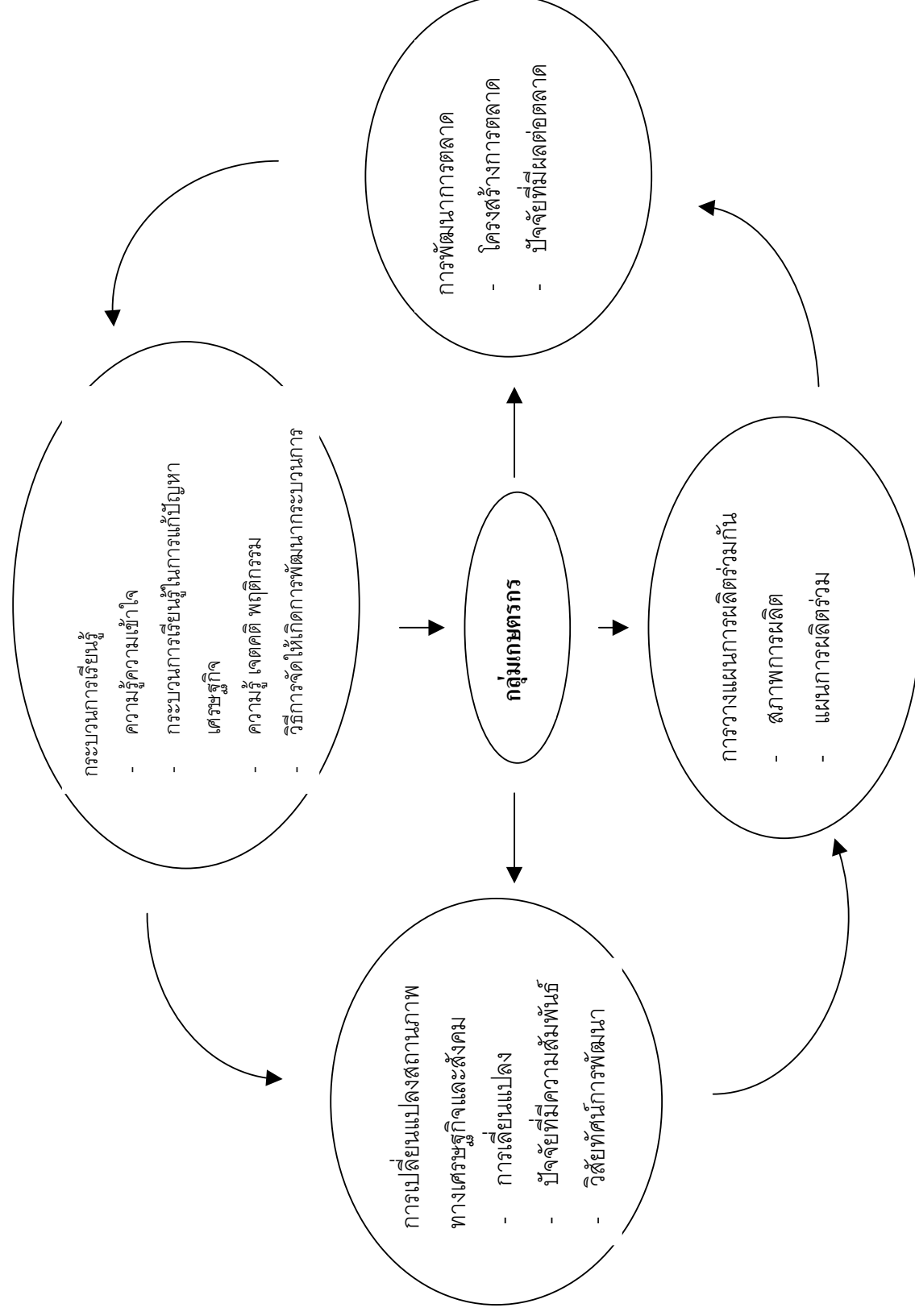
พูนสิน เจียมประโคน (2543) ทำการศึกษา “ผลของการเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ ของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการในจังหวัดเชียงใหม่” ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือ เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริ ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi – stage random sampling) จำนวน 210 ราย โดยใช้แบบสัมภาษณ์

ผลการศึกษาสรุปโดยย่อได้ว่า เกษตรกรมีรายได้รวมต่อปีจากภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 92,011 บาท มีข้าวที่ผลิตเองบริโภคอย่างเพียงพอ ส่วนใหญ่เป็นสมาชิก กลุ่มเกษตรกรกลุ่มสหกรณ์การเกษตร และกลุ่มลูกค้านาคาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ส่วนการบริหารและการจัดการที่ดินของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 14 ไร่ และเกือบทั้งหมดมีพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ เฉลี่ย 13 ไร่ โดยแบ่งพื้นที่ปลูกข้าวเฉลี่ย 5 ไร่ พื้นที่สระเก็บกักน้ำเฉลี่ย 2 ไร่ พื้นที่ปลูกไม้ผลและพืชไร่ เฉลี่ย 5 ไร่ และพื้นที่บริเวณที่อยู่อาศัยและปลูกผักสวนครัวเฉลี่ย 1 ไร่

เมื่อวิเคราะห์ผลของการเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริ ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม พบว่า เกษตรกรมีผลผลิต ผลตอบแทน ทรัพย์สิน การมีส่วนร่วม ในสังคม การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ การฝึกอบรม และได้รับการยกย่องนับถือเพิ่มขึ้นหลังจากเข้าร่วมโครงการ และมีเวลาว่างลดลงหลังจากเข้าร่วมโครงการ และเมื่อวิเคราะห์ด้วยสถิติ Siegel's Sign Test พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และหลังจากเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรกรมีหนี้สินเท่าเดิม

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากตัวเกษตรกร ส่วนใหญ่เกษตรกรมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนเงินทุนมากที่สุด รองลงมาคือ มีที่ดินทำกินน้อย ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากนักส่งเสริมพบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมขาดความต่อเนื่องในการส่งเสริมโครงการให้แก่เกษตรกร ส่วนปัญหาและอุปสรรคอื่น ๆ ได้แก่ ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ แต่ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงมีราคาแพง และขาดแคลนน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรในช่วงหน้าแล้ง

2.3 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและสังคม การผลิต การตลาดและกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ต.แม่แฝกใหม่ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ ได้กำหนดวิธีการวิจัยไว้ดังนี้

3.1 วิธีการดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงแรกเป็นการค้นหาแนวทางการพัฒนาและรูปแบบการผลิตและการตลาดที่เหมาะสม โดยการศึกษาองค์ความรู้ ประสบการณ์ ศักยภาพจากเอกสารและกลุ่มเป้าหมาย ช่วงที่ 2 จะเป็นการนำผลการศึกษาไปทดลองปฏิบัติร่วมกันในชุมชน และสรุปผลการดำเนินงาน

3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1. การศึกษาค้นคว้า ประสบการณ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรทฤษฎีใหม่
2. การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนเป้าหมาย
3. การศึกษากระบวนการเรียนรู้ รูปแบบการผลิต รูปแบบการตลาด และการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย
4. การศึกษาศักยภาพ จุดอ่อน จุดแข็ง อุปสรรค และโอกาสของกลุ่มเป้าหมาย
5. การเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างดำเนินการโครงการ

3.2.2 วิธีการประมวลผลและสังเคราะห์ข้อมูล

โครงการนำข้อมูลที่ได้มาประมวลผลข้อมูล และวิเคราะห์สังเคราะห์ร่วมกันกับกลุ่มเป้าหมาย โดยในการวิเคราะห์นั้นจะทำความเข้าใจไปพร้อมกับการประชุมเชิงปฏิบัติการโดยใช้การปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) และมีการสนทนากลุ่ม (FGD)

3.3 ระยะเวลาของโครงการ : 1 ธันวาคม 2545 – 30 กันยายน 2547

3.4 ขั้นตอนการวิจัย ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 : การค้นหาแนวทางการพัฒนา

ช่วงเวลา : 6 เดือน

- การประชุมร่วมกับกลุ่มเกษตรกรเพื่อทำความเข้าใจร่วมกันในการวิจัยและปฏิบัติ
- ออกแบบแบบทดสอบ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับเกษตรกร พร้อมทั้งทดสอบและปรับปรุงแบบทดสอบ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เพื่อความเที่ยงตรงและแม่นยำของข้อมูลที่จะได้รับ
- เก็บข้อมูลตามแบบทดสอบ แบบสอบถาม แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ได้กำหนดไว้ โดยเลือกใช้แบบทดสอบ แบบสอบถามกับเรื่องกระบวนการเรียนรู้ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับเรื่องการวางแผนการผลิตร่วมกัน และการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคม
- ประมวลผลข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อชี้แจงข้อมูลพื้นฐานที่ได้รับจากการเก็บข้อมูลขั้นต้นแก่เกษตรกร
- ประชุมเชิงปฏิบัติการโดยใช้การปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) และมีการสนทนากลุ่ม (FGD)
- เพื่อให้เกษตรกรร่วมวางแผนการผลิตร่วมกัน
- เพื่อหาแนวทางการพัฒนาตลาดเกษตรทฤษฎีใหม่
- เพื่อหาแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ
- ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้เกษตรกรร่วมกันวิเคราะห์ความสามารถขององค์กร (SWOT) ซึ่งได้แก่จุดแข็ง – จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคเพื่อจะช่วยให้เกษตรกรพัฒนาแผนการตลาดขององค์กรขึ้นมา บนรากฐานข้อมูลที่รวบรวมได้จากการวิเคราะห์

บทที่ 4

บริบทชุมชน

สภาพและความเป็นมาของตำบลแม่แฝกใหม่

1. ลักษณะทั่วไปของตำบลแม่แฝกใหม่
2. พื้นที่และการใช้พื้นที่
3. ประชากร
4. เส้นทางคมนาคม
5. การนับถือศาสนาของประชากร
6. สถานที่บริการด้านการศึกษา
7. ประวัติความเป็นมา

1. ลักษณะทั่วไปของตำบลแม่แฝกใหม่

ตำบลแม่แฝกใหม่เป็นตำบลหนึ่งของอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ทั้งหมด 33,362 ไร่ เดิมอยู่ร่วมกับตำบลแม่แฝก เนื่องจากจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น และมีพื้นที่ใหญ่จึงได้แบ่งออกเป็น 2 ตำบล คือ ตำบลแม่แฝก และตำบลแม่แฝกใหม่ โดยตำบลแม่แฝกใหม่มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย โดยมีคันทนาเป็นแนวเขต
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย โดยมีถนนและลำเหมืองเป็นแนวเขต
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับตำบลลวงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด โดยมีสันทรายเป็นแนวเขต
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลจี้เหล็กและตำบลสันโป่ง อำเภอแม่ริม โดยมีแม่น้ำปิงเป็นแนวเขต

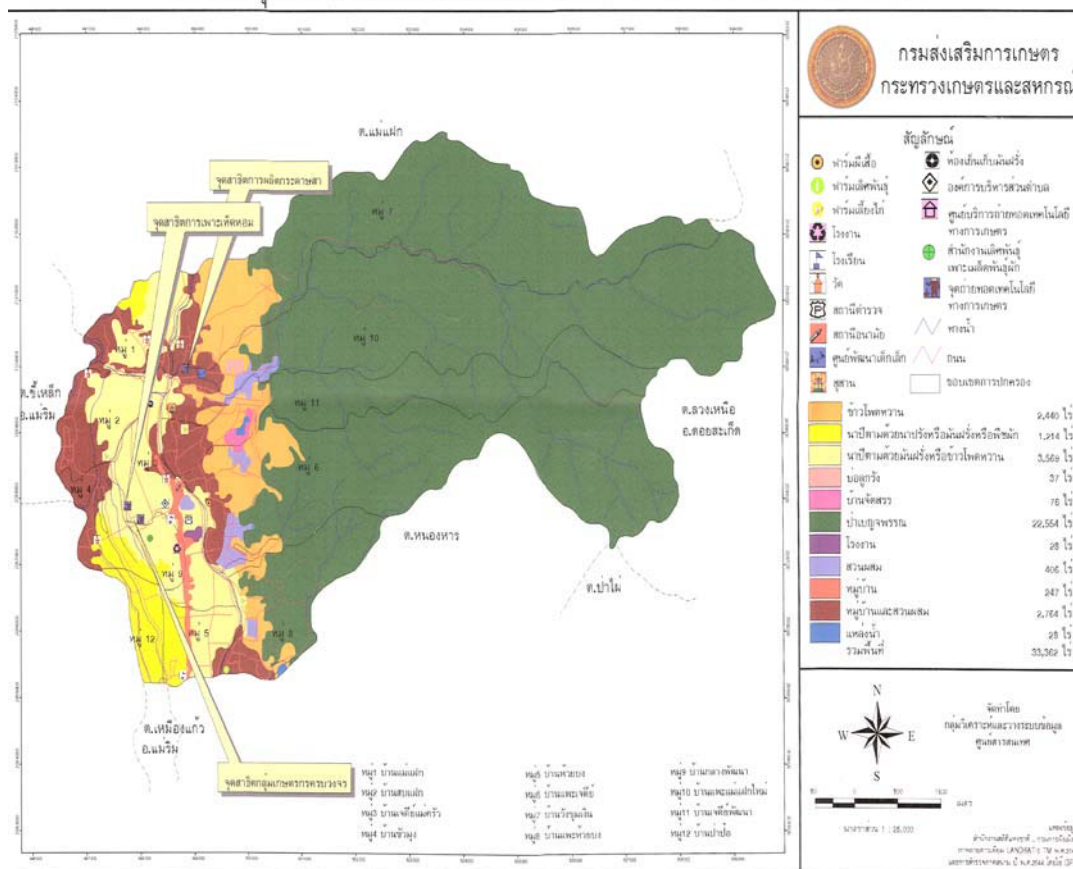
2. พื้นที่และการใช้พื้นที่

พื้นที่ตำบลแม่แฝกใหม่มีพื้นที่ทั้งสิ้นประมาณ 52 – 53 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 33,362 ไร่ จำแนกตามการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ตำบลแม่แฝกใหม่ ดังนี้

พื้นที่ทั้งหมด	33,362.00	ไร่
พื้นที่ทำการเกษตร	7,178.30	ไร่
พื้นที่ป่าไม้สงวน	23,092.18	ไร่

พื้นที่สาธารณะ	340.29	ไร่
พื้นที่ว่าง	270.23	ไร่
พื้นที่อยู่อาศัย	2,481.00	ไร่
พื้นที่ทำการเกษตร	7,178.30	ไร่
พื้นที่นา	5,946.50	ไร่
พื้นที่ไม้ผล-ไม้ยืนต้น	844.17	ไร่
พื้นที่พืชไร่	3,360.88	ไร่
พืชไม้ดอก-ไม้ประดับ	16.51	ไร่
พืชพืชผัก	497.46	ไร่
พื้นที่การเกษตรต่าง ๆ	290.72	ไร่

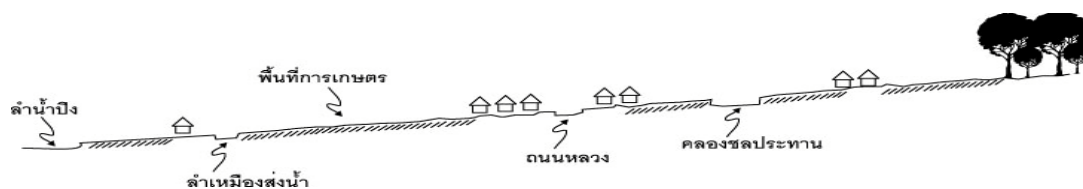
แผนที่ตั้งชุมชนและการประโยชน์ที่ดิน ต.แม่แฝกใหม่ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่

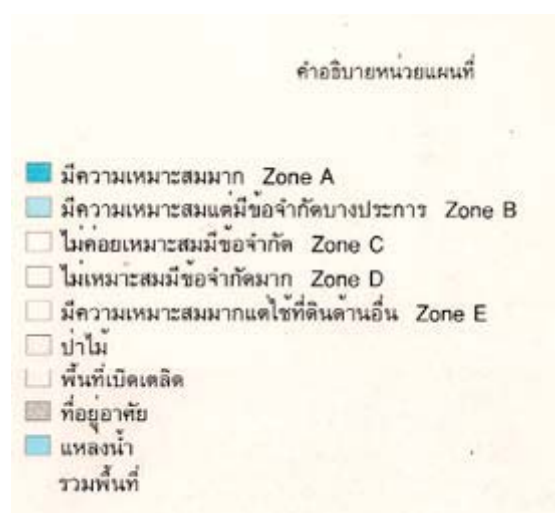
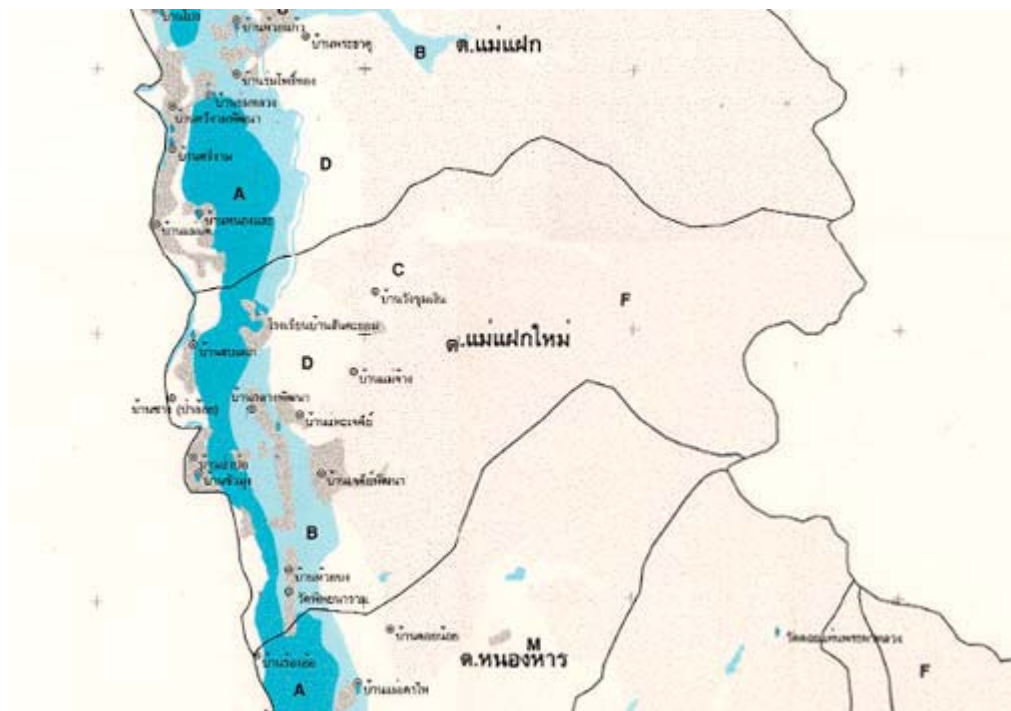
ภาพ 3 แผนที่ตั้งชุมชนและการประโยชน์ที่ดิน

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอสันทราย (2546)

โดยพื้นที่ของตำบลแม่แฝกใหม่ จะมีการปลูกสร้างบ้านเรือนสลับกับการเพาะปลูก และมีลำเหมือง และคลองชลประทานสนับสนุนน้ำทั้งสองฝากฝั่งถนนหลวง (ภาพ 4)

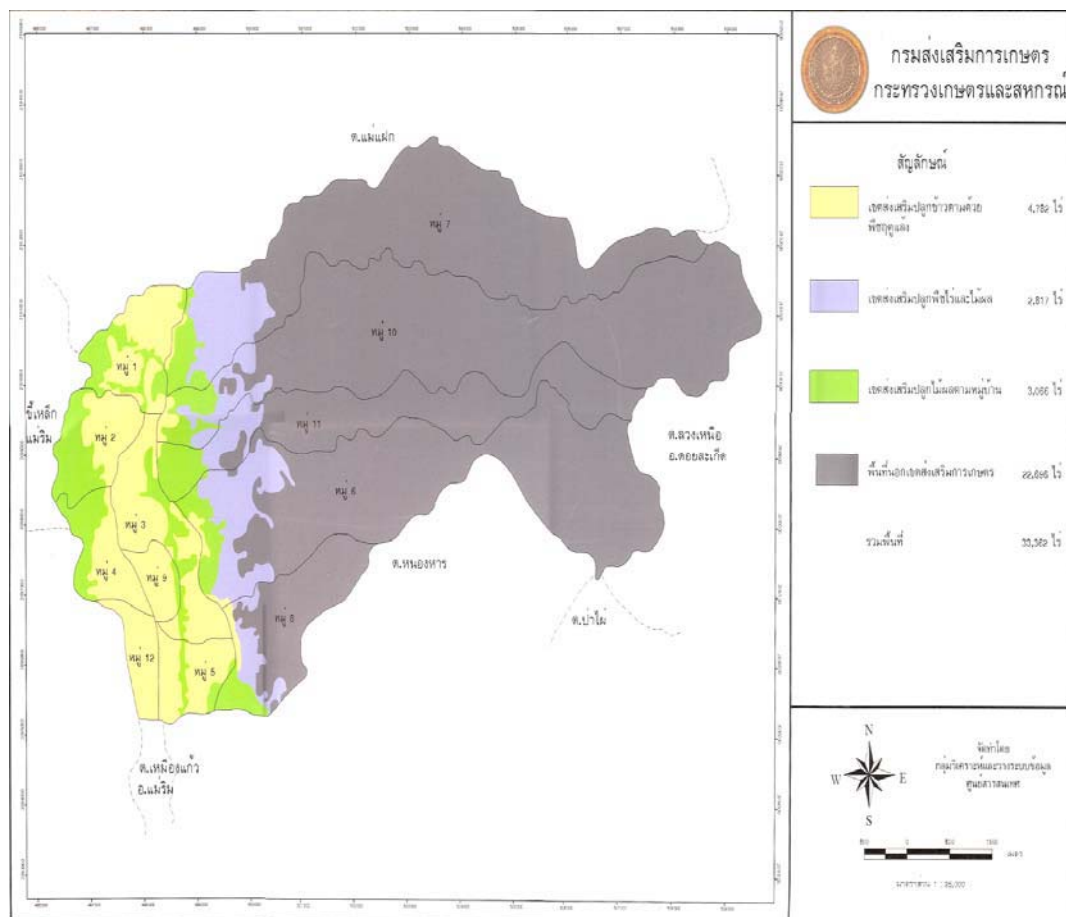
ภาพ 4 ภาพตัดขวางพื้นที่ตำบลแม่แฝกใหม่

ภาพ 5 แผนที่แสดงความเหมาะสมด้านกายภาพในการปลูกข้าว
ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอสันทราย (2546)

จากภาพ 5 จะเห็นว่าพื้นที่ตำบลแม่แฝกใหม่เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูกข้าว ด้านที่อยู่ติดกับแม่น้ำปิงและคลองชลประทาน ส่วนทางทิศตะวันออกนั้นไม่ค่อยเหมาะสมในการปลูกข้าว เพราะมีข้อจำกัดเนื่องจากเป็นพื้นที่ป่า

และเนื่องจากเกษตรกรในพื้นที่ตำบลแม่แฝกใหม่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร และพื้นที่การเกษตรส่วนมากปลูกข้าว พืชไร่ และไม้ผล โดยแบ่งเป็นเขตส่งเสริมการเกษตร (ภาพ 6) ดังนี้

ภาพ 6 แผนที่เขตส่งเสริมการเกษตร ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอสันทราย (2546)

ภาพ 7 แผนที่แสดงสถานที่ที่สำคัญในพื้นที่ตำบลแม่แฝกใหม่
ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอสันทราย (2546)

3. ประชากร

ตำบลแม่แฝกใหม่มีจำนวนครัวเรือน 2,324 ครัวเรือน และมีประชากรทั้งสิ้น 7,216 คน โดยแยกเป็น 12 หมู่บ้าน ดังนี้

ตาราง 1 จำนวนประชากรตำบลแม่แฝกใหม่

ที่	หมู่บ้าน	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน	ประชากร	รวม
			ชาย	หญิง	
1	แม่แฝกใหม่	234	358	424	782
2	สบแฝก	179	317	323	640
3	เจดีย์แม่ครัว	338	527	533	1068
4	ข้าวมุง	189	218	232	450
5	ห้วยบง	231	303	338	641
6	แพะเจดีย์	268	400	429	829
7	วังชุมเงิน	183	300	319	619
8	แพะห้วยบง	144	261	267	528
9	กลางพัฒนา	122	191	210	401
10	แพะแม่แฝกใหม่	173	208	220	428
11	เจดีย์พัฒนา	180	267	264	531
12	ป่าป้อ	83	148	159	307
รวม		2,324	3,498	3,718	7,216

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอสันทราย (2546)

ประชากรของตำบลแม่แฝกใหม่มีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย แต่ประชากรส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยคิดเป็นครัวเรือนเกษตรกรรมดังนี้

ตาราง 2 จำนวนครัวเรือนเกษตรกรรมตำบลแม่แฝกใหม่

ลำดับ	หมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือนทั้งหมด (ครัวเรือน)	จำนวนครัวเรือนเกษตรกรรม (ครัวเรือน)
1	แม่แฝกใหม่	234	173
2	สบแฝก	179	154
3	เจดีย์แม่ครัว	338	239
4	ข้าวมุง	189	124
5	ห้วยบง	231	134
6	แพะเจดีย์	268	215
7	วังขุมเงิน	183	74
8	แพะห้วยบง	144	84
9	กลางพัฒนา	122	89
10	แพะแม่แฝกใหม่	173	124
11	เจดีย์พัฒนา	180	135
12	ป่าป้อ	83	70
รวม		2,324	1,615

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอสันทราย (2546)

4. เส้นทางคมนาคม

ตำบลแม่แฝกใหม่ อยู่ห่างจากอำเภอเมืองเชียงใหม่ประมาณ 26 กิโลเมตร โดยมีเส้นทางคมนาคมทางบก คือ ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1001 (เชียงใหม่ – พะเยา) ตัดผ่านกลางพื้นที่ตำบล โดยแบ่งพื้นที่เป็นฝั่งตะวันตกและฝั่งตะวันออก มีโครงข่ายของถนนในตำบลต่อเนื่องจากตำบลหนองหาร และมีเส้นทางคมนาคม ดังนี้

- . ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1001 ตอนเชียงใหม่-พะเยา เริ่มจากสามแยกทางหลวงแผ่นดิน 11 ตอนเชียงใหม่-ลำปาง ขึ้นมาทางทิศเหนือผ่านตำบลหนองจ่อม หนองหาร แม่แฝกใหม่ และตำบลแม่แฝก จนถึงอำเภอพะเยา ความยาวประมาณ 94 กิโลเมตร สภาพเป็นถนนลาดยางอย่างดี
- . ถนนสายหลักของตำบลด้านตะวันตกเป็นถนนที่ขนานกับแม่น้ำปิง และขนานกับ ทางหลวงจังหวัด จะผ่านชุมชนด้านตะวันตก โดยเริ่มจากแยกเหนือโรงพยาบาลอาศนะ (ปัจจุบันไม่ดำเนินการ) ในหมู่ที่ 1 มาทางทิศตะวันตก ผ่านชุมชนหมู่ที่ 2 และขนานกับทางหลวงมาทางทิศใต้ ผ่านหมู่ที่ 4 และต่อเนื่องถึงตำบลหนองหาร เป็นถนนที่ผ่านศูนย์ชุมชนระดับหมู่บ้าน และบริเวณสาธารณะต่างๆ ของชุมชน สภาพเป็นถนนคอนกรีตเสริมไม้ไผ่บางส่วน ลาดยางบางส่วน
- . ถนนสู่ฟ้าไร่ บริเวณหมู่ที่ 2 เป็นถนนแยกจากสายหลักของตำบลมาทางทิศตะวันออก ปัจจุบันเป็นถนนลาดยาง
- . ถนนสู่ฟ้าไร่ แยกจากถนนทางหลวงจังหวัดเชียงใหม่ มาทางทิศตะวันตก ถึง หมู่ 5 เป็นถนนที่ชุมชนได้ขุดถ่ายผลิตผล
- . ถนนภายในชุมชน ที่เชื่อมทางหลวงจังหวัดกับถนนสายหลักของตำบล จากตลาด หมู่ที่ 3 ถึงสามแยกวัดข้าวมุง
- . ถนนเชื่อมชุมชน เชื่อมทางหลวงจังหวัดกับสายหลักของตำบล จากโรงพยาบาลอาศนะ(ปัจจุบันเลิกกิจการ) มาทางทิศตะวันตก ปัจจุบันเป็นถนนลาดยาง ใช้สัญจรและขนถ่ายผลิตผล
- . ถนนในชุมชน หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 7 เป็นถนนที่มีลักษณะตัดกับทางหลวงจังหวัด มีชุมชนหนาแน่นเกาะตามเส้นทางคมนาคม และมีบริการสาธารณะต่างๆ มีการสัญจรสูง สภาพเป็นถนนลาดยาง
- . ถนนเลียบคลองชลประทานเป็นถนนสายหลักด้านตะวันออก มีความสำคัญเป็นถนนขนถ่ายผลิตผล และชุมชนมีทางเชื่อมออกสู่ทางหลวงจังหวัดเป็นช่วงๆ สภาพเป็นถนนลูกรัง

5. การนับถือศาสนาของประชากร

ประชากรร้อยละ 99 นับถือพุทธศาสนา ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 1 นับถือคริสต์ศาสนา

6. สถานให้บริการด้านการศึกษา

ตำบลแม่แฝกใหม่ มีโรงเรียนที่ให้บริการแก่ประชากรในตำบล ดังนี้

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	4	แห่ง
โรงเรียนระดับประถม	2	แห่ง
โรงเรียนระดับประถมถึงมัธยม	1	แห่ง

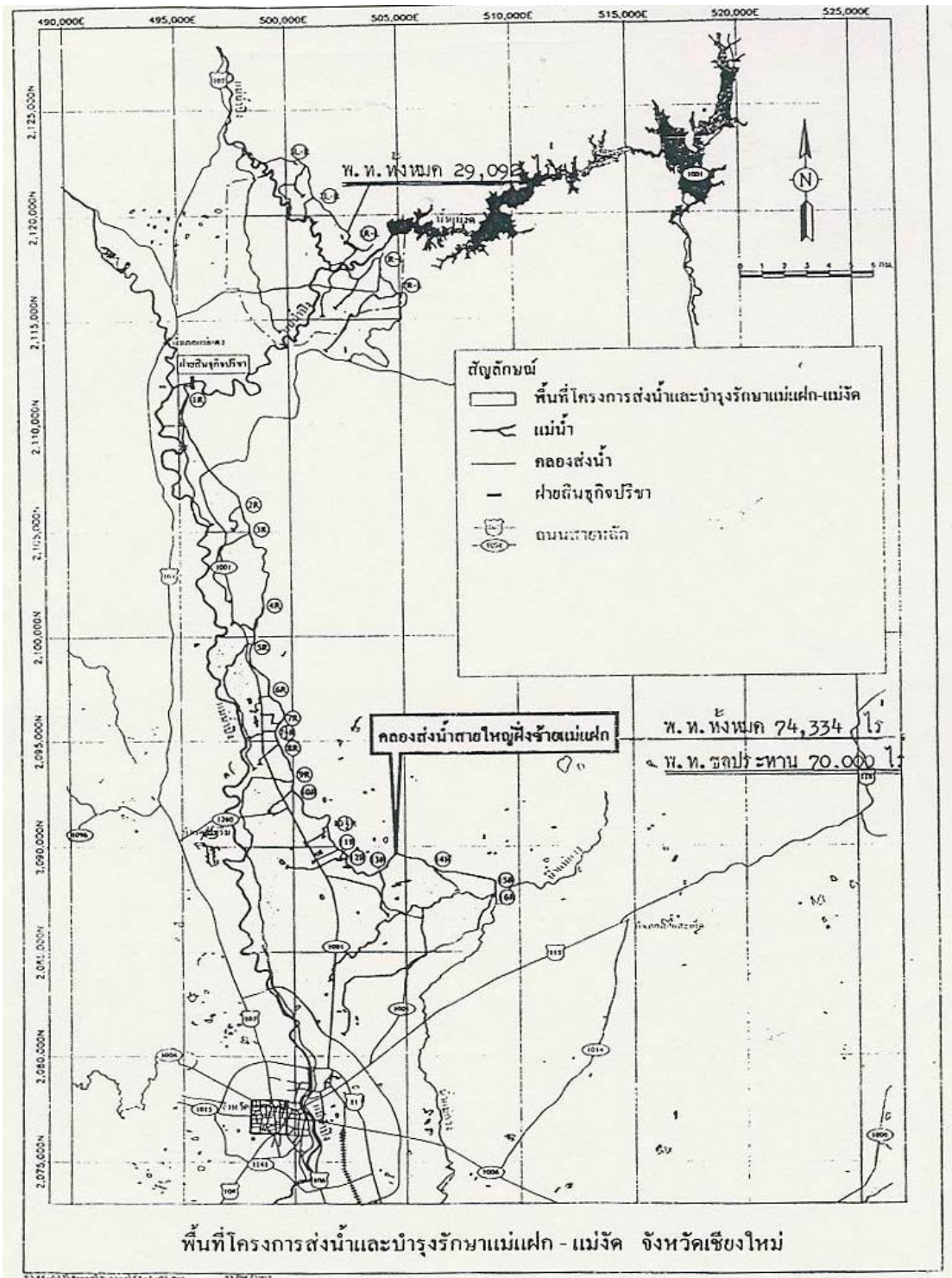
7. ประวัติความเป็นมา

เขตพื้นที่อำเภอสันทราย ส่วนใหญ่มีความอุดมสมบูรณ์ ใช้เป็นพื้นที่การเกษตร ในขณะที่ยังมีพื้นที่รกร้างว่างเปล่าอยู่มาก เมื่อปี พ.ศ.2472 กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้เริ่มก่อสร้างฝายหินรุกกิจปรีชาในแม่น้ำปิงที่บ้านสหกรณ์ ตำบลแม่แฝก อำเภอสันทราย ซึ่งเป็นโครงการชลประทานประเภททดน้ำ และสร้างเสร็จสมบูรณ์ ในปี พ.ศ.2479 แต่สำหรับการส่งน้ำ ได้เริ่มส่งน้ำตั้งแต่ปี พ.ศ.2478 โดยส่งน้ำให้แก่พื้นที่เพาะปลูกที่มีระบบส่งน้ำได้ก่อสร้างเสร็จในขณะนั้น พื้นที่ส่งน้ำเป็นพื้นที่เพาะปลูกในที่ราบเชิงเขาฝั่งซ้ายของแม่น้ำปิง มีพื้นที่ชลประทานรวมทั้งหมด 70,000 ไร่ โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อผันน้ำจากลำน้ำปิง มาใช้ในการเกษตรท้องที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยชื่อว่า “โครงการชลประทานเหมืองแม่แฝก” และเพื่อให้เป็นการต่อเนื่องสนองโครงการ ประกอบกับพื้นที่บางส่วนยังรกร้างว่างเปล่าอยู่มาก สามารถนำมาปรับปรุงและจัดสรรให้ราษฎรเข้าครอบครองทำประโยชน์ได้

ด้วยเหตุนี้รัฐได้อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการหวงห้ามที่ดินรกร้างว่างเปล่า พ.ศ. 2478 โดยรัฐบาลได้ดำเนินการออกพระราชกฤษฎีกา กำหนดเขตหวงห้ามที่ดินขึ้นในท้องที่อำเภอสันทราย เป็นเขตหวงห้ามเพื่อประโยชน์ในการจัดตั้งสหกรณ์นิคม เนื้อที่ประมาณ 8,127 ไร่ และในปี พ.ศ. 2480 ได้จัดตั้งหน่วยงานที่ชื่อว่า “หน่วยนิคมสหกรณ์กสิกรรมสันทราย” ขึ้นเพื่อดูแลและปฏิบัติโครงการให้สำเร็จสมความมุ่งหมายของทางราชการกระทรวงเกษตรธิการในสมัยนั้น และปัจจุบันเป็น “นิคมสหกรณ์สันทราย” สังกัดสำนักงานสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะทำพื้นที่รกร้างว่างเปล่าบางส่วน บริเวณพื้นที่รับน้ำโครงการชลประทานเหมืองแม่แฝก ในท้องที่อำเภอ

สันทราช เพื่อนำมาปรับปรุงและจัดสรรให้ราษฎรในท้องถิ่นที่ไม่มีที่ดินทำกิน ให้มีที่อยู่อาศัยและ
ทำกินในรูปสหกรณ์นิคม ซึ่งจะทำให้สมาชิคนิคมสหกรณ์ได้รับประโยชน์ ดังนี้

1. สมาชิกมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง
2. มีอาชีพที่มั่นคง
3. มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
4. มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
5. มีสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น

ภาพ 8 แผนที่แสดงพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แฝก – แม่จัด

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอสันทราย (2546)

เมื่อรัฐบาลได้ดำเนินการจัดตั้งหน่วยงานควบคุมแล้ว ได้ดำเนินการสำรวจภาวะเศรษฐกิจของราษฎรในท้องที่ และดำเนินการคัดเลือกราษฎรผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิก และรวบรวมรายชื่อของจดทะเบียนเป็นสหกรณ์ประเภทสหกรณ์นิคมกสิกรรม ชนิดไม่จำกัด ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2481 รวม 4 สหกรณ์มีสมาชิกรวม 93 ครอบครัวเนื้อที่ 1,341 ไร่ นับเป็นสหกรณ์นิคม กสิกรรมที่ได้จดทะเบียนเป็นแห่งแรกในประเทศไทย โดยมีชื่อและรับจดทะเบียนคือ

1. สหกรณ์นิคมกสิกรรมป่าเม่า ไม่จำกัดสินใช้ จดทะเบียนเมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2481 จำนวนสมาชิก 20 ครอบครัว

2. สหกรณ์นิคมกสิกรรมชอยหั่ว ไม่จำกัดสินใช้ จดทะเบียนเมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2481 จำนวนสมาชิก 19 ครอบครัว

3. สหกรณ์นิคมกสิกรรมหนองไฮ ไม่จำกัดสินใช้ จดทะเบียนเมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2481 จำนวนสมาชิก 31 ครอบครัว

4. สหกรณ์นิคมกสิกรรมห้วยบง ไม่จำกัดสินใช้ จดทะเบียนเมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2481 จำนวนสมาชิก 23 ครอบครัว

จนกระทั่งถึงปี 2494 มีสหกรณ์นิคมกสิกรรมที่ได้จดทะเบียนเพิ่มขึ้นอีก 17 สหกรณ์

1. สหกรณ์นิคมกสิกรรมห้วยแะ ไม่จำกัดสินใช้จดทะเบียนเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2482 จำนวนสมาชิก 27 ครอบครัว

2. สหกรณ์นิคมกสิกรรมห้วยงาน ไม่จำกัดสินใช้จดทะเบียนเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2482 จำนวนสมาชิก 27 ครอบครัว

3. สหกรณ์นิคมกสิกรรมหนองหาร ไม่จำกัดสินใช้จดทะเบียนเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2482 จำนวนสมาชิก 32 ครอบครัว

4. สหกรณ์นิคมกสิกรรมท่าโป่ง ไม่จำกัดสินใช้จดทะเบียนเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2482 จำนวนสมาชิก 28 ครอบครัว

5. สหกรณ์นิคมกสิกรรมป่าบง ไม่จำกัดสินใช้จดทะเบียนเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2482 จำนวนสมาชิก 24 ครอบครัว

6. สหกรณ์นิคมกสิกรรมชอยสิบ ไม่จำกัดสินใช้จดทะเบียนเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2482 จำนวนสมาชิก 30 ครอบครัว

7. สหกรณ์นิคมกสิกรรมหนองปูเลย ไม่จำกัดสินใช้จดทะเบียนเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2482 จำนวนสมาชิก 25 ครอบครัว

8. สหกรณ์นิคมกสิกรรมบ้านแพะ ไม่จำกัดสินใช้จดทะเบียนเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2482 จำนวนสมาชิก 26 ครอบครัว

9. สหกรณ์นิคมกสิกรรมหนองห้าง ไม่จำกัดสินใช้จดทะเบียนเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2482 จำนวนสมาชิก 27 ครอบครัว

10. สหกรณ์นิคมกสิกรรมชอยสิบสาม ไม่จำกัดสินใช้จดทะเบียนเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2482 จำนวนสมาชิก 29 ครอบครัว

11. สหกรณ์นิคมกสิกรรมแม่แก่น้อย ไม่จำกัดสินใช้จดทะเบียนเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2482 จำนวนสมาชิก 25 ครอบครัว

12. สหกรณ์นิคมกสิกรรมหนองป่าขาว ไม่จำกัดสินใช้ จดทะเบียนเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2482 จำนวนสมาชิก 27 ครอบครัว

13. สหกรณ์นิคมกสิกรรมหนองเต่าคำ ไม่จำกัดสินใช้ จดทะเบียนเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2482 จำนวนสมาชิก 30 ครอบครัว

14. สหกรณ์นิคมกสิกรรมทุ่งหมื่นน้อย ไม่จำกัดสินใช้ จดทะเบียนเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2487 จำนวนสมาชิก 18 ครอบครัว

15. สหกรณ์นิคมกสิกรรมห้วยแม่โจ้ ไม่จำกัดสินใช้จดทะเบียนเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2487 จำนวนสมาชิก 16 ครอบครัว

16. สหกรณ์นิคมกสิกรรมบ้านไร่ ไม่จำกัดสินใช้ จดทะเบียนเมื่อวันที่ 8 กันยายน 2493 จำนวนสมาชิก 14 ครอบครัว

17. สหกรณ์นิคมกสิกรรมเกษตรศิลปุสรณ์ ไม่จำกัดสินใช้ จดทะเบียนเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2494 จำนวนสมาชิก 23 ครอบครัว

รวมทั้งสิ้น 21 สมาชิก 521 ครอบครัว ที่ดินจัดสรร 7,913 ไร่ สหกรณ์ทั้ง 21 สมาคม ได้ดำเนินธุรกิจต่าง ๆ ของสหกรณ์ มาจนถึงปี พ.ศ. 2510 ได้ดำเนินธุรกิจและปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ครบถ้วนตามข้อบังคับ ทางราชการจึงได้พิจารณาออกโฉนดที่ดินครอบครองให้สมาชิก รวม 135 ราย จำนวนโฉนด 163 โฉนด เนื้อที่ 2,093 ไร่ และได้ทำพิธีแจกโฉนดให้เป็นทางการ เมื่อวันที่ 21 มกราคม 2515 มีสหกรณ์ได้รับโฉนดรวม 6 สหกรณ์ คือ

1. สหกรณ์นิคมกสิกรรมหนองเต่าคำ ไม่จำกัดสินใช้
2. สหกรณ์นิคมกสิกรรมหนองป่าขาว ไม่จำกัดสินใช้
3. สหกรณ์นิคมกสิกรรมป่าบาง ไม่จำกัดสินใช้
4. สหกรณ์นิคมกสิกรรมห้วยแม่โจ้ ไม่จำกัดสินใช้
5. สหกรณ์นิคมกสิกรรมทุ่งหมื่นน้อย ไม่จำกัดสินใช้
6. สหกรณ์นิคมกสิกรรมหนองห้าง ไม่จำกัดสินใช้

ต่อมาในปี พ.ศ. 2516 ทางรัฐบาลได้พิจารณาแล้วเห็นว่า บรรดาสหกรณ์ต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นนั้น เป็นสหกรณ์ขนาดเล็ก ธุรกิจของสหกรณ์น้อย ไม่สามารถที่จะขยายเงินทุนและธุรกิจ อื่น ๆ ให้กว้างขวางได้ จึงเห็นควรให้ควบสหกรณ์ขนาดเล็กในท้องที่อำเภอเดียวกันเข้าเป็น สหกรณ์เดียวกัน เพื่อให้มีขนาดใหญ่สามารถดำเนินธุรกิจได้กว้างขวางและเกิดผลดีกับกิจการของสหกรณ์สืบไป

ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2516 สหกรณ์ในท้องที่อำเภอสันทราย ประเภทสหกรณ์นิคม กสิกรรมจำนวน 21 สหกรณ์ ได้ควบเข้าเป็นสหกรณ์เดียวกัน โดยจดทะเบียนควบเมื่อวันที่ 28 กันยายน 2516 เป็นสหกรณ์ชนิดไม่จำกัด และจดทะเบียนเปลี่ยนชนิดเป็นสหกรณ์จำกัด เมื่อวันที่ 25 มกราคม 2517 ชื่อ “สหกรณ์นิคมสันทราย จำกัด” สำนักงานตั้งอยู่หมู่ที่ 11 ตำบลหนองหาร อำเภอ สันทราย จังหวัดเชียงใหม่ นายทะเบียนสหกรณ์ได้รับจดทะเบียนควบเข้ากันเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2517 มีสมาชิก และฐานะต่อไปนี้

- จำนวนสมาชิก	521	ครอบครัว
- เงินทุนสำรอง	686,699.96	บาท
- เงินทุนขยายกิจการ	509,163.00	บาท
- เงินทุนสาธารณประโยชน์	39,324.14	บาท
- เงินค่าบำรุงสหกรณ์	170,047.03	บาท
- ทุนดำเนินงาน	2,085,649.21	บาท

กลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่บ้านเจดีย์แม่ครัวอยู่ในเขตพื้นที่สหกรณ์นิคม แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรได้ที่ดินทำกินฟรี มีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ และยังได้รับการสนับสนุน ดังต่อไปนี้

การให้การศึกษาฝึกอบรมด้านสหกรณ์

เปลี่ยนทัศนคติของสมาชิก เน้นหนักในการให้การศึกษา และอบรมแก่สมาชิกเป็นประจำทุกเดือนในระดับกลุ่ม ให้มีความเข้าใจ คือ

- ให้รู้หลักและวิธีการสหกรณ์ การเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์นั้นมิใช่ว่าทุกอย่างกระทำขึ้นโดยรัฐบาลเป็นผู้ให้ แต่ชี้แจงให้สมาชิกทราบว่ากระทำขึ้นโดยสมาชิกเอง สมาชิกทุกคนจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนช่วยเหลือตนเองด้วย

- ชี้แจงให้สมาชิกทราบว่า สหกรณ์เป็นของสมาชิกเองอบรมให้สมาชิก รู้จักสิทธิและหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติกับสหกรณ์ ภายในเขตแห่งกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ตลอดจนปฏิบัติตามคำสั่งของนายทะเบียนสหกรณ์

- รู้จัก รับผิดชอบตนเองและรับผิดชอบต่อในสหกรณ์ของตนเอง

-ชี้แจงให้ทราบว่าที่ดินแปลงที่ได้รับอนุญาตให้เข้าครอบครองทำประโยชน์นั้นยังเป็นของรัฐบาลอยู่เพียงให้สมาชิกเข้ามาประกอบอาชีพในที่ดินเท่านั้น ยังมีได้ให้กรรมสิทธิ์แต่อย่างใด (ยกเว้นในรายที่ทางรัฐบาลได้มอบให้ไปแล้วและพ้นกำหนด 5 ปี) หากสมาชิกไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับของสหกรณ์ อาจจะถูกลบออกจากสหกรณ์ และหมดสิทธิ์ที่จะเข้าทำประโยชน์ได้อีก นอกจากนี้ผู้ที่ได้ปฏิบัติตนถูกต้อง อยู่ในหลักเกณฑ์และจรรยาบรรณต่อ สหกรณ์พร้อมทั้งให้ความร่วมมือกับสหกรณ์เท่านั้นจึงจะได้กรรมสิทธิ์ในที่ดิน

เมื่อสหกรณ์ได้ปรับปรุงพื้นฐานให้แข็งแรงมั่นคงแล้ว ได้ขยายธุรกิจต่าง ๆ เพิ่มขึ้นเป็นลำดับคือ

- ธุรกิจสินเชื่อ
- ธุรกิจรวมกันซื้อ
- ธุรกิจรวมกันขาย
- การส่งเสริมให้รู้จักออมทรัพย์
- ปรับปรุงการทำกิจ และส่งเสริมการประกอบอาชีพ

ทำให้สหกรณ์ดำเนินธุรกิจไปอย่างมีประสิทธิภาพ สมาชิกได้รับประโยชน์จากการให้บริการของสหกรณ์ทำให้มีฐานะอยู่ดีกินดี มีหลักฐานมั่นคงแข็งแรง

นอกจากตำบลแม่แฝกใหม่จะเป็นพื้นที่ที่มีระบบชลประทาน ที่การจัดสรรที่ดินแก่เกษตรกรมีถนนหลวงตัดผ่าน และมีสหกรณ์ที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนเกษตรกรแล้ว เกษตรกรตำบลแม่แฝกใหม่ ยังได้รับการสนับสนุนทางด้านวิชาการจากหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ เช่น

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

เป็นหน่วยงานที่เอื้อประโยชน์อย่างยิ่งด้านวิชาการ มีการจัดประชุมสัมมนาด้านการเกษตร มีแหล่งความรู้ให้เกษตรกรค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง มีนักวิชาการด้านการเกษตรให้คำปรึกษาแก่เกษตรกร มีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาการเกษตรอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

ศูนย์วิจัยพืชไร่

เป็นหน่วยงานสังกัดกรมวิชาการเกษตร เป็นศูนย์ที่พัฒนาพันธุ์พืชไร่เศรษฐกิจเพื่อเพิ่มผลผลิตในแต่ละแหล่งปลูก โดยให้เลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในแต่ละท้องถิ่น ทั้งพันธุ์ ชนิดของปุ๋ย สารเคมีกำจัดศัตรูพืช หรือการทำการเกษตรดีที่เหมาะสม (GAP) ฯลฯ ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการผลิตต่อหน่วยและเพิ่มรายได้ให้เกษตรกรโดยตรง

ศูนย์วิจัยและพัฒนาประมงน้ำจืดเชียงใหม่

1. การพัฒนาผลิตพันธุ์สัตว์น้ำจืดทั้งผลิต ปล่อย และแจกพันธุ์สัตว์น้ำจืด ให้บริการทางวิชาการ การรวบรวมพันธุ์ปลา ผลิตพันธุ์สัตว์น้ำที่ได้จากการปรับปรุงพันธุ์
 2. งานส่งเสริมการประมง
 3. งานวิจัยเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด เพื่อศึกษาค้นคว้า ทดลอง วิจัย ให้ได้ข้อมูลทางวิชาการด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด และการจัดการทรัพยากรประมงน้ำจืด และสิ่งแวดล้อมเพื่อนำเทคนิคที่ได้มาใช้ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด และนำผลงานออกเผยแพร่แก่เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยง
 4. งานเงินทุนหมุนเวียนในการผลิตสัตว์น้ำ คือ จำหน่ายพันธุ์สัตว์น้ำ
- ทั้งนี้ยังรวมถึงงานบริการให้คำแนะนำปรึกษาแก่เกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดฝึกอบรมให้แก่เกษตรกรผู้สนใจในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดด้วย

สำนักงานเกษตรอำเภอสันทราย

มีเจ้าหน้าที่คอยให้ความช่วยเหลือ และให้คำปรึกษาด้านการเกษตร มีการสนับสนุน และแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรให้แก่เกษตรกร และมีปัจจัยการผลิตสนับสนุนในบางส่วน ทั้งนี้ยังเป็นหน่วยงานที่ช่วยประสานงานระหว่างภาครัฐกับเกษตรกรอีกด้วย

สำนักงานสหกรณ์จังหวัด

มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์และนักวิชาการสหกรณ์คอยให้การช่วยเหลือและสนับสนุน ในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์ เนื่องจากระบบสหกรณ์เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะสามารถช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้นได้

กรมพัฒนาที่ดิน

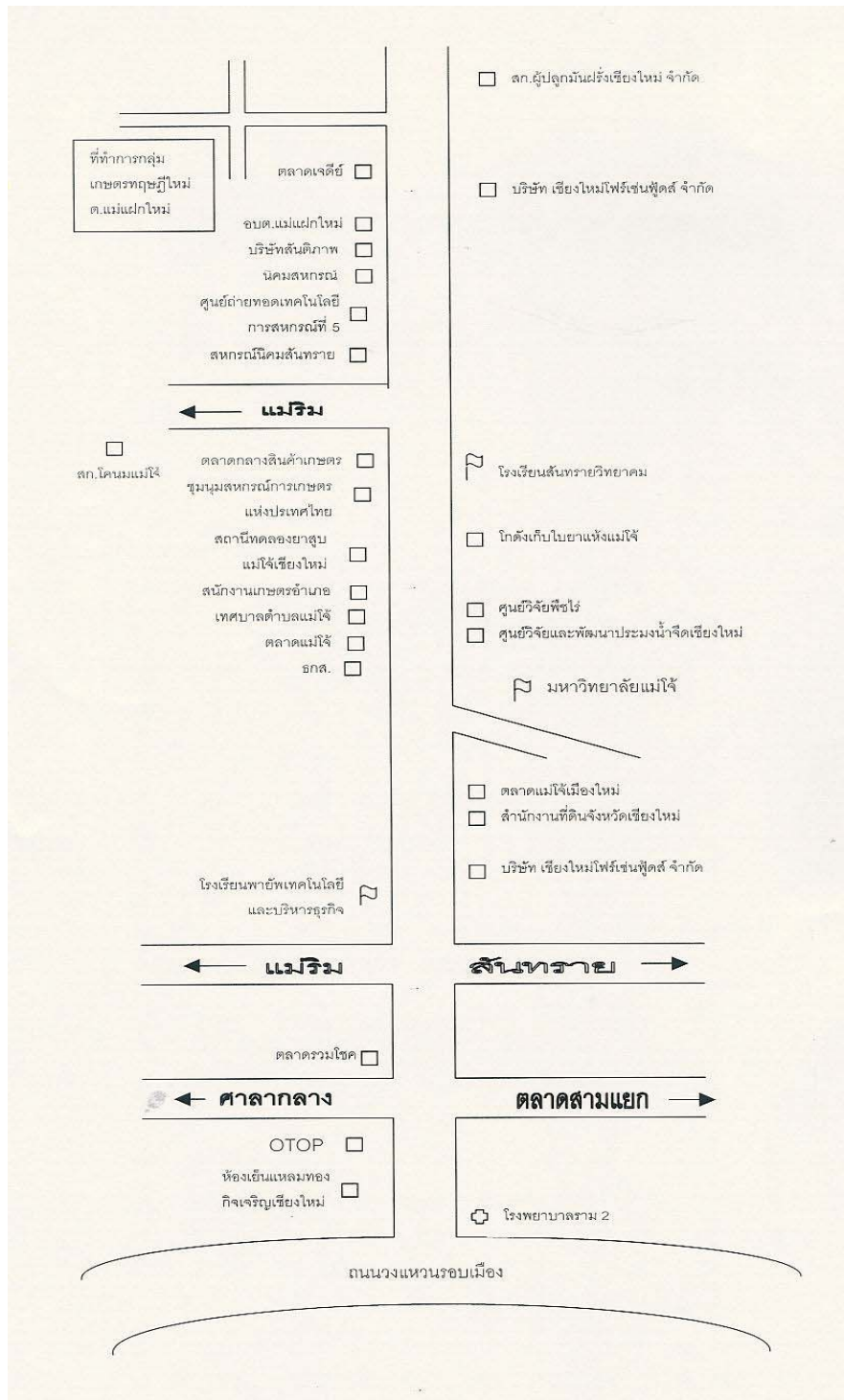
กรมพัฒนาที่ดินเป็นองค์กรนำในการวางแผนและกำหนดเขตการใช้ที่ดินที่เหมาะสม เพื่อการผลิตการอนุรักษ์ดิน และน้ำ พื้นฟูทรัพยากรที่ดินให้มีความอุดมสมบูรณ์เพื่อเพิ่มผลผลิตและเป็นรากฐานของการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน โดยมีพันธกิจ ดังนี้

1. วางแผนการใช้ที่ดินและพัฒนาที่ดิน เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร และให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างยั่งยืน
2. พัฒนาแหล่งน้ำ และโครงสร้างพื้นฐานเพื่อสนับสนุนการจัดการผลผลิตของเกษตรกรรวมทั้งการจัดการน้ำให้กับผู้ใช้น้ำทุกประเภทอย่างมีประสิทธิภาพเป็นธรรม และยั่งยืน
3. วิจัยและพัฒนาการใช้ประโยชน์จากดิน และน้ำ

4. สนับสนุนการดำเนินงานบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการผลิต

ทั้งนี้ยังรวมถึงการให้บริการข้อมูล และข้อมูลการใช้ที่ดิน, การให้บริการตรวจสอบตัวอย่างดิน การให้บริการปรับปรุงบำรุงดิน การให้บริการหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

ทั้งนี้การที่การคมนาคมขนส่งสะดวก เนื่องจากมีถนนหลายสาย 1001 ตัดผ่าน และมีระยะทางจากตัวเมืองเพียง 26 กิโลเมตร ทำให้ตลอดระยะทางมีโรงงานภาคเอกชน ตั้งอยู่เพื่อรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกร

ภาพ 9 แผนที่แสดงเส้นทางระหว่างตัวอำเภอเมืองเชียงใหม่ถึงตำบลแม่แฝกใหม่

จะเห็นได้ว่าตำบลแม่แฝกใหม่เป็นพื้นที่ที่มีบริบทชุมชนที่เอื้อต่อการทำการเกษตรของเกษตรกรทั้งในด้านการพัฒนาระบบการเกษตร และนโยบายของรัฐบาลที่มีในพื้นที่ ทำให้ได้รับการสนับสนุนให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีทางการเกษตร การพัฒนาทางด้านโรงงานเอกชน ซึ่งทำให้เกษตรกรพัฒนาการปลูกพืช โดยใช้แบบแผนการเกษตรแผนใหม่ คือ ลงทุนเพิ่มด้านเทคโนโลยี และมีการเพิ่มปุ๋ยและสารเคมี เพื่อเร่งผลผลิตให้มีปริมาณเพิ่มขึ้น และด้านทานโรคและแมลง ดังนั้น การเกษตรภายในพื้นที่ตำบลแม่แฝกใหม่จัดได้ว่าเป็นเขตเกษตรก้าวหน้า คือ มีการเน้นการปลูกพืชเชิงเดี่ยว และมีการใช้สารเคมีเพิ่มขึ้น ใช้แรงงานและทุนเพิ่มมากขึ้น

เมื่อการเกษตรเน้นการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ซึ่งหมายถึงหากเกษตรกรมีพื้นที่สำหรับการเพาะปลูกต่อครัวเรือน เกษตรกรจะใช้พื้นที่ทั้งหมดปลูกพืชแต่ละชนิดให้เต็มพื้นที่ หากเก็บเกี่ยวแล้วก็ทำการไถกลบหรือเผาหน้าดิน แล้วปลูกพืชชนิดใหม่ ทำอย่างนี้หมุนเวียนตลอดทั้งปี โดยได้รับการสนับสนุนน้ำจากชลประทาน โดยจะปลูกข้าว กระเทียม ยาสูบ และมะเขือเทศ ต่อมาได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงการปลูกเหลือเพียง ข้าว มันฝรั่ง(อะลู) ข้าวโพด หรือฟักทองเท่านั้น และมีการใช้สารเคมีเพิ่มมากขึ้นทุกปี จึงส่งผลให้เกษตรกรต้องลงทุนเพิ่มขึ้น เนื่องจากว่าคุณภาพของดินต่ำลงทุกปี มีสารเคมีตกค้าง การปลูกพืชหมุนเวียนกันตลอดทั้งปีทำให้สารเคมีในดินเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ผลผลิตก็มีปริมาณน้อยและเกษตรกรจึงจำเป็นต้องเพิ่มการใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตเพิ่มมากขึ้นทุกปี สืบเนื่องให้เกษตรกรมีหนี้สินเพิ่มขึ้น เพราะต้นทุนการผลิตสูง ทั้งนี้เกษตรกรยังประสบปัญหาราคาสินค้าผลผลิตตกต่ำและไม่แน่นอน จากการพัฒนาทางด้านการเกษตรที่ผ่านมา ทำให้เกษตรกรเห็นว่าการเกษตรเชิงเดี่ยวยังไม่สามารถช่วยให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อีกทั้งก่อให้เกิดปัญหาตามมามากมาย เช่น ปัญหาหนี้สิน ปัญหาสุขภาพ เกษตรกรจึงหันมาสนใจการทำการเพาะปลูกแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนมากมายจากส่วนราชการต่าง ๆ เนื่องจากการเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นโครงการตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเป็นโครงการที่มุ่งเน้นให้เกษตรกรรู้จักวิธีการจัดสรรที่ดินเพื่อใช้ในการเกษตรโดยมุ่งให้เกษตรกรลดรายจ่ายและมีรายได้ตลอดปี

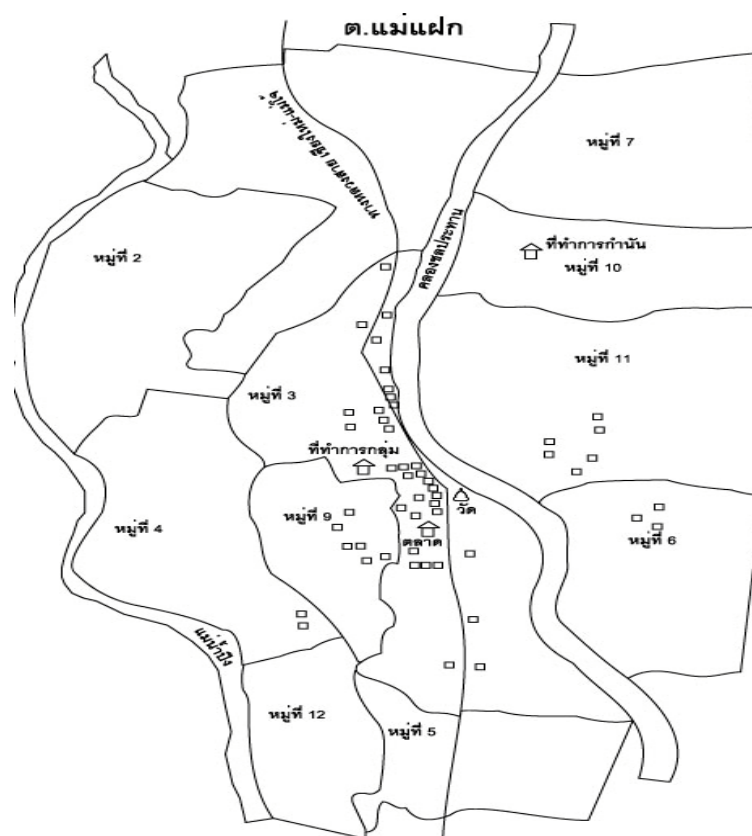
ในปี พ.ศ. 2541 สำนักงานปลัด กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดได้รวบรวมเกษตรกรที่สนใจทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ เพื่อให้การสนับสนุนเริ่มด้วยการสนับสนุนเงินทุนค่าวัสดุการเกษตร และมีการจัดการศึกษาอบรม ทั้งยังเปิดโอกาสให้ได้ร่วมแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นกับเกษตรกรพื้นที่อื่นๆ

กลุ่มแรกที่ได้รับการสนับสนุน คือนายพรหม ใจเมคา และนายอนันต์ คำคุ่น โดยเกษตรกรทั้งสองได้รับการรับรองและเห็นชอบจากเกษตรอำเภอ เพื่อเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งถือว่าเป็นเกษตรกรต้นแบบของพื้นที่ตำบลแม่แฝกใหม่นี้

หลังจากนั้นเกษตรกรต้นแบบก็เผยแพร่ความรู้ให้แก่เกษตรกรข้างเคียง หรือเกษตรกรเครือข่ายเมื่อมีผู้สนใจทำเกษตรแบบทฤษฎีใหม่มากขึ้นจึงได้จัดตั้งรวมกันเป็นกลุ่ม โดยมีตำบลแม่แฝกใหม่มีทั้งหมด 12 หมู่บ้าน แต่มีสมาชิกเครือข่ายกระจายอยู่เพียง 5 หมู่บ้าน คือ

หมู่ที่	3	บ้านเจดีย์แม่ครัว
หมู่ที่	4	บ้านขัวมุง
หมู่ที่	6	บ้านพะเจดีย์
หมู่ที่	9	บ้านกลางพัฒนา
หมู่ที่	11	บ้านเจดีย์พัฒนา

สมาชิกส่วนใหญ่อยู่ในหมู่ที่ 3 บ้านเจดีย์แม่ครัว (ภาพ 9)

ภาพ 10 การตั้งบ้านเรือนของเกษตรกรกลุ่มทฤษฎีใหม่

ในพื้นที่ตำบลแม่แฝกใหม่ ได้มีการจัดตั้งสถาบันเกษตรกร ด้วยความร่วมมือร่วมใจของเกษตรกรในพื้นที่ดังนี้

ตาราง 3 สหกรณ์และกลุ่มนิติบุคคลจดทะเบียน

ชื่อ	จำนวนสมาชิก (คน)
1. สหกรณ์ผู้ปลูกมันฝรั่งเชียงใหม่ จำกัด	1100
2. สหกรณ์เกษตรกรทำนาแม่แฝกใหม่	134
3. กลุ่มเกษตรกรทำไร่แม่แฝกใหม่	126
4. กลุ่มเกษตรกรทำสวนแม่แฝกใหม่	182
5. สหกรณ์นิคมสันทราย กลุ่ม 3	46
6. สหกรณ์นิคมสันทราย กลุ่ม 4	80
7. สหกรณ์นิคมสันทราย กลุ่ม 12	82
8. สหกรณ์การเกษตรสันทราย จำกัด	736
9. สหกรณ์โคนมแม่ใจ จำกัด	140
10. สหกรณ์ปศุสัตว์สันทราย จำกัด	262
11. สหกรณ์ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเชียงใหม่	138

ที่มา: ป้ายประชาสัมพันธ์ ณ ที่ทำการ อบต.แม่แฝกใหม่ สํารวจเมื่อ มีนาคม 2546

ตาราง 4 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

ชื่อ	ที่ตั้ง	สมาชิก
1. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่แฝกหลวง	หมู่ที่ 1 บ้านแม่แฝกหลวง	65
2. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านสบแฝก	หมู่ที่ 2 บ้านสบแฝก	40
3. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านเจดีย์แม่ครัว	หมู่ที่ 3 บ้านเจดีย์แม่ครัว	60
4. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านข้าวมุง	หมู่ที่ 4 บ้านข้าวมุง	42
5. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านห้วยบง	หมู่ที่ 5 บ้านห้วยบง	36
6. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านพะเจ็ดยี่	หมู่ที่ 6 บ้านพะเจ็ดยี่	20
7. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านวังชุมเงิน	หมู่ที่ 7 บ้านวังชุมเงิน	70
8. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านพะห้วยบง	หมู่ที่ 8 บ้านพะห้วยบง	80
9. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านกลางพัฒนา	หมู่ที่ 9 บ้านกลางพัฒนา	60
10. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านพะแม่แฝกใหม่	หมู่ที่ 10 บ้านพะแม่แฝกใหม่	65
11. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านเจดีย์พัฒนา	หมู่ที่ 11 บ้านเจดีย์พัฒนา	65
12. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านป่าป้อ	หมู่ที่ 12 บ้านป่าป้อ	48

ที่มา: ป้ายประชาสัมพันธ์ ณ ที่ทำการ อบต.แม่แฝกใหม่ สํารวจเมื่อ มีนาคม 2546

บทที่ 5

ผลการวิจัย

รายงานผลการดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมที่ 1

1. ประชุมร่วมกับกลุ่มเกษตรกรเพื่อทำความเข้าใจร่วมกันในการวิจัยและปฏิบัติงาน
2. วัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม
 1. เพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานวิจัย
 2. เพื่อวางแผนงานการดำเนินการเก็บข้อมูล
3. วิธีการดำเนินกิจกรรม / เครื่องมือที่ใช้ / กระบวนการ

ประชุมสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานวิจัยร่วมกัน โดยมีการพูดคุยระหว่างทีมวิจัยและเกษตรกร พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่ของสกว. ได้ชี้แจงถึงความสำคัญของโครงการ วิธีการวิจัย และเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้ซักถาม และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการ พร้อมทั้งปรับความเข้าใจในเรื่องข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรได้ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง เป็นจริงที่สุด เพื่อเอื้อต่อประโยชน์ที่เกษตรกรจะได้รับ

4. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม (จำนวนเท่าไร / เป็นใครบ้าง)

1. เกษตรกร	62 คน
2. ทีมวิจัย	4 คน
3. ทีมวิจัยชุมชน	4 คน
4. อาจารย์	1 คน
5. สกว.	1 คน

5. สถานที่ / เวลาที่ทำกิจกรรม

ที่ทำการกลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่ บ้านเจดีย์แม่ครัว ต.แม่แฝกใหม่ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่
เวลา 20.00 น.

6. ผลที่ได้รับจากการทำกิจกรรม

1. เกษตรกรมีความเข้าใจในการดำเนินงานวิจัย
2. เกษตรกรมีความยินดีที่จะได้ร่วมทำการวิจัยเพื่อพัฒนาโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่
3. ได้เครื่องมือและวิธีการในการเก็บข้อมูล

7. วิเคราะห์ผลที่ได้จากการทำกิจกรรม

เกษตรกรมีความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัย ขั้นตอนการวิจัยเพิ่มขึ้น การเปิดโอกาสให้ พุด คุยซักถามส่งผลให้เกษตรกรมีเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการวิจัยเพิ่มขึ้น เนื่องจากเห็นว่า การวิจัยครั้งนี้จะ สามารถมีส่วนช่วยพัฒนาในเรื่องการดำเนินการเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่มได้เป็นอย่างดี โดย เกษตรกรเล่าว่า แต่เดิมได้มีผู้ทำการวิจัยได้เข้าไปสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการทำเกษตรเพื่อประกอบ การวิจัยของตนเอง แต่เกษตรกรไม่ได้รับข้อมูลย้อนกลับ หรือรับทราบข้อมูลจากการประมวลผล ของการวิจัยนั้นๆ จึงทำให้เกษตรกร เข้าใจว่าการวิจัยไม่ได้มีส่วนช่วยพัฒนาหรือสนับสนุนการ ดำเนินการเกษตรของตน อีกทั้งสรรพากรยังเรียกเก็บภาษีเพิ่มขึ้น ซึ่งเกษตรกรเข้าใจว่าเป็นผลสืบ เนื่องจากการให้ข้อมูลที่แท้จริงแก่ผู้วิจัย ณ วันที่ประชุมร่วมกับกลุ่มเกษตรกรเพื่อทำความเข้าใจ ร่วมกันในการวิจัยและปฏิบัติ ทีมวิจัยได้มีการชี้แจงและตอบข้อซักถามที่เกษตรกรยังไม่เข้าใจใน การทำวิจัยครั้งนี้ จนเกิดความเข้าใจอันดีต่อกันในการจะร่วมกันทำวิจัยและกลุ่มเกษตรกรได้มีการ ตั้งทีมวิจัยชุมชนเพื่อประสานงาน และเป็นตัวแทน

กิจกรรมที่ 2

1. ออกแบบแบบทดสอบ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับเกษตรกร พร้อมทั้งทดสอบและปรับปรุง แบบทดสอบ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เพื่อความเที่ยงตรง และ แม่นยำของข้อมูลที่จะได้รับ

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ได้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. เพื่อทดสอบและปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความเที่ยงตรงและแม่นยำ

3. วิธีการดำเนินกิจกรรม / เครื่องมือที่ใช้ / กระบวนการ

ออกแบบทดสอบ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึกทดลองเก็บข้อมูลเพื่อทดสอบ แบบทดสอบ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ โดยเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้มีส่วนร่วมใน การออกแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็นที่เกษตรกรต้องการทราบ มี การทดลองใช้แบบทดสอบ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ แบบทดสอบ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ที่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานได้อย่างครบถ้วน

4. ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

1. เกษตรกร 62 คน
2. ทีมวิจัย 4 คน
3. ทีมวิจัยชุมชน 4 คน

5. สถานที่ / เวลาที่ทำกิจกรรม

ที่ทำกิจกรรมกลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่ บ้านเจดีย์แม่ครัว ต.แม่แฝกใหม่ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่
เวลา 20.00 น.

6. ผลที่ได้จากการทำกิจกรรม

1. ได้แบบทดสอบ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ที่เที่ยงตรงและแม่นยำ
2. เกษตรกรและทีมวิจัยมีความเข้าใจตรงกันในการวิจัย

7. วิเคราะห์ผลที่ได้จากการทำกิจกรรม

เกษตรกรมีความกระตือรือร้นในการออกแบบทดสอบ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับทีมวิจัยเนื่องจากต้องการทราบข้อมูลพื้นฐานของกลุ่ม ซึ่งยังไม่เคยมีการรวบรวมมาก่อน ทำให้เกษตรกรไม่ทราบที่มาของปัญหาที่กำลังประสบอยู่ ส่งผลให้การแก้ไขปัญหาในแต่ละกิจกรรมแก้ปัญหาได้บ้างไม่ได้บ้าง เกิดการไม่พัฒนา การวิจัยครั้งนี้เกษตรกรจึงร่วมกันแสดงความคิดเห็นและออกแบบสอบถาม พร้อมทั้งเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือและให้ข้อมูลที่เป็นจริงแก่ทีมวิจัย

กิจกรรมที่ 3

1. เก็บข้อมูลตามแบบทดสอบ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้กำหนดไว้ โดยเลือกใช้แบบทดสอบ แบบสอบถามกับเรื่องกระบวนการเรียนรู้ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเรื่อง การวางแผนการผลิต การตลาด และการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

2. ประมวลผลข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก
3. วัตถุประสงค์

เพื่อให้ได้ข้อมูลเรื่องสภาพเศรษฐกิจและสังคม การวางแผนการผลิต การตลาด และกระบวนการเรียนรู้

4. วิธีการดำเนินกิจกรรม / เครื่องมือที่ใช้ / กระบวนการ
เก็บข้อมูลโดยใช้เครื่องมือทั้ง 3 ชนิด ต่อเกษตรกร 1 ราย

5. ผู้เข้าร่วม

1. เกษตรกร 62 คน
2. ทีมวิจัย 4 คน
3. ทีมวิจัยชุมชน 4 คน

6. สถานที่ / เวลา

บ้านเกษตรกรแต่ละราย เวลา 18.00 – 21.00 น.

ในการเก็บข้อมูลตามแบบทดสอบ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ มีความจำเป็นต้องไปเก็บข้อมูลดังกล่าวจากเกษตรกรที่บ้าน โดยทีมวิจัยมีการแบ่งเกษตรกรตามพื้นที่ของหมู่บ้าน และให้ทีมวิจัยท้องถิ่นเป็นผู้ประสานงานและอำนวยความสะดวกในการเดินทางเพื่อให้เข้าถึงตัวเกษตรกร โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม และมีทีมวิจัยชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบในแต่ละกลุ่ม

ในการเก็บข้อมูล ทีมวิจัยจำเป็นต้องไปเก็บข้อมูลในเวลาดังกล่าว เนื่องจากได้คำนึงถึงความเหมาะสมในการเข้าเยี่ยมเกษตรกร ซึ่งเป็นเวลาหลังจากที่เกษตรกรเสร็จงานจากไร่นาแล้ว

7. ผลที่ได้จากการทำกิจกรรม

ได้ข้อมูลเรื่องสภาพเศรษฐกิจและสังคม การวางแผนการผลิต การตลาดและกระบวนการเรียนรู้

8. วิเคราะห์ผลที่ได้จากการทำกิจกรรม

มีการประมวลผลแบบทดสอบ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับเกษตรกร และได้ร่วมแสดงความคิดเห็นถึงข้อสรุปที่ได้จากการประมวลผลว่าข้อสรุปดังกล่าวเป็นจริง หรือขัดแย้งจากความเป็นจริงหรือไม่ โดยเกษตรกรแต่ละรายได้มีการร่วมแสดงเหตุผลและความคิดเห็นเพิ่มเติมจากข้อสรุปดังกล่าว ดังนี้

รายงานผลการศึกษา

โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีผลการศึกษา ซึ่งแยกตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคม และวิถีทัศน์ของเกษตรกรต่อโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่

การเปลี่ยนแปลงสภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคม สามารถพิจารณาจากเหตุปัจจัยต่างๆ ดังนี้คือ

1. กิจกรรมของเกษตรกร
2. การมีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม
3. สภาพพื้นที่ทำการเกษตร
4. การเรียนรู้
5. การวางแผนการผลิตและการตลาด

ในการเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริ ของตำบลแม่แฝกใหม่ นั้น ได้มีการจัดแบ่งกลุ่มกิจกรรมของเกษตรกร โดยแบ่งตามการทำเกษตรในพื้นที่ของเกษตรกร โดยให้เกษตรกรที่สนใจเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมนั้นๆ เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม และจัดให้มีการประชุมประจำเดือนในวันที่ 25 ของทุกเดือน เพื่อให้เกษตรกรมาพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน และได้รับข่าวสารต่างๆ ที่กลุ่มได้รับมา หรือหากมีเรื่องที่ต้องแจ้งให้แก่สมาชิกทราบ นอกจากนั้น ยังจัดให้มีการออมในวันประชุม โดยสมาชิกทุกคนจะต้องมาออมกับกลุ่ม เพื่อเป็นการสร้างวินัยในการออม ในการประชุมนี้จะทำให้สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น โดยเมื่อได้มาเจอกันทุกเดือน หรือมีพบปะกันในแต่ละเดือนของแต่ละกิจกรรม จะทำให้สมาชิกมีความสนิทสนมคุ้นเคยกัน ทำให้เกิดความผูกพัน ทำให้สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ประกอบกับพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกรนั้นเป็นพื้นที่ในเขตชลประทาน ทำให้มีน้ำใช้ตลอดปี โดยเกษตรกรได้มีการแบ่งพื้นที่โดยมีพื้นที่ในการปลูกข้าว ปลูกพืชยืนต้น ขุดบ่อเพื่อเก็บกักน้ำและเลี้ยงปลา และมีพื้นที่เป็นที่อยู่อาศัย ถึงแม้ว่าในการแบ่งพื้นที่จะไม่ตรงตามหลักของเกษตรทฤษฎีใหม่ แต่เกษตรกรก็มีการแบ่งพื้นที่ให้สามารถทำการเกษตรได้ครบตามหลักการของการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ มีการทำการเกษตรที่หลากหลาย สาเหตุที่ไม่สามารถแบ่งตามหลักเกษตรทฤษฎีใหม่ได้นั้น เนื่องจาก พื้นที่ของเกษตรกรไม่ได้อยู่ในผืนเดียวกัน ทำให้ไม่สามารถที่จะจัดสรรให้ตรงตามหลัก 30:30:30:10 ได้ แต่สามารถจัดสรรให้มีครบตามหลักการได้ โดยจัดสรรให้เหมาะสมกับพื้นที่ของตน เช่น เกษตรกรมีพื้นที่ 2 แปลง ได้จัดสรรให้แปลงหนึ่งปลูกข้าวและไม้ยืนต้น ส่วนอีกแปลงไว้

ขุดบ่อ ปลุกพืชผัก เลี้ยงสัตว์และเป็นที่อยู่อาศัย ก็สามารถที่จะทำการเกษตรที่หลากหลายได้เช่นกัน ซึ่งในหลักการของการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ ก็ได้บอกว่า เกษตรกรสามารถจัดสรรไร่นาของตนได้ตามความเหมาะสมของพื้นที่ และเกษตรกรยังได้มีการเรียนรู้ถึงหลักและวิธีการในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ เกษตรกรได้มีการปลูกผัก เพาะเห็ด เลี้ยงไก่และปลา ไว้บริโภคในครัวเรือน เมื่อเหลือแล้วจึงนำไปขาย เกษตรกรยังมีการเรียนรู้ในการทำปัจจัยการผลิตเพื่อนำมาใช้ในการเพาะปลูกในไร่นาของตน เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิต โดยมีการทำน้ำสกัดชีวภาพ และปุ๋ยชีวภาพไว้ใช้เอง และเมื่อนำมาลงใช้กับผัก จึงทำให้เกษตรกรมีผักปลอดสารพิษบริโภค และได้มีการวางแผนการผลิต และการตลาดเพื่อผลิตออกจำหน่าย ซึ่งส่วนหนึ่งก็ได้บริโภคในครัวเรือน อีกส่วนก็นำออกขาย

กิจกรรมของกลุ่มแบ่งออกเป็น 10 กิจกรรม ซึ่งได้แก่ กลุ่มกิจกรรมออมทรัพย์ กลุ่มกิจกรรมเพาะเห็ด กลุ่มกิจกรรมเมล็ดพันธุ์ข้าว กลุ่มกิจกรรมน้ำสกัดชีวภาพ/ปุ๋ยชีวภาพ กลุ่มกิจกรรมเลี้ยงไก่ กลุ่มกิจกรรมสุกร/วัว กลุ่มกิจกรรมเลี้ยงปลา กลุ่มกิจกรรมผักปลอดสารพิษ กลุ่มกิจกรรมมันฝรั่ง และกลุ่มกิจกรรมไร่นาสวนผสม สมาชิกแต่ละคนเลือกสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมตามความสนใจของเกษตรกร และเกษตรกร 1 ราย สามารถเลือกเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมได้มากกว่า 1 กลุ่มกิจกรรม ขึ้นอยู่กับความหลากหลายในไร่นาของเกษตรกร และตามความสนใจของตัวเอง เกษตรกรเอง เพื่อให้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่มกิจกรรม แต่ไม่ได้หมายความว่า เกษตรกรจะทำการเกษตรเฉพาะที่ตนเข้าร่วมกิจกรรมเท่านั้น มีการทำการเกษตรในส่วนที่ไม่ได้ร่วมด้วย แต่เป็นการทำที่ไม่เต็มที่ หรือทำเสริม แต่สนใจในกิจกรรมบางกลุ่มกิจกรรมเท่านั้น จึงเข้าร่วม โดยกิจกรรมที่เกิดขึ้น มาจากการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ที่หลากหลายของสมาชิกทุกคนในกลุ่มเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมซึ่งจะทำให้กลุ่มเกิดความพร้อมเพรียงกันในระดับหนึ่ง และเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มด้วย กลุ่มกิจกรรมแบ่งออกเป็น 10 กลุ่มกิจกรรม ดังนี้

กลุ่มกิจกรรมออมทรัพย์ เป็นกิจกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นทุนสำรองให้กับกลุ่ม และเป็นการเสริมสร้างนิสัยในเรื่องการออมให้แก่สมาชิก เพราะทุกวันที่ 25 ของทุกเดือนจะมีการประชุมกลุ่ม และสมาชิกทุกคนจะต้องมาออมเงิน หากเดือนไหนไม่มาฝากเงินก็ต้องทบทวนไปเดือนต่อไป เพื่อให้มีเงินออมในทุกเดือน และเมื่อสมาชิกคนใดมีเรื่องเดือดร้อน หรือจำเป็นต้องใช้เงิน สามารถยืมจากกลุ่มได้

ภาพ 11 กลุ่มกิจกรรมออมทรัพย์

กลุ่มกิจกรรมเพาะเห็ด เป็นกิจกรรมที่สร้างขึ้นเนื่องจาก ในตำบลแม่แฝกใหม่นั้น มีการเพาะเห็ดยังไม่มากนัก เป็นที่ต้องการของตลาด ทำให้สามารถรายได้ให้แก่เกษตรกร โดยเกษตรกรจะมีการสร้างโรงเรือนในพื้นที่ของตนตามขนาดที่ตนเองสามารถดูแลได้ เพราะเกษตรกรบางคนเพาะเห็ดเป็นอาชีพหลัก บางคนทำเสริมเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน และแบ่งขายบ้างหากเหลือจากการบริโภค แต่เกษตรกรจะมีการร่วมกันทำก้อนเชื้อเห็ด เพราะวัตถุดิบของการทำเชื้อจำเป็นที่ต้องสั่งทีละมากๆ เช่น จี๋เลื่อย เมื่อซื้อจำนวนเยอะก็จะได้ราคาถูกเป็นการลดค่าใช้จ่ายอีกทาง ทำให้ลดต้นทุนในการผลิต เห็ดที่เพาะกันได้แก่ เห็ดเป๋าฮื้อ และเห็ดนางฟ้า

ภาพ 12 กลุ่มกิจกรรมเพาะเห็ด

ภาพ 13 โรงเพาะเห็ด

กลุ่มกิจกรรมเมล็ดพันธุ์ข้าว ในการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่นั้น พื้นที่ส่วนหนึ่งใช้ในการปลูกข้าว เนื่องจากข้าวเป็นอาหารหลักของคนไทย ในการทำกิจกรรมเมล็ดพันธุ์ข้าวนี้ เกษตรกรร่วมกันซื้อและหาเมล็ดพันธุ์ข้าวร่วมกัน โดยได้เมล็ดพันธุ์ข้าวจากกรมวิชาการ และมีการจัดสรรเมล็ดพันธุ์ข้าวให้แก่เกษตรกรภายในกลุ่มอย่างเหมาะสมตามความสามารถและพื้นที่ในการเพาะปลูกของแต่ละคน เมื่อเกษตรกรเก็บผลผลิตแล้ว จะต้องนำข้าวที่ได้ คืนให้กับกลุ่มตามจำนวนที่ตนเองได้รับจัดสรรเมล็ดพันธุ์ในตอนแรก เพื่อใช้เก็บเป็นเชื้อข้าวพันธุ์ดีสำหรับปีเพาะปลูกต่อไป ทำให้เกษตรกรไม่ต้องมีต้นทุนในการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวในการทำนา แต่ได้ผลผลิตเพื่อนำมาบริโภคในครัวเรือนและนำไปขาย ทำให้เกิดรายได้แก่ครัวเรือนด้วย

ภาพ 14 ตู้ฉางเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าว

ภาพ 15 พื้นที่ปลูกข้าว

กลุ่มกิจกรรมน้ำสกัดชีวภาพ เกษตรกรมีการผลิตน้ำสกัดชีวภาพใช้เองภายในครัวเรือน เพื่อเป็นการช่วยลดต้นทุนในการซื้อปุ๋ยและยากำจัดศัตรูพืช แต่เกษตรกรจะเลือกใช้น้ำสกัดชีวภาพกับพืชบางชนิดเท่านั้น โดยเฉพาะกับไม้ผลและพืชผักที่บางส่วนใช้บริโภคในครัวเรือน สำหรับพืชไร่หรือพืชเศรษฐกิจที่เพาะปลูก เช่น มันฝรั่ง ข้าวโพด เกษตรกรยังคงนิยมใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีซึ่งมีขายตามท้องตลาดอยู่ เพื่อให้ได้คุณลักษณะตามที่ตลาดต้องการ นอกจากนี้ กลุ่มได้มีการร่วมทุนกับบุคคลภายนอกผลิตน้ำสกัดชีวภาพและปุ๋ยชีวภาพ เพื่อจำหน่ายและมีการตลาดแบบครบวงจร มีการประชาสัมพันธ์ มีการควบคุมด้านคุณภาพและบรรจุภัณฑ์ แต่มีการใช้ชื่อสินค้าเป็นชื่อกลุ่ม หากมีกำไรจากการจำหน่ายผลผลิต ก็จะมีการปันผลส่วนหนึ่งให้แก่กลุ่ม คือในแต่ละปีจะมีเงินให้กับกลุ่มปีละ 5,000 บาท กลุ่มก็จะมีเงินส่วนนั้นเป็นรายได้ของกลุ่ม

ภาพ 16 ผลิตภัณฑ์น้ำสกัดชีวภาพ

ภาพ 17 การทำปุ๋ยชีวภาพ

กลุ่มกิจกรรมการเลี้ยงไก่ ในการเลี้ยงไก่ของเกษตรกรนั้น แบ่งเป็นไก่ไข่ และไก่เนื้อ เกษตรกรมีรายได้จากการเลี้ยงไก่เนื้อจำนวนน้อย มีการเลี้ยงแบบธรรมชาติ คือปล่อยให้ไก่หาอาหารกินเองตามธรรมชาติและเลี้ยงปล่อย ไม่มีโรงเรือน มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อใช้บริโภคภายในครัวเรือน ส่วนในการเลี้ยงไก่ไข่นั้น เกษตรกรจะมีข้อผูกมัดกับบริษัทเอกชน คือซื้อแม่ไก่พร้อมไข่มาจากบริษัทซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นบริษัท อาร์.พี.เอ็ม. ฟาร์มแอนด์ฟีด จำกัด แล้วเกษตรกรเป็นผู้เลี้ยงและเก็บไข่จำหน่าย ด้านอาหารและยาเกษตรกรจะต้องซื้อจากบริษัทดังกล่าวด้วยระบบเงินเชื่อ แต่พอมีผลผลิตเกษตรกรจะต้องจำหน่ายไข่ที่ได้ขายให้แก่บริษัท ในราคาคงที่หรือราคาลอยตัวตามท้องตลาด ทั้งนี้เกษตรกรจะเป็นผู้เลือกระบบราคาเองก่อนทำสัญญาการตกลงเลี้ยงในตอนแรก และเนื่องจากบริษัทจะมารับซื้อไข่ของเกษตรกร จึงทำให้เกษตรกรมั่นใจที่จะเลี้ยงไก่ไข่ เพราะมีตลาดรองรับที่แน่นอนอยู่แล้ว

ภาพ 18 กลุ่มกิจกรรมเลี้ยงไก่

ภาพ 19 โรงเรือนเลี้ยงไก่ไข่

กลุ่มกิจกรรมการเลี้ยงสุกรและโคเนื้อ การจัดกลุ่มสุกรและโคเนื้อให้อยู่ในกลุ่มเดียวกันนั้น เนื่องจากยังเป็นกิจกรรมที่ยังมีการเลี้ยงไม่เด่นชัด มีเพียงการเลี้ยงนำร่องหรือเป็นตัวอย่างในการทดลองเลี้ยงก่อนหน้านี้ ดังนั้นจึงยังไม่มีเกษตรกรนิยมเลี้ยงมากนัก เนื่องจากต้นทุนสูง เพียงแต่เกษตรกรเริ่มสนใจและมีเกษตรกรแกนนำซึ่งเลี้ยงเป็นแบบอย่างหรือทดลองเลี้ยงก่อนหน้านี้

ภาพ 20 กิจกรรมเลี้ยงสุกรและวัว

กลุ่มกิจกรรมเลี้ยงปลา เกษตรกรมีการเลี้ยงปลาที่ต่างชนิดกัน มีทั้งปลานิล ปลาดุก และปลาช่อน เกษตรกรมักหาซื้อพันธุ์ปลาจากแหล่งซื้อขายต่างกันไป ทั้งจากพ่อค้าคนกลาง บ่อเพาะพันธุ์ปลา สถาบันประมง หรือได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการต่างๆ เกษตรกรเลือกที่จะเลี้ยงแบบธรรมชาติ คือให้ปลาหาอาหารเองเป็นส่วนใหญ่ มีเกษตรกรเพียงบางรายที่ลงทุนเลี้ยงปลาด้วยอาหารปลาอัดเม็ด ซึ่งต้องใช้เงินลงทุนสูง บางส่วนเลี้ยงปลาได้โรงเรือนของไก่ไข่ ซึ่งจะประหยัดต้นทุนในเรื่องอาหาร เพราะปลาจะกินจี้ไก่และเศษอาหารจากไก่เป็นอาหาร ส่วนใหญ่จะเลี้ยงปลาไว้เพื่อการบริโภคในครัวเรือน มีส่วนน้อยที่เลี้ยงเพื่อเป็นอาชีพหลัก

ภาพ 21 บ่อเลี้ยงปลาของเกษตรกร

กลุ่มกิจกรรมผักปลอดสารพิษ เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันเพื่อผลิตหรือปลูกผักปลอดสารพิษเพื่อจำหน่ายร่วมกัน มีการจัดสรรแบ่งชนิดพืชกันปลูกเพื่อความหลากหลายในการจำหน่าย อีกทั้งทางกลุ่มยังมีแปลงทดลองปลูกผักปลอดสารพิษ ซึ่งเป็นพื้นที่ของกลุ่ม แต่มีเกษตรกรที่สนใจในการปลูกผักปลอดสารพิษจัดสรรพื้นที่แบ่งกันปลูกพืชตามความสนใจและความถนัด โดยมีการใช้ปุ๋ยหรือน้ำสกัดชีวภาพที่เกษตรกรผลิตเองแทนสารเคมี จึงทำให้ผักปลอดสารพิษของกลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่นี้มีคุณภาพที่ดี และเป็นที่ยอมรับของตลาด และเป็นการลดต้นทุนในการผลิต เพราะไม่ต้องไปซื้อสารเคมี หรือปุ๋ยเคมีมาใช้อีกด้วย

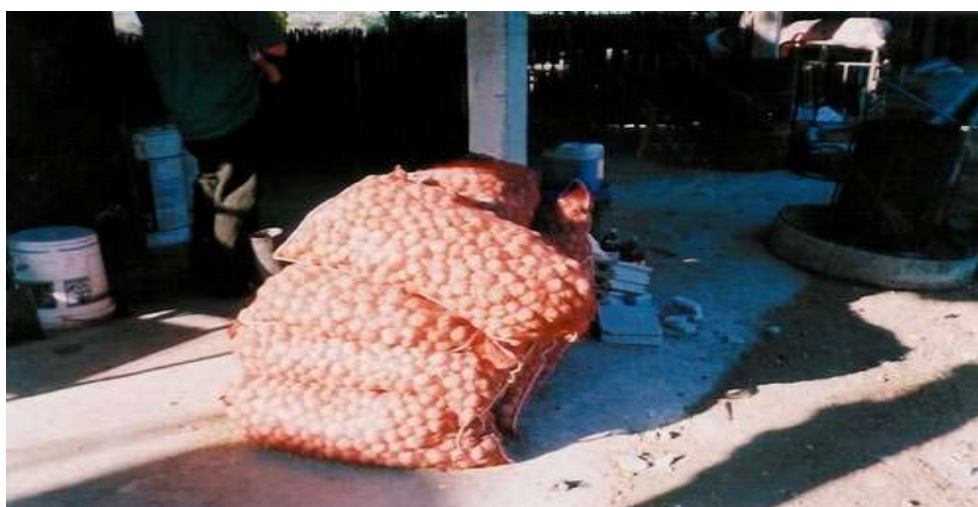

ภาพ 22 แปลงปลูกผักปลอดสารพิษ

ภาพ 23 แปลงสาธิตการปลูกผักปลอดสารพิษ

กลุ่มกิจกรรมมันฝรั่ง เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นเนื่องจาก พื้นที่ตำบลแม่แฝกใหม่เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การปลูกมันฝรั่ง เกษตรกรส่วนหนึ่งซื้อหัวพันธุ์มาจากสหกรณ์ผู้ปลูกมันฝรั่งเชียงใหม่ จำกัด ซึ่งอยู่ในพื้นที่ เป็นหลักสำคัญในการคัดสรรหัวพันธุ์และเป็นตลาดรองรับ แต่เกษตรกรบางส่วนได้คัดสรรและจัดซื้อหัวพันธุ์เองตามท้องตลาด แล้วนำมาปลูก ซึ่งพันธุ์ที่ปลูกก็จะแตกต่างกันออกไป หากปลูกเพื่อส่งให้กับ โรงงานก็จะเป็นมันโรงงาน แต่หากปลูกเพื่อขายตามท้องตลาดทั่วไปก็จะเป็นมันบริโภคสด แต่ก็มีต้นทุนในการปลูกสูง เนื่องจากหัวพันธุ์มีราคาแพง

ภาพ 24 หัวพันธุ์มันฝรั่ง

ภาพ 25 แปลงปลูกมันฝรั่ง

กลุ่มกิจกรรมไร่นาสวนผสม เป็นการปลูกพืชไร่พืชสวน เช่น ลำไย ฝรั่ง ฯลฯ โดยแต่ละคนจะเลือกปลูกไม้ผลต่างชนิดกัน และดูแลไร่นาของตนเอง มีการดูแลรักษาต้นพืชที่แตกต่างกัน เกษตรกรบางคนเลือกใช้สารเคมี แต่บางคนเลือกใช้ปุ๋ยและน้ำสกัดชีวภาพ

ภาพ 26 สวนฝรั่งในกลุ่มกิจกรรมไร่นาสวนผสม

ภาพ 27 สวนลำไยในกลุ่มกิจกรรมไร่นาสวนผสม

ผลการวิจัยในตารางที่ 5 พบว่า เกษตรกรทั้งหมดเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมออมทรัพย์ โดยร้อยละ 56.40 ร่วมกลุ่มกิจกรรมมันฝรั่งด้วย ร่วมกลุ่มกิจกรรมไรร่นาสวนผสม ร้อยละ 34.50 กลุ่มกิจกรรมเลี้ยงปลา ร้อยละ 32.70 กลุ่มกิจกรรมผักปลอดสารพิษ ร้อยละ 25.50 กลุ่มกิจกรรมข้าว ร้อยละ 23.60 กลุ่มกิจกรรมเพาะเห็ดร้อยละ 20 กลุ่มกิจกรรมน้ำสกัดชีวภาพหรือปุ๋ยชีวภาพ ร้อยละ 18.20 กลุ่มกิจกรรมเลี้ยงไก่ ร้อยละ 16.40 และกลุ่มกิจกรรมสุกร/วัว ร้อยละ 9.10 แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรทั้งหมดเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมออมทรัพย์ เนื่องจากเป็นข้อตกลงร่วมกันของสมาชิกภายในกลุ่ม โดยต้องมีการออมทุกเดือน และเกษตรกรส่วนใหญ่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมมันฝรั่งเนื่องจากพื้นที่เหมาะสมแก่การปลูกมัน

ตาราง 5 จำนวนและร้อยละจำแนกตามกลุ่มกิจกรรมของเกษตรกร

กลุ่มกิจกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ออมทรัพย์	55	100.00
เพาะเห็ด	11	20.00
เมล็ดพันธุ์ข้าว	13	23.60
น้ำสกัดชีวภาพ /ปุ๋ยชีวภาพ	10	18.20
ไก่	9	16.40
สุกร / วัว	5	9.10
ปลา	18	32.70
ผักปลอดสารพิษ	14	25.50
มันฝรั่ง	31	56.40
ไรร่นาสวนผสม	19	34.50

จากการวิเคราะห์การเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 40 เข้าร่วม 3 – 4 กลุ่มกิจกรรม เกษตรกรร้อยละ 34.55 เข้าร่วม 1 - 2 กลุ่มกิจกรรม และ เกษตรกรร้อยละ 25.45 เข้าร่วม 5 - 6 กลุ่มกิจกรรม เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมหลายกลุ่ม กิจกรรมนั้น ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่เข้ามาทำเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ 3-5 ปีแล้ว ทำให้เกษตรกรเลือก ที่จะเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมที่หลากหลาย และเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 1-2 กลุ่มกิจกรรมนั้น ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่เพิ่งเข้ามาทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ทำให้ยังไม่คิดที่จะเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมที่ หลากหลาย (ตาราง 6)

ตาราง 6 จำนวนและร้อยละ จำแนกตามจำนวนกลุ่มกิจกรรมที่เกษตรกรเข้าร่วม

จำนวนกลุ่มกิจกรรมที่เข้าร่วม (กลุ่มกิจกรรม)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 - 2	19	34.55
3 - 4	22	40.00
5 - 6	14	25.45
รวม	55	100

รายได้ : เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 5-6 กลุ่มกิจกรรม ส่วนใหญ่ร้อยละ 64.28 มีรายได้เพิ่มขึ้น เนื่องจาก การเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมหลายกลุ่มกิจกรรมนั้น ทำให้เกษตรกรมีการทำการเกษตรที่หลากหลายในไร่นา และส่วนใหญ่จะเป็นเกษตรกรเริ่มเข้ามาทำชุดแรก ทำให้เกษตรกรพัฒนา และเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมหลายกลุ่มกิจกรรม จึงส่งผลให้เกษตรกรนั้นได้ทำการเกษตรที่หลากหลายในไร่นา ทั้งปลูกผัก ผลไม้ เลี้ยงไก่ ปลา และหมู ไว้บริโภคในครัวเรือน และนำออกจำหน่ายเพื่อนำเงินมาใช้จ่ายในครัวเรือนต่อไป ทำให้เกษตรกรนั้นมีรายได้ที่เป็นตัวเงิน และไม่เป็นตัวเงิน เกษตรกรจึงมีอยู่มีกินทุกวัน จากการมีอาหารอยู่ในไร่นาของตน และยังมีแบบแผนของรายได้ที่เปลี่ยนไป ซึ่งจากเดิมมีรายได้ที่เป็นตัวเงินเพียงอย่างเดียว มีรายได้เป็นฤดูกาล ทำให้มีรายได้ที่เป็นทั้งตัวเงิน และไม่เป็นตัวเงิน มีรายได้ประจำวันเพิ่มขึ้นมา ส่วนเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 1-2 กลุ่มกิจกรรม ร้อยละ 57.89 มีรายได้เพิ่มขึ้น เนื่องจาก ส่วนใหญ่จะอยู่ในกลุ่มกิจกรรมมันฝรั่ง ซึ่งมันฝรั่งเป็นพืชเศรษฐกิจ และพื้นที่เขตแม่แฝกใหม่ก็เป็นพื้นที่เหมาะแก่การปลูกมันฝรั่ง ทำให้เกษตรกรยังไม่ถึงการปลูกมันฝรั่ง และเป็นรายได้ที่เป็นตัวเงิน สามารถทำเงินให้แก่เกษตรกรได้ แต่ก็มีความเสี่ยงสูง ซึ่งจะเห็นได้ว่า เกษตรกรส่วนหนึ่งมีรายได้ที่ลดลง เนื่องมาจาก เมื่อปีที่ผ่านมามีการระบาดของโรคมันฝรั่ง ทำให้เกษตรกรส่วนหนึ่งได้รับความเสียหาย ทำให้เกษตรกรมีรายได้ที่ลดลง จะเห็นได้ว่า ในการปลูกมันฝรั่งนั้น แม้จะมีรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้น แต่ก็มีความเสี่ยงสูงเช่นกัน และเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมมันฝรั่งที่ส่วนหนึ่งยังมีรายได้เพิ่มขึ้น ถึงแม้จะมีโรคระบาดในมันฝรั่ง ก็เนื่องมาจากเกษตรกรกลุ่มนี้ได้มีการเก็บเชื่อมั่นไว้เอง จึงได้สามารถที่จะทำการปลูกมันได้ก่อนคนอื่น ทำให้มีเพียงผลผลิตบางส่วนที่เจอโรคระบาดของมัน แต่โรคระบาดนั้น เราไม่สามารถที่จะควบคุมได้ จะเกิดขึ้นเมื่อไรอย่างไรนั้นไม่สามารถที่จะกำหนดได้ ดังนั้น หากเกษตรกรมีการปลูกพืชที่หลากหลาย มีการทำกลุ่มกิจกรรมหลายอย่าง ก็จะสามารถทำให้ทดแทนในสิ่งที่เสียหายไปได้ (ตาราง 7)

จะเห็นได้ว่า การเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมมีผลทำให้รายได้ของเกษตรกรเปลี่ยนแปลงไป โดยมีแบบแผนของรายได้ที่เปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่มีรายได้ตามฤดูกาล ก็ทำให้มีรายได้ประจำวัน และมีรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน มีกินมีใช้ในไร่นา เพิ่มขึ้นมา ส่งผลให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ตาราง 7 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกิจกรรมกับรายได้

จำนวนกลุ่ม กิจกรรมที่เข้าร่วม (กลุ่มกิจกรรม)	รายได้เพิ่มขึ้น		รายได้ลดลง		รายได้เท่าเดิม		รวม	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 – 2	11	57.89	5	15.79	3	26.32	19	100
3 – 4	10	45.45	8	18.18	4	36.36	22	100
5 – 6	9	64.28	3	14.29	2	21.43	14	100

รายจ่าย : เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 5-6 กลุ่มกิจกรรม ส่วนใหญ่ร้อยละ 71.43 มีรายจ่ายที่ลดลง เนื่องจาก เมื่อเกษตรกรมีการเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม มีการทำการเกษตรที่หลากหลาย ทำให้เกษตรกรมีข้าว ปลา อาหาร อยู่ในไร่นาของตนเอง ซึ่งแต่เดิมนั้น เกษตรกรจะต้องซื้อข้าว ซื้ออาหารมาบริโภคในครัวเรือน แต่เมื่อเข้าร่วมกลุ่มแล้ว มีกินในไร่นาของตน ทำให้ลดรายจ่ายในส่วน of ข้าว ปลา ไข่ ผัก และผลไม้ จะซื้อบ้างก็เพียงไม่มาก และเครื่องปรุงเท่านั้น จึงช่วยลดรายจ่ายของเกษตรกร ส่วนเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 1-2 และ 3-4 กลุ่มกิจกรรม มีรายจ่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 52.63 และ 45.45 ตามลำดับ เนื่องจาก ส่วนใหญ่เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 1-2 และ 3-4 กลุ่มกิจกรรมนั้นเพิ่งเข้ามาทำเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ไม่นาน ซึ่งในช่วงแรกของการทำการเกษตรนั้นมีการลงทุนที่สูง ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยการผลิต เครื่องมือทางการเกษตร การขุดบ่อเพื่อเก็บกักน้ำ และเลี้ยงปลา โรงเรือน จึงทำให้เกษตรกรมีรายจ่ายที่เพิ่มขึ้น และส่วนหนึ่งก็เป็นรายจ่ายนอกภาคการเกษตร เช่น ค่าเล่าเรียนบุตร ค่าน้ำมัน จึงต้องใช้เวลาอีกระยะหนึ่งในการที่จะลดรายจ่ายคนเกษตรกรกลุ่มนี้ (ตาราง 8)

ตาราง 8 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกิจกรรมกับรายจ่าย

จำนวนกลุ่มกิจกรรมที่เข้าร่วม (กลุ่มกิจกรรม)	รายจ่ายเพิ่มขึ้น		รายจ่ายลดลง		รายจ่ายเท่าเดิม		รวม	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 – 2	10	52.63	1	5.26	8	42.11	19	100
3 – 4	10	45.45	3	13.64	9	40.91	22	100
5 – 6	4	28.57	10	71.43	-	-	14	100

ผลผลิต : เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 5-6 กลุ่มกิจกรรม ส่วนใหญ่ร้อยละ 64.28 มีผลผลิตเพิ่มขึ้น เนื่องจาก เมื่อเกษตรกรมีการเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม มีการทำการเกษตรที่หลากหลาย ทำให้เกษตรกรมีผลผลิตที่หลากหลายขึ้น ทั้งชนิดของผลผลิต และปริมาณของผลผลิตมากขึ้น จากเดิมที่มีผลผลิตเพียงแค่มันฝรั่ง ข้าว และข้าวโพด แต่เมื่อเข้าร่วมกลุ่ม ทำให้มีผัก มีปลา มีไก่ มีหมู มีผลไม้เพิ่มขึ้นในไร่นา สามารถที่จะบริโภคในครัวเรือน และนำออกจำหน่ายอีกด้วย (ตาราง 9)

ตาราง 9 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกิจกรรมกับผลผลิต

จำนวนกลุ่ม กิจกรรมที่เข้าร่วม (กลุ่มกิจกรรม)	ผลผลิตเพิ่มขึ้น		ผลผลิตลดลง		ผลผลิตเท่าเดิม		รวม	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 – 2	8	42.11	7	36.84	4	21.05	19	100
3 – 4	9	40.91	5	22.73	8	36.36	22	100
5 – 6	9	64.28	3	20.43	2	14.29	14	100

หนี้สิน : เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 5-6 และ 3-4 กลุ่มกิจกรรม มีหนี้สินเท่าเดิม ร้อยละ 50.00 และ 45.45 ตามลำดับ เนื่องจาก หนี้สินของเกษตรกรส่วนใหญ่เกิดขึ้นตั้งแต่ก่อนเข้าร่วมโครงการฯ และในการทำการเกษตรในระยะแรกนั้นต้องใช้เงินลงทุนที่สูงอยู่ แต่เกษตรกรก็ไม่ได้ไปกู้เงินมาเพิ่ม จึงทำให้มีหนี้สินเท่าเดิม และในการทำการเกษตรนั้นผลผลิตบางอย่างต้องใช้ระยะเวลาในการเก็บเกี่ยวหลายปี จึงต้องอาศัยเวลาถึงจะสามารถลดหนี้สินของเกษตรกรได้ ดังคำกล่าวของทองคำ จอมแก้ว (2546) ที่ว่า “หนี้สินเท่าเดิม ต้องใช้เวลาอีกหลายปีถึงจะลดหนี้สินลงได้” ส่วนเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 1-2 กลุ่มกิจกรรม ร้อยละ 52.63 มีหนี้สินเพิ่มขึ้น เนื่องจาก เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 1-2 กลุ่มกิจกรรม ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มกิจกรรมมันฝรั่ง และดังที่ได้กล่าวมา เมื่อปีที่ผ่านมาเกิดโรคระบาดในมัน จึงทำให้เกษตรกรได้รับความเสียหาย และต้องหาเงินเพื่อมาซื้อหัวพันธุ์เพื่อปลูกในปีต่อไป ประกอบกับเกษตรกรส่วนหนึ่งยังเพิ่งเข้ามาทำเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ไม่นาน จึงทำให้ยังไม่สามารถมีผลผลิตมาทดแทนในส่วนที่เสียหายได้ มีเพียงบริโภคในครัวเรือนเท่านั้น จึงทำให้เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 1-2 กลุ่มกิจกรรมมีหนี้สินที่เพิ่มขึ้น (ตาราง 10)

ตาราง 10 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกิจกรรมกับหนี้สิน

จำนวนกลุ่มกิจกรรมที่เข้าร่วม (กลุ่มกิจกรรม)	หนี้สินเพิ่มขึ้น		หนี้สินลดลง		หนี้สินเท่าเดิม		รวม	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 – 2	10	52.63	2	10.53	7	36.84	19	100
3 – 4	8	36.36	4	18.18	10	45.45	22	100
5 – 6	2	14.29	5	35.71	7	50.00	14	100

ทรัพย์สิน : เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 3-4 และ 1-2 กลุ่มกิจกรรม มีทรัพย์สินเท่าเดิม ร้อยละ 63.64 และ 52.63 ตามลำดับ เนื่องจาก ในระยะเวลาอันสั้น การเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมยังไม่ทำให้ทรัพย์สินของเกษตรกรเปลี่ยนแปลง เกษตรกรนำรายได้ที่มีไว้ใช้จ่ายในครัวเรือน เช่น ค่าเล่าเรียนบุตร ค่าน้ำมัน และเพื่อการบริโภคในส่วนที่ไม่มี จึงไม่ได้หาซื้อทรัพย์สินเพิ่ม ส่วนเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 5-6 กลุ่มกิจกรรม ร้อยละ 50.00 มีทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากส่วนหนึ่งเป็นเกษตรกรที่เข้ามาทำเกษตรทฤษฎีใหม่ในตั้งแต่เริ่มแรก คือ เข้ามาทำได้ประมาณ 5 ปีแล้ว จึงทำให้ มีทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้น และเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 5-6 กลุ่มกิจกรรม ร้อยละ 42.86 ยังมีทรัพย์สินเท่าเดิม เนื่องจาก เกษตรกรกลุ่มนี้ได้เข้ามาทำการเกษตรเพียง 2-3 ปีเท่านั้น (ตาราง 11)

ตาราง 11 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกิจกรรมกับทรัพย์สิน

จำนวนกลุ่มกิจกรรมที่เข้าร่วม (กลุ่มกิจกรรม)	ทรัพย์สินเพิ่มขึ้น		ทรัพย์สินลดลง		ทรัพย์สินเท่าเดิม		รวม	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 – 2	6	31.58	3	15.79	10	52.63	19	100
3 – 4	7	31.81	1	4.55	14	63.64	22	100
5 – 6	7	50.00	1	7.14	6	42.86	14	100

การออม : เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 1-2 และ 3-4 กลุ่มกิจกรรม มีความสามารถในการออมเท่าเดิม เนื่องจาก ในการเข้าร่วมกลุ่มของเกษตรกรนั้น มีข้อตกลงกันว่าเกษตรกรทุกคนต้องเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมออมทรัพย์ และต้องนำเงินมาออมในวันที่ 25 ของทุกเดือน ทำให้เกษตรกรมีวินัยในการออม มียอดเงินออมที่เพิ่มขึ้น แต่ความสามารถในการออมนั้นยังเท่าเดิมอยู่ ส่วนเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 5-6 กลุ่มกิจกรรม ร้อยละ 64.28 มีความสามารถในการออมเพิ่มขึ้น เนื่องจาก เกษตรกรส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 5-6 กลุ่มกิจกรรม นั้นเข้ามาทำเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ 5 ปีแล้ว และมีการทำการเกษตรที่หลากหลาย มีรายได้หลายทาง มีกินในไร่นาเป็นส่วนใหญ่ ทำให้เกษตรกรมีความสามารถในการออมที่เพิ่มขึ้น (ตาราง 12)

ตาราง 12 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกิจกรรมกับการออม

จำนวนกลุ่มกิจกรรม ที่เข้าร่วม (กลุ่มกิจกรรม)	การออมเพิ่มขึ้น		การออมเท่าเดิม		รวม	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 – 2	4	21.05	15	78.95	19	100
3 – 4	6	27.27	16	72.73	22	100
5 – 6	9	64.28	5	35.71	14	100

การได้รับการยกย่องนับถือ : เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 5-6 และ 3-4 กลุ่มกิจกรรม ได้รับการยกย่องนับถือเพิ่มขึ้น ร้อยละ 71.43 และ 54.55 เนื่องจาก เกษตรกรส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 5-6 และ 3-4 กลุ่มกิจกรรมอยู่ในกลุ่มกิจกรรมผักปลอดสารพิษ และน้ำสกัดชีวภาพ/ปุ๋ยชีวภาพ ซึ่งกลุ่มได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อปลูกผักปลอดสารพิษ โดยใช้ น้ำสกัดชีวภาพ และปุ๋ยชีวภาพที่กลุ่มผลิตขึ้นเอง ทำให้ได้รับความสนใจจากรัฐบาล และบุคคลภายนอก จึงทำให้เกิดแปลงสาธิตการปลูกผักปลอดสารพิษ และเป็นจุดเผยแพร่เทคโนโลยีทางราชการ เพื่อให้เพื่อนเกษตรกร คนในท้องถิ่น นักเรียนนักศึกษา และผู้สนใจได้เข้ามาศึกษาถึงวิธีการ และให้เกษตรกรเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่บุคคลต่างๆ ที่เข้ามาดูงาน เกษตรกรจึงได้รับการยกย่องนับถือเพิ่มขึ้น ส่วนเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 1-2 กลุ่มกิจกรรม ร้อยละ 57.89 ได้รับการยกย่องนับถือเท่าเดิม เนื่องจาก ยังเพิ่งเข้ามาทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ไม่นาน และยังไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่นๆ ของกลุ่ม (ตาราง 13)

ตาราง 13 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกิจกรรมกับการได้รับการยกย่องนับถือ

จำนวนกลุ่มกิจกรรม ที่เข้าร่วม (กลุ่มกิจกรรม)	การได้รับการยกย่อง นับถือเพิ่มขึ้น		การได้รับการยกย่อง นับถือเท่าเดิม		รวม	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 – 2	8	42.11	11	57.89	19	100
3 – 4	12	54.55	10	45.45	22	100
5 – 6	10	71.43	4	28.57	14	100

การมีส่วนร่วมในสังคม : เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 5-6, 3-4 และ 1-2 กลุ่มกิจกรรม มีส่วนร่วมในสังคมเพิ่มมากขึ้น ร้อยละ 100.00 54.55 และ 52.63 ตามลำดับ เนื่องจาก เมื่อมีการเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมนั้นทำให้เกษตรกรได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกับเพื่อนเกษตรกรมากขึ้น มีโอกาสได้ออกร้าน เช่น กลุ่มกิจกรรมน้ำสัปดาห์ และปุ๋ยชีวภาพ ได้มีการนำผลิตภัณฑ์ออกจำหน่ายในงานเทศกาล หรืองานวิชาการที่ทางราชการ หรือเอกชนจัดขึ้น ได้เผยแพร่ความรู้และเป็นการแนะนำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอีกทางด้วย ทำให้เกษตรกรได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม และมีส่วนร่วมในชุมชน และสังคมเพิ่มขึ้น (ตาราง 14)

ตาราง 14 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกิจกรรมกับการมีส่วนร่วม

จำนวนกลุ่ม กิจกรรมที่เข้าร่วม (กลุ่มกิจกรรม)	การมีส่วนร่วม เพิ่มขึ้น		การมีส่วนร่วม ลดลง		การมีส่วนร่วม เท่าเดิม		รวม	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 – 2	10	52.63	2	10.52	7	36.84	19	100
3 – 4	12	54.55	-	-	10	45.45	22	100
5 – 6	14	100.00	-	-	-	-	14	100

การมีเวลาว่าง : เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 5-6, 3-4 และ 1-2 กลุ่มกิจกรรม มีเวลาว่างเพิ่มขึ้น ร้อยละ 78.57 68.18 และ 47.37 ตามลำดับ เนื่องจาก เมื่อเกษตรกรได้เข้าร่วมกลุ่ม กิจกรรม ทำให้เกษตรกรได้มีเวลาเข้ามาพูดคุย และได้มีการวางแผน หรือปรึกษาปัญหาต่าง ๆ กับ เพื่อนเกษตรกรในกลุ่มกิจกรรม และเพื่อนเกษตรกรด้วยตนเอง เพราะเมื่อก่อนไม่มีกลุ่มกิจกรรม เกษตรกรก็ต่างคนต่างทำ ไม่ค่อยได้มีเวลามาพบปะกัน ในการเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม เมื่อกลุ่มมีการ ประชุม สมาชิกก็ต้องเข้าร่วมประชุม ก็ทำให้เกษตรกรได้มาพบปะพูดคุยกัน นอกจากนี้ในการ ร่วมทำกิจกรรมกับกลุ่ม เช่น การออกร้าน การได้ไปงานต่างๆ ที่กลุ่มไปเข้าร่วม ก็ถือว่าเป็นการ พักผ่อน คือ ได้พักผ่อนจากการทำการเกษตร ได้ไปเปิดหูเปิดตา ดูความก้าวหน้าของเกษตรกรกลุ่ม อื่นว่าเป็นอย่างไร (ตาราง 15)

ตาราง 15 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกิจกรรมกับการมีเวลาว่าง

จำนวนกลุ่ม กิจกรรมที่เข้าร่วม (กลุ่มกิจกรรม)	การมีเวลาว่าง เพิ่มขึ้น		การมีเวลาว่าง ลดลง		การมีเวลาว่าง เท่าเดิม		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	(คน)		(คน)		(คน)		(คน)	
1 – 2	9	47.37	4	21.05	6	31.58	19	100
3 – 4	15	68.18	1	4.55	6	27.27	22	100
5 – 6	11	78.57	-	-	3	21.43	14	100

การฝึกอบรม : เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 5-6 และ 3-4 กลุ่มกิจกรรม ได้รับการฝึกอบรมเพิ่มขึ้น ร้อยละ 100.00 และ 81.82 ตามลำดับ เนื่องจาก เมื่อมีการรวมกลุ่มกันทำให้มีหน่วยงานเข้ามาให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ทั้งในเรื่องการปลูกข้าว การทำสารสกัดชีวภาพ การปลูกพืชแบบผสมผสาน เมื่อมีการจัดฝึกอบรม ทางหน่วยงานราชการก็จะแจ้งเรื่องมาให้ทางกลุ่มทราบ เพราะทางรัฐจะรู้ว่ากลุ่มมีการทำกิจกรรมอะไรบ้าง และควรให้การสนับสนุนในเรื่องการฝึกอบรมในเรื่องใดบ้าง เพราะหากไม่มีการรวมกลุ่มกิจกรรมที่ชัดเจน ก็จะทำให้ไม่ได้รับการฝึกอบรมที่ตรงกับความต้องการของเกษตรกร ส่วนเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 1-2 กลุ่มกิจกรรม ร้อยละ 57.89 ได้รับการฝึกอบรมเท่าเดิม เนื่องจาก เกษตรกรกลุ่มนี้เพิ่งเข้ามาทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ไม่นาน การฝึกอบรมนั้นมีขึ้นในช่วงแรกที่เกษตรกรกลุ่มแรกได้เข้าร่วมโครงการฯ ทำให้เกษตรกรกลุ่มหลังนั้นไม่ได้รับการฝึกอบรม แต่เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 1-2 กลุ่มกิจกรรม ร้อยละ 42.16 ได้รับการฝึกอบรมเพิ่มขึ้น เนื่องจาก เข้ามานานแล้ว แต่ยังเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมน้อยอยู่ (ตาราง 16)

ตาราง 16 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกิจกรรมกับการฝึกอบรม

จำนวนกลุ่มกิจกรรม ที่เข้าร่วม (กลุ่มกิจกรรม)	การฝึกอบรมเพิ่มขึ้น		การฝึกอบรมเท่าเดิม		รวม	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 – 2	8	42.16	11	57.89	19	100
3 – 4	18	81.82	4	18.18	22	100
5 – 6	14	100	-	-	14	100

การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ : เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 5-6 และ 3-4 กลุ่มกิจกรรม มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้น ร้อยละ 85.71 และ 50.00 ตามลำดับ เนื่องจาก เมื่อมีการรวมกลุ่มกิจกรรมแล้ว เกษตรกรจะต้องได้ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่ตนเองได้เข้าร่วม โดยเกษตรกรต้องเข้าไปขอคำแนะนำในเรื่องการทำการเกษตรของตน เช่น เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมเลี้ยงปลา จำเป็นที่จะต้องเข้าไปติดต่อ และขอคำแนะนำเมื่อมีปัญหาในการเลี้ยงปลากับเจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัย และพัฒนาประมงน้ำจืดเชียงใหม่ เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมไร่นาสวนผสม จะต้องได้ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของศูนย์วิจัยพืชไร่ เพื่อขอคำแนะนำให้การทำเกษตรในเรื่องของการปลูกพืชไร่ เพื่อให้การทำเกษตรของกลุ่มได้ก้าวหน้าต่อไป ส่วนเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 1-2 กลุ่มกิจกรรม ร้อยละ 47.37 มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่เท่าเดิมนั้น เนื่องจากเกษตรกรกลุ่มนี้เพิ่งเข้ามาทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ไม่นาน จึงยังไม่เห็นผลที่ชัดเจน (ตาราง 17)

ตาราง 17 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกิจกรรมกับการติดต่อกับเจ้าหน้าที่

จำนวนกลุ่ม กิจกรรมที่เข้าร่วม (กลุ่มกิจกรรม)	การติดต่อกับ เจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้น		การติดต่อกับ เจ้าหน้าที่ลดลง		การติดต่อกับ เจ้าหน้าที่เท่าเดิม		รวม	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1 – 2	6	31.58	4	21.05	9	47.37	19	100
3 – 4	11	50.00	2	9.09	9	40.91	22	100
5 – 6	12	85.71	-	-	2	14.28	14	100

จากการวิเคราะห์ กลุ่มกิจกรรมแต่ละกลุ่มกิจกรรม กับรายได้ของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมไร่นาสวนผสม ร้อยละ 63.16 มีรายได้เพิ่มขึ้นมากที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มกิจกรรมน้ำสัสดชีวิภาพ กลุ่มกิจกรรมผักปลอดสารพิษ และกลุ่มกิจกรรมเมล็ดพันธุ์ข้าว คิดเป็นร้อยละ 60.00 57.14 และ 53.85 ตามลำดับ มีรายได้ที่เพิ่มขึ้น เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมไร่นาสวนผสมมีรายได้เพิ่มขึ้นมากที่สุด เนื่องจาก เกษตรกรที่อยู่ในกลุ่มกิจกรรมไร่นาสวนผสมนั้น เป็นการทำการเกษตรผสมผสาน ปลูกพืชหลากหลายชนิดในไร่นา ทำให้เกษตรกรสามารถมีรายได้ตลอดทั้งปี และเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมน้ำสัสดชีวิภาพ กลุ่มกิจกรรมผักปลอดสารพิษ และกลุ่มกิจกรรมเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีรายได้เพิ่มขึ้นมากรองลงมา เนื่องจากกลุ่มกิจกรรมดังกล่าวได้มีการรวมกันวางแผนการตลาด และการผลิต ซึ่งนอกจากจะเป็นการเพิ่มผลผลิตทางหนึ่งแล้ว ยังเป็นการเพิ่มราคาให้กับผลผลิตของตนเองด้วย (ตาราง 18)

ตาราง 18 ความสัมพันธ์ของรายได้กับกลุ่มกิจกรรมของเกษตรกร

กลุ่มกิจกรรม	รายได้เพิ่มขึ้น		รายได้ลดลง		รายได้เท่าเดิม	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพาะเห็ด	5	45.45	2	18.18	4	36.36
เมล็ดพันธุ์ข้าว	7	53.85	2	15.38	4	30.77
น้ำสัสดชีวิภาพ	6	60.00	3	30.00	1	10.00
เลี้ยงสัตว์	17	53.13	5	15.63	10	31.25
ผักปลอดสารพิษ	8	57.14	2	14.29	4	28.57
มันฝรั่ง	15	48.39	7	22.58	9	29.03
ไร่นาสวนผสม	12	63.16	1	5.26	6	31.58

ดังนั้น จากการทำกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งมีการแบ่งกลุ่มกิจกรรมตามการผลิต เพื่อให้มีการเรียนรู้เชิงเทคนิค และรวมกลุ่มกันผลิตที่ต้องมีการวางแผนการผลิตร่วมกัน มีการวางแผนการตลาดร่วมกัน เกษตรกรได้มีปฏิสัมพันธ์กันภายในกลุ่ม นอกจากนี้พื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกรยังอยู่ในเขตชลประทาน แสดงให้เห็นว่า การเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมของเกษตรกร การมีปฏิสัมพันธ์กัน ภายในกลุ่ม สภาพพื้นที่ทำการเกษตร การเรียนรู้ และการวางแผนการผลิต และการตลาดนั้น เป็นปัจจัยร่วม ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจและสังคม

ในการวางแผนการผลิตและการตลาดของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่มีหลายกลุ่มกิจกรรมที่ได้เริ่มมีการวางแผนการผลิต และการตลาดบ้างแล้ว แต่กลุ่มกิจกรรมที่ได้มีการวางแผนการผลิต และการตลาดที่ชัดเจนได้แก่ กลุ่มกิจกรรมผักปลอดสารพิษ ซึ่งจากเดิมเกษตรกรไม่มีการรวมกลุ่ม ทำให้เกษตรกรต่างคนต่างปลูก ต่างคนต่างขาย ทำให้ซื้อปัจจัยการผลิตในราคาแพง ขายผลผลิตได้ในราคาถูก และเน้นการปลูกเพื่อเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว เกษตรกรจึงประสบปัญหาขาดทุน แต่เมื่อได้มาร่วมกลุ่มกันทำให้เกษตรกรได้มีการเรียนรู้ร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมกันคิดที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้เกษตรกรได้มีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มด้วยตนเอง ประกอบกับพื้นที่ในการทำการเกษตรนั้น ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่อยู่ในเขตชลประทาน ทำให้เกษตรกรสามารถปลูกพืชได้ตลอดทั้งปี เพราะน้ำเป็นปัจจัยสำคัญในการเพาะปลูก โดยได้ทำการวางแผนรวมกันในการปลูกผักปลอดสารพิษ เนื่องจากในปัจจุบันประชาชนหันมาบริโภคผักปลอดสารพิษ และให้ความสำคัญกับสุขภาพมากขึ้น เกษตรกรจึงร่วมกันคิดร่วมกันวางแผนในการผลิตว่า เกษตรกรคนไหนจะปลูกผักชนิดใด ปลูกในประมาณเท่าไร ควรปลูกไล่กันเพื่อไม่ให้ผลผลิตที่ได้นั้นมีมากเกินไป แต่ต้องเพียงพอต่อความต้องการของตลาด และได้มีการทดลองใช้น้ำสกัดชีวภาพ และปุ๋ยชีวภาพที่มีกลุ่มกิจกรรมน้ำสกัดชีวภาพและปุ๋ยชีวภาพได้ทำขึ้นเพื่อนำมาใช้ในไร่นาของตนเอง เนื่องจากการปลูกผักปลอดสารพิษนั้น ต้องไม่ใช้สารเคมีในการปลูก หากเกษตรกรจะใช้มุ้ง ก็มีต้นทุนที่สูง ทำให้เกษตรกรนั้น นำผลผลิตของกลุ่มมาใช้ และเมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยว เกษตรกรได้ให้เจ้าหน้าที่เข้ามาตรวจสอบคุณภาพของผัก เพื่อรับรองว่าผลผลิตที่ได้นั้นเป็นผักปลอดสารพิษจริง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค และยังส่งผลให้รู้ว่ามีน้ำสกัดชีวภาพ และปุ๋ยชีวภาพของกลุ่มนั้น มีประสิทธิภาพสามารถใช้ในการเกษตรแทนการใช้สารเคมี และยังช่วยลดต้นทุนการผลิตอีกด้วย เมื่อได้ผลผลิตออกมาส่วนหนึ่งเกษตรกรได้นำมาบริโภคในครัวเรือน เพราะเป็นผักที่ปลูกเอง มีความปลอดภัย สามารถบริโภคผักที่ตนปลูกอย่างมั่นใจ แต่เกษตรกรในพื้นที่อื่นทำการปลูกผักเพื่อขายอย่างเดียว โดยใช้สารเคมี ทำให้เกษตรกรในพื้นที่นั้นต้องซื้อผักบริโภค ไม่บริโภคผลผลิตของตนเอง และอีกส่วนหนึ่งก็นำมารวมกันขาย โดยมีการร่วมกันวางแผนการตลาด โดยกลุ่มได้มีการทำตราผลิตภัณฑ์ เพื่อเป็นสัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

ง่ายต่อการจำและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคอีกด้วย และนอกจากผักปลอดสารพิษแล้ว เกษตรกรได้มีการนำผลผลิตจากกลุ่มกิจกรรมเพาะเห็ดมาเป็นผลิตภัณฑ์อีกอย่างเพื่อให้เกิดความหลากหลายขึ้น นอกจากกลุ่มกิจกรรมผักปลอดสารพิษและกลุ่มกิจกรรมเพาะเห็ดแล้ว กลุ่มกิจกรรม น้ำสกัดชีวภาพ และปุ๋ยชีวภาพก็ได้มีการทำน้ำสกัดชีวภาพ และปุ๋ยชีวภาพจำหน่ายให้แก่สมาชิกในกลุ่ม และบุคคลภายนอกเช่นกัน

จะเห็นได้ว่า ในการเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมที่หลากหลายนั้น ทำให้เกษตรกรได้มีการเรียนรู้ที่จะใช้ปัจจัยการผลิตที่อยู่ในชุมชน เช่น น้ำสกัดชีวภาพ ทำให้เกษตรกรได้มีการวางแผนการผลิต และการตลาดร่วมกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการส่งผักขายในแต่ละวัน มีรายจ่ายลดลงจากการที่บริโภคผักของตนเอง ไม่ต้องไปซื้อ และยังลดรายจ่ายในการซื้อสารเคมีที่มีราคาแพง มาใช้น้ำสกัด และปุ๋ยชีวภาพที่มีราคาถูก มีผลผลิตเพิ่มขึ้น และหลากหลายในไร่นา และส่วนหนึ่งมีการออมและมีทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้น ซึ่งเกิดจากการทำกิจกรรมที่หลากหลาย และส่วนหนึ่งสามารถลดหนี้สินลงได้ นอกจากนี้ยังทำให้สังคมของเกษตรกรเปลี่ยนไป จากเดิมที่เป็นสังคมต่างคนต่างอยู่ เป็นสังคมเรียนรู้ และเกื้อกูลกัน เพราะเมื่อเกษตรกรได้มีการร่วมกลุ่มกัน ทำให้เกษตรกรได้มีการเรียนรู้ร่วมกัน มีการวางแผนร่วมกัน มาพบปะกันบ่อยขึ้น จากการที่ต้องมาส่งผัก มาวางแผนกัน ทำให้เกิดความผูกพันกัน และพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และกลุ่มยังได้รับการยอมรับจากภายนอก โดยตั้งเป็นศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีของการทางราชการ

การเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม การเรียนรู้ และการวางแผนการผลิต และการตลาดนั้นเป็นปัจจัยร่วม ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจและสังคม ดังนี้

เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 5-6 กลุ่มกิจกรรม ส่วนใหญ่ร้อยละ 64.28 มีรายได้เพิ่มขึ้น เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 1-2 และ 3-4 กลุ่มกิจกรรม ร้อยละ 57.89 และ 45.45 มีรายได้ที่เพิ่มขึ้นเช่นกันแต่น้อยกว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 5-6 กลุ่มกิจกรรม และรายได้ของเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 1-2 กลุ่มกิจกรรมเพิ่มมากกว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 3-4 กลุ่มกิจกรรม เพราะ เกษตรกรส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 1-2 กลุ่มกิจกรรมจะอยู่ในกลุ่มกิจกรรมมันฝรั่ง ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจของเกษตรกร และในปีที่ผ่านนั้นยังทำเงินให้แก่เกษตรกรอยู่ จึงทำให้เกษตรกรนั้นมีรายได้มาจากการขายมันฝรั่ง แต่ก็มีความเสี่ยงสูงที่จะขาดทุนเช่นกัน เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 5-6 กลุ่มกิจกรรม ร้อยละ 71.43 มีรายจ่ายที่ลดลง ส่วนเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 1-2 และ 3-4 กลุ่มกิจกรรมนั้นร้อยละ 13.64 และ 5.26 นั้นมีรายจ่ายที่ลดลงแต่ยังมีส่วนน้อยอยู่ เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 5-6 กลุ่มกิจกรรม ร้อยละ 64.28 มีผลผลิตที่เพิ่มขึ้น ส่วนเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 1-2 และ 3-4 กลุ่มกิจกรรม ร้อยละ 42.11 และ 40.91 มีผลผลิตที่เพิ่มขึ้นเช่นกัน เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 5-6 กลุ่มกิจกรรม ร้อยละ 35.71 มีหนี้สิน

ลดลง ส่วนเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 3-4 และ 1-2 กลุ่มกิจกรรม ร้อยละ 18.18 และ 10.53 มีหนี้สินลดลงเช่นกัน เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 5-6 กลุ่มกิจกรรม ร้อยละ 50.00 มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 3-4 และ 1-2 กลุ่ม กิจกรรมมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น ร้อยละ 31.81 และ 31.58 แต่ยังเป็นส่วนน้อยอยู่ เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 5-6 กลุ่มกิจกรรม ร้อยละ 64.28 มีการออมเพิ่มขึ้นและส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ มา 4-5 ปีแล้ว ในขณะที่เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่ม กิจกรรม 3-4 และ 1-2 กลุ่มกิจกรรม ร้อยละ 27.27 และ 21.05 มีการออมเพิ่มขึ้นเช่นกัน แต่เพิ่มขึ้นเป็นส่วนน้อยอยู่ เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 5-6 กลุ่มกิจกรรมได้รับการยกย่องนับถือเพิ่มขึ้นร้อยละ 71.43 ส่วนเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 3-4 และ 1-2 กลุ่มกิจกรรมได้รับการยกย่องนับถือเพิ่มขึ้น ร้อยละ 54.55 และ 42.11 เกษตรกรทั้งหมดที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 5-6 กลุ่มกิจกรรมมีส่วนร่วมในสังคมเพิ่มขึ้น ส่วนเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 3-4 และ 1-2 กลุ่มกิจกรรมมีส่วนร่วมในสังคมเพิ่มขึ้นร้อยละ 54.55 และ 52.63 เกษตรกรทั้งหมดที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 5-6 กลุ่มกิจกรรมได้รับการฝึกอบรมเพิ่มขึ้น เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 3-4 และ 1-2 กลุ่มกิจกรรมร้อยละ 81.82 และ 42.16 ได้รับการฝึกอบรมเพิ่มขึ้นเช่นกัน เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่ม กิจกรรม 5-6 กลุ่มกิจกรรมมีเวลาว่างเพิ่มขึ้นร้อยละ 78.57 ส่วนเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 3-4 และ 1-2 กลุ่มกิจกรรมมีเวลาว่างเพิ่มขึ้น ร้อยละ 98.18 และ 47.37 เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 5-6 กลุ่มกิจกรรมร้อยละ 85.71 มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้น ส่วนเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 3-4 และ 1-2 กลุ่มกิจกรรม มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้นเช่นกัน แต่ยังเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรม 5-6 กลุ่ม กิจกรรม (ตาราง 19)

แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมที่หลากหลาย มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมดีขึ้นกว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมน้อย เนื่องจากในการเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมมาก ทำให้เกษตรกรได้มีการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้เรียนรู้ถึงวิธีการต่างๆ ทั้งในเรื่องการวางแผนการผลิต และการตลาด ทำให้เกษตรกรมีแบบแผนของรายได้ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น มีรายได้ประจำวันเพิ่มขึ้น มีผลผลิตที่หลากหลาย มีมากขึ้น ไม่ได้ขายในส่วนที่มีกินในไร่นา มีแบบแผนของการออมที่เปลี่ยนไป ทำให้มีวินัยในการออมมากขึ้น มีความมั่นคงทางอาหาร และต้องอาศัยเวลาในการลดหนี้สิน เพิ่มทรัพย์สิน และยังทำให้เกษตรกรสังคมที่ดีขึ้น มีการช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน มีการมีส่วนร่วมในสังคม มีเวลาว่างให้กับครอบครัว และได้กลับมาอยู่ยังภูมิลำเนาของตนเอง

ตาราง 19 ความแตกต่างของการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมจำแนกตามความหลากหลายของการทำกิจกรรม

การเปลี่ยนแปลง	กลุ่มกิจกรรม		
	5-6 กลุ่ม	3-4 กลุ่ม	1-2 กลุ่ม
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ
สถานภาพทางเศรษฐกิจ			
รายได้เพิ่มขึ้น	64.28	45.45	57.89
รายจ่ายลดลง	71.43	13.64	5.26
ผลผลิตเพิ่มขึ้น	64.28	40.91	42.11
หนี้สินลดลง	35.71	18.18	10.53
ทรัพย์สินเพิ่มขึ้น	50.00	31.81	31.58
การออมเพิ่มขึ้น	64.28	27.27	21.05
สถานภาพทางสังคม			
การได้รับการยกย่องนับถือเพิ่มขึ้น	71.43	54.55	42.11
การมีส่วนร่วมในสังคมเพิ่มขึ้น	100.00	54.55	52.63
การมีเวลาว่างเพิ่มขึ้น	78.57	68.18	47.37
การฝึกอบรมเพิ่มขึ้น	100.00	81.82	42.16
การติดต่อกับเจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้น	85.71	50.00	31.58

เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการได้ดำเนินการตามแนวคิดทฤษฎีใหม่ต่างระดับกัน จัดไร่นาที่มีความหลากหลายต่างกัน และมีระยะเวลาการเข้าร่วมโครงการไม่เท่ากัน ภาพการเปลี่ยนแปลงจึงอธิบายภาพรวม และข้อสังเกตจำแนกตามการปฏิบัติและข้อจำกัดดังที่กล่าวมา

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ

รายได้

หลังจากที่เกษตรกรได้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่แล้ว เกษตรกรร้อยละ 54.54 มีรายได้เพิ่มขึ้น (ตาราง 20) ดังคำกล่าวของอนันต์ คำต๋น (2546) ที่ได้กล่าวไว้ว่า “รายได้ดีขึ้น แต่ยังไม่สมดุลกับรายจ่าย” เนื่องจากก่อนที่จะเข้ามาทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรกรมีรายได้จากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว คือ ปลูกพืชเพียงไม่กี่ชนิด มีรายได้ไม่ตลอดปี แต่เมื่อเข้ามาทำเกษตรทฤษฎีใหม่ มีการปลูกพืชที่หลากหลาย มีการเลี้ยงสัตว์ไว้บริโภคในครัวเรือน มีการปลูกไม้ผล ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งรายได้ที่เป็นตัวเงิน และรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน รายได้ที่เป็นตัวเงิน ก็เป็นรายได้ที่ได้นำผลผลิตออกจำหน่าย ส่วนรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน คือผลผลิตที่นำมาบริโภคในครัวเรือนไม่ได้คิดเป็นตัวเงินออกมา แต่นำมาใช้ในครัวเรือนอยู่แล้ว ทำให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น พอมีพอกินมากขึ้น กว่าเมื่อก่อน และจะเห็นได้ว่ามีเกษตรกรร้อยละ 16.33 ที่มีรายได้ลดลง เนื่องจากในปีที่ผ่านมาเกิดภัยธรรมชาติ และเกิดโรคใบไหม้ในมันฝรั่ง ทำให้พืชผัก และมันฝรั่งของเกษตรกรได้รับความเสียหาย ซึ่งเป็นภัยที่ควบคุมไม่ได้ ส่งผลให้ผลผลิตของเกษตรกรลดลง สืบเนื่องให้รายได้จากการเกษตรของเกษตรกรลดลงตามไปด้วย อย่างไรก็ตาม เกษตรกรที่ทำกลุ่มกิจกรรมหลากหลาย ร้อยละ 64.28 มีรายได้เพิ่มขึ้น จึงกล่าวได้ว่า การทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น และทำให้แบบแผนของรายได้เปลี่ยนแปลง มีรายได้ต่อเนื่อง และมีรายได้ที่ไม่เป็นตัวเงิน มีข้าวปลาอาหารในไร่นามากขึ้น เป็นความมั่นคงทางอาหาร และความมั่นคงทางชีวิตและครอบครัวมากขึ้น

รายจ่าย

เกษตรกรร้อยละ 45.46 มีรายจ่ายที่เพิ่มขึ้น (ตาราง 20) แต่เป็นรายจ่ายนอกภาคการเกษตร ซึ่งได้แก่ค่าเล่าเรียนบุตร ค่าน้ำมันรถ ดังคำกล่าวของธีรยุทธ จอมแก้ว (2546) ที่กล่าวว่า “รายจ่ายด้านอื่นเพิ่มขึ้น เช่น สิ้นค้าฟุ่มเฟือย” ส่วนรายจ่ายในภาคการเกษตรนั้น ในช่วงแรกที่เข้ามาทำเกษตรทฤษฎีใหม่มีเพิ่มขึ้นเนื่องจากต้องซื้อปัจจัยการผลิต เครื่องมือเครื่องใช้ทางการเกษตร แต่ในปีต่อมามีรายจ่ายลดลง เนื่องจากมีการเพาะเชื้อเพื่อปลูกเอง และยังมีการลดต้นทุนการผลิต โดยการ ทำปุ๋ยชีวภาพไว้ใช้เอง แทนการใช้ปุ๋ยเคมีที่มีราคาแพง ส่วนรายจ่ายสำหรับการบริโภคก็ลดลงเพราะ มีผลผลิตในฟาร์มหลากหลายขึ้น จากที่เคยต้องไปซื้อทุกอย่างก็สามารถหาเอาจากในฟาร์มของตัวเองได้ ทำให้ลดรายจ่ายด้านการบริโภคลง อย่างไรก็ตาม เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่ม

กิจกรรมที่หลากหลาย ร้อยละ 71.43 สามารถลดรายจ่ายได้ และส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ มาแล้ว 4-5 ปี จึงกล่าวได้ว่า การทำกลุ่มกิจกรรมที่หลากหลาย และต้องอาศัยระยะเวลา ทำให้รายจ่ายของเกษตรกรลดลง

หนี้สิน

เกษตรกรร้อยละ 43.67 มีหนี้สินเท่าเดิม (ตาราง 20) ซึ่งหนี้สินนี้ส่วนใหญ่เกิดขึ้นก่อนการเข้ามาทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ ดังคำกล่าวของอนอมจิตร ใจเมคา (2546) ที่กล่าวไว้ว่า “ชายในสวนก็พออยู่ได้ มีเก็บบ้าง ถ้าไม่มีหนี้ก็พออยู่ได้ หนี้สินเดิมเยอะ” โดยส่วนใหญ่จะกู้มาจากรธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์การเกษตร และยังไม่สามารถที่จะลดหนี้สินลงได้ ดังคำกล่าวของเรื่อน จันทรแก้ว (2546) ที่ได้กล่าวไว้ว่า “พออยู่พอกิน ไม่สามารถลดหนี้ได้มากเท่าไร” เนื่องจาก

- เกษตรกรส่วนใหญ่เพียงจะเข้ามาทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ จึงยังไม่มีความสามารถที่จะชำระหนี้ที่เกิดขึ้นได้
- เกษตรกรได้ทยอยชำระดอกเบี้ยเงินกู้ทุกงวด แต่ยังคงค้างชำระเงินต้น จึงทำให้ยอดของหนี้สินหรือเงินกู้เท่าเดิม

ทรัพย์สิน

เกษตรกรร้อยละ 54.55 มีทรัพย์สินเท่าเดิม (ตาราง 20) ถึงแม้จะมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นก็ตาม แต่ไม่สามารถเพิ่มจำนวนทรัพย์สินของตนเองที่มีอยู่ให้เพิ่มขึ้นได้ ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะว่าแต่เดิมเกษตรกรได้มีทรัพย์สิน และเครื่องอำนวยความสะดวกที่จำเป็นมีอยู่บ้างแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม เกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมที่หลากหลาย และเข้าร่วมโครงการมาเป็นระยะเวลา 4-5 ปี แล้วนั้น ส่วนหนึ่งมีทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่าการทำกิจกรรมที่หลากหลายตามแนวคิดทฤษฎีใหม่ ทำให้เกษตรกรมีทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นเช่นกัน

ผลผลิต

เกษตรกรร้อยละ 47.27 มีผลผลิตที่เพิ่มขึ้น (ตาราง 20) เนื่องจากการปลูกพืชที่หลากหลาย ทำให้เกษตรกรสามารถบริโภคและมีผลผลิตที่หลากหลาย เพราะก่อนที่จะเข้ามาทำเกษตรทฤษฎีใหม่นั้น เกษตรกรมีผลผลิตเพียง 1 ถึง 2 ชนิดเท่านั้น แต่หลังจากที่เข้ามาทำเกษตรทฤษฎีใหม่ก็มีผลผลิตที่หลากหลายขึ้น นอกจากมีผลไม้ตามฤดูกาลแล้วยังมีผักที่ปลูกเพื่อบริโภคเอง เหลือกก็ยังสามารถนำไปขายได้ ส่วนเกษตรกรที่มีผลผลิตลดลงเนื่องมาจากเมื่อปีที่ผ่านมา เกิดภัยธรรมชาติ

และเกิดโรคในมันฝรั่ง ทำให้ผลผลิตของเกษตรกรได้รับความเสียหาย ผลผลิตจึงลดลงจากเดิมที่เคยทำมา

การออม

เกษตรกรร้อยละ 65.50 มีความสามารถในการออมเท่าเดิม แต่มียอดเงินออมเพิ่มขึ้น เนื่องจากในการเข้าร่วมโครงการนั้น เกษตรกรจะต้องเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมออมทรัพย์ทุกคน และมีข้อตกลงกันว่าต้องนำเงินมาออมในทุกวันที่ 25 ของเดือน ซึ่งเป็นวันประชุมประจำเดือนของกลุ่ม ดังนั้น เกษตรกรจึงมีการออมทุกเดือน มีการออมที่สม่ำเสมอ การเข้ามาร่วมกลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่ ทำให้เกษตรกรมีนิสัยรักการออม เพราะที่ผ่านมา เกษตรกรมีการออมน้อย และการออมในกลุ่มออมทรัพย์ยังส่งผลต่อการกู้ยืมเงินจากกลุ่ม เนื่องจากหากมีการออมมากก็สามารถกู้ได้มาก (ตาราง 20)

ตาราง 20 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

การเปลี่ยนแปลง	เพิ่มขึ้น		ลดลง		เท่าเดิม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	(คน)		(คน)		(คน)	
รายได้	30	54.54	9	16.33	16	29.13
รายจ่าย	24	45.46	13	23.67	17	30.97
หนี้สิน	20	36.36	11	20.22	24	43.67
ทรัพย์สิน	20	36.36	5	9.09	30	54.55
ผลผลิต	26	47.27	15	27.27	14	25.46
การออม	19	34.50	-	-	36	65.50

การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม

การได้รับการยกย่องนับถือ

เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 54.55 ได้รับการยกย่องนับถือเพิ่มขึ้น โดยมีคนยกย่องนับถือให้เป็นผู้เชี่ยวชาญ และยังเป็นจุดที่ใช้เผยแพร่ความรู้แก่เพื่อนเกษตรกรทั้งในกลุ่มและนอกกลุ่ม อีกทั้งยังเป็นสถานที่ศึกษาให้แก่สถาบันการศึกษาต่างๆ ให้ได้เข้ามาดูงานในเรื่องการทำการเกษตร ทฤษฎีใหม่อีกด้วย เพราะมีการรวมกลุ่มชัดเจน และประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง จึงเป็นที่สนใจแก่บุคคลภายนอกที่ต้องการเข้ามาศึกษา ทำให้เกษตรกรได้รับการยกย่องนับถือมากกว่าก่อน เพราะเมื่อตอนที่ยังไม่เข้าร่วมกลุ่มนั้น ไม่มีหน่วยงานไหนหรือสถาบันไหนเข้ามาศึกษาดูงาน หรือมาขอความช่วยเหลือในเรื่องของการทำการเกษตรเลย (ตาราง 21)

การมีส่วนร่วมในสังคม

เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 65.45 มีส่วนร่วมในสังคมมากขึ้น มีการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนมากขึ้นกว่าเดิม ทั้งในเรื่องวิชาการ และประเพณีต่างๆ ในชุมชน เช่น ทางชุมชนมีโครงการวิจัยเข้ามา เกษตรกรก็มีส่วนร่วมโดยเข้าไปรวมกลุ่มเพื่อทำโครงการวิจัยร่วมกับชุมชน จากเดิมที่เกษตรกรจับจอบเพียงอย่างเดียว แต่เดี๋ยวนี้เกษตรกรจะต้องจับปากกาเพื่อใช้ในการเขียนโครงการ ต้องร่วมกันคิดร่วมกันทำเพื่อพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น เพราะเมื่อเข้าร่วมโครงการแล้ว ก็มีการทำงานกันเป็นกลุ่ม เกษตรกรจะต้องมีส่วนร่วมในกลุ่มที่ตนเองได้เข้าร่วม ต่างจากเมื่อก่อนที่ทำคนเดียว ก็จะไม่มีข่าวสาร และการรวมตัวกันเพื่อที่จะทำการพัฒนาตนเองและกลุ่มให้ก้าวหน้าต่อไป โดยเป็นการเริ่มจากกลุ่มเล็กๆ หลายๆ กลุ่มมารวมกันเป็นกลุ่มใหญ่เพื่อนำชุมชนของตนเองให้พัฒนาต่อไป นอกจากนี้เมื่อมีงานเทศกาลต่างๆ เกษตรกรก็จะร่วมมือกัน มีการรวบรวมผลผลิตที่ตนเองมีไปจำหน่ายและให้ความรู้แก่ประชาชน นักเรียนและนักศึกษา โดยมีการออกร้านเพื่อนำผลผลิตของกลุ่มออกแสดงอีกด้วย (ตาราง 21)

การมีเวลาว่าง

เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 63.64 มีเวลาว่างเพิ่มขึ้น เนื่องจากการทำการเกษตร ได้กลับมาอยู่ในภูมิลำเนาของเกษตรกรเอง ไม่ต้องออกไปทำงานที่ต่างจังหวัดหรือต่างอำเภอ จึงมีเวลาให้กับครอบครัว และชุมชนมากกว่าเดิม ดังคำกล่าวของอุทุมพร เพชรรักษ์ (2546) ที่กล่าวว่า “ทำให้กลับมาอยู่ในพื้นที่บ้านเกิด ตอนนี้อย่างที่เห็น สามารถผลิตและเพาะเชื้อเองได้” โดยเกษตรกรมีเวลาในการพบปะพูดคุยกับเพื่อนบ้านและเพื่อนเกษตรกรด้วยกันเองมากขึ้น มีการปรึกษาหารือในปัญหาการทำการเกษตรที่เหมือนและต่างกัน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันได้อีกด้วย (ตาราง 21)

การฝึกอบรม

เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 72.73 ได้รับการฝึกอบรมเพิ่มขึ้นหลังจากที่เข้าร่วมโครงการ เนื่องจากก่อนที่จะเข้าร่วมโครงการไม่มีหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนเข้ามาให้ความสนใจในเรื่องการฝึกอบรม และเกษตรกรไม่มีศักยภาพพอที่จะจัดให้มีการฝึกอบรมขึ้นมา แต่เมื่อเข้าร่วมโครงการมี เจ้าหน้าที่เข้ามาดูแลจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีโครงการฝึกอบรม เพื่อให้เกษตรกรได้ร่วมเพื่อให้ความรู้แก่เกษตรกรในการทำการเกษตร ดังคำกล่าวของสมชัย คอทอง (2546) ที่กล่าวว่า “ มีหน่วยงานของรัฐให้ความสนใจ และให้ความรู้แก่เกษตรกรมากขึ้น เมื่อมีกลุ่มทำให้มีหน่วยงานเข้ามาสนับสนุน ” มีโครงการฝึกอบรมเข้ามาเพื่อให้ความรู้แก่เกษตรกรในเรื่องการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ หรือเจาะจงเฉพาะเรื่อง ได้แก่ การอบรมเรื่องข้าว มันฝรั่ง ฯลฯ จากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ และมีการจัดให้ไปดูงานที่สถานที่ต่างๆ ที่มีการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่เพื่อให้เกษตรกรได้พบได้เห็นการทำและปัญหาที่เกิดขึ้นจริง (ตาราง 21)

การติดต่อกับเจ้าหน้าที่

เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 52.73 มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้นจากเดิม เกษตรกรมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมากขึ้น ทั้งทางด้านเกษตรอำเภอ ประมง และหน่วยงานที่เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเกษตรกรจะเข้าไปเพื่อปรึกษาในเรื่องของการทำการเกษตรของตนเอง จากเดิมที่ไม่เคยได้เข้าไปหา เนื่องจากทางรัฐได้มีการส่งเสริมในการทำงานแบบกลุ่ม ดังนั้น เกษตรกรคนเดียวจึง ไม่กล้าที่จะเข้าไปขอความช่วยเหลือ (ตาราง 21)

ตาราง 21 การเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางสังคมของเกษตรกร

การเปลี่ยนแปลง	เพิ่มขึ้น		ลดลง		เท่าเดิม	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การได้รับการยกย่องนับถือ	30	54.55	-	-	25	45.45
การมีส่วนร่วมในสังคม	36	65.45	2	3.64	17	30.91
การมีเวลาว่าง	35	63.64	5	9.09	15	27.27
การฝึกอบรม	40	72.73	-	-	15	27.27
การติดต่อกับเจ้าหน้าที่	29	52.73	6	10.91	20	36.36

วิสัยทัศน์การพัฒนาของเกษตรกร

1. **จัดตั้งศูนย์รวมกลุ่มกิจกรรม** ปัจจุบันนี้กลุ่มเกษตรกรไม่มีศูนย์รวมเพื่อเผยแพร่ความรู้ และทักษะในการทำงาน แต่ละกิจกรรมให้แก่สมาชิก เนื่องจากว่ามีหน่วยงานราชการให้ทุนสนับสนุนเครื่องมือ และอุปกรณ์ เช่น เครื่องอบแห้ง โรงเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าว เป็นต้น ถ้ามีศูนย์รวมกิจกรรมดังกล่าว จะทำให้กลุ่มเกษตรกรสามารถเข้ามาใช้เครื่องมือ และอุปกรณ์ได้อย่างสะดวกและทั่วถึง และสามารถใช้เป็นศูนย์สาธิตในการถ่ายทอดความรู้แก่สมาชิกและผู้สนใจ
2. **ต้องการความรู้ทางวิชาการ** เนื่องจากว่าเกษตรกรประสบปัญหาด้านโรค แมลง ศัตรูพืช และผลผลิตตกต่ำ จึงต้องการความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว
3. **ต้องการข้อมูลทางการเกษตร** อาทิ ข้อมูลสำหรับการวางแผนการผลิต การตลาด เกษตรกรขาดการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการผลิต และการตลาด และเกษตรกรยังขาดการรับรู้ข้อมูลที่ทันต่อเหตุการณ์ จึงทำให้บางโอกาสเสียเปรียบพ่อค้าคนกลางในด้านราคาสินค้า
4. **มีการรวมกันซื้อ** รวมกันขายหลากหลายกิจกรรม เพื่อให้กลุ่มมีความเข้มแข็งในการดำเนินงานมากยิ่งขึ้น
5. **ต้องการพัฒนากลุ่มสู่เกษตรกรทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3** เพื่อที่จะสามารถร่วมมือกับแหล่งความรู้ และสถาบันการเงินต่างๆ

2.2 เพื่อศึกษาผลการเรียนรู้ด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติของเกษตรกร

ความรู้เกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่

ในการศึกษาถึงความรู้ตามหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร ผู้วิจัยได้ใช้แบบทดสอบวัดระดับความรู้ของเกษตรกร วัดโดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview Schedule) มีลักษณะแบบทดสอบเป็นเลือกตอบ ข้อที่ถูกต้องที่สุด จำนวน 20 ข้อ ซึ่งมีหลักเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ตอบถูก	ให้	1	คะแนน
ตอบผิด	ให้	0	คะแนน

หลักเกณฑ์การแปลผลคะแนน (กนกทิพย์ พัฒนาพัวพันธ์, 2543)

คะแนนร้อยละ 0-49 หมายถึง มีความรู้ในหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่

คะแนนร้อยละ 50-69 หมายถึง มีความรู้ปานกลางหรือพอใช้ในหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่

คะแนนร้อยละ 70-79 หมายถึง มีความรู้ดีในหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่

คะแนนร้อยละ 80-100 หมายถึง มีความรู้ดีมากในหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่

ผลการศึกษาความรู้ตามหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 74.55 มีความรู้ดีในหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ รองลงมาเกษตรกรจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 18.18 มีความรู้ดีมากในเกษตรทฤษฎีใหม่และร้อยละ 7.27 มีจำนวน 4 คน มีความรู้ปานกลางในหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ (ตาราง 22)

ตาราง 22 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรจำแนกตามคะแนน

คะแนน	จำนวน (คน) (N = 55)	ร้อยละ
ปานกลาง	4	7.27
ดี	41	74.55
ดีมาก	10	18.18
รวม	55	100.00

ผลการศึกษาความรู้ตามหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร มีปรากฏ ดังแสดงในตารางดังนี้ (ตาราง 23)

- การทำการเกษตรทฤษฎีใหม่มีทั้งหมด 3 ขั้นตอน: ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรที่รู้ว่าการทำเกษตรทฤษฎีใหม่มีทั้งหมด 3 ขั้นตอน จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 58.18 ส่วนเกษตรกรที่ไม่รู้นั้นมีจำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 41.82

- การปฏิบัติตามทฤษฎีใหม่ต้องแบ่งไร่นาออกเป็น 4 ส่วน มีอัตราส่วนคือ 30 : 30 : 30 : 10 : ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรที่รู้ว่าการปฏิบัติตามทฤษฎีใหม่ต้องแบ่งไร่นาออกเป็น 4 ส่วน มีอัตราส่วนคือ 30 : 30 : 30 : 10 จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 69.09 ส่วนเกษตรกรที่ไม่รู้นั้นมีจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 30.91

- การจัดสรรพื้นที่ตามหลักการของทฤษฎีใหม่โดยการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน มีอัตราส่วน 30 : 30 : 30 : 10 หมายถึง ข้าว สระน้ำ พืชไร่และพืชสวน ที่อยู่อาศัย: ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรที่รู้ว่าการจัดสรรพื้นที่ตามหลักการของทฤษฎีใหม่โดยการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน มีอัตราส่วน 30 : 30 : 30 : 10 หมายถึง ข้าว สระน้ำ พืชไร่และพืชสวน ที่อยู่อาศัย มีจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 65.45 ส่วนเกษตรกรที่ไม่รู้นั้นมีจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 34.55

- “พออยู่พอกิน ฟังตนเอง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน” นั้นตรงกับหลักทฤษฎีใหม่ในขั้นที่ 1: ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรที่ไม่รู้ว่า “พออยู่พอกิน ฟังตนเอง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน” นั้นตรงกับหลักทฤษฎีใหม่ในขั้นที่ 1 มีจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 60 ส่วนเกษตรกรที่รู้นั้นมีจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 40

- “มีการรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ ร่วมแรง ร่วมใจกันดำเนินการ” ตรงกับหลักทฤษฎีใหม่ในขั้นที่ 2: ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรที่รู้ว่า “มีการรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ ร่วมแรง ร่วมใจกันดำเนินการ” ตรงกับหลักทฤษฎีใหม่ในขั้นที่ 2 มีจำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 50.91 ส่วนเกษตรกรที่ไม่รู้นั้นมีจำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 49.09

- “มีการร่วมค้ำกับธุรกิจเอกชนโดยร่วมมือกับแหล่งเงิน และแหล่งพลังงานช่วยในการลงทุน” ตรงกับหลักทฤษฎีใหม่ในขั้นที่ 3: ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรที่ไม่รู้ว่า “มีการร่วมค้ำกับธุรกิจเอกชนโดยร่วมมือกับแหล่งเงิน และแหล่งพลังงานช่วยในการลงทุน” ตรงกับหลักทฤษฎีใหม่ในขั้นที่ 3 มีจำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 52.73 ส่วนเกษตรกรที่รู้นั้นมีจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 47.27

- พื้นที่น้อยกว่า 5 ไร่สามารถที่จะทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ เพราะขึ้นอยู่กับการจัดสรรที่ดินและใช้ประโยชน์ได้ตามหลักทฤษฎีใหม่: ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรที่รู้ว่าพื้นที่น้อยกว่า 5 ไร่สามารถที่จะทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ เพราะขึ้นอยู่กับการจัดสรรที่ดินและใช้ประโยชน์ได้ตามหลักทฤษฎีใหม่มีจำนวน 46 คน

- พระบาทสมเด็จพระภูมิพลอดุลยเดชเป็นผู้ริเริ่มการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่: ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรที่รู้ว่าพระบาทสมเด็จพระภูมิพลอดุลยเดชเป็นผู้ริเริ่มการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่มีจำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 83.64 ส่วนเกษตรกรที่ไม่รู้นั้นมีจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 16.36

- มีการนำหลักสหกรณ์มาใช้ร่วมกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ในขั้นที่ 2: ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรที่ไม่รู้ว่ามีการนำหลักสหกรณ์มาใช้ร่วมกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ในขั้นที่ 2 มีจำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 72.73 ส่วนเกษตรกรที่รู้นั้นมีจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 27.27

- ความร่วมมือทำให้การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ประสบความสำเร็จ: ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรที่รู้ว่าความร่วมมือทำให้การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ประสบความสำเร็จ มีจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 74.55 ส่วนเกษตรกรที่ไม่รู้นั้นมีจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 25.45

- การผลิตตามหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่คำนึงถึงการบริโภคเป็นอันดับแรก: ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรที่รู้ว่าการผลิตตามหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่คำนึงถึงการบริโภคเป็นอันดับแรก มีจำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 72.73 ส่วนเกษตรกรที่ไม่รู้นั้นมีจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 27.27

- เศรษฐกิจพอเพียงเน้นการพออยู่พอกินเป็นพื้นฐาน: ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรที่รู้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงเน้นการพออยู่พอกินเป็นพื้นฐาน มีจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 81.82 ส่วนเกษตรกรที่ไม่รู้นั้นมีจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 18.18

- เศรษฐกิจพอเพียงมีเพื่อต้องการให้มนุษย์เข้าใจถึงชีวิตมากที่สุด: ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรที่รู้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงมีเพื่อต้องการให้มนุษย์เข้าใจถึงชีวิตมากที่สุด มีจำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 69.09 ส่วนเกษตรกรที่ไม่รู้นั้นมีจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 30.91

- “เศรษฐกิจพอเพียง” หมายถึง ความมีเหตุผล รู้จักประมาณ: ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกร ที่รู้ว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” หมายถึง ความมีเหตุผล รู้จักประมาณมีจำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 89.09 ส่วนเกษตรกรที่ไม่รู้นั้นมีจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 10.91

- การแบ่งที่ดินเป็นอัตราส่วน 30 : 30 : 30 : 10 เพราะอยากให้ใช้ประโยชน์ จากพื้นที่อย่างเต็มที่: ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรที่รู้ว่าการแบ่งที่ดินเป็นอัตราส่วน 30 : 30 : 30 : 10 เพราะอยากให้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่อย่างเต็มที่ที่มีจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 67.27 ส่วนเกษตรกรที่ไม่รู้นั้นมีจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 32.73

- “ทฤษฎีใหม่” เกิดจากความต้องการให้เกษตรกรพออยู่พอกิน: ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรที่รู้ว่า “ทฤษฎีใหม่” เกิดจากความต้องการให้เกษตรกรพออยู่พอกินมีจำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 69.09 ส่วนเกษตรกรที่ไม่รู้นั้นมีจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 30.91

- “พึ่งตนเองทางสังคม” หมายถึง การเชื่อมโยงกันโดยทำงานเป็นกลุ่ม: ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรที่รู้ว่า “พึ่งตนเองทางสังคม” หมายถึง การเชื่อมโยงกันโดยทำงานเป็นกลุ่มมีจำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 72.73 ส่วนเกษตรกรที่ไม่รู้นั้นมีจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 27.27

- “พึ่งตนเองทางทรัพยากร” หมายถึง รู้จักใช้อย่างฉลาด: ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรที่รู้ว่า “พึ่งตนเองทางทรัพยากร” หมายถึง รู้จักใช้อย่างฉลาด มีจำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 85.45 ส่วนเกษตรกรที่ไม่รู้นั้นมีจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 14.55

- “พึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ” หมายถึง มุ่งลดรายจ่าย: ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรที่ไม่รู้ว่า “พึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ” หมายถึง มุ่งลดรายจ่าย มีจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 60 ส่วนเกษตรกรที่รู้นั้นมีจำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 40

- “พึ่งตนเองทางจิตใจ” หมายถึง ทำตนให้เป็นที่พึ่งตนเอง: ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรที่ไม่รู้ว่า “พึ่งตนเองทางจิตใจ” หมายถึง ทำตนให้เป็นที่พึ่งตนเอง มีจำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 56.36 ส่วนเกษตรกรที่รู้นั้นมีจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 43.64

ตาราง 23 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรบ้านเจดีย์แม่ครัว จำแนกตามความรู้เกี่ยวกับการเกษตรทฤษฎีใหม่

ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่	รู้		ไม่รู้		รวม
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. การทำเกษตรทฤษฎีใหม่มีทั้งหมด 3 ขั้นตอน	32	58.18	23	41.82	55
2. การปฏิบัติตามทฤษฎีใหม่ต้องแบ่งไร่นาออกเป็น 4 ส่วน มีอัตราส่วนคือ 30 : 30 : 30 : 10	38	69.09	17	30.91	55
3. การจัดสรรพื้นที่ตามหลักการทฤษฎีใหม่โดยการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน มีอัตราส่วน 30 : 30 : 30 : 10 หมายถึง ข้าว สระน้ำ พืชไร่และพืชสวน ที่อยู่อาศัย	36	65.45	19	34.55	55
4. “พออยู่พอกิน พึ่งตนเอง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน” ตรงกับหลักการทฤษฎีใหม่ในขั้นที่ 1	22	40.00	33	60.00	55
5. “มีการรวมพลังเกษตรกรในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ ร่วมแรง ร่วมใจกัน ดำเนินการ” ตรงกับหลักทฤษฎีใหม่ในขั้นที่ 2	28	50.91	27	49.09	55
6. “มีการร่วมค้ากับธุรกิจเอกชนโดยร่วมมือกับแหล่งเงินและแหล่งพลังงาน ช่วยในการลงทุน” ตรงกับหลักทฤษฎีใหม่ในขั้นที่ 3	26	47.27	29	52.73	55
7. พื้นที่น้อยกว่า 5 ไร่ สามารถที่จะทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ เพราะขึ้นอยู่กับการจัดสรรที่ดิน และใช้ประโยชน์ได้ตามหลักทฤษฎีใหม่	46	83.64	9	16.36	55

ตาราง 23 (ต่อ)

ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่	รู้		ไม่รู้		รวม
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
8. พระบาทสมเด็จพระภูมิพลอดุลยเดช เป็นผู้ริเริ่มการทำเกษตรทฤษฎีใหม่	46	83.64	9	16.36	55
9. มีการนำหลักสหกรณ์มาใช้ร่วมกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ในขั้นที่ 2	15	27.27	40	72.73	55
10. ความร่วมมือทำให้การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ประสบความสำเร็จ	41	74.55	14	25.45	55
11. การผลิตตามหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่คำนึงถึงการบริโภคเป็นอันดับแรก	40	72.73	15	27.27	55
12. เศรษฐกิจพอเพียงเน้นการพออยู่พอกินเป็นพื้นฐาน	45	81.82	10	18.18	55
13. เกษตรกรรู้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงมีเพื่อต้องการให้มนุษย์เข้าใจถึงชีวิตมากที่สุด	38	69.09	17	30.91	55
14. “เศรษฐกิจพอเพียง” หมายถึง ความมีเหตุผล รู้จักประมาณ	49	89.09	6	10.91	55
15. การแบ่งที่ดินเป็นอัตราส่วน 30 : 30 : 30 : 10 เพราะอยากให้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่อย่างเต็มที่	37	67.27	18	32.73	55
16. “ทฤษฎีใหม่” เกิดจากความ ต้องการให้เกษตรกรพออยู่พอกิน	38	69.09	17	30.91	55
17. “พึ่งตนเองทางสังคม” หมายถึง การเชื่อมโยงกันโดยทำงานเป็นกลุ่ม	40	72.73	15	27.27	55
18. “พึ่งตนเองทางทรัพยากร” หมายถึง รู้จักการใช้อย่างฉลาด	47	85.45	8	14.55	55

ตาราง 23 (ต่อ)

ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่	รู้		ไม่รู้		รวม
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
19. “พึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ” หมายถึง					
มุ่งลดรายจ่าย	22	40.00	33	60.00	55
20. “พึ่งตนเองทางจิตใจ” หมายถึง					
ทำตนให้เป็นที่พึ่งตนเอง	24	43.64	31	56.36	55

ผลการวิจัยดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ มีความรู้ดีในหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่ เนื่องจากเกษตรกรได้รับการศึกษาดูงาน มีการฝึกอบรม ได้รับข้อมูลข่าวสาร คำแนะนำต่าง ๆ จากหน่วยงานราชการอย่างสม่ำเสมอ ประกอบกับตัวเกษตรกรให้ความสนใจ มีการนำความรู้ที่ได้มาใช้ร่วมกับประสบการณ์หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง รวมทั้งเกษตรกรยังมีการพูดคุย แลกเปลี่ยน ประสบการณ์กับเพื่อนบ้าน มีการปรึกษาหารือ ขอคำแนะนำจากผู้รู้หรือผู้ชำนาญ โดยการลองผิดลองถูก นำผลที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขและนำไปปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับ (อัญชนา จุลศิริ, 2540: 25) กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง ข้อมูลที่เป็นผลจากการเรียนรู้ซึ่งเป็นกระบวนการทางสมองที่เกี่ยวข้องกับความคิดโดยเกิดจากการที่บุคคลรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ จากการศึกษาหรือประสบการณ์แล้วผ่านการแปลงและเก็บบันทึกไว้ที่สมอง เพื่อนำมาใช้เผชิญกับปัญหา โดยขั้นตอนดังกล่าวก่อให้เกิดความสามารถทางสมอง 6 ขั้นด้วยกันคือ ความจำเป็นการระลึกถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่เคยมี ประสบการณ์มาแล้วมาดัดแปลงได้ การนำไปใช้เป็นความสามารถในการนำหลักเกณฑ์ หลักการและวิธีการที่ได้เรียนรู้มาแล้วไปใช้แก้ปัญหาหรือทำความเข้าใจในสถานการณ์ใหม่ได้ การวิเคราะห์เป็นความสามารถในการจำแนกเรื่องราวต่าง ๆ ให้กระจายออกเป็นหน่วยย่อย ๆ เพื่อให้ได้ลำดับขั้นของความคิดหรือความสัมพันธ์ระหว่างความคิดที่ชัดเจน การสังเคราะห์เป็นการผสมผสานหน่วยย่อย ๆ เข้าไว้ด้วยกันหรือนำมาจัดเรียงเรียงใหม่ในโครงสร้างหรือรูปแบบที่ไม่เหมือนเดิมและการประเมินเป็นความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับคุณค่าของเนื้อหา วิธีการตามกฎเกณฑ์ โดยความสามารถทางสมองตั้งแต่การนำไปใช้ถึงการประเมิน ถือเป็นความสามารถทางสมองขั้นสูงที่มนุษย์มีความจำเป็นต้องมีไว้ เพื่อจะได้เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและช่วยทำให้การดำรงชีวิตอยู่อย่างสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ

ทักษะเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่

เกษตรกรมีทักษะทางด้านการเกษตรเป็นมรดกที่สืบทอดกันมาก แต่ในอดีตเมื่อการเกษตรทฤษฎีใหม่เกิดขึ้น เกษตรกรในกลุ่มจึงสนใจและนำไปปฏิบัติเริ่มจากการทำคนเดียวและมีการรวมกลุ่มทำด้วยกัน โดยมีการแลกเปลี่ยนเทคนิค วิธีการในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ซึ่งกันและกัน โดยใครรู้ว่าอะไรดีก็บอกกล่าวแก่กัน เช่น การที่กลุ่มนี้ใช้ปุ๋ยชีวภาพแทนการใช้ปุ๋ยเคมีในการปลูกผัก โดยมีผู้นำกลุ่มกิจกรรมเป็นผู้ถ่ายทอดให้ความรู้ และสอนการปฏิบัติจนเกษตรกรเกิดทักษะความชำนาญที่สามารถทำได้เอง ก็ทำเองโดยไม่ซื้อของกลุ่มมาใช้เลย ซึ่งถือเป็นการลดต้นทุนอีกด้านหนึ่ง ผลการวิจัยนี้ได้จากการสังเกตจากที่นักวิจัยได้ไปร่วมกับกลุ่มเกษตรกรดูการปฏิบัติงานของกลุ่มตลอดระยะเวลา 6 เดือนที่ผ่านมา อาจสรุปได้ว่าการที่เกษตรกรหันมาทำการเกษตรทฤษฎีใหม่มากขึ้น เพราะว่าเกษตรทฤษฎีใหม่ก็มีฐานมาจากการทำเกษตรเพียงแถมช่วยตนเองก่อน โดยสอนให้รู้จักการพออยู่พอกิน เมื่อเกษตรกรนำไปปฏิบัติก็ยิ่งเพิ่มทักษะ ความชำนาญมากขึ้น เพราะเป็นพื้นฐานเดิม ๆ แต่เปลี่ยนแนวคิดใหม่เท่านั้น

เจตคติเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่

ในการศึกษาถึงเจตคติของเกษตรกรต่อการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยกำหนดระดับความคิดเห็นเป็น 6 ระดับ ดังนี้คือ

ระดับความคิดเห็น	ค่าคะแนน
มากที่สุด	6
มาก	5
ปานกลาง	4
น้อย	3
ไม่แน่ใจ	2
ไม่มีผล	1

จากนั้นได้นำคะแนนที่ผู้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ระบุมาคิดคำนวณน้ำหนักค่าคะแนนเฉลี่ย (weight mean score) โดยมีเกณฑ์ตัดสินในค่าคะแนนเฉลี่ยระดับความคิดเห็นที่ได้คือ

ระดับความคิดเห็น	ช่วงค่าคะแนนเฉลี่ย
มากที่สุด	5.16 – 6.00
มาก	4.33 – 5.15
ปานกลาง	3.50 – 4.32
น้อย	2.67 – 3.49
ไม่แน่ใจ	1.84 – 2.66
ไม่มีผล	1.00 – 1.83

สำหรับผลการศึกษาเจตคติของเกษตรกรต่อการทำเกษตรทฤษฎีใหม่เสนอรายละเอียดจะเรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยจากระดับความคิดเห็นมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดมีรายละเอียดดังนี้

จากผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรมีเจตคติเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในระดับ “มาก” โดยมีคะแนนเฉลี่ยรวมใน 10 ข้อความเท่ากับ 4.82 ส่วนคะแนนใน แต่ละข้อความนั้น พบว่า มีอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ข้อความ ซึ่งเรียงตามลำดับคะแนนคือ เกษตรกรต้องรักษาสิ่งแวดล้อม, พืช, สัตว์, น้ำ, ดิน, แผลงในฟาร์มให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสมดุล (5.42) สมาชิก ในกลุ่มต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา (5.33) ท่านเห็นด้วยเพียงใดกับการเกษตรทฤษฎีใหม่ที่สอนให้เกษตรกรรู้จักตนเองและอยู่ร่วมกัน (5.31) การคิดร่วมกันของสมาชิกทำให้เกษตรกรรู้ เกี่ยวกับ “ทฤษฎีใหม่” มากขึ้น (5.29) การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดของสมาชิกทำให้เกษตรกรรู้เกี่ยวกับ “ทฤษฎีใหม่” มากขึ้น (5.25) ข้อความที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มี 3 ข้อความคือ ถ้าไม่มีกลุ่มทฤษฎีใหม่เกษตรกรก็จะไม่รู้จักรักษาทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (4.89) ถ้าไม่มีกลุ่มทฤษฎีใหม่เกษตรกรก็จะไม่รู้จักรักษาพอกิน (4.75) และถ้าไม่มีกลุ่มทฤษฎีใหม่ก็จะไม่มีการรวมกลุ่ม เช่นที่ท่านทำอยู่ (4.62) ส่วนข้อความที่เหลือ 2 ข้อความ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางคือ ถ้าไม่มีกลุ่มทฤษฎีใหม่การทำไร่นาของท่านก็จะไม่สำเร็จ (3.98) สุดท้ายคะแนนเฉลี่ยอยู่ระดับน้อยคือ ถ้าไม่ท่านร่วมประชุมกลุ่มจะส่งผลต่อเกษตรกรรายอื่น (3.38) (ดังตาราง 24)

เมื่อรวมคะแนนเฉลี่ยทุกข้อความของเกษตรกรบ้านเจดีย์แม่ครัว มีค่าเท่ากับ 4.82ซึ่งหมายถึง เจตคติของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ อยู่ในเกณฑ์ที่ดี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเมื่อเกษตรกรได้ทำกิจกรรมร่วมกันก็มีโอกาสพูดคุยถ่ายทอดความรู้ ความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติ รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันมีการฝึกปฏิบัติงานร่วมกัน มีการมอบหมายหน้าที่แบ่งกันรับผิดชอบ เมื่อมีปัญหาจากการทำงานด้านต่าง ๆ ก็มาร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ไขปัญหา และได้นำผลที่ได้ไปปรับปรุง แล้วนำไปใช้ในการปฏิบัติเพื่อประโยชน์ของกลุ่มและของตน

เอง ซึ่งสอดคล้องกับ ศรีทูล ธารัญญ (2536: 134-135) กล่าวว่ากิจกรรมกลุ่มปฏิบัติงานเป็นการปลูกฝัง และฝึกฝนในด้านการช่วยเหลือกันทำงาน รู้จักหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติรวมทั้งการปกครองก็เป็นสิ่งหนึ่ง ที่ทำให้เกิดความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตน การทำงานของกลุ่มขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจ ของบรรดาสมาชิกที่มีอยู่ในกลุ่ม ซึ่งหมายถึงความเป็นน้ำใจเดียวกันของสมาชิกในกลุ่ม หากสมาชิก กลุ่มมีความร่วมมือ ร่วมใจสูงจะทำให้ปฏิบัติงานได้ดีและประสบผลสำเร็จ จีรพรรณ กาญจนะจิตรา (2528: 253-364)

3. เพื่อศึกษารูปแบบของการผลิต การตลาด และกระบวนการเรียนรู้ที่ผ่านมาของเกษตรกรในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่

3.1 เพื่อศึกษารูปแบบการผลิตเกษตรทฤษฎีใหม่ ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

การวางแผนการผลิต

รูปแบบการผลิตของเกษตรกรกลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่ บ้านเจดีย์แม่ครัวนี้ มีรูปแบบการผลิตของแต่ละกิจกรรมแตกต่างกันออกไป เนื่องจากตามแบบแผนของเกษตรทฤษฎีใหม่ ได้มีการกำหนดให้แบ่งที่ดินออกเป็น 4 ส่วน เพื่อประกอบกิจกรรม ปลูกข้าว , ปลูกไม้ผล, เลี้ยงปลา และแบ่งเป็นที่อยู่อาศัย ในอัตราส่วน 30:30:30:10 ของที่ดินที่เกษตรกรมีอยู่ แต่เนื่องจากว่าพื้นที่บ้านเจดีย์แม่ครัว หรือตำบลแม่แฝกใหม่นั้น ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ในเขตชลประทานและมีน้ำเพื่อใช้อุปโภคบริโภคตลอดปี การขุดสระเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในหน้าแล้ง เกษตรกรจึงลดจำนวนอัตราส่วนของสระน้ำลงไป ด้วย กิจกรรมที่หลากหลาย ทำให้มีรูปแบบการผลิตของกิจกรรมที่หลากหลายด้วยเช่นกัน ดังนี้

กิจกรรมเพาะเห็ด รูปแบบของการเพาะเห็ดนั้นเป็นการผลิตแบบเดี่ยว คือ เกษตรกรที่เลือกกิจกรรมเพาะเห็ดก็จะมีการสร้างโรงเรือนในพื้นที่ของตนตามขนาดที่ดินตนเองสามารถดูแลได้ เพราะเกษตรกรบางคนเพาะเห็ดเป็นอาชีพหลัก แต่เกษตรกรบางคนทำเสริมเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน และแบ่งขายบ้างหากเหลือจากการบริโภค แต่เกษตรกรจะมีการร่วมกันทำก้อนเชื้อเห็ด เพราะวัตถุดิบของการทำก้อนเชื้อจำเป็นที่จะต้องสั่งทีละมากๆ เช่น จี๋เลื้อย การเพาะเลี้ยงเชื้อในโรงเรือนเกษตรกรแต่ละคนก็จะดูแลรดน้ำก้อนเชื้อของตนเอง แต่ในการเปิดปากถุงเพื่อให้เห็ดออกมาหลังจากที่เชื้อเห็ดได้กระจายทั่วถุงแล้วนั้น เกษตรกรมีการช่วยเหลือกันโดย “ลงแขก” หรือเรียกตามภาษาท้องถิ่นว่า “เอามื้อ” คือ เกษตรกรจะช่วยกันเปิดปากถุงทีละโรง ถ้าโรงเรือนไหนหรือก้อนเห็ดบ้านใครพร้อมที่จะเปิดปากถุงแล้วก็มีเกษตรกรคนอื่นไปช่วย และตนเองก็จะไปช่วยบ้านอื่นเป็นการตอบแทนในครั้งต่อไป โดยไม่ต้องมีการจ้างแรงงาน เป็นการลดค่าใช้จ่ายในด้านแรงงานอีกทางหนึ่ง และในการเก็บเห็ด ก็เช่นกัน เกษตรกรก็มีการ “เอามื้อ” ในการเก็บเห็ดด้วย

กิจกรรมเมล็ดพันธุ์ข้าว รูปแบบของการปลูกข้าวนั้นเป็นการผลิตแบบกลุ่ม คือ เกษตรกรมีการรวมกันซื้อหรือจัดหาเมล็ดพันธุ์ข้าวร่วมกัน โดยได้เมล็ดพันธุ์ข้าวมาจากกรมวิชาการ เพื่อนำมาปลูกเพื่อเป็นพันธุ์ข้าวที่ดีแก่เกษตรกรรายอื่น เกษตรกรจะมีการจัดสรรเมล็ดพันธุ์

ข้าวที่ได้รับจาก กรมวิชาการ ให้เกษตรกรภายในกลุ่มอย่างเหมาะสมแก่ความสามารถและพื้นที่ในการทำนาของแต่ละคน หากเกษตรกรเก็บผลผลิตแล้ว เกษตรกรจะต้องนำข้าวที่ได้คืนให้กับกลุ่มตามจำนวนที่ตนเองได้รับจัดสรรเมล็ดพันธุ์ในตอนแรก เพื่อใช้เก็บเป็นเชื้อข้าวพันธุ์ดีสำหรับการเพาะปลูกต่อไป

กิจกรรมน้ำสกัดชีวภาพ รูปแบบของการผลิตน้ำสกัดชีวภาพนั้น มีลักษณะการผลิตทั้งแบบเดี่ยวและแบบกลุ่ม การผลิตแบบเดี่ยวหมายความว่า เกษตรกรมีการผลิตน้ำสกัดชีวภาพใช้เองภายในครัวเรือน เพื่อเป็นการช่วยลดต้นทุนในการซื้อปุ๋ยและยากำจัดศัตรูพืช แต่เกษตรกรจะเลือกใช้น้ำสกัดชีวภาพกับพืชบางชนิดเท่านั้น โดยเฉพาะกับไม้ผลและพืชผักที่บางส่วนใช้บริโภคในครัวเรือน สำหรับพืชไร่หรือพืชเศรษฐกิจที่เพาะปลูก เช่น มันฝรั่ง ข้าวโพด เกษตรกรยังคงนิยมใช้ ปุ๋ยเคมีและสารเคมีซึ่งมีขายตามท้องตลาดอยู่ เพื่อให้ได้คุณลักษณะตามที่ตลาดต้องการ การผลิตแบบกลุ่ม คือ กลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่ บ้านเจดีย์แม่ครัวนี้ จะมีการร่วมทุนกับบุคคลภายนอกผลิตน้ำสกัดชีวภาพและปุ๋ยชีวภาพเพื่อจำหน่ายและมีการตลาดแบบครบวงจร มีการประชาสัมพันธ์ มีการควบคุมด้านคุณภาพและบรรจุภัณฑ์ แต่มีการใช้ซื้อสินค้าเป็นซื้อกลุ่ม หากมีกำไรจากการจำหน่ายผลผลิต ก็จะมี การปันผลส่วนหนึ่งให้แก่กลุ่ม กลุ่มก็จะมีเงินส่วนนั้นเป็นรายได้ของกลุ่ม

กิจกรรมการเลี้ยงไก่ รูปแบบของการเลี้ยงไก่นั้น แบ่งเป็นไก่ไข่และไก่เนื้อ ส่วนใหญ่เกษตรกรจะมีรายได้จากการเลี้ยงไก่เนื้อจำนวนน้อย มีการเลี้ยงแบบธรรมชาติ คือปล่อยให้ไก่หาอาหารกินเองตามธรรมชาติและเลี้ยงปล่อย ไม่มีโรงเรือน มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อใช้บริโภคภายใน ครัวเรือน แต่หากเป็นไก่นั้นเกษตรกรจะมีข้อผูกมัดกับบริษัทเอกชน คือ ซื้อแม่ไก่พร้อมไข่มาจากบริษัทซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นบริษัท อาร์.พี.เอ็ม. ฟาร์มแอนด์ฟีด จำกัด แล้วเกษตรกรเป็นผู้เลี้ยงและเก็บไข่จำหน่าย ด้านอาหารและยาเกษตรกรจะต้องซื้อจากบริษัทดังกล่าวด้วยระบบเงินเชื่อ แต่พอมีผลผลิตเกษตรกรจะต้องจำหน่ายไข่ที่ได้ขายให้แก่บริษัท ในราคาคงที่หรือราคาดอยตัวตามท้องตลาด ทั้งนี้เกษตรกรจะเป็นผู้เลือกระบบราคาเองก่อนทำการตกลงเลี้ยงในตอนแรก ดังนั้นรูปแบบของการเลี้ยงไก่ไข่จึงเป็นแบบเดี่ยว เกษตรกรมีข้อผูกมัดกับบริษัทเอกชน ซึ่งส่วนหนึ่งทำให้เกษตรกรมั่นใจในการผลิตเพราะมีตลาดรองรับที่แน่นอนอยู่แล้ว

กิจกรรมการเลี้ยงสุกรและโคเนื้อ การจัดกลุ่มสุกรและโคเนื้อให้อยู่ในกลุ่มเดียวกันนั้น เนื่องจากยังไม่มีกิจกรรมการผลิตที่เด่นชัด มีเพียงการเลี้ยงนำร่องหรือเป็นตัวอย่างในการทดลองเลี้ยงก่อนเท่านั้น ดังนั้นรูปแบบของกิจกรรมนี้จึงเป็นแบบเดี่ยว ยังไม่มีเกษตรกรนิยมเลี้ยง

มากนัก เนื่องจากต้นทุนสูง เพียงแต่เกษตรกรเริ่มสนใจและมีเกษตรกรแกนนำซึ่งเลี้ยงเป็นแบบอย่างหรือทดลองเลี้ยงก่อนเท่านั้น

กิจกรรมเลี้ยงปลา รูปแบบของการเลี้ยงปลาเป็นแบบเดี่ยว เนื่องจากว่าเกษตรกรมีการเลี้ยงปลาที่ต่างชนิดกัน มีทั้งปลานิล ปลาดุกและปลาช่อน เกษตรกรมักหาซื้อพันธุ์ปลาจากแหล่งซื้อขายต่างกันออกไป ทั้งจากพ่อค้าคนกลาง บ่อเพาะพันธุ์ปลา สถาบันประมง หรือได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการต่างๆ เกษตรกรเลือกที่จะเลี้ยงแบบธรรมชาติ คือให้ปลาหาอาหารเองเป็นส่วนใหญ่ มีเกษตรกรเพียงบางรายที่ลงทุนเลี้ยงปลาด้วยอาหารปลาอัดเม็ด ซึ่งต้องใช้เงินลงทุนสูง บางส่วนเลี้ยงปลาได้โรงเรือนของไก่ไข่ ซึ่งจะประหยัดต้นทุนในเรื่องอาหาร เพราะปลาจะกินจี้ไก่และเศษอาหารจากไก่เป็นอาหาร

กิจกรรมผักปลอดสารพิษ รูปแบบของการปลูกผักปลอดสารพิษเป็นแบบกลุ่ม มีเกษตรกรรวมกลุ่มกันเพื่อผลิตหรือปลูกผักปลอดสารพิษเพื่อจำหน่ายร่วมกัน มีการจัดสรรแบ่งชนิดพืชกันปลูก เพื่อความหลากหลายในการจำหน่าย อีกทั้งทางกลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่นี้ ยังมีแปลงทดลองปลูก ผักปลอดสารพิษ ซึ่งเป็นพื้นที่ของกลุ่ม แต่มีเกษตรกรที่สนใจในการปลูกผักปลอดสารพิษ จัดสรรพื้นที่แบ่งกันปลูกพืชตามความสนใจและความถนัด โดยมีการใช้ปุ๋ยหรือน้ำสกัดชีวภาพที่เกษตรกรผลิตเองแทนสารเคมี จึงทำให้ผักปลอดสารพิษของกลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่นี้มีคุณภาพที่ดี และเป็นที่ยอมรับของตลาด

กิจกรรมมันฝรั่ง รูปแบบของการปลูกมันฝรั่งนั้นมี 2 รูปแบบ คือ 1.การผลิตแบบกลุ่ม โดยมีสหกรณ์ผู้ปลูกมันฝรั่งเชียงใหม่ จำกัด ซึ่งอยู่ในพื้นที่เป็นหลักสำคัญในการคัดสรรหัวพันธุ์และเป็นตลาดรองรับ และ 2.การผลิตแบบเดี่ยว คือเกษตรกรบางส่วนได้ คัดสรรและจัดซื้อหัวพันธุ์เองตาม ท้องตลาด แล้วนำมาปลูก ซึ่งพันธุ์ที่ปลูกก็จะแตกต่างกันออกไป หากปลูกเพื่อส่งให้กับโรงงานก็จะเป็นมันโรงงาน แต่หากปลูกเพื่อขายตามท้องตลาดทั่วไปก็จะเป็นมันบริโภค ซึ่งเกษตรกรจะมีการวางแผนหรือมองตลาดก่อนการลงมือปลูกและเลือกพันธุ์

กิจกรรมไร่นาสวนผสม รูปแบบของการทำไร่นาสวนผสมเป็นรูปแบบการผลิต แบบเดี่ยว คือเกษตรกรแต่ละคนจะเลือกปลูกไม้ผลต่างชนิดกัน เกษตรกรแต่ละคนจะดูแลไร่นาของตนเอง มีการดูแลรักษาต้นพืชที่ต่างกันไป เกษตรกรบางคนเลือกใช้สารเคมี แต่บางคนเลือกใช้ปุ๋ยและน้ำสกัดชีวภาพ จึงทำให้รูปแบบของการผลิตของเกษตรกรแต่ละคนแตกต่างกัน

ทั้งนี้กิจกรรมเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ต่างๆ ของเกษตรกรยังเป็นปัจเจก คือ ยังดำรงการผลิตแบบเดี่ยวไม่ขึ้นตรงกับกลุ่มหรือสหกรณ์ มีพื้นฐานในการตัดสินใจด้วยตัวเอง โดยพิจารณาจากสิ่งที่เคยทำมาแต่เดิมเป็นหลัก

ปัจจัยหรือเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการผลิต

เนื่องด้วยการเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นการปลูกพืชที่หลากหลาย และเน้นการพอกพูนดินก่อน ทำให้เกษตรกรเลือกที่จะปลูกพืชที่มีวัชโรคราในครัวเรือนที่แตกต่างกันออกไป ตามความสนใจหรือความชอบของแต่ละครัวเรือน

แต่สำหรับพืชเศรษฐกิจที่ปลูกไว้เพื่อจำหน่ายเป็นหลักนั้น ปัจจัยหรือเงื่อนไขที่สำคัญสำหรับการผลิตของเกษตรกร คือ ตลาด เกษตรกรเลือกที่จะปลูกพืชที่ตนเองมั่นใจหรือแน่ใจก่อนปลูกแล้วว่ามีตลาดรองรับที่แน่นอน เช่น มันฝรั่ง จะมีตลาดหรือผู้รับซื้อ วางจุดรับซื้อเป็นจุดในพื้นที่ ในช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยวของทุกปีสำหรับมันโรงงาน จึงทำให้เกษตรกรเลือกที่จะปลูกมันฝรั่งในช่วงนั้นๆ ของทุกปี เพราะเกษตรกรไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนักในการจำหน่ายผลผลิต สำหรับมันบริโภคก็จะมีพ่อค้าเข้าไปรับซื้อในพื้นที่ หรือเกษตรกรบางคนจะนำเข้าไปขายในตัวเมืองที่ศูนย์รวม เช่น “ตลาดเมืองใหม่” ข้าวโพด เกษตรกรที่เลือกปลูกข้าวโพดนั้น เนื่องจากมีโรงงานรับซื้อภายในพื้นที่ และมีการทำสัญญาระหว่างผู้ซื้อและผู้ปลูกแล้ว โดยที่จะมีการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์และปุ๋ยให้โดยการให้เชื่อ และหากมีผลผลิตออกมาแล้วจึงให้เกษตรกรขายในราคาประกัน โดยจะมีรถมารับผลผลิตในพื้นที่ เกษตรกรไม่ต้องเสียค่าขนส่ง และหากมีรายได้ก็หักค่าเมล็ดพันธุ์และค่าปุ๋ย ส่วนที่เหลือคือกำไรที่เกษตรกรจะได้รับ ดังนั้นเกษตรกรจึงมั่นใจว่าหากผลิตหรือปลูกข้าวโพดจะได้ขายแน่นอน ใกล้เคียง ก็เป็นลักษณะเดียวกันกับข้าวโพด คือมีบริษัทเอกชนให้เกษตรกรเชื่อแม่ไก่พร้อมไข่ แล้วนำมาดูแลให้อาหาร ซึ่งอาหารก็เชื่อได้จากบริษัทเช่นกัน เมื่อขายผลผลิตให้กับบริษัทก็จะมี การหักลบกลบหนี้ แล้วส่วนที่เหลือเกษตรกรก็จะได้รับ

ปัจจัยอีกอย่างหนึ่งที่มีผลต่อการผลิต คือ สภาพดินฟ้าอากาศ เนื่องจากว่าปัจจุบันมีสภาพอากาศแปรปรวน ฝนตกไม่ตามฤดูกาล ซึ่งเป็นสิ่งที่ยากลำบากต่อการควบคุม จึงส่งผลกระทบต่อการผลิตของเกษตรกรโดยตรง เกษตรกรเลือกที่จะปลูกมันฝรั่งมาก แต่ในขณะที่ถึงระยะของการเก็บผลผลิต เมื่อฝนตกลงมาทำให้หัวพันธุ์เน่า ขายไม่ได้ราคา และบางรายขายไม่ได้เลยต้องพรวน พร้อมดินทิ้งไป ทำให้ปัจจุบันมีเกษตรกรบางส่วนหันมาปลูกข้าวโพดมากขึ้น เนื่องจากการปลูก มันฝรั่งต้องได้รับการดูแลรักษามากกว่าข้าวโพดมากนัก ทั้งในเรื่องของการฉีดฮอร์โมนและยารักษาโรคพืชและกำจัดศัตรูพืช ทำให้ต้นทุนสูง ซึ่งหากเกษตรกรขายผลผลิต

ได้ราคาต่ำ หรือผลิตแล้วไม่สามารถขายได้ ก็จะทำให้ขาดทุนสูงกว่า การปลูกพืชชนิดอื่น อีกทั้ง หัวพันธุ์มันฝรั่งก็ยังมีราคาสูงด้วย หากสภาพดินฟ้าอากาศยังส่งผลต่อการผลิต ก็จะทำให้ เกษตรกรหันมาปลูกพืชที่ทนต่อ สภาพดินฟ้าอากาศมากกว่านั้นมากขึ้น

การแนะนำส่งเสริมของเจ้าหน้าที่และนักวิชาการ ก็มีส่วนสำคัญในการผลิตของ เกษตรกร เนื่องจากว่าเกษตรกรได้รับการแนะนำส่งเสริมให้ใช้สารสกัดชีวภาพแทนการใช้ สารเคมี เพื่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพของดินในระยะยาว ประกอบกับเกษตรกรประสบปัญหาผลผลิต ไม่มีคุณภาพเพราะดินเสื่อมสภาพจึงทำให้เกษตรกรหันมาใช้สารสกัดชีวภาพซึ่งเกษตรกรได้ทำเอง และหาความรู้เพิ่มเติมในการผลิตสารสกัดชีวภาพจากแหล่งต่างๆ ส่วนหนึ่งได้เห็นประโยชน์จาก การใช้สารสกัดชีวภาพ ดังในแปลงทดลองที่ปลูกผักปลอดสารพิษ ซึ่งมีพื้นที่เป็นดินลูกรัง ปกติ แล้วพืชผักจะเจริญเติบโตได้ยากในดินชนิดนี้ แต่เกษตรกรได้ใช้ปุ๋ยชีวภาพเพื่อเป็นตัวช่วยในการ ดูดสารอาหารในดิน พืชผักที่ปลูกขึ้นมาจึงมีคุณภาพ ทำให้เกษตรกรเห็นว่าเกิดผลดีจริงหลังจาก ใช้สารสกัดชีวภาพ จึงหันมาปลูกผักปลอดสารพิษกันมากขึ้น และปัจจุบันมีการรวมกันปลูกเพื่อ ขยายตลาดจากในพื้นที่ออกสู่ต่างพื้นที่ ทั้งนี้เริ่มจากคำแนะนำและส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ทั้งภาครัฐ และเอกชน และนักวิชาการจากสถาบันความรู้ต่างๆ ซึ่งมาแนะนำให้เกษตรกรได้เล็งเห็นถึง ประโยชน์ของการใช้สารสกัดชีวภาพและลงมือปฏิบัติ

3.2 เพื่อศึกษาโครงสร้างและรูปแบบการตลาดเกษตรทฤษฎีใหม่ ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ตลาดปัจจัยการผลิต

โดยจะพิจารณาโครงสร้างตลาดจากวิธีซื้อปัจจัยการผลิต ตลาดซื้อปัจจัยการผลิตและความสัมพันธ์กับผู้ขาย เพื่อดูว่าโครงสร้างตลาดปัจจัยการผลิตเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นแบบไหน และเป็นแบบนั้นเพราะอะไร

วิธีการซื้อปัจจัยการผลิต ตลาดซื้อปัจจัยการผลิต ความสัมพันธ์กับผู้ขาย

จากการสัมภาษณ์เกษตรกร สามารถจำแนกปัจจัยการผลิตที่เกษตรกรใช้ในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ดังนี้

ปุ๋ยเคมี

จากตาราง 25 เกษตรกรมีวิธีการซื้อแบบรวมซื้อคิดเป็นร้อยละ 55.56 และมีวิธีการซื้อปุ๋ยเคมีแบบต่างซื้อ คิดเป็นร้อยละ 44.44 เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีการซื้อปุ๋ยเคมีจากกลุ่มเกษตรกรในชุมชนหรือซื้อจากสหกรณ์ ทำให้การซื้อปุ๋ยเคมีของเกษตรกรจะเป็นแบบรวมซื้อมาก จากตาราง 26 ตลาดซื้อปุ๋ยเคมีของเกษตรกรจะซื้อจากสหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 77.27 และมีการซื้อในชุมชนคิดเป็นร้อยละ 22.73 เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของสหกรณ์ จึงมีการซื้อปุ๋ยเคมีจากสหกรณ์มาก สหกรณ์จะให้สมาชิกกู้เงินเพื่อมาซื้อปุ๋ยเคมีและปัจจัยผลิตอื่นที่จำเป็นในการทำเกษตร จากตาราง 27 เกษตรกรมีความสัมพันธ์แบบเพื่อน/พี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 90.91 และมีความสัมพันธ์กับผู้ขายเพียงผู้ซื้อผู้ขาย คิดเป็นร้อยละ 9.09 เนื่องจากจะได้รับข้อเสนอแนะในการให้คำปรึกษาและเทคนิคใหม่ ๆ

ฮอร์โมน/สารเร่ง

จากตาราง 25 เกษตรกรมีวิธีการซื้อฮอร์โมน/สารเร่ง แบบต่างซื้อ คิดเป็นร้อยละ 68.42 และมีวิธีการซื้อแบบรวมซื้อ คิดเป็นร้อยละ 31.58 เกษตรกรจะมีวิธีการใช้ฮอร์โมน/สารเร่งที่แตกต่างกัน จึงทำให้การซื้อฮอร์โมน/สารเร่งมาใช้เป็นแบบต่างซื้อมาก จากตาราง 26 ตลาดซื้อฮอร์โมน/สารเร่งของเกษตรกรจะซื้อจากสหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 57.89 ซื้อจากร้านค้าในชุมชนคิดเป็นร้อยละ 26.32 และมีพ่อค้ามาขายให้คิดเป็นร้อยละ 15.79 เนื่องจากเกษตรกรจะซื้อปุ๋ยเคมี

จากสหกรณ์อยู่แล้วจึงซื้อฮอร์โมน/สารเร่งที่สหกรณ์มาใช้ด้วย จากตาราง 27 เกษตรกรมีความสัมพันธ์แบบเพื่อน/พี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 17.07 และมีความสัมพันธ์กับผู้ขายเพียงผู้ซื้อผู้ขาย คิดเป็นร้อยละ 82.93 เนื่องจากเกษตรกรซื้อจากสหกรณ์จึงได้รับคำแนะนำและวิธีการใช้จึงทำให้มีความสัมพันธ์เป็นแบบเพื่อน/พี่น้อง

ปุ๋ยและน้ำสกัดชีวภาพ

เกษตรกรใช้ปุ๋ยและน้ำสกัดชีวภาพของกลุ่ม ได้แก่ สารลดกรดในดิน (โดโลไมท์), สารสมุนไพรรำข้าว, ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ, ปุ๋ยน้ำชีวภาพ, สมุนไพรไล่แมลงสะเดา และสมุนไพรไล่แมลงไล่ดิน จากตาราง 25 เกษตรกรซื้อปุ๋ยและน้ำสกัดชีวภาพแบบต่างซื้อ คิดเป็นร้อยละ 62.50 และซื้อปุ๋ยและสกัดชีวภาพแบบรวมซื้อ คิดเป็นร้อยละ 37.50 การที่เกษตรกรมีการซื้อปุ๋ยและน้ำสกัดชีวภาพแบบต่างซื้อมาก เนื่องจากเกษตรกรแต่ละคนมีปริมาณการใช้ที่ต่างกัน แต่เกษตรกรส่วนใหญ่จะซื้อปุ๋ยและน้ำสกัดชีวภาพจากกลุ่ม จากตาราง 26 ตลาดซื้อปุ๋ยและน้ำสกัดชีวภาพเกษตรกรจะซื้อจากกลุ่มในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 75 และซื้อจากพ่อค้า คิดเป็นร้อยละ 25 เกษตรกรส่วนใหญ่จะซื้อปุ๋ยและน้ำสกัดชีวภาพจากกลุ่มในชุมชน เนื่องจากสะดวกและเป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่ จากตาราง 27 เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ขายแบบเพื่อน/พี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 96.55 และมีความสัมพันธ์กับผู้ซื้อผู้ขาย คิดเป็นร้อยละ 3.45 เนื่องจากปุ๋ยและน้ำสกัดชีวภาพเป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม และขายให้สมาชิกและผู้สนใจ การขายจึงต้องมีแนะนำ ให้คำปรึกษาจึงทำให้ความสัมพันธ์เป็นแบบเพื่อน/พี่น้องมาก

ยาปราบศัตรูพืช

จากตาราง 25 เกษตรกรซื้อยาปราบศัตรูพืชแบบต่างซื้อ คิดเป็นร้อยละ 57.76 และมีการซื้อแบบรวมซื้อ คิดเป็นร้อยละ 42.24 การใช้ยาปราบศัตรูพืชขึ้นอยู่กับปริมาณการใช้ของเกษตรกรแต่ละคน จึงทำให้การซื้อยาปราบศัตรูพืชมาใช้เป็นแบบต่างซื้อจาก ตาราง 26 ตลาดซื้อยาปราบศัตรูพืชเกษตรกรจะซื้อจากร้านค้าในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 57.14 ซื้อจากสหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 35.72 และซื้อจากพ่อค้า คิดเป็นร้อยละ 7.14 ในชุมชนจะมีร้านขายยาปราบศัตรูพืชที่ขายมานานแล้วเกษตรกรส่วนใหญ่จะซื้อจากร้านค้าดังกล่าวมาก เนื่องจากสะดวกและราคาไม่แพง จากตาราง 27 เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ขายเพียงผู้ซื้อผู้ขาย คิดเป็นร้อยละ 92.31 และมีความสัมพันธ์แบบเพื่อน/พี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 7.69 เกษตรกรจะมีความรู้ในการใช้ยาปราบศัตรูพืชเดิมอยู่แล้วและหาความรู้เพิ่มเติมจากเพื่อนเกษตรกรในที่ประชุมกลุ่ม จึงมีความสัมพันธ์กับผู้ขายเพียงผู้ซื้อผู้ขายมาก

เมล็ดพันธุ์ข้าว

พันธุ์ข้าวที่เกษตรกรปลูกจะเป็นข้าวพันธุ์สันป่าตอง 1 เกษตรกรซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวแบบรวมซื้อ คิดเป็นร้อยละ 53.33 และมีการซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวแบบต่างซื้อ คิดเป็นร้อยละ 46.67 เกษตรกรส่วนใหญ่จะซื้อเมล็ดพันธุ์จากกลุ่ม เพราะเมล็ดพันธุ์ของกลุ่มเป็นเมล็ดพันธุ์ที่ปลูกในพื้นที่แล้ว ให้ผลผลิตดี จึงทำให้การซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวเป็นแบบรวมซื้อ มาก จากตาราง 26 ตลาดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวเกษตรกร ซื้อในชุมชนและสหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 46.67 และซื้อจากพ่อค้า คิดเป็นร้อยละ 6.66 เนื่องจากเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ปลูกในพื้นที่โครงการแล้วได้ผลผลิตดี คือ ข้าวพันธุ์สันป่าตอง 1 จึงทำให้เกษตรกรจะต้องซื้อเมล็ดพันธุ์จากกลุ่มและ สหกรณ์มาก จากตาราง 27 เกษตรกรมีความสัมพันธ์แบบเพื่อน/พี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 60 และ มีความสัมพันธ์กับผู้ชายเพียงผู้ซื้อผู้ชาย คิดเป็นร้อยละ 40 เกษตรกรมีทักษะและความรู้ในการปลูกข้าวเดิมอยู่แล้ว และการประชุมกลุ่มของเกษตรกรทุกเดือนจะมีการให้ความรู้แก่เกษตรกรไม่ว่าจะเป็นเรื่องการปลูกข้าว ปลูกผัก ปลูกมันฝรั่ง เป็นต้น ดังนั้นเกษตรกรจึงได้ความรู้จากการเข้าร่วมประชุมและมีความสัมพันธ์แบบเพื่อน/พี่น้อง

หัวพันธุ์มันฝรั่ง

พันธุ์มันฝรั่งที่เกษตรกรนิยมปลูกมี 2 พันธุ์ คือ พันธุ์แอตแลนติก (atlantic) จะเป็นมันฝรั่งที่บริษัทฟรีโตเลย์ จำกัด ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูก โดยจะมีการประกันราคามันฝรั่งที่กิโลกรัมละ 8 บาท และพันธุ์สปุนตา (spunta) จะเป็นมันที่ใช้ในการประกอบอาหาร และทำเฟรนฟรายด์ มันฝรั่งพันธุ์ ดังกล่าวจะมีราคาดีกว่า ราคาที่โลกรัมละ 12 บาท เกษตรกรซื้อหัวพันธุ์มันฝรั่งแบบรวมซื้อ คิดเป็นร้อยละ 66.67 และมีการซื้อหัวพันธุ์มันฝรั่งแบบต่างซื้อคิดเป็นร้อยละ 33.33 เกษตรกรส่วนใหญ่จะซื้อหัวพันธุ์มันฝรั่งจากสหกรณ์ผู้ปลูกมันฝรั่งทำให้การซื้อหัวพันธุ์มันฝรั่งจะเป็นการรวมซื้อ โดยเกษตรกรแต่ละคนจะมีโควต้าที่จะได้รับหัวพันธุ์ จากตาราง 26 ตลาดซื้อหัวพันธุ์มันฝรั่ง เกษตรกรจะซื้อจากสหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 69.70 ซื้อในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 27.27 และซื้อจากพ่อค้า คิดเป็นร้อยละ 3.03 หัวพันธุ์มันฝรั่งจะมีราคาแพงมาก เกษตรกรส่วนใหญ่จึงซื้อหัวพันธุ์มันฝรั่งจากสหกรณ์และเนื่องจากการซื้อหัวพันธุ์จากสหกรณ์จะมีโควต้าของแต่ละคนทำให้ในบางครั้งหัวพันธุ์ไม่เพียงพอ เกษตรกรจึงจำเป็นต้องซื้อหัวพันธุ์จากในชุมชน และพ่อค้าที่มาขายแต่ราคาจะแพงกว่าสหกรณ์มาก จากตาราง 27 เกษตรกรมีความสัมพันธ์แบบเพื่อน/พี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 88.89 และ มีความสัมพันธ์กับผู้ชายเพียงผู้ซื้อผู้ชาย คิดเป็นร้อยละ 11.11 กรสั่งซื้อหัวพันธุ์มันฝรั่งเป็นแบบรวมซื้อจากสหกรณ์ จึงทำให้มีราคาถูกกว่าท้องตลาดและเกษตรกรจะได้รับหัวพันธุ์มันฝรั่งตามโควต้าที่สหกรณ์ได้จัดสรรให้จึงทำให้มีความสัมพันธ์แบบเพื่อน/พี่น้อง

เมล็ดพันธุ์ผัก

ผักที่เกษตรกรนิยมปลูก ได้แก่ ผักพื้นเมืองและผักที่ผู้บริโภค ผักพื้นเมือง ได้แก่ ผักเชียงดา ผักปี้ ผักห้วน ผักกาด และผักที่ผู้บริโภคนิยม ได้แก่ พริก มะเขือเทศ แตงกวา ถั่วฝักยาว ผักคะน้า ผักบุ้ง เป็นต้น จากตาราง 25 เกษตรกรซื้อเมล็ดพันธุ์ผักแบบต่างซื้อ คิดเป็นร้อยละ 100 เนื่องจากการปลูกผักจะปลูกที่แปลงของตนเองจึงทำให้การซื้อเมล็ดพันธุ์ผักเป็นแบบต่างซื้อ จะมีเพียงการปลูกผักปลอดสารพิษของกลุ่มเท่านั้น ที่มีการซื้อเมล็ดพันธุ์ผักแบบรวมซื้อ จากตาราง 26 ตลาดซื้อเมล็ดพันธุ์ผักเกษตรกรซื้อในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 85.71 และมีพ่อค้ามาขาย คิดเป็นร้อยละ 14.29 เนื่องจากในชุมชนมีร้านค้าจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ผัก เกษตรกรส่วนใหญ่จึงซื้อในชุมชน เพราะสะดวกและราคาไม่แพง จากตาราง 27 เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ขายเพียงผู้ซื้อผู้ขาย คิดเป็นร้อยละ 80 และมีความสัมพันธ์แบบเพื่อน/พี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 20 เกษตรกรจะได้รับความรู้จากการปลูกผักปลอดสารพิษจากการประชุมกลุ่ม ดังนั้นความสัมพันธ์กับผู้ขายจึงเป็นเพียงผู้ซื้อผู้ขาย

เชื้อเห็ด

เห็ดที่เกษตรกรนิยมเพาะ ได้แก่ เห็ดหอม เห็ดเป๋าฮื้อ เห็ดนางฟ้า เห็ดเข็มทอง เห็ดลม จากตาราง 25 เกษตรกรซื้อเชื้อเห็ดแบบต่างซื้อ คิดเป็นร้อยละ 100 การเพาะเห็ดต้องลงทุนสูง จะมีเกษตรกรเพียงไม่กี่รายที่ทำการเพาะในโรงเรือนขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่จะเพาะเห็ดเพื่อบริโภค และขายในชุมชน ดังนั้น เชื้อเห็ดจึงมีการซื้อแบบต่างซื้อ จากตาราง 26 ตลาดซื้อ เชื้อเห็ดเกษตรกรจะซื้อจากในเมือง คิดเป็นร้อยละ 100 การเพาะเห็ดมีต้นทุนสูงจึงทำให้มีเกษตรกร ที่ทำโรงเรือนเพาะเห็ดขนาดใหญ่มีน้อย ดังนั้น เชื้อเห็ดจะไม่มีขายในชุมชน เกษตรกรที่เพาะเห็ดจึงต้องซื้อเชื้อเห็ดที่ตลาดในเมืองเท่านั้น จากตาราง 27 เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ขายเพียงผู้ซื้อผู้ขาย คิดเป็นร้อยละ 100 เกษตรกรจะได้รับความรู้การเพาะเห็ดจากการอบรมของหน่วยราชการและจากการประชุมกลุ่ม ดังนั้น ความสัมพันธ์กับผู้ขายจึงเป็นเพียงผู้ซื้อผู้ขาย

กล้าไม้ผล

ไม้ผลที่เกษตรกรนิยมปลูก ได้แก่ ลำไย ฝรั่ง จากตาราง 25 เกษตรกรซื้อกล้าไม้ผลแบบต่างซื้อ คิดเป็นร้อยละ 100 การปลูกไม้ผลจะอยู่ในกิจกรรมไร่นาสวนผสม เกษตรกรบางรายเพิ่งเริ่มปลูกบางรายจะปลูกไว้เพื่อรับประทาน บางรายได้รับกล้าไม้ผลจากหน่วยงานราชการ ทำให้การซื้อกล้าไม้ผลเป็นแบบต่างซื้อทั้งหมด จากตาราง 26 ตลาดซื้อกล้าไม้ผลเกษตรกรซื้อจากพ่อค้า คิดเป็นร้อยละ 66.67 ซื้อในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 22.22 และได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ คิดเป็นร้อยละ 11.11 เกษตรกรจะซื้อกล้าไม้ผลมาปลูกในพื้นที่มาจากพ่อค้าที่มาจาก เพราะสะดวก ประหยัดเวลาในการหาซื้อและราคาไม่แพง จากตาราง 27 เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ขายเพียงผู้ซื้อผู้ขาย คิดเป็นร้อยละ 100 เนื่องจากในโครงการมีการปลูกไม้ผลมีไม่มาก การซื้อกล้าไม้ผลจะซื้อจากพ่อค้าที่มาจากในพื้นที่ จึงทำให้ความสัมพันธ์เป็นเพียงผู้ซื้อผู้ขายเท่านั้น

พันธุ์ไก่

ไก่ที่เกษตรกรเลี้ยงจะเป็นไก่เนื้อและไก่ไข่ จากตาราง 25 เกษตรกรซื้อพันธุ์ไก่แบบต่างซื้อ คิดเป็นร้อยละ 100 การเลี้ยงไก่จะต้องมีพื้นที่และมีโรงเรือนในการเลี้ยงต้นทุนในการเลี้ยงไก่สูง เกษตรกรส่วนใหญ่จะรับพันธุ์ไก่มาจากบริษัทที่มีสัญญาร่วมกัน จึงทำให้การซื้อพันธุ์ไก่จะเป็นแบบต่างซื้อทั้งหมด เนื่องจากเกษตรกรแต่ละรายจะรับพันธุ์ไก่จากบริษัทไม่เหมือนกัน บริษัทที่เกษตรกรในโครงการทำสัญญา ได้แก่ บริษัท R.P.M. ฟาร์มแอนด์ฟีด จำกัด, บริษัท CP และบริษัทในเครือ เบทาโกร จากตาราง 26 ตลาดซื้อพันธุ์ไก่ เกษตรกรจะซื้อพันธุ์ไก่จากบริษัท คิดเป็นร้อยละ 100 จากตาราง 27 เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ขายเพียงผู้ซื้อผู้ขาย คิดเป็นร้อยละ 100 เกษตรจะต้องซื้อพันธุ์ไก่จากบริษัทเท่านั้น ทำให้มีความสัมพันธ์กับผู้ขายเพียงผู้ซื้อผู้ขาย

พันธุ์วัว/สุกร

ทั้งวัวและสุกรเป็นโครงการเลี้ยงนำร่อง ซึ่งเกษตรกรมีความสนใจที่จะขยายผลต่อไปให้เป็นกิจกรรมเลี้ยงวัว/สุกรในกลุ่มโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่

พันธุ์ปลา

เกษตรกรจะเลี้ยงปลาในพื้นที่ที่จัดสรรตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ มีบางรายที่จะเลี้ยงปลาในพื้นที่ที่ดินไม่สามารถเพาะปลูกพืชได้ ปลาที่เกษตรกรนิยมเลี้ยงได้แก่ ปลานิลแปลงเพศ ปลาช่อน ปลาดุก ปลาหมอ จากตาราง 25 เกษตรกรซื้อพันธุ์ปลาแบบต่างชื่อ คิดเป็นร้อยละ 81.82 และซื้อพันธุ์ปลาแบบรวมชื่อ คิดเป็นร้อยละ 18.18 พันธุ์ปลาที่เกษตรกรนิยมซื้อมาเลี้ยง เรียกว่า ปลาเซน จะมีลำตัวยาวประมาณ 2 เซนติเมตร ราคาตัวละ 50 สตางค์ จากตาราง 26 ตลาดขายพันธุ์ปลาของเกษตรกรจะซื้อในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 63.64 รองลงมาซื้อจากสหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 18.18 และซื้อจากในเมืองและพ่อค้ามาขาย คิดเป็นร้อยละ 9.09 เกษตรกรนิยมซื้อพันธุ์ปลาจากในชุมชน เนื่องจากพื้นที่โครงการมีแหล่งจำหน่ายพันธุ์ปลามาก จึงเอื้อต่อการหาซื้อง่าย จากตาราง 27 เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ขายเพียงผู้ซื้อผู้ขาย คิดเป็นร้อยละ 81.82 และมีความสัมพันธ์แบบเพื่อน/พี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 18.18 เนื่องจากการหาซื้อพันธุ์ปลาของเกษตรกรจะเป็นแบบต่างชื่อมาก ทำให้เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ขายเพียงผู้ซื้อผู้ขายมาก

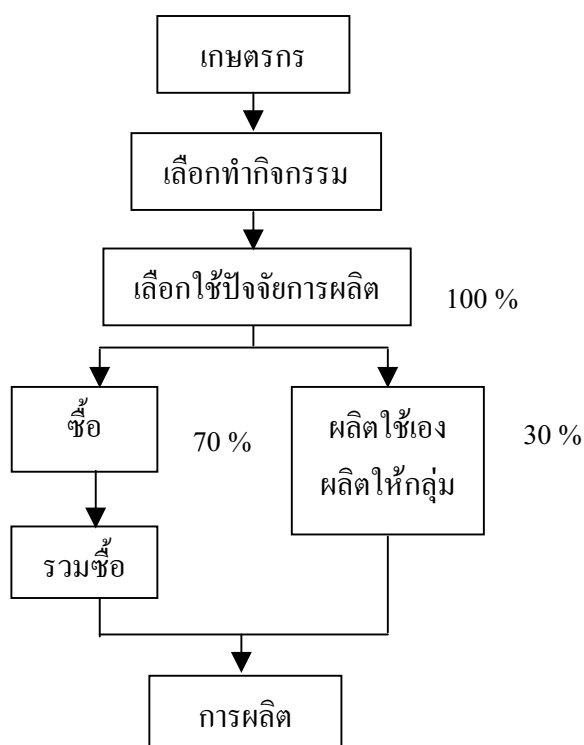
อาหารสัตว์

เกษตรกรจะซื้ออาหารสัตว์ในการเลี้ยงปลา และเลี้ยงไก่ จากการสัมภาษณ์พบว่า อาหารเลี้ยงไก่ เกษตรกรจะซื้อจากบริษัทที่มีสัญญาร่วมกัน ดังนั้นข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลของอาหารเลี้ยงปลา จากตาราง 25 เกษตรกรซื้ออาหารเลี้ยงปลาแบบต่างชื่อ คิดเป็นร้อยละ 100 เนื่องจากการเลี้ยงปลาจะมีต้นทุนเกี่ยวกับอาหารเลี้ยงสูง จึงทำให้เกษตรกรจะเลี้ยงปลาตามกำลังความสามารถ ดังนั้นการซื้ออาหารเลี้ยงปลาจึงเป็นแบบต่างชื่อทั้งหมด และเกษตรกรแต่ละรายยังมีวิธีการเลี้ยงที่แตกต่างกัน เช่น จะเลี้ยงปลาแบบให้อาหารเฉพาะในระยะแรก หรือเลี้ยงแบบตามธรรมชาติ หรือทั้งสองอย่างรวมกัน จากตาราง 26 ตลาดขายอาหารปลาของเกษตรกรจะซื้อในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมาจะซื้อจากพ่อค้ามาขาย คิดเป็นร้อยละ 33.33 และมีการซื้อจากในเมือง คิดเป็นร้อยละ 16.67 เกษตรกรส่วนใหญ่จะซื้ออาหารเลี้ยงปลาจากในชุมชนมากเนื่องจากสะดวกและซื้อในจำนวนไม่มาก เพราะอาหารมีราคาแพงจึงเลือกซื้อในชุมชนจะเป็นการสะดวกที่สุด จากตาราง 27 เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ขายเพียงผู้ซื้อผู้ขาย คิดเป็นร้อยละ 100 เนื่องจากการซื้ออาหารเลี้ยงปลาของเกษตรกรเป็นแบบต่างชื่อทั้งหมด ทำให้เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ขายเพียงผู้ซื้อผู้ขายเท่านั้น

อุปกรณ์และวัสดุการเกษตร

เกษตรกรมีอุปกรณ์และวัสดุการเกษตรที่จำเป็นในการทำการเกษตรมากมาย เช่น เครื่องสูบน้ำ เครื่องพ่นยา เครื่องตัดหญ้า จอบ เสียม เป็นต้น จากตาราง 25 เกษตรกรจะซื้ออุปกรณ์และวัสดุการเกษตรแบบต่างซื้อ คิดเป็นร้อยละ 100 เนื่องจากเกษตรกรจะมีความจำเป็นในการใช้ที่แตกต่างกันจึงทำให้การซื้อดังกล่าวเป็นแบบต่างซื้อทั้งหมด จากตาราง 26 ตลาดขายอุปกรณ์และวัสดุการเกษตร เกษตรกรจะซื้อจากในเมือง คิดเป็นร้อยละ 88.46 และซื้อจากในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 11.54 เนื่องจากในเมืองอุปกรณ์และวัสดุการเกษตรจะมีให้เลือกมากและราคาถูก จึงทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่จะซื้อจากในเมือง ส่วนในชุมชนจะซื้ออุปกรณ์และวัสดุการเกษตรที่มีความจำเป็นต้องใช้เร่งด่วนเท่านั้น จากตาราง 27 เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ขายเพียงผู้ซื้อผู้ขาย คิดเป็นร้อยละ 96.15 และมีความสัมพันธ์แบบเพื่อน/พี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 3.85 เนื่องจากการซื้ออุปกรณ์และวัสดุการเกษตรของเกษตรกรเป็นแบบต่างซื้อมากจึงทำให้มีความสัมพันธ์กับผู้ขายเพียงผู้ซื้อผู้ขายมาก ส่วนความสัมพันธ์แบบเพื่อน/พี่น้อง เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากเกษตรกรผู้นั้นรู้จักกับผู้ขายเป็นอย่างดี ทำให้เกษตรกรผู้นั้นอาจได้รับส่วนลด ได้รับการแนะนำการใช้และคุณภาพของสินค้า เป็นต้น

โครงสร้างตลาดปัจจัยการผลิต

ภาพ 28 โครงสร้างตลาดปัจจัยการผลิต

ตาราง 25 วิธีการซื้อปัจจัยการผลิตของเกษตรกร โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่

ปัจจัยการผลิต	วิธีการซื้อปัจจัยการผลิต		ปัจจัย/เงื่อนไขที่สำคัญต่อตลาดปัจจัยการผลิต
	ต่างซื้อ	รวมซื้อ	
ปุ๋ยเคมี	10 (44.44)	12 (55.56)	พื้นที่โครงการมีการรวมกลุ่มเกษตรกรหลายกลุ่มและมีสหกรณ์หลายสหกรณ์ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีวิธีการซื้อปุ๋ยเคมีจากกลุ่มหรือสหกรณ์
ฮอร์โมน/ สารเร่ง	13 (68.42)	6 (31.58)	การปลูกพืชของเกษตรกร มีวิธีการใช้ฮอร์โมน/สารเร่งแตกต่างกัน จึงทำให้การซื้อฮอร์โมน/สารเร่งมาใช้ในไร่นาของเกษตรกรเป็นแบบต่างซื้อ
ปุ๋ยและน้ำสกัด ชีวภาพ	5 (62.50)	3 (37.50)	เกษตรกรมีการทำปุ๋ยและน้ำสกัดชีวภาพใช้เองเพื่อลดต้นทุนจึงทำให้การซื้อเป็นแบบต่างซื้อ
ยาปราบศัตรู พืช	24 (57.76)	18 (42.24)	การใช้ยาปราบศัตรูพืช มีปริมาณการใช้แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับวิธีการปลูกพืชของเกษตรกร ซึ่งเกษตรกรบางรายมีการใช้ยาปราบศัตรูพืชน้อย เนื่องจากมีการปลูกพืชแบบกางมุ้งหรือใช้สมุนไพรหรือใช้วิธีกำจัดแบบธรรมชาติจึงทำให้การซื้อเป็นแบบต่างซื้อ
เมล็ดพันธุ์ข้าว	7 (46.67)	8 (53.33)	เกษตรกรเริ่มมีการซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวของกลุ่มเนื่องจากเมล็ดพันธุ์ข้าวของกลุ่มให้ผลผลิตดี หากเกษตรกรรายใดนำเมล็ดพันธุ์ของกลุ่มไปปลูกเมื่อเก็บผลผลิตแล้วเกษตรกรจะต้องนำข้าวที่ได้คืนให้กับกลุ่มตามจำนวนที่นำไปเพื่อใช้เก็บเป็นเมล็ดพันธุ์ในปีการเพาะปลูกต่อไป

ตาราง 25 (ต่อ)

ปัจจัยการผลิต	วิธีการซื้อปัจจัยการผลิต		ปัจจัย/เงื่อนไขที่สำคัญต่อตลาดปัจจัยการผลิต
	ต่างซื้อ	รวมซื้อ	
หัวพันธุ์มันฝรั่ง	11 (33.33)	22 (66.67)	เกษตรกรส่วนใหญ่จะซื้อหัวพันธุ์มันฝรั่งจากสหกรณ์ผู้ปลูกมันฝรั่ง เนื่องจากเป็นราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาด โดยเกษตรกรแต่ละคนมีโควตาในการรับหัวพันธุ์มันฝรั่ง
เมล็ดพันธุ์ผัก	7 (100)	-	เกษตรกรที่ปลูกผักไว้เพื่อบริโภคและจำหน่ายที่ตลาดในชุมชนจะซื้อเมล็ดพันธุ์ในปริมาณที่น้อยและต่างซื้อ ซึ่งหลังจากมีการวางแผนร่วมกันผลิตและจำหน่าย เกษตรกรเริ่มมีการรวมซื้อเมล็ดพันธุ์
เชื้อเห็ด	4 (100)	-	เชื้อเห็ด ที่จะนำมาเพาะมีราคาแพง เกษตรกรจึงต่างซื้อเชื้อเห็ดตามกำลังการผลิตของตน ซึ่งหากมีตลาดรองรับเพิ่มมากขึ้นและเกษตรกรมีการเพิ่มปริมาณผลผลิต การรวมซื้อเชื้อเห็ดจะช่วยลดต้นทุนในการเพาะเห็ดได้
กล้าไม้ผล	9 (100)	-	เกษตรกรบางรายได้รับสนับสนุนกล้าไม้ผลหรือเพาะกล้าไม้ผลเอง การปลูกไม้ผลมีไม่มาก เนื่องจากเกษตรกรต้องจัดสรรพื้นที่ในการเพาะปลูกพืชหลายชนิด จึงทำให้การซื้อกล้าไม้ผลเป็นแบบต่างซื้อ
พันธุ์ไก่	4 (100)	-	บริษัทที่เกษตรกรทำสัญญา มีหลายบริษัทซึ่งเกษตรกรจะเลือกทำสัญญาตามความสนใจของแต่ละคน ผลตอบแทนที่จะได้รับราคาอาหารและราคารับซื้อ จึงทำให้เกษตรกรมีการซื้อพันธุ์ไก่แบบต่างซื้อ

ตาราง 25 (ต่อ)

ปัจจัยการผลิต	วิธีการซื้อปัจจัยการผลิต		ปัจจัย/เงื่อนไขที่สำคัญต่อตลาดปัจจัยการผลิต
	ต่างซื้อ	รวมซื้อ	
พันธุ์ปลา	9 (81.82)	2 (18.18)	เกษตรกรจะเลือกซื้อพันธุ์ปลาตามความชอบของแต่ละคน ราคาของพันธุ์ปลา ชนิดของพันธุ์ปลา และความต้องการของผู้บริโภค จึงทำให้การซื้อพันธุ์ปลาเป็นแบบต่างซื้อ
อาหารสัตว์	6 (100)	-	อาหารสัตว์ที่ใช้เลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรจะซื้อตามสะดวก ตามข้อสัญญาจึงทำให้การซื้อเป็นแบบต่างซื้อ
อุปกรณ์และวัสดุการเกษตร	26 (100)	-	ความจำเป็นในการใช้อุปกรณ์และวัสดุการเกษตรแต่ละคน แตกต่างกัน จึงทำให้มีการซื้อเป็นแบบต่างซื้อ

ที่มา : จากการสอบถามเกษตรกร โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตำบลแม่แฝกใหม่ (2545)

ตาราง 26 ตลาดซื้อปัจจัยการผลิตของเกษตรกรโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่

ปัจจัยการผลิต	ตลาดซื้อปัจจัยการผลิต				ปัจจัย/เงื่อนไขที่สำคัญต่อตลาด ปัจจัยการผลิต
	พ่อค้ามา ขาย/ บริษัท	ในชุมชน	ในเมือง	สหกรณ์	
ปุ๋ยเคมี	-	5 (22.73)	-	17 (77.27)	เกษตรกรส่วนใหญ่จะซื้อ ปุ๋ยเคมีจากสหกรณ์ หากมีความ จำเป็นที่ใช้ในปริมาณไม่มาก จะซื้อจากร้านค้าในชุมชน เนื่องจากสะดวกและราคาถูก
ฮอร์โมน/ สารเร่ง	3 (15.79)	5 (26.32)	-	11 (57.89)	นอกจากปุ๋ยเคมีที่เกษตรกร หาซื้อจากสหกรณ์แล้วยังซื้อ ฮอร์โมน/สารเร่งที่จำเป็น ต้องใช้ในการปลูกพืชของ แต่ละคน เกษตรกรซื้อจาก สหกรณ์ เนื่องจากสะดวกและ เกษตรกรมีความจำเป็นต้องไป ติดต่อสหกรณ์
ปุ๋ยและน้ำ สกัดชีวภาพ	2 (25)	6 (75)	-	-	สถานที่จำหน่ายปุ๋ยและ น้ำสกัดชีวภาพ ของกลุ่มอยู่ใน ชุมชน เกษตรกรจึงซื้อจาก สถานที่จำหน่ายของกลุ่ม เนื่องจากสะดวก ซื้อได้ ในราคาถูก ซื้อเชื่อได้และ มีการแนะนำการใช้ให้

ตาราง 26 (ต่อ)

ปัจจัยการผลิต	ตลาดซื้อปัจจัยการผลิต				ปัจจัย/เงื่อนไขที่สำคัญต่อตลาด ปัจจัยการผลิต
	พ่อค้ามา ขาย/ บริษัท	ในชุมชน	ในเมือง	สหกรณ์	
ยาปราบ ศัตรูพืช	3 (7.14)	24 (57.14)	-	15 (35.72)	เกษตรกรเลือกที่จะซื้อจากร้านค้าในชุมชนเนื่องจากราคาถูกกว่าที่สหกรณ์และรู้จักคุ้นเคยกับร้านค้า จึงตัดสินใจเลือกซื้อกับร้านค้าในชุมชน
เมล็ดพันธุ์ ข้าว	1 (6.66)	7 (46.67)	-	7 (46.67)	เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกเพื่อบริโภคและจำหน่าย เกษตรกรจะซื้อจากสหกรณ์ ส่วนเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ปลูกเพื่อเก็บเป็นเมล็ดพันธุ์สำหรับปีการเพาะปลูกต่อไป เกษตรกรจะซื้อจากกลุ่มกิจกรรมเมล็ดพันธุ์ข้าว
หัวพันธุ์ มันฝรั่ง	1 (3.03)	9 (27.27)	-	23 (69.70)	หัวพันธุ์มันฝรั่งมีราคาแพงมาก เกษตรกรส่วนใหญ่จะต้องซื้อจากสหกรณ์ เนื่องจากราคาถูกกว่าท้องตลาด
เมล็ดพันธุ์ ผัก	1 (14.29)	6 (85.71)	-	-	เมล็ดพันธุ์ผักจะซื้อจากร้านค้าในชุมชน เนื่องจากพื้นที่โครงการเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การเพาะปลูก จึงมีร้านค้าที่จำหน่ายเมล็ดพันธุ์ผักหลายร้าน และมีหน่วยงานที่เกษตรกรสามารถซื้อเมล็ดพันธุ์ผักได้ ประกอบกับความสะดวกในการเดินทางและราคาไม่แพง

ตาราง 26 (ต่อ)

ปัจจัยการผลิต	ตลาดซื้อปัจจัยการผลิต				ปัจจัย/เงื่อนไขที่สำคัญต่อตลาดปัจจัยการผลิต
	พ่อค้ามาขาย/บริษัท	ในชุมชน	ในเมือง	สหกรณ์	
เชื้อเห็ด	-	-	4 (100)	-	เชื้อเห็ดมีราคาแพงและมีต้นทุนการผลิตสูง เกษตรกรจึงทำการเพาะเห็ดน้อย ดังนั้นร้านค้าในชุมชนจึงไม่มีเชื้อเห็ดจำหน่ายเกษตรกรจึงจำเป็นต้องเดินทางเข้าไปซื้อในเมือง
กล้าไม้ผล	6 (66.67)	2 (22.22)	-	1 (11.11)	เกษตรกรมีการปลูกไม้ผลในพื้นที่ บางรายจะเป็นการเพาะปลูกไว้เพื่อบริโภค บางรายจัดสรรพื้นที่สำหรับการปลูกไม้ผลโดยเฉพาะ พื้นที่โครงการจะมีพ่อค้าเข้ามารับซื้อและขายกล้าไม้ผล เกษตรกรส่วนใหญ่จึงเลือกซื้อจากพ่อค้า เนื่องจากสะดวกและราคาไม่แตกต่างกัน
พันธุ์ไก่	4 (100)	-	-	-	เกษตรกรมีสัญญากับบริษัทในการเลี้ยงไก่ ดังนั้นพันธุ์ไก่ที่เกษตรกรซื้อมาจะต้องมาจากบริษัทที่มีสัญญาร่วมกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน

ตาราง 26 (ต่อ)

ปัจจัยการผลิต	ตลาดซื้อปัจจัยการผลิต				ปัจจัย/เงื่อนไขที่สำคัญต่อตลาดปัจจัยการผลิต
	พ่อค้ามาขาย/บริษัท	ในชุมชน	ในเมือง	สหกรณ์	
พันธุ์ปลา	1 (9.09)	7 (63.64)	1 (9.09)	2 (18.18)	พื้นที่โครงการมีสหกรณ์ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเชียงใหม่และเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกสหกรณ์ จึงซื้อพันธุ์ปลาจากสหกรณ์เนื่องจากราคาถูก สะดวก และได้รับคำแนะนำในการเลี้ยง
อาหารสัตว์	2 (33.33)	3 (50)	1 (16.67)	-	เกษตรกรจะซื้ออาหารสำหรับเลี้ยงไก่และเลี้ยงปลาซึ่งอาหารไก่จะซื้อจากบริษัท ส่วนอาหารเลี้ยงปลาจะซื้อจากร้านค้าในชุมชน เนื่องจากการเลี้ยงปลาามีวิธีการเลี้ยงแตกต่างกัน การใช้อาหารปลาจึงแตกต่างกัน
อุปกรณ์และวัสดุการเกษตร	-	3 (11.54)	23 (88.46)	-	ความต้องการใช้อุปกรณ์และวัสดุการเกษตรของเกษตรกรแตกต่างกัน เกษตรกรส่วนใหญ่จะซื้ออุปกรณ์และวัสดุการเกษตรจากร้านค้าในเมือง เนื่องจากมีราคาถูก มีให้เลือกหลากหลายยี่ห้อ

ที่มา : จากการสอบถามเกษตรกร โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตำบลแม่แฝกใหม่ (2545)

ตาราง 27 ความสัมพันธ์กับผู้ขายของเกษตรกร โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่

ปัจจัยการผลิต	ความสัมพันธ์กับผู้ขาย		ปัจจัย/เงื่อนไขที่สำคัญต่อตลาด ปัจจัยการผลิต
	เพื่อน/พี่น้อง	เพียงผู้ซื้อผู้ขาย	
ปุ๋ยเคมี	20 (90.91)	2 (9.09)	เกษตรกรจะซื้อปุ๋ยเคมีจากสหกรณ์และกลุ่มจึงทำให้มีความสัมพันธ์แบบเพื่อนพี่น้อง เนื่องจากจะได้รับคำแนะนำในการให้คำปรึกษาหารือกันและเทคนิคใหม่ๆ
ฮอร์โมน/สารเร่ง	12 (82.93)	7 (17.07)	ความจำเป็นในการใช้ฮอร์โมน/สารเร่งแตกต่างกันและเกษตรกรส่วนใหญ่จะซื้อฮอร์โมน/สารเร่งจากสหกรณ์และกลุ่มจึงทำให้มีความสัมพันธ์แบบเพื่อน/พี่น้อง
ปุ๋ยและน้ำสกัดชีวภาพ	7 (96.55)	1 (3.45)	เกษตรกรจะซื้อขายปุ๋ยและน้ำสกัดชีวภาพจากกลุ่มจึงทำให้มีความสัมพันธ์แบบเพื่อน/พี่น้อง เนื่องจากกลุ่มจะมีการแนะนำการใช้ให้คำปรึกษาและมีแปลงสาธิตที่ใช้ผลิตภัณฑ์
ยาปราบศัตรูพืช	1 (7.69)	41 (92.31)	เกษตรกรจะซื้อยาปราบศัตรูพืชจากร้านค้าในชุมชนจึงทำให้มีความสัมพันธ์เพียงผู้ซื้อผู้ขาย
เมล็ดพันธุ์ข้าว	8 (60)	7 (40)	เกษตรกรจะซื้อพันธุ์ข้าวจากสหกรณ์และกลุ่มจึงทำให้มีความสัมพันธ์แบบเพื่อน/พี่น้อง เนื่องจากจะได้รับคำแนะนำ เทคนิคการปลูกและการปรึกษา

ตาราง 27 (ต่อ)

ปัจจัยการผลิต	ความสัมพันธ์เกี่ยวกับผู้ขาย		ปัจจัย/เงื่อนไขที่สำคัญต่อตลาด ปัจจัยการผลิต
	เพื่อน/พี่น้อง	เพียงผู้ซื้อผู้ขาย	
หัวพันธุ์มันฝรั่ง	32 (88.89)	11 (11.11)	เกษตรกรซื้อหัวพันธุ์มันฝรั่งจากสหกรณ์จึงทำให้มีความสัมพันธ์แบบเพื่อน/พี่น้อง ซึ่งสหกรณ์จะสั่งซื้อหัวพันธุ์และจัดสรรให้เกษตรกรแต่ละคนตามโควตา
เมล็ดพันธุ์ฝัก	2 (20)	5 (80)	เกษตรกรซื้อเมล็ดพันธุ์ฝักจากร้านค้าในชุมชน จึงทำให้มีความสัมพันธ์เพียงผู้ซื้อผู้ขาย
เชื้อเห็ด	-	4 (100)	เกษตรกรจะซื้อเชื้อเห็ดจากตลาดในเมืองทำให้มีความสัมพันธ์เพียงผู้ซื้อผู้ขาย
กล้าไม้ผล	-	9 (100)	เกษตรกรจะซื้อกล้าไม้ผลจากพ่อค้าทำให้มีความสัมพันธ์เพียงผู้ซื้อผู้ขาย
พันธุ์ไก่	-	4 (100)	เกษตรกรจะซื้อพันธุ์ไก่จากบริษัท ถ้าแม่จะมีผลประโยชน์ร่วมกันแต่ความสัมพันธ์เป็นเพียงผู้ซื้อผู้ขาย
พันธุ์ปลา	2 (18.18)	9 (81.82)	เกษตรกรมีการใช้พันธุ์ปลาในการเลี้ยงแตกต่างกัน ซึ่งบางรายมีขนาดบ่อเล็ก บางรายมีขนาดบ่อใหญ่จึงทำให้มีความสัมพันธ์เพียงผู้ซื้อผู้ขาย เนื่องจากต่างซื้อ

ตาราง 27 (ต่อ)

ปัจจัยการผลิต	ความสัมพันธ์เกี่ยวกับผู้ขาย		ปัจจัย/เงื่อนไขที่สำคัญต่อตลาด ปัจจัยการผลิต
	เพื่อน/พี่น้อง	เพียงผู้ซื้อผู้ขาย	
อาหารสัตว์	-	6 (100)	เกษตรกรมีการใช้อาหารสัตว์ใน การเลี้ยงแตกต่างกัน จึงทำให้ มีความสัมพันธ์เพียงผู้ซื้อผู้ขาย
อุปกรณ์และวัสดุ การเกษตร	1 (3.85)	25 (96.15)	เกษตรกรมีความจำเป็นต้องใช้ อุปกรณ์และวัสดุการเกษตร แตกต่างกัน บางรายจะยืมอุปกรณ์ และวัสดุการเกษตรจาก เพื่อนเกษตรกรและบางราย มีความจำเป็นต้องซื้อ จะซื้อจาก ร้านในเมืองจึงทำให้มีความสัมพันธ์ เพียงผู้ซื้อผู้ขาย

ที่มา : จากการสอบถามเกษตรกร โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตำบลแม่แฝกใหม่ (2545)

ตลาดผลผลิต

โดยจะพิจารณาโครงสร้างตลาดจากวิธีขายผลผลิต ตลาดขายผลผลิต และความสัมพันธ์กับผู้ซื้อ เพื่อจะดูว่าโครงสร้างตลาดเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นรูปแบบไหนและเป็นรูปแบบนั้น เพราะอะไร

วิธีขายผลผลิต ตลาดขายผลผลิต ความสัมพันธ์กับผู้ซื้อ

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรสามารถจำแนกผลผลิตที่เกษตรกรผลิตในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ดังนี้

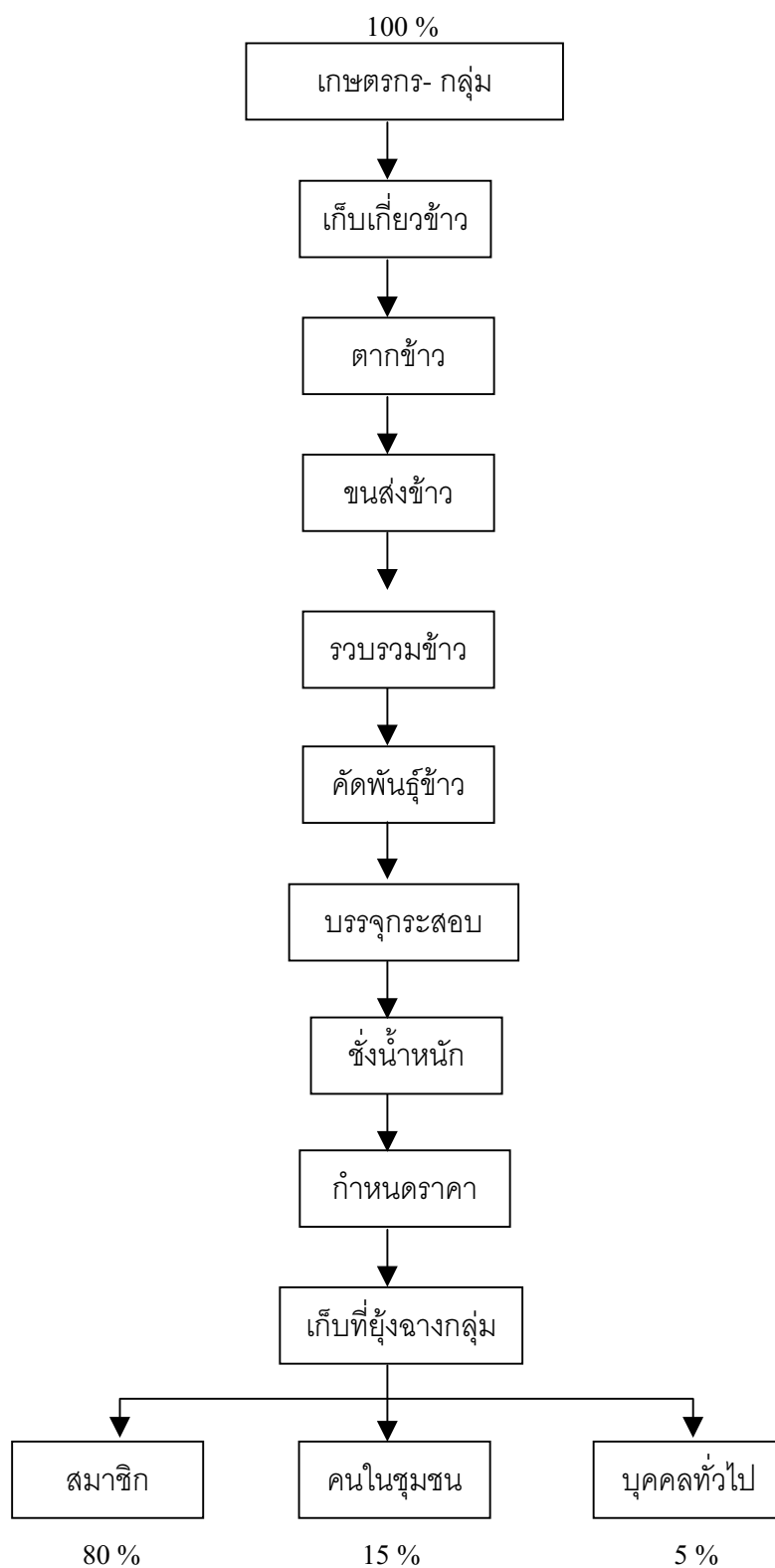
ข้าว

ข้าวที่เกษตรกรปลูก ในโครงการแบ่งเป็น 2 แบบ คือ ข้าวที่ปลูกเพื่อบริโภคและจำหน่าย และข้าวที่ปลูกเพื่อเป็นเมล็ดพันธุ์ขาย ซึ่งลุงพรหมเล่าว่า “เดิมการปลูกข้าวของเกษตรกรได้ผลผลิตต่ำ ต่อมากรมวิชาการได้เข้ามาทำวิจัยและแนะนำให้ปลูกข้าวพันธุ์ สันป่าตอง 1 ทำให้มีปริมาณผลผลิตมากขึ้น ซึ่งต่อมากลุ่มเกษตรกรที่หันมาปลูกข้าวพันธุ์สันป่าตอง 1 เห็นว่าเป็นข้าวพันธุ์ดี จึงมีการปลูกข้าวพันธุ์ดังกล่าว ขายเป็นเมล็ดพันธุ์แก่เกษตรกรในกลุ่มและผู้สนใจ โดยจำหน่าย กิโลกรัมละ 10 บาท ซึ่งต่อมาได้จัดตั้งเป็นกลุ่มกิจกรรมเมล็ดพันธุ์ข้าวมากขึ้น กิจกรรมดังกล่าวเพิ่งเริ่มทำ จึงมีเกษตรกรเพียง 3 รายเท่านั้นที่ทำอยู่” แต่จากตาราง 7 กิจกรรมเมล็ดพันธุ์ข้าวมีเกษตรกรที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 23.60 ซึ่งในอนาคตข้างหน้าจะขยายการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวและรวมขายมากขึ้น จากตาราง 28 เกษตรกรมีวิธีการขายแบบต่างขาย คิดเป็นร้อยละ 100 การที่วิธีขายผลผลิตเป็นแบบต่างขายมากนั้น เนื่องจากข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลจากการปลูกข้าวเพื่อบริโภคและจำหน่าย แต่กิจกรรมเมล็ดพันธุ์ข้าวของโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ มีวิธีการขายแบบรวมขาย ซึ่งเกษตรกรจะมีผู้ลงสำหรับเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าว ผู้ลงจะอยู่ ณ ที่ทำการกลุ่ม จากตาราง 29 ตลาดขายข้าวของเกษตรกรจะมีพ่อค้า/สหกรณ์มาซื้อ คิดเป็นร้อยละ 77.27 และมีการขายข้าวในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 22.73 ดังที่เคยได้กล่าวมา โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ บ้านเจดีย์แม่ครัว มีสิ่งที่เอื้อต่อการทำเกษตรทั้งระบบ น้ำชลประทาน มีโรงงานและมีพ่อค้าเข้ามา รับซื้อในพื้นที่ จึงทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่มีตลาดขายข้าวที่มีพ่อค้ามาซื้อถึงที่มาก และจากตาราง 30 เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ซื้อเพียงผู้ซื้อผู้ขาย คิดเป็นร้อยละ 90.91 และมีความสัมพันธ์แบบเพื่อน/พี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 9.09 เนื่องจากการขายข้าวของเกษตรกรจะขายให้แก่พ่อค้าจึงทำให้ความสัมพันธ์กับผู้ซื้อของเกษตรกรเป็นเพียงผู้ซื้อผู้ขายมาก

กิจกรรมเมล็ดพันธุ์ข้าว

ข้าวที่เกษตรกรปลูก แบ่งเป็น 2 แบบ คือ ข้าวที่ปลูกเพื่อบริโภคและจำหน่าย และข้าวที่ปลูกเพื่อเป็นเมล็ดพันธุ์ ซึ่งกิจกรรมเมล็ดพันธุ์ข้าวมีการดำเนินกิจกรรมเข้าปีที่ 3 แล้ว ก่อนหน้าที่จะมีการตั้งกลุ่มขึ้น เกษตรกรได้ประสบปัญหาผลผลิตข้าวต่ำ ซึ่งได้มีกรมวิชาการเข้ามาทำวิจัย เพื่อช่วยแก้ปัญหาให้แก่เกษตรกร โดยแนะนำให้เกษตรกรเปลี่ยนพันธุ์ข้าวที่ใช้เพาะปลูก กรมวิชาการแนะนำให้ปลูกข้าว พันธุ์สันป่าตอง 1 หลังจากเปลี่ยนพันธุ์ข้าว ผลผลิตของเกษตรกรก็เพิ่มขึ้น ปัจจุบันนี้มีเกษตรกรที่ทำการเพาะปลูกข้าวในกิจกรรมเมล็ดพันธุ์ข้าวเพียง 3 ราย โดยมีการใช้พื้นที่เพาะปลูกของกลุ่ม คัดพันธุ์เองและขายตรง ทางกลุ่มมีผู้จ้างสำหรับเก็บข้าวและขายข้าว กิโลกรัมละ 10 บาท ซึ่งมีการจำหน่ายทั้งภายในกลุ่ม ในชุมชนและนอกพื้นที่ จึงทำให้กิจกรรมเมล็ดพันธุ์ข้าวมีรูปแบบตลาดที่มีการดำเนินตลาดแบบรวมซื้อรวมขาย

โครงสร้างตลาดกิจกรรมเมล็ดพันธุ์ข้าว

ภาพ 29 โครงสร้างตลาดกิจกรรมเมล็ดพันธุ์ข้าว

มันฝรั่ง

มันฝรั่งที่เกษตรกรนิยมปลูกมี 2 พันธุ์ คือ พันธุ์แอตแลนติก(atlantic)จะเป็นมันฝรั่งที่บริษัทฟรีโตเลย์ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกและพันธุ์สปุนตา(spunta)เป็นมันฝรั่งที่นิยมนำมาประกอบอาหารและทำเฟรนช์ฟรายด์ ซึ่งเกษตรกรเล่าว่า “ประสบปัญหาการปลูกมันฝรั่งมากไม่ว่าจะเป็นปัญหาราคา หักพันธุ์ ราคาซื้อมันฝรั่ง โรคและแมลง ผลผลิตล้นตลาด ต้นทุนการผลิตสูง และที่สำคัญที่สุดคือ ภัยธรรมชาติ ที่ผ่านมามีเกษตรกรหลายรายที่ขาดทุน เพราะผลผลิตมันฝรั่งเสียหายจากพายุลูกเห็บและฝนตกไม่ตรงตามฤดูกาล” กิจกรรมมันฝรั่งจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่เกษตรกรในโครงการจะช่วยกันคิดแก้ไขปัญหา จากตาราง 7 มีเกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมมันฝรั่ง จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 56.40 ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่จะปลูกมันฝรั่งเป็นพืชหลักจึงเข้าร่วมกิจกรรมมันฝรั่งค่อนข้างมาก จากตาราง 28 เกษตรกรมีวิธีการขายแบบต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 90.24 และมีวิธีการขายแบบรวมขาย คิดเป็นร้อยละ 9.76 การที่เกษตรกรมีการรวมกันขายน้อย เนื่องจากการปลูกมันฝรั่งของเกษตรกรจะมีเรื่องสัญญากับบริษัทเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงไม่สามารถจะรวมขายได้ จากตาราง 29 ตลาดขายมันฝรั่งของเกษตรกรจะมีพ่อค้ามาซื้อ คิดเป็นร้อยละ 68.29 รองลงมา มีการขายมันฝรั่งในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 26.83 และมีการขายมันฝรั่งในเมือง คิดเป็นร้อยละ 4.88 เนื่องจากพื้นที่ของโครงการเป็นแหล่งผลิตมันฝรั่งที่สำคัญ จึงมีพ่อค้าเข้ามาซื้อมันฝรั่งในพื้นที่มากและจากตาราง 30 เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ซื้อเพียงผู้ซื้อผู้ขาย คิดเป็นร้อยละ 82.93 และมีความสัมพันธ์แบบเพื่อน/พี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 17.07 การขายมันฝรั่งของเกษตรกรจะขายให้โรงงานและพ่อค้าที่มารับซื้อในพื้นที่ จึงทำให้ความสัมพันธ์กับผู้ซื้อของเกษตรกรเป็นเพียงผู้ซื้อผู้ขายมาก

ข้าวโพด

ข้าวโพดเป็นพืชหลักที่เกษตรกรในโครงการปลูกเป็นประจำทุกปี แต่ไม่มีในกิจกรรมของกลุ่ม จากตาราง 28 เกษตรกรมีวิธีการขายแบบต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนใหญ่การขายข้าวโพดจะเป็นการขายแบบต่างๆมาก โดยเกษตรกรจะขายเหมาให้แก่พ่อค้าที่มารับซื้อหรือโรงงาน ซึ่งเกษตรกรจะเลือกขายตามความสะดวกของแต่ละคน จากตาราง 29 ตลาดขายข้าวโพดของเกษตรกรจะมีพ่อค้ามาซื้อ คิดเป็นร้อยละ 70 และมีการขายข้าวโพดในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 30 เนื่องจากพื้นที่ของโครงการมีการปลูกข้าวโพดมาก จึงมีพ่อค้ามารับซื้อทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่เลือกที่จะขายข้าวโพดให้แก่พ่อค้าที่มารับซื้อในพื้นที่ จากตาราง 30 เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ซื้อเพียงผู้ซื้อผู้ขาย คิดเป็นร้อยละ 96.55 และมีความสัมพันธ์แบบเพื่อน/พี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 3.45 เนื่องจากการขายข้าวโพดของเกษตรกรจะขายให้แก่พ่อค้า จึงทำให้

ความสัมพันธ์กับชื่อของเกษตรกรเป็นเพียงผู้ซื้อผู้ขาย และจากการสัมภาษณ์ พบว่าเหตุที่เกษตรกรมีการปลูกข้าวโพดมาก เนื่องจากมีโรงงานในพื้นที่ และข้าวโพดเป็นพืชที่ปลูกง่าย ดูแลรักษาง่าย ราคาผลผลิตดี พื้นที่ของโครงการเหมาะแก่การปลูก จึงทำให้เกษตรกรต้องมีการปลูกข้าวโพดเป็นพืชหลัก

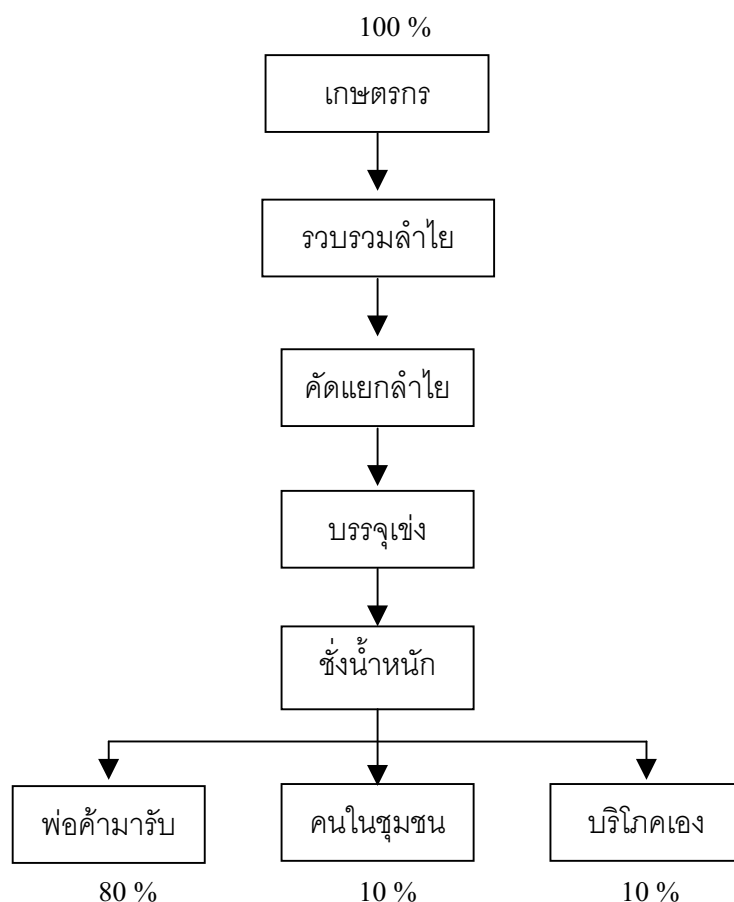
ไม้ผล

ไม้ผลที่เกษตรกรนิยมปลูกมาก ได้แก่ ฝรั่ง และลำไย ซึ่งการปลูกไม้ผล จะอยู่ในกิจกรรมไร่นาสวนผสม โดยเกษตรกรที่ทำกิจกรรมในพื้นที่ของตนเองตั้งแต่ 2 กิจกรรมขึ้นไป เช่น มีการปลูกไม้ผลและมีการเลี้ยงปลา ถือว่าเกษตรกรที่ทำกิจกรรมดังกล่าว ทำไร่นาสวนผสม จากตาราง 7 มีเกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมไร่นาสวนผสม จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 34.50 โดยกิจกรรมไร่นาสวนผสมจะเป็นการจัดสรรพื้นที่ให้เกิดประโยชน์ เน้นการผลิตไว้เพื่อบริโภค ถ้าเหลือจึงขาย ซึ่งจำนวนผลผลิตจะมีไม่มาก จากตาราง 28 เกษตรกรมีวิธีการขายแบบต่างขาย คิดเป็นร้อยละ 100 เนื่องจากปริมาณผลผลิตของไม้ผลมีน้อย และเกษตรกรบางรายเพิ่งเริ่มปลูก จึงทำให้วิธีการขายเป็นแบบต่างขายทั้งหมด จากตาราง 29 ตลาดขายไม้ผลของเกษตรกรจะมีพ่อค้ามาซื้อ คิดเป็นร้อยละ 53.85 และมีการขายไม้ผลในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 46.15 ตลาดขายไม้ผลของเกษตรกรมีตัวเลขใกล้เคียงกัน เนื่องจากปริมาณผลผลิตน้อยเกษตรกรจึงเลือกตลาดสำหรับขายแล้วแต่สะดวก ถ้าพ่อค้าที่รับซื้อให้ราคาดีก็จะขายให้แก่พ่อค้า แต่ถ้าราคาไม่ดีก็จะขายเองที่ตลาดในชุมชน จากตาราง 30 เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ซื้อเพียงผู้ซื้อผู้ขาย คิดเป็นร้อยละ 92.31 และ มีความสัมพันธ์แบบเพื่อน/พี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 7.69

กิจกรรมไร่นาสวนผสม

กิจกรรมไร่นาสวนผสมจะเป็นการจัดสรรพื้นที่ให้เกิดประโยชน์ เน้นการผลิตไว้เพื่อบริโภค ถ้าเหลือจึงขายและเน้นการปลูกที่หลากหลายในพื้นที่ จึงทำให้จำนวนผลผลิตจะมีไม่มากอาทิ ลำไย ฝรั่ง พืชผักสวนครัว ซึ่งปัจจุบันนี้จะเน้นที่การปลูกลำไย โดยเกษตรกรจะนำผลผลิตที่ได้ขายที่ตลาดในชุมชนหรือขายให้แก่พ่อค้าที่มารับซื้อ หรือแปรรูปโดยการอบลำไย เกษตรกรที่อยู่ในกลุ่มกิจกรรมนี้ยังไม่มีการรวมกันซื้อรวมกันขาย เนื่องจากบางรายเพิ่งเริ่มปลูก ผลผลิตยังน้อยหรือผลผลิตออกไม่พร้อมกัน จึงทำให้กิจกรรมไร่นาสวนผสมมีรูปแบบตลาดที่มีการดำเนินตลาดแบบต่างซื้อต่างขาย

โครงสร้างกิจกรรมไร่นาสวนผสม

ภาพ 30 โครงสร้างตลาดกิจกรรมไร่นาสวนผสม

ผักปลอดสารพิษ

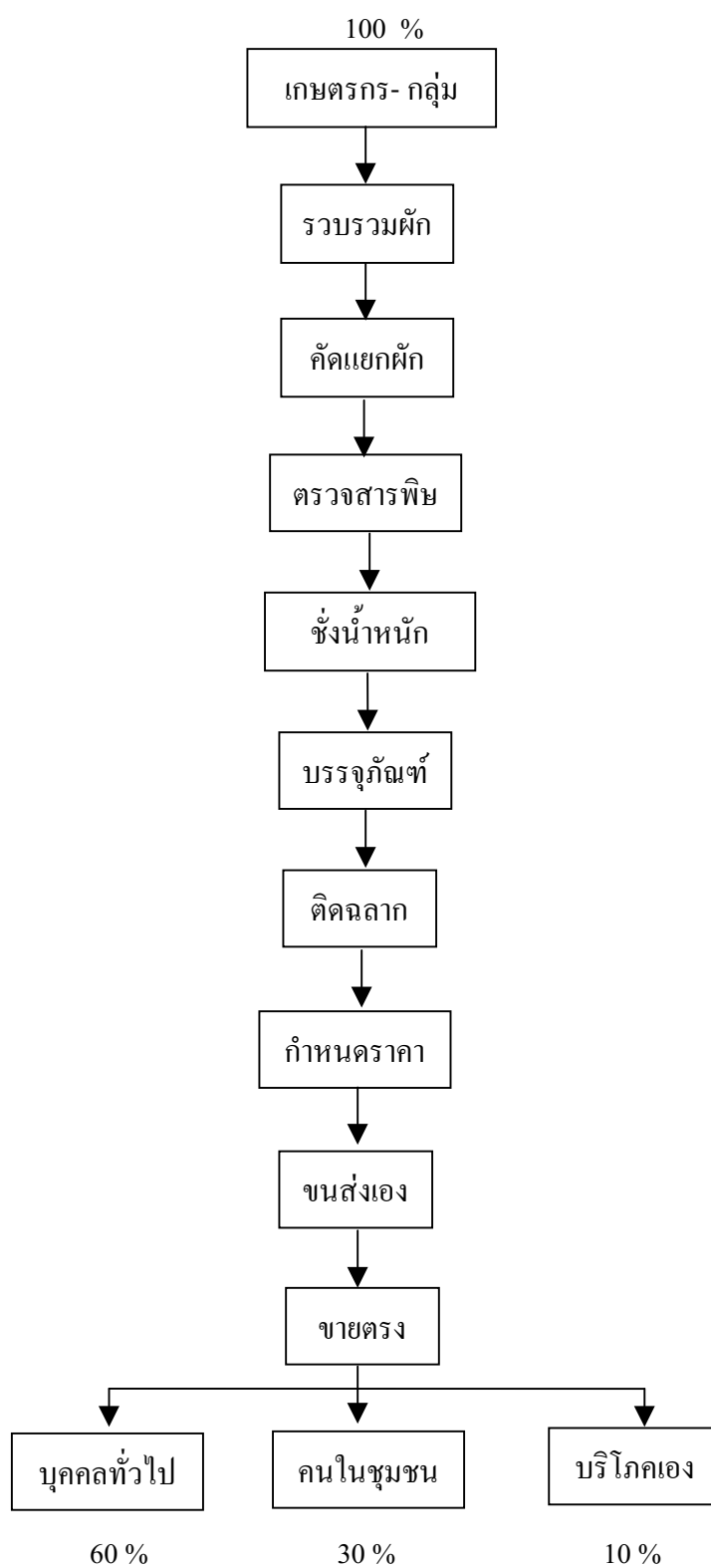
ผักปลอดสารพิษที่เกษตรกรในโครงการปลูกจะเป็นผักพื้นเมือง ได้แก่ ผักเชียงดา ผักปั้ง ผักห้วน ผักกาด และผักที่ผู้บริโภคนิยม ได้แก่ พริก มะเขือเทศ แตงกวา ถั่วฝักยาว ผักคะน้า ผักบุ้ง เป็นต้น การปลูกจะใช้สมุนไพรไล่แมลง และปุ๋ยชีวภาพของกลุ่ม จะไม่มีการใช้สารเคมี เน้นการปลูกโดยใช้วิธีเกษตรธรรมชาติ จากตาราง 7 มีเกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมผักปลอดสารพิษ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 25.50 ผักปลอดสารพิษกำลังได้รับความนิยมจากผู้บริโภคจึงทำให้มีเกษตรกรจะเข้าร่วมกิจกรรมผักปลอดสารพิษเพิ่มขึ้น ลุงสมบุญเป็นผู้ริเริ่มและทดลองปลูกผักปลอดสารพิษ เล่าว่า “การปลูกผักเป็นงานที่ละเอียดอ่อน เหมือนการดูแลลูกเล็กๆ” ลุงสมบุญจะคอยให้ความรู้แก่เกษตรกรที่เข้ากลุ่มและผู้ที่สนใจ เช่น ปลูกถั่วฝักยาว เจอปัญหาตัวหนอนมา ก็คิดกันนะวิธีแก้ว่าในการปลูกครั้งต่อไปควรปลูกให้ห่างจะช่วยแก้ปัญหานี้ได้ และยังมีกาแก้ปัญหาเกี่ยวกับการกำจัดแมลง โดยใช้สีที่แมลงชอบมาดักจับแมลงที่มาวางผลผลิตที่ปลูก

สิ่งที่ลุงสมบุญต้องการทำโครงการผักปลอดสารพิษ เพื่อต้องการให้เด็กและผู้บริโภคได้รับประทานผักปลอดสารพิษ และลดการใช้สารพิษลงเรื่อยๆ โดยหันมาใช้วิถีเกษตรธรรมชาติ จากตาราง 28 เกษตรกรมีวิธีการขายผักปลอดสารพิษ มีวิธีขายแบบรวมขาย คิดเป็นร้อยละ 100 กิจกรรมผักปลอดสารพิษ มีปัญหาตลาด และปัญหาผลผลิตไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้บริโภค ลุงบุญซึ่งเป็นประธานกลุ่มกิจกรรมผักปลอดสารพิษ ได้นัดประชุมเกษตรกรที่อยู่กิจกรรมผักปลอดสารพิษขึ้นเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2546 เพื่อร่วมกันวางแผนการตลาด วางแผนการปลูกผัก การตรวจสอบสารพิษตกค้าง เป็นต้น ซึ่งหลังจากนี้กิจกรรมผักปลอดสารพิษจะมีการรวมขายมากขึ้น จากตาราง 29 ตลาดขายผักปลอดสารพิษของเกษตรกรมีพ่อค้ามาซื้อ คิดเป็นร้อยละ 50 มีการขายในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 37.50 และมีการขายในเมือง 12.50 กิจกรรมผักปลอดสารพิษเริ่มมีการจำหน่ายตามสถานที่ราชการ งานเกษตรต่างๆ ตลาดในชุมชน ซึ่งเกษตรกรมีการบรรจุผักปลอดสารพิษในบรรจุภัณฑ์และติดฉลากซื้อกลุ่ม จากตาราง 30 เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ซื้อเพียงผู้ซื้อผู้ขาย คิดเป็นร้อยละ 75 และมีความสัมพันธ์แบบเพื่อน/พี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 25 จากการประชุมกลุ่มย่อยของกิจกรรมผักปลอดสารพิษที่มีการวางแผนการตลาด ในการประชาสัมพันธ์ กลุ่มโดยการจัดทำบอร์ดรูปภาพการปลูกผักปลอดสารพิษ และแนะนำผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในการปลูก ซึ่งต่อไปความสัมพันธ์ของเกษตรกรกับผู้บริโภคจะมีความสัมพันธ์แบบเพื่อน/พี่น้องมากขึ้น

กิจกรรมผักปลอดสารพิษ

เกษตรกรในกลุ่มกิจกรรมนี้เริ่มดำเนินการวางแผนการผลิตและออกจำหน่ายในชุมชนและศาลากลางจังหวัด ซึ่งเริ่มแรกผักที่ออกจำหน่ายมีไม่หลากหลายและปริมาณน้อย จึงไม่ได้รับความสนใจ ทำให้ประธานกลุ่มต้องมีการชักชวนเกษตรกรที่มีความสนใจเข้าร่วมวางแผนดังกล่าว โดยมีการร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่าผักที่ปลูกออกจำหน่ายควรเป็นผักอะไรและเกษตรกรที่เข้าร่วมมีความถนัดปลูกผักชนิดไหน ให้ปลูกตามความถนัด และพื้นที่ที่ใช้เพาะปลูกสามารถปลูกได้ กลุ่มจะเน้น การปลูกผักพื้นเมือง อาทิ ผักเชียงดา ผักปิง ผักห้วน ผักกาดและผักที่ผู้คนนิยม อาทิ พริก มะเขือเทศ แตงกวา ถั่วฝักยาว ผักคะน้า ผักบุ้ง เป็นต้น การปลูกจะต้องใช้สมุนไพรไล่แมลง ปุ๋ยชีวภาพโดยไม่ใช้สารเคมี จะเน้นให้เกษตรกรหันมาใช้วิถีเกษตรธรรมชาติ ซึ่งผักของกลุ่มได้มีการตรวจสอบสารพิษก่อนออกจำหน่าย มีการนำผักที่ปลูกได้มารวมกัน และบรรจุหีบห่อก่อนออกจำหน่ายซึ่งราคาที่ขายในชุมชนจะมีราคาถูกกว่าขายในเมือง จึงทำให้กิจกรรมผักปลอดสารพิษมีการดำเนินการตลาดแบบรวมกันซื้อรวมกันขาย

โครงสร้างตลาดกิจกรรมผักปลอดสารพิษ

ภาพ 31 โครงสร้างตลาดกิจกรรมผักปลอดสารพิษ

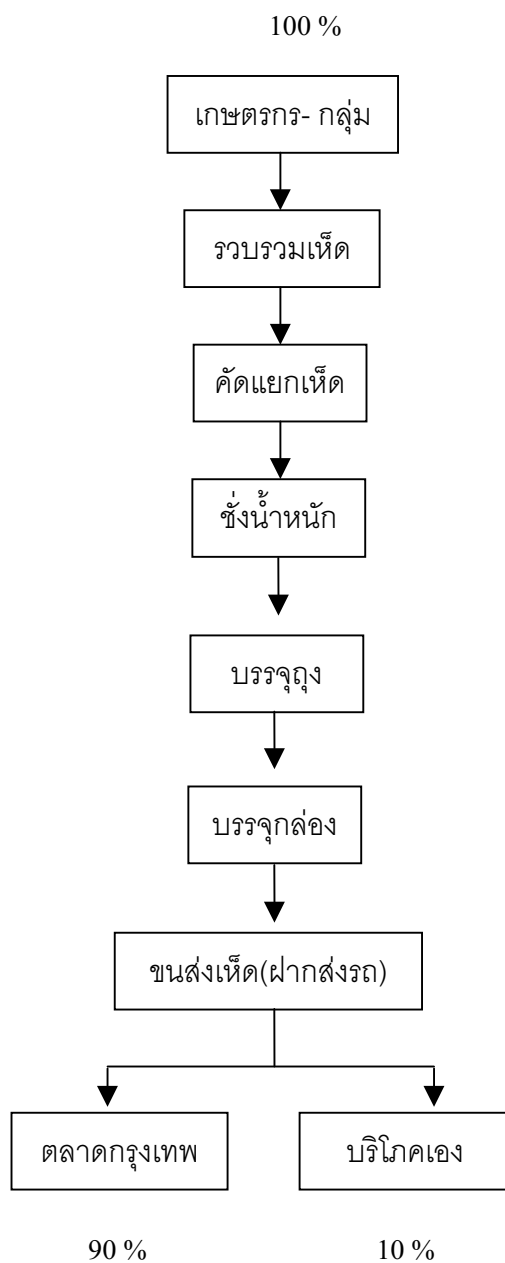
เห็ด

เห็ดที่เกษตรกรนิยมเพาะ ได้แก่ เห็ดหอม เห็ดเป่าฮื้อ เห็ดนางฟ้า เห็ดเข็มทอง และเห็ดลม จากตาราง 7 มีเกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมเพาะเห็ด จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ที่อุทุมพรเล่าว่า “การเพาะเห็ดไม่มีปัญหาตลาด แต่จะมีปัญหาเรื่องต้นทุนการผลิตสูง ในการทำโรงเรือน การทำก้อนเห็ด และการวางแผนการผลิต เพื่อให้ผลผลิตมีจำนวนเพียงพอกับความต้องการของตลาด ซึ่งขณะนี้จะเน้นเพาะเห็ดหอมที่จะรวมกันขาย เพราะเห็ดหอมเป็นที่ต้องการของตลาดมากและราคาดี ซึ่งถ้ามีตลาดรองรับเพิ่มก็จะรวมขายเห็ดชนิดอื่นต่อไป” จากตาราง 28 เกษตรกรมีวิธีการขายแบบต่างขาย คิดเป็นร้อยละ 60 และมีวิธีขายแบบรวมขาย คิดเป็นร้อยละ 40 จากการสัมภาษณ์เกษตรกรพบว่า เห็ดที่มีการรวมขายจะมีเพียงเห็ดหอมเท่านั้นส่วนเห็ดชนิดอื่นเกษตรกรจะทำการเพาะเพื่อบริโภคและจำหน่ายในชุมชน จากตาราง 29 ตลาดขายเห็ดของเกษตรกรจะมีพ่อค้ามาซื้อ คิดเป็นร้อยละ 80 และมีการขายเห็ดในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 20 เกษตรกรที่มีโรงเรือนเพาะเห็ดขนาดใหญ่ จะเน้นขายเห็ดให้แก่พ่อค้าที่มารับซื้อ ส่วนเกษตรกรที่มีโรงเรือนเพาะเห็ดขนาดเล็กจะเน้นเพาะเห็ดขายในชุมชน จากตาราง 30 เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ซื้อเพียงผู้ซื้อผู้ชาย คิดเป็นร้อยละ 60 และมีความสัมพันธ์แบบเพื่อน/พี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 40 เนื่องจากการขายเห็ดของเกษตรกรเน้นขายให้แก่พ่อค้าที่มารับซื้อจึงทำให้มีความสัมพันธ์ส่วนใหญ่เป็นเพียงผู้ซื้อผู้ชาย

กิจกรรมเพาะเห็ด

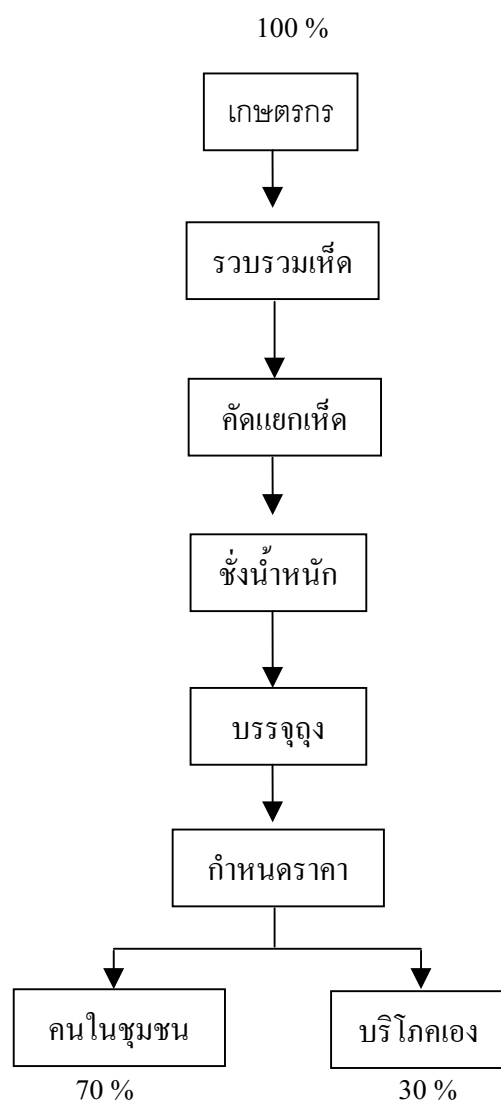
กิจกรรมเพาะเห็ดเป็นกิจกรรมที่มี การลงทุนค่อนข้างสูง ทั้งในการทำโรงเรือน การซื้อเชื้อเห็ดมาทำก้อนเห็ด จึงทำให้มีเกษตรกรเพียงไม่กี่รายเท่านั้นที่ทำกิจกรรมเพาะเห็ดอย่างจริงจัง ส่วนมากจะเป็นการเพาะเห็ดเป็นอาชีพเสริม การเพาะเห็ดหอม จะมีการรวมกันซื้อรวมกันขาย คือการทำก้อนเห็ดจะมีการรวมกันซื้อวัสดุที่จะใช้ทำก้อนเห็ด เชื้อเห็ดและร่วมกันทำ และเมื่อผลผลิตเห็ดออกแล้วก็จะนำเห็ดที่ได้มารวมกัน ส่งขายตลาดในกรุงเทพฯ เพราะเห็ดหอมเป็นที่ต้องการของตลาดมากและราคาดี ส่วนการเพาะเห็ดทั่วไป เช่น เห็ดเป่าฮื้อ เห็ดนางฟ้า เห็ดเข็มทอง เห็ดลม เป็นต้น เกษตรกรจะเพาะเห็ดไว้บริโภคในครัวเรือน และหากมีปริมาณมากจะขายเห็ดดังกล่าวที่ตลาดในชุมชน ซึ่งถ้ามีตลาดรองรับเพิ่ม เกษตรกรก็จะรวมขายเห็ดชนิดอื่นต่อไป

โครงสร้างตลาดกิจกรรมเพาะเห็ด
เห็ดหอม

ภาพ 32 โครงสร้างตลาดเพาะเห็ดหอม

เห็ดทั่วไป ได้แก่ เห็ดเป่าฮื้อ เห็ดนางฟ้า เห็ดเข็มทอง เห็ดลม

ภาพ 33 โครงสร้างตลาดเห็ดทั่วไป

ปลา

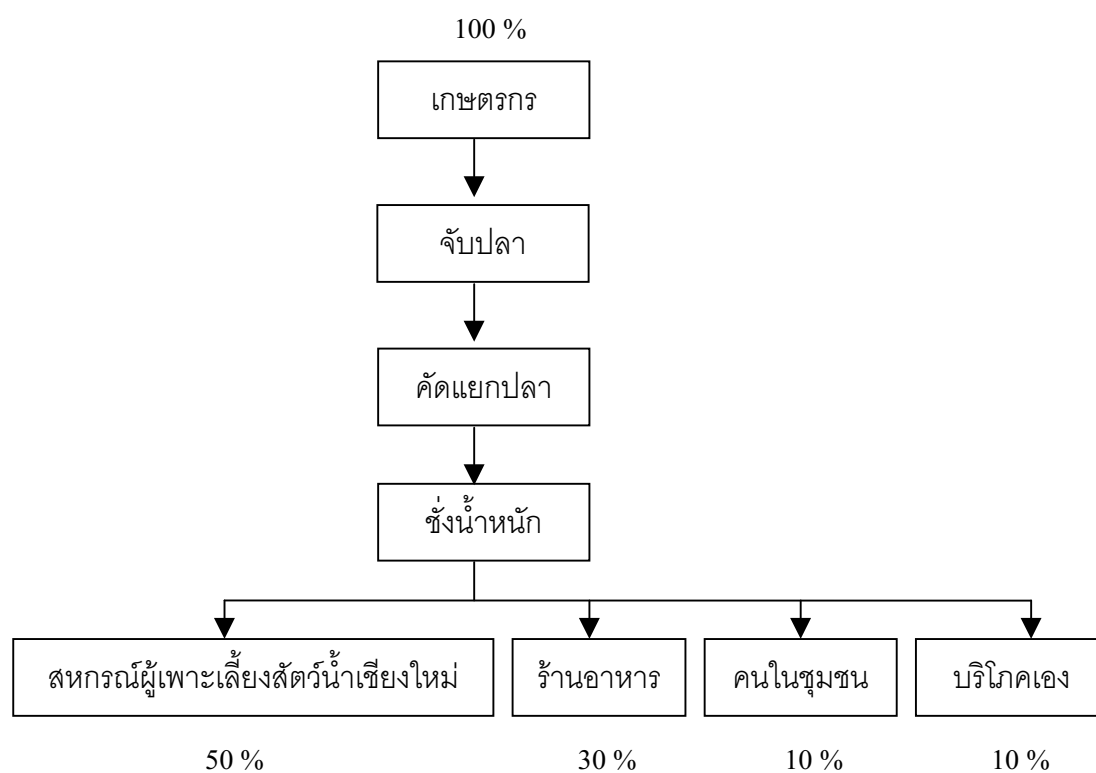
ปลาที่เกษตรกรนิยมเลี้ยง ได้แก่ ปลานิลแปลงเพศ ปลาช่อน ปลาหมอ จากตาราง 7 มีเกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมเลี้ยงปลา จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 32.70 เกษตรกรที่เลี้ยงปลาจะใช้พื้นที่บริเวณดินที่ไม่สามารถเพาะปลูกได้ ทำการขุดสระเลี้ยงปลา จากตาราง 28 เกษตรกรมีวิธีการขายแบบต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 100 เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ที่เลี้ยงปลาจะเป็นสมาชิกสหกรณ์ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเชียงใหม่ ทำให้การขายจะต่างขาย เพราะเมื่อถ้าเวลาขาย สหกรณ์จะมารับซื้อจากเกษตรกร เป็นรายๆ ไป จากตาราง 29 ตลาดขายปลาของเกษตรกรจะมีพ่อค้ามาซื้อ (สหกรณ์) คิดเป็นร้อยละ 66.67 มีการขายปลาในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 22.22 และมีการนำปลาไปขายในเมือง คิดเป็นร้อยละ 11.11 การขายปลาจะขายเป็นกิโลกรัมและมีการคัดแยกปลาตามเบอร์ ซึ่งปลาแต่ละเบอร์จะมีราคาไม่เท่ากัน เช่น ปลานิลแปลงเพศ เบอร์ 1 จะมีราคากิโลกรัมละ 33 บาท เบอร์ 4-5 ราคากิโลกรัมละ 28 บาท หรือจะมีการขายแบบละ ราคากิโลกรัมละ 30 บาท เป็นต้น จากตาราง 30 เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ซื้อเพียงผู้ซื้อผู้ขาย คิดเป็นร้อยละ 11.11 และมีความสัมพันธ์แบบเพื่อน/พี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 88.89

กิจกรรมเลี้ยงปลา

เกษตรกรที่อยู่ในกลุ่มกิจกรรมเลี้ยงปลา จะเลี้ยงปลาในพื้นที่ที่จัดสรรตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ มีบางรายที่เลี้ยงปลาในพื้นที่ที่ดินไม่สามารถเพาะปลูกพืชได้ เกษตรกรส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกของสหกรณ์ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเชียงใหม่ ดังนั้นการหาพันธุ์ปลามาเลี้ยง เกษตรกรมักหาซื้อพันธุ์ปลาเอง โดยซื้อจากร้านค้าในชุมชนและสหกรณ์ พันธุ์ปลาที่นิยมซื้อมาเลี้ยง เรียกว่า ปลาเซน จะมีลำตัวยาวประมาณ 2 เซนติเมตร ราคาตัวละ 50 สตางค์ ซึ่งปลาที่นิยมเลี้ยง ได้แก่ ปลาช่อน ปลาชุก ปลานิลแปลงเพศและปลาหมอ เนื่องจากการเลี้ยงปลามีต้นทุนเกี่ยวกับอาหารที่ใช้เลี้ยงสูง จึงทำให้เกษตรกรเลี้ยงปลาตามกำลังความสามารถ การซื้ออาหารสำหรับเลี้ยงปลาจึงต่างซื้อ และเกษตรกรมีวิธีการเลี้ยงแตกต่างกัน เช่น จะเลี้ยงแบบให้อาหารเฉพาะในระยะแรกหรือเลี้ยงแบบธรรมชาติ หรือทั้งสองอย่างรวมกัน เมื่อปลาโตเต็มที่และถึงเวลาจับปลาขาย สหกรณ์จะเป็นผู้มาดำเนินการให้ โดยการขายปลาจะขายเป็นกิโลกรัมและมีการคัดแยกปลาตามเบอร์ ซึ่งปลาแต่ละเบอร์จะมีราคาไม่เท่ากัน เช่น ปลานิลแปลงเพศ เบอร์ 1 จะมีราคากิโลกรัมละ 33 บาท เบอร์ 4-5 ราคากิโลกรัมละ 28 บาท หรือจะมีการขายละ ราคากิโลกรัมละ 30 บาท เป็นต้น ซึ่งมีเกษตรกร บางรายที่จับปลาขายเอง จะขายปลาและคัดปลาตัวใหญ่ขายให้แก่ร้านอาหาร ส่วนที่เหลือจะขายให้แก่คนในชุมชน ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า สมาชิกในกลุ่มกิจกรรมเลี้ยงปลา มีการดำเนินตลาดที่ต้องอาศัยสหกรณ์ในการดำเนินตลาดไม่ได้ดำเนินการตลาดเอง ยังไม่มี

การรวมกันซื้อพันธุ์ปลา อาหารสำหรับเลี้ยงปลาและยังไม่มี การรวมกันขายปลาภายในกลุ่ม จึงทำให้กิจกรรมเลี้ยงปลามีรูปแบบตลาดที่มีการดำเนินตลาดแบบต่างซื้อต่างขาย

โครงสร้างตลาดกิจกรรมเลี้ยงปลา

ภาพ 34 โครงสร้างตลาดกิจกรรมเลี้ยงปลา

ไก่

ไก่ที่เกษตรกรเลี้ยง ได้แก่ ไก่เนื้อ และไก่ไข่ จากตาราง 7 มีเกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมเลี้ยงไก่จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 16.40 เกษตรกรเลี้ยงไก่เนื้อ เหลือเพียงไม่กี่ราย โดยส่วนใหญ่จะเลี้ยงไก่ไข่ จากตาราง 28 เกษตรกรมีวิธีการขายแบบต่างขาย คิดเป็นร้อยละ 100 เนื่องจากการเลี้ยงไก่ จะมีการทำสัญญากับบริษัท คือ เกษตรกรจะซื้ออาหารของบริษัทและบริษัทจะรับซื้อไข่ของเกษตรกร จะมีเพียงบางรายเท่านั้นที่เลี้ยงไก่เพื่อจำหน่ายเอง พี่ตุ๋ เล่าว่า “บริษัทที่มาทำสัญญากับเกษตรกรมี 3 บริษัท คือ R.P.M. ฟาร์มแอนด์ฟีด จำกัด, บริษัท CP จำกัด และบริษัทในเครือเบทาโกร ซึ่งพี่ตุ๋เองทำกับบริษัท R.P.M. ฟาร์มแอนด์ฟีด จำกัด ทางบริษัทขายอาหารให้กิโลกรัมละ 7.80 บาท ส่วนไข่ที่มารับซื้อจะคำนวณตามสูตรของบริษัท คือ

$$\text{ราคา : ฟอง} = \frac{\text{น้ำหนักสุทธของไข่} \times \text{ราคาไข่คละ 1.50}}{\text{จำนวนฟอง} \times 0.06 (60\text{g.})} \quad \text{หน่วยเป็นกิโลกรัม}$$

ราคาไข่คละ 1.50 คือ ราคาระดับประเทศ

0.06 (60g.) คือ น้ำหนักเฉลี่ยของไข่

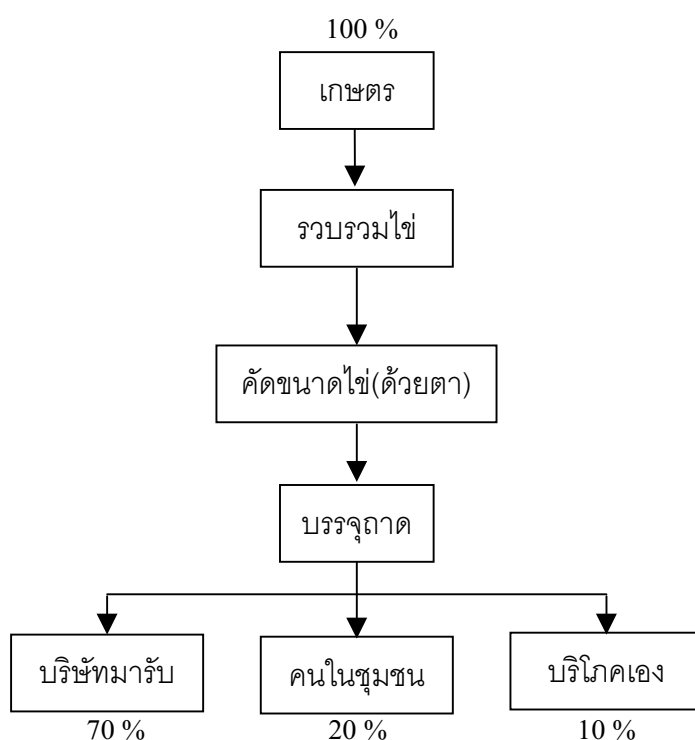
ซึ่งสูตรดังกล่าว เป็นการปรับปรุงวิธีการรับซื้อของบริษัท จากอดีตที่มีการคัดแยกไข่ก่อนคิดราคา มาเป็นลักษณะการซื้อแบบเหมารวมไม่ต้องคัดแยกไข่เหมือนในอดีต ซึ่งวิธีการใหม่นี้สะดวก และได้เงินเพิ่มขึ้น” จากตาราง 29 ตลาดขายไข่ของเกษตรกรจะมีพ่อค้ามาซื้อ (บริษัท) คิดเป็นร้อยละ 22.22 มีการขายไข่ในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 66.67และขายในเมือง คิดเป็นร้อยละ 11.11 เกษตรกรจะขายไข่ให้แก่บริษัท ด้วยเพราะมีสัญญาร่วมกัน และขายในชุมชน เพราะสะดวก และสามารถขายได้ ทุกวันจากตาราง 30 ไก่ไข่ เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ซื้อเพียงผู้ซื้อผู้ขาย คิดเป็นร้อยละ 75 และมีความสัมพันธ์แบบเพื่อน/ พี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 25

กิจกรรมเลี้ยงไก่

เกษตรกรนิยมเลี้ยงไก่ไข่ การเลี้ยงไก่ไข่จะมีการทำสัญญากับบริษัท เกษตรกรและบริษัทจะมีผลประโยชน์ร่วมกัน โดยบริษัทที่เกษตรกรเลือกทำสัญญามี 3 บริษัท คือ R.P.M. ฟาร์มแอนด์ฟีด จำกัด บริษัท CP จำกัด และบริษัทในเครือเบทาโกร ไข่ไก่ที่เก็บได้ในแต่ละวันจะส่งขายให้แก่บริษัท ซึ่งจะมีลักษณะที่เอื้อต่อกัน คือ เกษตรกรจะซื้ออาหารสำหรับเลี้ยงไก่จากบริษัท และบริษัทจะรับซื้อไข่จากเกษตรกร การซื้อไข่ไก่ของแต่ละบริษัทจะแตกต่างกัน เช่น

การคัดแยกไข่ก่อนคิดราคา หรือการซื้อแบบเหมารวมโดยไม่ต้องคัดแยกไข่และมีการคิดราคาตามสูตร ซึ่งการเลี้ยงไก่ไข่จะมีต้นทุนสูงในเรื่องอาหารสำหรับเลี้ยงไก่ไข่และการทำโรงเรือน จึงทำให้มีเกษตรกรบางรายที่มีการเลี้ยงไก่ไข่ ในลักษณะฟาร์มเล็ก ๆ โดยขายตรงไข่ไก่ที่เก็บได้ในแต่ละวัน ที่ตลาดในชุมชน จึงทำให้กิจกรรมเลี้ยงไก่ไข่มีรูปแบบตลาดที่มีการดำเนินตลาดแบบต่างซื้อต่างขาย

โครงสร้างกิจกรรมเลี้ยงไก่

ภาพ 35 โครงสร้างตลาดกิจกรรมเลี้ยงไก่

วัว/สุกร

การเลี้ยงวัวและเลี้ยงสุกร ยังเป็นโครงการเลี้ยงนำร่อง

ปุ๋ยและน้ำสกัดชีวภาพ

การก่อตั้งกิจกรรมปุ๋ยและน้ำสกัดชีวภาพ มีการร่วมทุนกับบุคคลภายนอก เพื่อผลิตปุ๋ยชีวภาพและน้ำสกัดชีวภาพจำหน่าย และร่วมกับมหาวิทยาลัยแม่โจ้ในการทำการตลาดแบบครบวงจร มีการประชาสัมพันธ์ แนะนำสินค้าตามสถานที่ต่าง ๆ ที่มีการจัดงานเกี่ยวกับการเกษตร มีการควบคุมด้านคุณภาพและบรรจุภัณฑ์ แต่มีการใช้ชื่อสินค้าเป็นชื่อกลุ่ม หากมีกำไรจากการจำหน่าย ก็จะปันผลส่วนหนึ่งให้แก่กลุ่ม คือในแต่ละปีจะมีเงินปันผลให้กับกลุ่มปีละ 5,000 บาท

ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเกษตรกร ที่ผลิตและจำหน่ายให้แก่เกษตรกรและผู้สนใจ มีดังนี้

1. สารลดกรดในดิน (โคโลไมท์) จำหน่ายแก่สมาชิก กระสอบละ 40 บาท สารลดกรดในดิน เหมาะสำหรับพืชที่ขาดแคลเซียมแมกนีเซียม พืชไร่ พืชสวน พืชผัก ทุกชนิด เช่น กะหล่ำปลี กะหล่ำดอก ที่ลำต้นเน่าจะช่วยให้เป็นอย่างดี

ภาพ 36 สารลดกรดในดิน

2. สารสมุนไพรบ้ำซั๊ก จำหน่ายแก่สมาชิกขวดใหญ่ขวดละ 140 บาท ขวดเล็กขวดละ 40 บาท สมาชิกสามารถซื้อเชื่อได้ 3 เดือน ประโยชน์เป็นสารจับใบชนิดหนึ่ง ช่วยป้องกันโรคราแมลงต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ควรใช้ร่วมกับสารสะเดา, โล่ดิน และปุ๋ยชีวภาพ

ภาพ 37 สารสมุนไพรสะเดา ขวดเล็ก

3. ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ จำหน่ายแก่สมาชิกกระสอบละ 140 บาท ประโยชน์ ทำให้ดินสมบูรณ์ร่วนซุย มีอินทรีย์วัตถุที่พืชต้องการมากขึ้น ซึ่งจะทำให้พืชดูดขึ้นไปไว้ในลำต้นสะสมเป็นอาหารของพืชต่อไป ให้พืชแข็งแรงและป้องกันโรคแมลงได้เป็นอย่างดี ถ้าใช้กับดินชมพู ฝรั่ง พืชผักจะทำให้ผิวผลไม่กรอบและมีรสชาติดีขึ้น และสามารถเก็บไว้ได้นาน หลังการเก็บเกี่ยว

ภาพ 38 ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ

4. ปุ๋ยน้ำชีวภาพ จำหน่ายแก่สมาชิกขวดละ 140 บาท ประโยชน์ช่วยให้พืชเติบโตเร็วเร่งผลผลิตออกดอก ออกผลได้เร็ว ทำให้พืชยอดยืดยืด ช่อดอกมีความสมบูรณ์ ออกผลนอกฤดูกาล เหมาะสำหรับพืชยืนต้น เช่น ลำไย ลิ้นจี่ ฝรั่ง ชมพู ส้ม พืชล้มลุก ผัก มะเขือ พริก ถั่วฝักยาว จะเห็นผลระยะยาวได้ดี

ภาพ 39 ปุ๋ยน้ำชีวภาพ

5. สมุนไพรไล่แมลงสะเดา จำหน่ายแก่สมาชิกขวดละ 140 บาท ประโยชน์ป้องกันกำจัดหนอนใยผัก เพลี้ยไฟ ไรแดง ไรขาว หนอนคืบยา เพลี้ยหอย เพลี้ยแป้ง เพลี้ยอ่อน มดต่างๆ ทำให้หยุดทำลายและตายไปในที่สุด โดยที่แมลงและไข่แมลงจะฝ่อ ซึ่งเป็นการตัดวงจรชีวิตแมลง เหมาะสำหรับพืชยืนต้น พืชผักทุกชนิด เห็ดและไรในโรงไก่อ

6. สมุนไพรไล่แมลงไล่ด้้น จำหน่ายแก่สมาชิก ขวดละ 140 บาท ประโยชน์ป้องกัน กำจัดหนอนใยผัก เพลี้ยไฟ ไรแดง ไรขาว หนอนคืบยา เพลี้ยหอย เพลี้ยแป้ง เพลี้ยอ่อน มดต่างๆ ทำให้หยุดทำลายและตายไปในที่สุด โดยที่แมลงและไข่แมลงจะฝ่อ ซึ่งเป็นการตัด วงจรชีวิต เหมาะสำหรับพืชยืนต้น พืชผักทุกชนิด เห็ดและไรในโรงไถ่

ภาพ 40 สมุนไพรไล่แมลงสะเดาและไล่ด้้น

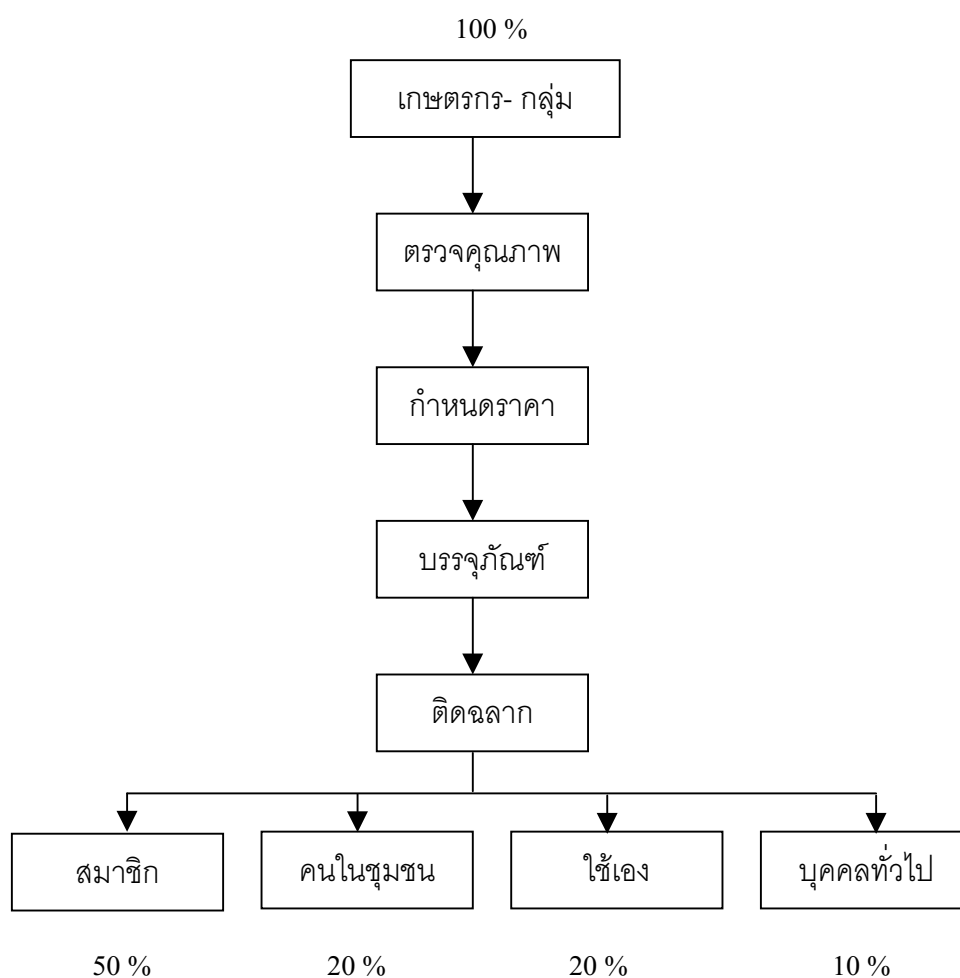
ซึ่งราคาที่จำหน่ายให้แก่คนทั่วไป จะบวกเพิ่มจากราคาที่ขายแก่สมาชิก 20 บาท จากตาราง 7 มีเกษตรกรเข้าร่วมกิจกรรมปุ๋ยและน้ำสกัดชีวภาพ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 18.20 ในกิจกรรมดังกล่าวทำมาได้ 3 ปีแล้ว แปลงปลูกผักปลอดสารพิษใช้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ทั้งหมด ช่วงแรกสมาชิกมีการใช้ปุ๋ยและน้ำสกัดชีวภาพน้อย แต่เมื่อสมาชิกเห็นแปลงสาธิต ผักปลอดสารพิษ สมาชิกเริ่มมีการใช้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมากขึ้น จากตาราง 28 เกษตรกร มีวิธีการขายแบบรวมขาย คิดเป็นร้อยละ 100 กลุ่มจะมีสถานที่ผลิตและจำหน่ายในชุมชน ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ขายจะขายที่สถานที่ของกลุ่มจึงทำให้กิจกรรมนี้มีวิธีการขายแบบรวมขายเท่านั้น จากตาราง 29 ตลาดขายปุ๋ยและน้ำสกัดชีวภาพของเกษตรกรจะขายในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 100 นอกจากขายในชุมชน ทางกลุ่มได้ร่วมกับมหาวิทยาลัยแม่โจ้ในการนำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเปิดบูธ แนะนำสินค้าตามสถานที่ต่างๆ ที่มีการ จัดงานเกี่ยวกับการเกษตร เช่น งานเกษตรที่มหาวิทยาลัย แม่โจ้ งานเกษตรที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นต้น โดยทางกลุ่มจะผลิตและให้มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ทำตลาดให้ จากตาราง 30 เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ซื้อแบบเพื่อน/พี่น้อง คิดเป็นร้อยละ 100 เนื่องจากผลิตภัณฑ์ขายในชุมชน จึงทำให้ลูกค้าเป็นคนในชุมชนและคนในละแวกใกล้เคียง ซึ่งมีความคุ้นเคยกันดี เกษตรกรที่ใช้ผลิตภัณฑ์จะแนะนำและพาผู้ซื้อที่สนใจดูผลของการใช้ปุ๋ยและ

น้ำสกัดชีวภาพจากแปลงสาธิตว่าคืออะไร หรือถ้าผู้ซื้อไม่สะดวกมาดูแปลงสาธิต จะมีการจัดทำบอร์ดรูปภาพให้ผู้ซื้อดู ซึ่งผู้ซื้อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไปใช้แล้วเกิดข้อสงสัยสามารถโทรสอบถามและขอคำปรึกษาได้

กิจกรรมปุ๋ยและน้ำสกัดชีวภาพ

กิจกรรมปุ๋ยและน้ำสกัดชีวภาพมีการดำเนินกิจกรรมมาได้ 3 ปีแล้ว ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ได้แก่ สารลดกรดในดิน (โดโลไมท์) สารสมุนไพรไล่แมลงสะเดา ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ปุ๋ยน้ำชีวภาพ สมุนไพรไล่แมลงสะเดา สมุนไพรไล่แมลงโล่ตี่น ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มผลิตจะมีส่วนประกอบจากสมุนไพรมีการจำหน่ายให้แก่สมาชิกและผู้สนใจในชุมชน โดยสมาชิกส่วนใหญ่เริ่มมีการใช้ผลิตภัณฑ์มากขึ้น และมีการลดการใช้สารเคมีลง ซึ่งขณะนี้กลุ่มได้ร่วมกับมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ในการเปิดซุ้มแนะนำสินค้า มีการนำผลิตภัณฑ์ออกจำหน่ายตามสถานที่ต่างๆ ที่มีการจัดงานเกษตร ซึ่งทางกลุ่มได้มีการร่วมกันผลิตและขายตรงผลิตภัณฑ์ โดยมีสถานที่ผลิตและขายจะอยู่ในชุมชน มีการควบคุมด้านคุณภาพและบรรจุภัณฑ์ แต่มีการใช้ชื่อสินค้าเป็นชื่อกลุ่ม หากมีกำไรจากการขายตรงผลิตภัณฑ์ก็จะมีการปันผลส่วนหนึ่งให้แก่กลุ่ม คือในแต่ละปีจะมีเงินให้กับกลุ่มปีละ 5,000 บาท จึงทำให้กิจกรรมปุ๋ยและน้ำสกัดชีวภาพมีรูปแบบตลาดที่มีการดำเนินตลาดแบบรวมซื้อรวมขาย

โครงสร้างตลาดกิจกรรมปฏฺยและน้ำสัถัชีวภาพ

ภาพ 41 โครงสร้างตลาดกิจกรรมปฏฺยและน้ำสัถัชีวภาพ

ตาราง 28 วิธีการขายผลผลิตของเกษตรกรโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่

ผลผลิต	วิธีการขายผลผลิต		ปัจจัย/เงื่อนไขที่สำคัญต่อตลาดผลผลิต
	ต่างขาย	รวมขาย	
ข้าว	22 (100)	-	ข้าวที่ปลูกเพื่อบริโภคและจำหน่ายเกษตรกรจะมีวิธีขายแบบต่างขาย ส่วนข้าวในกิจกรรมเมล็ดพันธุ์ข้าวเกษตรกรจะมีวิธีขายแบบรวมขาย
มันฝรั่ง	37 (90.24)	4 (9.76)	การปลูกมันฝรั่ง เกษตรกรจะมีการทำสัญญากับบริษัท ประกอบกับต้นทุนการผลิตสูง ราคาผลผลิตไม่แน่นอน และภัยธรรมชาติ ทำให้การปลูกมันฝรั่งประสบปัญหามากและรวมขายได้ยาก
ข้าวโพด	30 (100)	-	ในพื้นที่ของโครงการจะมีโรงงานที่รับซื้อข้าวโพดหลายโรงงาน ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกข้าวโพดเป็นพืชหลัก การขายจึงเป็นแบบต่างขาย เนื่องจากเกษตรกรจะเลือกขายตามความสะดวกของแต่ละคน
ไม้ผล	13 (100)	-	ปริมาณผลผลิตของไม้ผลมีน้อยและเกษตรกรบางรายเพิ่งเริ่มปลูกทำให้การขายเป็นแบบต่างขายทั้งหมด
เห็ด	3 (60)	2 (40)	มีเพียงเห็ดหอมเท่านั้นที่มีการรวมขาย เนื่องจากมีตลาดรองรับแน่นอน และราคาดี ส่วนเห็ดชนิดอื่นเกษตรกรจะทำการเพาะเพื่อบริโภคและจำหน่ายในชุมชน เนื่องจากต้นทุนการเพาะเห็ดสูง เกษตรกรจึงเพาะเห็ดในปริมาณน้อย

ตาราง 28 (ต่อ)

ผลผลิต	วิธีการขายผลผลิต		ปัจจัย/เงื่อนไขที่สำคัญต่อตลาดผลผลิต
	ต่างขาย	รวมขาย	
ปลา	9 (100)	-	เกษตรกรส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกสหกรณ์ ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเชียงใหม่ การขาย สหกรณ์จะมารับซื้อจากเกษตรกรเป็น รายๆไปจึงเป็นการขายแบบต่างขาย
ไก่	9 (100)	-	การเลี้ยงไก่จะมีการทำสัญญากับบริษัท เกษตรกรและบริษัทมีผลประโยชน์ร่วมกัน คือเกษตรกรจะซื้ออาหารของบริษัทและ บริษัทจะรับซื้อไข่จากเกษตรกร จึงทำให้ เป็นการขายแบบต่างขาย
ผักปลอดสารพิษ	-	8 (100)	เกษตรกรมีการวางแผนร่วมกันผลิตและ ร่วมกันขาย โดยมีการบรรจุภัณฑ์ผัก ติดฉลากชื่อกลุ่มและตรวจสอบสารพิษ ผักปลอดสารพิษกำลังได้รับความนิยม และเป็นที่ต้องการทำให้เกษตรกรมี รายได้เพิ่มมากจากการรวมตัวกันขาย ซึ่งก่อนหน้านี้เกษตรกรมีการขายแบบต่าง ขายทำให้เกษตรกรมีรายได้ที่ไม่แน่นอน
ปุยและน้ำสกัด ชีวภาพ	-	3 (100)	กลุ่มจะมีสถานที่ผลิตและจำหน่ายใน โครงการการขายจึงเป็นแบบรวมขายทั้งหมด

ที่มา : จากการสอบถามเกษตรกร โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตำบลแม่แฝกใหม่ (2545)

ตาราง 29 ตลาดขายผลผลิตของเกษตรกร โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่

ผลผลิต	ตลาดขายผลผลิต			ปัจจัย/เงื่อนไขที่สำคัญต่อตลาด ผลผลิต
	พ่อค้ามารับซื้อ/ สหกรณ์	ในชุมชน	ในเมือง	
ข้าว	17 (77.27)	5 (22.73)	-	พื้นที่โครงการเหมาะแก่การเพาะปลูก จึงทำให้มีโรงงานและพ่อค้ามารับซื้อในพื้นที่ ซึ่งเกษตรกรมักจะเลือกขายในพื้นที่เพาะสะดวกและไม่เสียค่าใช้จ่ายในการขนส่ง
มันฝรั่ง	28 (68.29)	11 (26.83)	2 (4.88)	มันฝรั่งพันธุ์แอตแลนติก เกษตรกรมักจะขายในพื้นที่ ส่วนมันฝรั่งพันธุ์สปุนตา ซึ่งนิยมใช้ประกอบอาหารและทำเฟรนฟรายด์ เกษตรกรมักจะนิยมขายในเมืองที่ตลาดเมืองใหม่
ข้าวโพด	21 (70)	9 (30)	-	พื้นที่โครงการเหมาะแก่การเพาะปลูก จึงทำให้มีโรงงานและพ่อค้ามารับซื้อในพื้นที่ ซึ่งเกษตรกรมักจะเลือกขายในพื้นที่เพาะสะดวกและไม่เสียค่าใช้จ่ายในการขนส่ง
ไม้ผล	7 (53.85)	6 (46.15)	-	ปริมาณผลผลิตไม้ผลมีน้อย เกษตรกรจึงเลือกขายแก่พ่อค้าและขายที่ตลาดในชุมชน

ตาราง 29 (ต่อ)

ผลผลิต	ตลาดขายผลผลิต			ปัจจัย/เงื่อนไขที่สำคัญต่อตลาดผลผลิต
	พ่อค้ามาซื้อ/ สหกรณ์	ในชุมชน	ในเมือง	
เห็ด	4 (80)	1 (20)	-	มีเพียงเห็ดหอมเท่านั้นที่มีการรวมกันขาย โดยส่งขายตลาดที่กรุงเทพ ส่วนเห็ดชนิดอื่นจะเพาะเพื่อบริโภคและขายในตลาดชุมชน
ปลา	6 (66.67)	2 (22.22)	1 (11.11)	สหกรณ์จะเป็นผู้มารับซื้อปลาจากเกษตรกร โดยคัดแยกปลาและให้ราคาตามขนาดปลานอกจากการขายให้แก่สหกรณ์แล้วเกษตรกรยังมีการขายปลาที่ตลาดในชุมชนและตลาดในเมือง(ร้านอาหาร)
ไก่	2 (22.22)	6 (66.67)	1 (11.11)	เกษตรกรที่เลี้ยงรายใหญ่จะขายให้แก่บริษัท ส่วนเกษตรกรที่เลี้ยงรายย่อยจะขายที่ตลาดในชุมชนและที่ตลาดในเมือง
ผักปลอดสารพิษ	4 (50)	3 (37.50)	1 (12.50)	เกษตรกรที่เข้าร่วมกิจกรรมผักปลอดสารพิษจะมีการรวบรวมผัก มีการบรรจุภัณฑ์ มีการติดฉลากและตรวจสอบสารพิษ โดยนำไปขายที่สถานที่ราชการ(ศาลากลาง)และขายที่ตลาดในชุมชน

ตาราง 29 (ต่อ)

ผลผลิต	ตลาดขายผลผลิต			ปัจจัย/เงื่อนไขที่สำคัญต่อตลาด ผลผลิต
	พ่อค้ามาซื้อ/ สหกรณ์	ในชุมชน	ในเมือง	
ปุ๋ยและน้ำสกัด ชีวภาพ	-	3 (100)	-	ปุ๋ยและน้ำสกัดชีวภาพจะ เน้นขาย ณ ที่ทำการกลุ่ม ซึ่งสะดวกแก่เกษตรกรและ ผู้ที่สนใจและมีการขายนอก สถานที่บ้าง เช่น งานเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้และ งานเกษตรมหาวิทยาลัย เชียงใหม่

ที่มา : จากการสอบถามเกษตรกร โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตำบลแม่แฝกใหม่ (2545)

ตาราง 30 ความสัมพันธ์กับผู้ซื้อของเกษตรกรโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่

ผลผลิต	ความสัมพันธ์กับผู้ซื้อ		ปัจจัย/เงื่อนไขที่สำคัญต่อตลาดผลผลิต
	เพื่อน/พี่น้อง	เพียงผู้ซื้อ ผู้ขาย	
ข้าว	2 (9.09)	20 (90.91)	การขายข้าวเพื่อบริโภคและจำหน่ายเป็นแบบต่างขายจึงทำให้เกษตรกรมีความสัมพันธ์เพียงผู้ซื้อขาย ส่วนกิจกรรมเมล็ดพันธุ์ข้าว การขายจะมีการแนะนำและให้ความรู้แก่เกษตรกรและผู้สนใจ
มันฝรั่ง	7 (17.07)	34 (82.93)	การขายมันฝรั่งเน้นขายให้แก่บริษัทโรงงานและพ่อค้า จึงทำให้มีความสัมพันธ์เพียงผู้ซื้อผู้ขาย ส่วนกิจกรรมมันฝรั่งจะมีการให้ความรู้และแลกเปลี่ยนความคิดภายในกลุ่ม
ข้าวโพด	1 (3.45)	29 (96.55)	การขายข้าวโพดเน้นขายให้แก่โรงงานและพ่อค้า จึงทำให้มีความสัมพันธ์เพียงผู้ซื้อผู้ขาย
ไม้ผล	1 (7.69)	12 (92.31)	ปริมาณผลผลิตไม้ผลน้อยและเกษตรกรมักขายให้แก่พ่อค้าและขายที่ตลาดในชุมชน จึงทำให้มีความสัมพันธ์เพียงผู้ซื้อผู้ขาย ส่วนกิจกรรมไร่นาสวนผสม จะมีการให้ความรู้แนะนำภายในกลุ่ม
เห็ด	2 (40)	3 (60)	กิจกรรมเพาะเห็ด จะมีการช่วยเหลือกันให้ความรู้ และแนะนำภายในกลุ่ม และการขายมักขายให้แก่พ่อค้าและขายที่ตลาดในชุมชนจึงทำให้มีความสัมพันธ์เพียงผู้ซื้อผู้ขาย

ตาราง 30 (ต่อ)

ผลผลิต	ความสัมพันธ์กับผู้ซื้อ		ปัจจัย/เงื่อนไขที่สำคัญต่อตลาดผลผลิต
	เพื่อน/พี่น้อง	เพียงผู้ซื้อ ผู้ขาย	
ปลา	8 (11.11)	1 (88.89)	เกษตรกรส่วนใหญ่จะขายปลาให้แก่สหกรณ์ ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเชียงใหม่ ที่จะมารับซื้อ ปลาของสมาชิก จึงทำให้มีความสัมพันธ์ แบบเพื่อน/พี่น้อง เนื่องจากสหกรณ์ ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเชียงใหม่ จะคอยแนะนำ และให้ความช่วยเหลือสมาชิกทุกคน
ไก่	2 (17.07)	7 (82.93)	เกษตรกรที่เลี้ยงไก่ ส่วนใหญ่จะมีสัญญา ซื้อขายกับบริษัท จึงทำให้ความสัมพันธ์เป็น เพียงผู้ซื้อผู้ขาย แต่ในกิจกรรมเลี้ยงไก่ จะมีการแนะนำและให้ความรู้ภายในกลุ่ม
ผักปลอดสาร พิษ	2 (25)	6 (75)	เกษตรกรเริ่มมีการรวมกันขาย โดย มีการวางแผนการผลิตและตลาดร่วมกัน ซึ่งก่อนหน้านี้เกษตรกรมีการขาย ผักปลอดสารพิษแบบต่างขายจึงทำให้ มีความสัมพันธ์เพียงผู้ซื้อผู้ขาย
ปุ๋ยและน้ำสกัด ชีวภาพ	3 (100)	-	กิจกรรมปุ๋ยและน้ำสกัดชีวภาพ เป็น การร่วมกันผลิตและร่วมกันขาย จึงทำให้มี ความสัมพันธ์เป็นเพื่อน/พี่น้อง โดยจะมีการ แนะนำวิธีการใช้และมีแปลงสาธิตผักที่ใช้ ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้เกษตรกรและ ผู้ที่สนใจ ชมในพื้นที่ของกลุ่ม

ที่มา : จากการสอบถามเกษตรกร โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตำบลแม่แฝกใหม่ (2545)

กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่บ้านเจดีย์แม่ครัว ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

จากการสัมภาษณ์ และเข้าไปสำรวจในพื้นที่ที่ทำการศึกษา พบว่า โครงสร้างของชุมชน มีลักษณะการรวมกลุ่มอยู่แล้วในพื้นที่ เพราะไม่ได้มีเพียงกลุ่มโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่บ้านเจดีย์แม่ครัวเท่านั้น ยังมีการรวมกลุ่มอื่นๆ อีก เช่น กลุ่มเกษตรกรทำสวนแม่แฝกใหม่ กลุ่มเกษตรทำไร่ แม่แฝกใหม่ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร สหกรณ์เกษตรกรทำนาแม่แฝกใหม่ สหกรณ์ผู้ปลูกมันฝรั่งเชียงใหม่ จำกัด สหกรณ์นิคมสันทราย จำกัด สหกรณ์การเกษตรสันทราย จำกัด สหกรณ์ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เชียงใหม่ สหกรณ์ปศุสัตว์สันทราย จำกัด สหกรณ์โคนมแม่ใจ จำกัด เป็นต้น ซึ่งกลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่บ้านเจดีย์แม่ครัว เป็นกลุ่มหนึ่งที่มีการรวมกลุ่มอย่างเข้มแข็งของเกษตรกรในชุมชน และพบว่าเกษตรกรที่เข้าร่วมกลุ่มเป็นเกษตรกรที่อยู่ในละแวกใกล้เคียงครอบคลุม 5 หมู่บ้าน จาก 12 หมู่บ้านของตำบลแม่แฝกใหม่ ได้แก่ หมู่ที่ 3 บ้านเจดีย์แม่ครัว หมู่ที่ 4 บ้านขามง หมู่ที่ 6 บ้านแพะเจดีย์ หมู่ที่ 9 บ้านกลางพัฒนา และหมู่ที่ 11 บ้านเจดีย์พัฒนาซึ่งกิจกรรมของกลุ่มจะเน้นการทำเกษตรตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งจะมีการเพาะปลูกพืชหลายชนิดในพื้นที่ โดยพื้นที่โครงการเอื้อต่อการทำการเกษตร มีโรงงานรับซื้อผลผลิตในพื้นที่มีแหล่งน้ำชลประทานใช้ตลอดทั้งปี และพื้นที่เหมาะแก่การเพาะปลูกพืชทุกชนิด ผู้วิจัยได้ศึกษาผลผลิตแต่ละชนิดที่เกษตรกรได้ทำการเพาะปลูกตลอดทั้งปี ซึ่งผลผลิตที่เกษตรกรเพาะปลูกมีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มกิจกรรม เพื่อให้เกษตรกรที่มีความสนใจได้เข้าร่วมและรวมกลุ่มกันเพื่อปรึกษาปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนพัฒนาการผลิตและการตลาด ประกอบด้วยกิจกรรมเมล็ดพันธุ์ข้าว กิจกรรมมันฝรั่ง กิจกรรมเพาะเห็ด กิจกรรมเลี้ยงไก่ กิจกรรมเลี้ยงปลา กิจกรรมเลี้ยงวัว/สุกร กิจกรรมพืชผักปลอดสารพิษ กิจกรรมไร่นาสวนผสม กิจกรรมปุยและน้ำสกัดชีวภาพ และกิจกรรมออมทรัพย์

เนื่องจากตามแบบแผนของเกษตรทฤษฎีใหม่ ได้มีการกำหนดให้แบ่งที่ดินออกเป็น 4 ส่วน เพื่อประกอบกิจกรรมปลูกข้าว ปลูกไม้ผล เลี้ยงปลาและแบ่งเป็นที่อยู่อาศัย ในอัตรา 30: 30: 30: 10 ของที่ดินที่เกษตรกรมีอยู่ ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าจึงทำการศึกษาเฉพาะบางกิจกรรมของกลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่ ได้แก่ กิจกรรมเมล็ดพันธุ์ข้าว กิจกรรมพืชผักปลอดสารพิษ กิจกรรมเพาะเห็ด กิจกรรมเลี้ยงปลา กิจกรรมเลี้ยงไก่ และกิจกรรมปุยและน้ำสกัดชีวภาพ

ภาพ 42 สำนักงานกลุ่มเกษตรกรทำไร่แม่แฝกใหม่

ภาพ 43 โรงเรียนเกษตรกรผู้ปลูกกะหล่ำดอก

การวิเคราะห์โครงสร้างตลาดเกษตรทฤษฎีใหม่

การศึกษาโครงสร้างตลาดเกษตรทฤษฎีใหม่ ตำบลแม่แฝกใหม่ จะทำการศึกษาจากตลาดผลผลิต สามารถสรุปได้ดังนี้

กิจกรรมที่มีโครงสร้างตลาดเกษตรทฤษฎีใหม่ แบบเดี่ยว ได้แก่ กิจกรรมไร่นาสวนผสม กิจกรรมเลี้ยงปลา และกิจกรรมเลี้ยงไก่ ซึ่งกิจกรรมที่มีโครงสร้างตลาดแบบเดียวนั้นมีกระบวนการที่ไม่มีการรวบรวมผลผลิตไปยังกลุ่มก่อนออกขาย เกษตรกรจะมีการรวบรวมผลผลิต คัดแยกและขายผลผลิตเอง การขายจะขายที่ตลาดในชุมชน เกษตรกรสามารถขายผลผลิตดังกล่าวที่ตลาดในชุมชนได้โดยไม่ต้องมีการรวบรวมผลผลิตไปยังกลุ่ม ประกอบกับเป็นผลผลิตที่มีแหล่งรับซื้อในพื้นที่ ปริมาณผลผลิตจะมีไม่มาก เนื่องจากการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ที่ทำให้เกษตรกรมีการเพาะปลูกแบบหลากหลายในพื้นที่ จึงทำให้การดำเนินกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรม มีโครงสร้างตลาดเกษตรทฤษฎีใหม่ แบบเดี่ยว

กิจกรรมที่มีโครงสร้างตลาดเกษตรทฤษฎีใหม่ แบบกลุ่ม ได้แก่ กิจกรรมเมล็ดพันธุ์ข้าว กิจกรรมผักปลอดสารพิษ และกิจกรรมปุยและน้ำสกัดชีวภาพ ซึ่งกิจกรรมที่มีโครงสร้างตลาด แบบกลุ่ม มีกระบวนการที่มีการรวบรวมผลผลิตไปยังกลุ่มก่อนขาย เกษตรกรจะมีการรวบรวมผลผลิต คัดแยก ตรวจสอบสารพิษ ตรวจสอบคุณภาพ มีการบรรจุภัณฑ์ มีการติดฉลากชื่อกลุ่ม และขายผลผลิต ณ ที่ทำการกลุ่ม ซึ่งบางกิจกรรมเริ่มมีการขายนอกพื้นที่แล้ว เช่น ผักปลอดสารพิษ จะมีการนำผักปลอดสารพิษที่บรรจุภัณฑ์และติดฉลากชื่อกลุ่มไปวางขายที่ตลาดกลาง ตลาดนัดสินค้าเกษตรและงานเกษตรต่าง ๆ เป็นต้น เกษตรกรมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมดังกล่าว เพื่อต้องการให้ผลผลิตที่สามารถผลิตได้มีความน่าเชื่อถือ ขายได้ราคาดี ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ ดันทุนการผลิตลดลง และดันทุนการตลาดลดลง จึงทำให้การดำเนินกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรม มีโครงสร้างตลาดเกษตรทฤษฎีใหม่ แบบกลุ่ม

กิจกรรมที่มีโครงสร้างตลาดเกษตรทฤษฎีใหม่ แบบผสม ได้แก่ กิจกรรมเพาะเห็ด ซึ่งมีกระบวนการที่มีการรวบรวมผลผลิตไปยังกลุ่มและมีการรวบรวมผลผลิตขายเอง เนื่องจากผลผลิตมีหลากหลาย เช่น เห็ดที่เกษตรกรเพาะนั้น เกษตรกรเลือกเพาะเห็ดตามความสนใจตามทุน พื้นที่ ซึ่งการเพาะเห็ดมีต้นทุนสูง เกษตรกรที่มีทุนมากจะเพาะเห็ดในโรงเรือนขนาดใหญ่ จะเพาะเห็ด ที่มีตลาดรองรับและราคาดี คือ เห็ดหอม ส่วนเกษตรกรที่เพาะเห็ดในโรงเรือนขนาดเล็ก จะมีการเพาะเห็ดที่นิยมบริโภคและสามารถขายในชุมชนได้ คือ เห็ดนางฟ้า เห็ดลม เห็ดเข็มทอง เป็นต้น หากมีตลาดรองรับเพิ่มขึ้น เกษตรกรจะมีการรวบรวมเห็ดให้มากขึ้น จึงทำให้การดำเนินตลาดของกิจกรรมเพาะเห็ด มีโครงสร้างตลาดเกษตรทฤษฎีใหม่ แบบผสม

กิจกรรมทั้งหมดของกลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่ ไม่จำเป็นต้องมีโครงสร้างตลาดเกษตรกรทฤษฎีใหม่ แบบเดี่ยว หรือแบบกลุ่ม เพียงอย่างเดียว เกษตรกรสามารถพัฒนาการทำกิจกรรมให้เป็นแบบผสม เพราะบางกิจกรรมจะมีการรวมกลุ่มทำได้ยาก เช่น กิจกรรมเลี้ยงไก่ จะมีเรื่องของสัญญากับบริษัทเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งหากกิจกรรมที่เกษตรกรสามารถที่จะรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้มากขึ้น จะทำให้เกษตรกรเกิดการประหยัดจากขนาด ทั้งเรื่องของการซื้อปัจจัยการผลิต และต้นทุนการตลาด

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น ทำให้ทราบว่าเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ยังมีวิธีการดำเนินกิจกรรมการตลาดเกี่ยวกับผลผลิตและปัจจัยการผลิตที่มีการซื้อขายส่วนใหญ่เป็นแบบต่างซื้อต่างขาย ทำให้ต้องมีการหาแนวทางการพัฒนาตลาดเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่มให้ทำการตลาดร่วมกันเพิ่มขึ้น โดยเน้นการทำกิจกรรมการตลาดภายในกลุ่มก่อน จากการประชุมเชิงปฏิบัติการในวันที่ 17 พฤษภาคม 2546 ที่มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จัดโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุน การวิจัย (สกว.) โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด 50 คน ซึ่งทั้งหมดเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่ ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ภาพ 44 ภาพการประชุมในวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2546

ภาพ 45 ภาพเกษตรกรที่เข้าร่วมการประชุมในวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2546

ที่ประชุมได้มีการร่วมกันวิเคราะห์ความสามารถขององค์การของกลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร ซึ่งผลการวิเคราะห์มีดังนี้

การวิเคราะห์ความสามารถขององค์การ (SWOT Analysis)

การวิเคราะห์ความสามารถขององค์การ เพื่อต้องการทราบว่ากลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่บ้านเจดีย์แม่ครัว สามารถดำรงอยู่ได้อย่างไรภายใต้วิกฤตเศรษฐกิจ โดยพิจารณาจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน คือ จุดแข็งและจุดอ่อน การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก คือ โอกาสและอุปสรรค ซึ่งผลการศึกษาแต่ละด้านมีดังนี้

จุดแข็ง (Strength)

1. การพบปะมีโอกาสได้พูดคุย เกษตรกรจะได้รับความรู้ใหม่ๆ ในเรื่องเกี่ยวกับการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการประกอบอาชีพ
2. มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยกันคิดช่วยกันทำ และร่วมกันแก้ไขปัญหา
3. ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เนื่องจากพื้นที่ในการเพาะปลูกมีลักษณะดินดี การชลประทานดี สามารถเพาะปลูกได้ตลอดปี จึงมีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด
4. ช่วยลดความเสี่ยงจากการประกอบอาชีพ การทำการเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นการทำการเกษตรที่มีการเพาะปลูกที่หลากหลาย จึงทำให้สามารถลดความเสี่ยง หากเกิดปัญหาพืชที่เพาะปลูกชนิดใดชนิดหนึ่ง
5. มีทุนการดำเนินงานที่เกิดจากการออมทรัพย์ของสมาชิกในกลุ่ม จึงทำให้กลุ่มมีทุน หมุนเวียนในการดำเนินงาน
6. ในการประชุมทำให้สมาชิกได้ทราบถึงปัญหาและข้อมูลของเพื่อนสมาชิก มีการคิดเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหา และมีการพัฒนาแนวทางที่ใช้วางแผนการผลิต ซึ่งสมาชิกบางคนที่เพิ่งเข้าร่วมกลุ่มสามารถเลือกกิจกรรมที่ดีที่สุดได้
7. มีการระดมทุนของสมาชิกอย่างสม่ำเสมอทุกเดือน ซึ่งสามารถเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการช่วยแก้ไขปัญหาด้านเงินทุนแก่สมาชิกในยามฉุกเฉิน
8. เนื่องจากเกษตรกรสามารถผลิตปุ๋ยชีวภาพเพื่อใช้แทนการใช้ปุ๋ยเคมีจึงทำให้เกษตรกรสามารถลดค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยเคมี และยังสามารถนำวัสดุเหลือใช้ในการเกษตรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้
9. ทุกเดือนมีการรับฝากเงินออม ซึ่งเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้เกษตรกรมีนิสัยรัก การออม

10. มีรายได้เสริมจากการทำการเกษตร เกษตรกรมีรายได้จากการรวมกลุ่มกันผลิตและจำหน่ายปุ๋ย และน้ำสกัดชีวภาพ
11. การดำเนินงานของกลุ่มมีการใช้วิธีการสหกรณ์ ช่วยกันคิดช่วยกันทำตามหลักประชาธิปไตย
12. มีการวางแผนสร้างอาชีพไว้รองรับลูกหลาน ซึ่งกำลังจะจบการศึกษา และผู้ที่ว่างงาน และอยากย้ายกลับมาทำงานที่ภูมิลำเนาเดิม
13. มีอำนาจในการรวมกันซื้อรวมกันขาย เนื่องจากเกษตรกรมีการรวมกันขายผลผลิต สามารถต่อรองกับพ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อสินค้าในท้องถิ่น และมีการรวมกันซื้อปัจจัยการผลิต สามารถลดต้นทุนการผลิตได้

จุดอ่อน (Weakness)

1. ขาดความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุม เนื่องจากการประชุมจะมีเดือนละครั้ง ซึ่งในบางครั้งเกษตรกรขาดการประชุม ด้วยสาเหตุติดธุระ ลืม ส่งผลให้เกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกันในหมู่สมาชิก
2. เกิดความไม่แน่ใจในการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ เพราะเกษตรกรทฤษฎีใหม่เน้นให้เกษตรกรรู้จักการพอยู่พอกิน ส่งผลให้เกษตรกรซึ่งมีหนี้สินมากและมีภาระดูแลบุตรและคนชราอยู่แล้ว คิดว่าการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ดังกล่าวจะสามารถปลดปล่อยหนี้สินที่มีอยู่เดิมได้จริง และจำเป็นต้องทำในเชิงธุรกิจ
3. เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นทุกวัน แต่รายได้จากการทำเกษตรทฤษฎีใหม่นั้นอาจมีบางช่วงที่ไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ เนื่องจากอาจหมดฤดูกาลเก็บเกี่ยว ส่งผลให้ขาดรายได้ประจำวันไป
4. ด้วยสาเหตุบางประการ ทำให้เกษตรกรไม่สามารถทำการเกษตรให้เป็นไปตามแนวทฤษฎีได้ครบ เช่น การจัดสรรพื้นที่ในการทำตามอัตราส่วน
5. ขอบกพร่องในการประชาสัมพันธ์ และแจ้งข้อมูลข่าวสารให้แก่สมาชิกในกลุ่มทราบ

โอกาส (Opportunity)

1. มีเจ้าหน้าที่มาแนะนำให้ความรู้ ทำให้ง่ายต่อการหาข้อมูล ในการพัฒนาการเกษตรที่ทำอยู่ในปัจจุบัน และมีโอกาสพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนกับผู้ที่มีความรู้ทางด้านการเกษตร
2. ได้รับการช่วยเหลือด้านพันธุ์พืช จากหน่วยงานภาคการเกษตร เช่น เมล็ดพันธุ์ข้าวสันป่าตอง¹ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกรมวิชาการ ให้นำมาขยายพันธุ์เพื่อเป็นเมล็ดพันธุ์ที่ดีแก่เกษตรกรในพื้นที่และต่างพื้นที่
3. มีสถาบันการเงิน หน่วยงานราชการ เข้ามาสนับสนุนในรูปของทุนการดำเนินงาน และวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการทำการเกษตร
4. มีโอกาสได้ไปศึกษาดูงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกษตรกรได้รับความรู้ นำมาพัฒนากลุ่ม
5. ได้รับการส่งเสริม สนับสนุนด้านการผลิต

อุปสรรค (Threat)

1. มีการช่วยเหลือส่งเสริมสนับสนุนจากหลายหน่วยงาน ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนและขาดความต่อเนื่องในการให้การสนับสนุน
2. สภาพทางสังคมส่งผลให้เกิดการแข่งขัน ซึ่งดิ้นรน มีความต้องการทางด้านวัตถุดิบ มีการจัดซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น โทรศัพท์ รถยนต์ เครื่องซักผ้า ฯลฯ ซึ่งทำให้เกษตรกรต้องมีความจำเป็นในการใช้จ่ายสูง และมีวิถีชีวิตเปลี่ยนไปจากเดิม ซึ่งไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ในการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เป็นการพออยู่พอกิน เป็นสำคัญ
3. ปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย มาทำงานแทนคนส่งผลให้เกิดการว่างงานจากเดิมเกษตรกรมีรายได้จากการรับจ้าง แต่เมื่อมีเทคโนโลยีมาใช้แทนคน ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้ลดลง
4. ขาดการส่งเสริมสนับสนุนด้านการตลาด

เนื่องด้วยการทำเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นการปลูกพืชที่หลากหลาย และเน้นการพอกอยู่พอกินก่อน ทำให้เกษตรกรเลือกที่จะปลูกพืชไว้บริโภคในครัวเรือนและค้าเหลือจึงขาย ดังนั้น การซื้อและการขายผลผลิตของเกษตรกรจึงแตกต่างกัน แต่สำหรับการทำกิจกรรมของกลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่นั้น มีปัจจัยหรือเงื่อนไขที่สำคัญต่อการตลาดของเกษตรกร คือ

ปัจจัยหรือเงื่อนไขที่สำคัญต่อการตลาดเกษตรกรทฤษฎีใหม่

จากการศึกษาโครงสร้างตลาดเกษตรกรทฤษฎีใหม่ พบว่า มีปัจจัยที่สำคัญ คือ

1. ชนิด ปริมาณและความหลากหลายของสินค้า เนื่องจากการทำเกษตรทฤษฎีใหม่เน้นเรื่องการพอกอยู่พอกินก่อน ถ้าผลผลิตที่ใช้บริโภคเหลือจึงค่อยขายทำให้ ชนิดของสินค้า ปริมาณ และความหลากหลายของสินค้านั้นมีน้อย จึงทำให้ผลผลิตที่จะนำออกจำหน่ายไม่ได้รับความสนใจ การรวมกลุ่มของกลุ่มเกษตรกรในการทำกิจกรรมที่เป็นไปตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่ทำให้เกิดการประหยัดจากขนาด เนื่องจากการรวมกันซื้อรวมกันขาย ทำให้เกิดการลดต้นทุนทางการตลาด โดยกิจกรรมผักปลอดสารพิษเป็นกิจกรรมที่เห็นได้ชัดว่า เกษตรกรเล็งเห็นถึงความสำคัญของการรวมกันซื้อรวมกันขาย หากเกษตรกรที่อยู่กิจกรรมผักปลอดสารพิษต่างขายผักเอง ทำให้ชนิดของผักที่ผู้ซื้อจะเลือกซื้อมีน้อย ปริมาณผักไม่เพียงพอกับความต้องการและความหลากหลายของผักน้อย การขายของเกษตรกรแต่ละคนจะมีต้นทุนการตลาดสูงเมื่อเทียบกับการรวมกันขายที่จะทำให้ต้นทุนการตลาดลดลง โดยเฉพาะ ต้นทุนการขนส่ง และการรวมกลุ่มขายเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ผักปลอดสารพิษ เนื่องจากการบรรจุภัณฑ์ ฉลากในชื่อของกลุ่ม และการตรวจสอบสารพิษ เห็นได้ว่า ชนิด ปริมาณและความหลากหลายของสินค้าเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งทำให้การทำกิจกรรมผักปลอดสารพิษของเกษตรกรต้องทำการรวมกันซื้อรวมกันขายจึงจะสามารถอยู่รอดได้ ดังนั้นกิจกรรมผักปลอดสารพิษมีโครงสร้างตลาดแบบกลุ่ม

2. ความแตกต่างของราคาที่ได้รับ เช่น ต้นทุนในการจัดการ ต้นทุนในการขนส่ง ปัจจุบันเกษตรกรเริ่มให้ความสำคัญต่อราคาที่จะได้รับและความคุ้มค่ามากขึ้น เนื่องจากเหตุการณ์ที่ผ่านมาทำให้เกษตรกรได้รู้ว่าการเพาะปลูกที่เคยทำมาทุก ๆ ปี ไม่ได้ทำให้เกษตรกรจะได้รับผลตอบแทน อย่างเช่น มันฝรั่ง ที่มีผลผลิตจากต่างประเทศเข้ามาตีตลาด ทำให้ผลผลิตของเกษตรกรราคาตกต่ำ เนื่องจากผลผลิตจากต่างประเทศมีราคาที่ถูกลง ดังนั้นโรงงานจึงรับซื้อมันฝรั่งของเกษตรกรในราคาต่ำ ซึ่งการปลูกมันฝรั่งมีต้นทุนสูงมากในการปลูกต้องใช้สารเคมี ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช เป็นต้น ประกอบกับสภาพดินฟ้าอากาศที่แปรปรวน ส่งผลให้เกษตรกรขาดทุนจากการปลูกมันฝรั่ง ทำให้ปัจจุบันมีเกษตรกรบางส่วนหันมาปลูกข้าวโพดมากขึ้น เนื่องจากดูแลรักษาง่ายกว่ามันฝรั่งและการปลูกข้าวโพดมีโรงงานรับซื้อในพื้นที่และมีการทำสัญญาระหว่าง

ผู้ปลูกและผู้ซื้อ โดยที่จะมีการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์และปุ๋ยให้โดยการให้เชื่อ และหากมีผลผลิตออกมาแล้วจึงให้เกษตรกรขายในราคาประกัน โดยจะมีธรมารับผลผลิตในพื้นที่ เกษตรกรไม่ต้องเสียค่าขนส่ง และหากมีรายได้ก็หักค่าเมล็ดพันธุ์และค่าปุ๋ย ส่วนที่เหลือคือกำไรที่เกษตรกรจะได้ และในการทำกิจกรรมผักปลอดสารพิษก็เช่นกัน ต้องมีการรวมกันซื้อรวมกันขาย โดยเกษตรกรที่ปลูกผักจะนำผักมารวมขายที่กลุ่ม มีการบรรจุภัณฑ์ มีการติดฉลากชื่อกลุ่มและตรวจสอบสารพิษ การทำดังกล่าวทำให้ผักที่จะนำไปขายน่าซื้อ ได้ราคา และเป็นการลดต้นทุนการขนส่ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรเริ่มเล็งเห็นถึงความสำคัญของข้อมูลทางการตลาด ราคาที่จะได้รับในการเพาะปลูกมากขึ้น

3. ความยากง่ายของการคมนาคมที่เข้าถึงจุดจำหน่าย กลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่ ตำบลแม่แฝกใหม่ เป็นพื้นที่ที่มีโรงงานและจุดรับซื้อผลผลิตจากการเกษตรในพื้นที่ เกษตรส่วนใหญ่จะเพาะปลูกพืชที่สามารถขายในพื้นที่ได้ เช่น มันฝรั่ง และข้าวโพด จะมีบริษัทเข้ามารับซื้อผลผลิตในพื้นที่ ดังนั้นเกษตรกรจึงเน้นการเพาะปลูกที่สามารถจำหน่ายผลผลิตในพื้นที่โดยไม่ต้องเสีย ค่าใช้จ่ายในการขนส่ง และเสียเวลาในการขนส่งผลผลิตไปจำหน่าย

4. การมีปฏิสัมพันธ์ทางการตลาด จากข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์เกษตรกรพบว่า การมีปฏิสัมพันธ์ทางการตลาดของเกษตรกรส่วนใหญ่จะเป็นเพียงผู้ซื้อผู้ขาย เนื่องจากการขายส่วนใหญ่จะขายให้แก่พ่อค้า หรือบริษัทที่มาติดต่อซื้อขาย แต่ถ้าเป็นการขายผลผลิตที่เกษตรกรเป็นผู้ขายผลผลิตเอง การมีปฏิสัมพันธ์ทางการตลาด จะไม่เป็นเพียงผู้ซื้อผู้ขาย เช่น ผักปลอดสารพิษ ที่เกษตรกรจะรวบรวมผัก และนำไปขายที่ตลาดกลาง เกษตรกรจะมีการบรรจุหีบห่อ มีการนำรูปไปแสดงให้ดู มีการนำปุ๋ยและน้ำสกัดชีวภาพไปแสดงให้ดูว่าผักที่ปลูกใช้ปุ๋ยและน้ำสกัดสกัดชีวภาพ ใช้สมุนไพรไล่แมลง และมีแปลงสาธิตให้ผู้สนใจสามารถไปศึกษา ดูงานได้ เป็นต้น

นอกจากปัจจัยข้างต้น ยังมีปัจจัยที่สำคัญคือ **กระบวนการกลุ่ม** ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบตลาดของกิจกรรมที่ทำจากรูปแบบตลาดแบบเดี่ยว เป็นรูปแบบตลาดแบบกลุ่มหลายกิจกรรม เช่น กิจกรรมผักปลอดสารพิษ ที่เริ่มแรก เกษตรกรมีการทำตลาดแบบเดี่ยว คือ ปลูกเอง ขายเอง มาเป็นการวางแผนตลาดและการผลิตร่วมกัน หันมาทำตลาดแบบกลุ่ม คือ ร่วมกันปลูก ร่วมกันขาย กิจกรรมเมล็ดพันธุ์ข้าว กิจกรรมเพาะเห็ด และกิจกรรมปุ๋ยและน้ำสกัดชีวภาพ มีการเล็งเห็นถึงความสำคัญของการรวมกลุ่มมากขึ้น และกิจกรรมอื่น ๆ เริ่มมีการปรับปรุงรูปแบบตลาดให้มีการรวมกันซื้อรวมกันขายมากขึ้น กระบวนการกลุ่มที่เกษตรกรทำเป็นประจำทุกเดือน คือ การประชุมกลุ่มทุกวันที่ 25 ของทุกเดือน ในการประชุมจะมีหัวข้อในการประชุม ทั้งเรื่องแจ้งให้ทราบ การปรึกษาหารือกัน การให้ความรู้ในเรื่องการเกษตร

การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน การอบรมทฤษฎี เป็นต้น ดังนั้นการประชุมที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกเดือนก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ผลของการเปลี่ยนแปลงทำให้เกษตรกรได้รับประโยชน์หลายอย่าง เช่น การได้รับเงินสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ เกิดการประหยัดต่อขนาดในเรื่องของการซื้อปัจจัยการผลิตและการขายผลผลิต มีอำนาจต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง ผลผลิตได้ราคาดี รายได้แน่นอนตลอดปี เป็นต้น ซึ่งที่ผ่านมาการพัฒนาการเกษตรต่าง ๆ ล้มเหลว เพราะไม่ได้เกิดจากความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร เป็นการขัดเยียดให้ทำของทางราชการ กลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่บ้านเจดีย์แม่ครัวเป็นตัวอย่างกลุ่มที่มีแนวคิดในการพัฒนาการเกษตรที่มีประสิทธิภาพ มีการทำแผนพัฒนาด้วยตนเองบนพื้นฐานความต้องการของชุมชนให้ชุมชนสามารถใช้ทรัพยากรและการจัดการทรัพยากรของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดความสามัคคี การแบ่งปันในการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างยั่งยืน ส่งผลให้เกษตรกรสามารถยืนหยัดพึ่งตนเองได้ อันเป็นพื้นฐานมั่นคงในการพัฒนาประเทศ

ภาพ 46 การประชุมกลุ่มทุกวันที่ 25 ของทุกเดือน

ภาพ 47 บรรยายการประชุกลุ่ม

3.3 เพื่อศึกษารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่

กระบวนการเรียนรู้ในช่วงที่ผ่านมาของกลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่ เกษตรกรจะได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเทคนิค วิธีการ การให้ความรู้ ฯลฯ ซึ่งส่วนใหญ่เกษตรกรจะได้รับจากการประชุมกลุ่มเป็นส่วนมาก เพราะการประชุมทำให้เกษตรกรมีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ปัญหา และหาแนวทางแก้ไขปัญหาระหว่างสมาชิกในกลุ่มเดียวกัน โดยยอมรับความเท่าเทียมกันของสมาชิกทุกคนกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มจากการประชุมยังทำให้เกิดพลังทางสติปัญญาที่ได้จากการระดมสมอง โดยนำเอาประสบการณ์จริงมาแลกเปลี่ยนกันเพื่อหาทางแก้ไข และเกษตรกรก็ได้หาแนวทางแก้ไขร่วมกับกลุ่มไปปฏิบัติ กระทำจริง ๆ ซึ่งอาจเป็นกระทำของบุคคลหรือกลุ่มก็ได้ เมื่อได้นำไปทดลองทำแล้วมีปัญหา อุปสรรคอะไรเกิดขึ้นก็นำกลับมาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อหาแนวทางแก้ไขต่อไป ทางกลุ่มเองนอกจากจะมีการช่วยกันระดมสมองในการแก้ไขปัญหาทางการเกษตรแล้วยังหมายรวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตอันเป็นผลที่คนในชุมชนสามารถเห็นเป็นรูปธรรมได้ เมื่อกลุ่มสามารถแก้ไขปัญหของตนเองได้ความมั่นใจในศักยภาพของตนเองก็จะสูงขึ้นและกล้าที่จะริเริ่มคิดค้นและหาทางเรียนรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาชุมชนของตนให้ดีขึ้น การที่เกษตรกรรู้จักร่วมกันคิด ร่วมกันปฏิบัติ รู้จักแก้ไขปัญหาร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทำให้กลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่มีความเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น จนอาจมีการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายกับภาครัฐ หรือเอกชน องค์กรอื่น ๆ ก็ได้ เพื่อเพิ่มความรู้ใหม่ ทักษะให้กว้างออกไปเท่ากันกับโลกที่เปลี่ยนแปลงไปในทุกวันนี้ และจากที่กล่าวมาทั้งหมดมีลักษณะคล้ายกับทฤษฎีกระบวนการเรียนรู้ และทฤษฎีกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

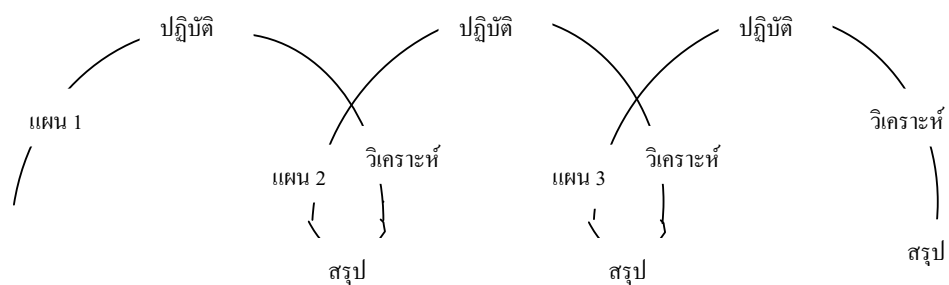
รูปแบบการเรียนรู้ที่กล่าวมาสะท้อนความเป็นรูปธรรมและการพัฒนา กล่าวคือ **กิจกรรมผักปลอดสารพิษ** ซึ่งมีนายสมบูรณ์ ใจเมคา เป็นประธานกลุ่มกิจกรรมเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในกลุ่มกิจกรรม เกิดจากลุงสมบูรณ์มีการแสวงหาความรู้อย่างสม่ำเสมอและได้เข้ารับการอบรมการทำน้ำสกัดชีวภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการแก้ปัญหาการเกษตรของตนและพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้า เมื่อได้รับการอบรมก็ไม่อยู่นิ่งได้นำความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง ทดลองปฏิบัติกับพื้นที่การเกษตรของตนโดยใช้ในการปลูกผักเพื่อต้องการลดต้นทุนการผลิตเลิกใช้สารเคมี ซึ่งสามารถนำมาใช้ได้ผักที่ปลูกเจริญงอกงาม ทำให้เพื่อนบ้านเริ่มสนใจเข้ามาขอคำแนะนำ เทคนิคต่าง ๆ โดยลุงสมบูรณ์สอนผ่านการปฏิบัติทำทีละเล็กละน้อยจนเกษตรกรทุกคนเกิดการเรียนรู้และสามารถนำไปปฏิบัติได้เอง จนทำให้เกษตรกรเกิดการรวมตัวเป็นกลุ่มกิจกรรมผักปลอดสารพิษเพื่อให้กลุ่มเป็นแกนกลางการถ่ายทอดความ

รู้แก่กัน มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ร่วมกันหาตลาด วางแผนการผลิต เพื่อแก้ไขปัญหาที่สมาชิกในกลุ่มประสบ

เกิดแผนการผลิตแรกคือ มีพ่อค้ามาติดต่อขอให้กลุ่มกิจกรรมผักปลอดสารพิษ ทำการผลิตผักนึ่งเพื่อส่งให้ตนเองเป็นจำนวนมากต่อวัน เกษตรกรจึงได้มีการวางแผนร่วมกัน โดยแบ่งกันปลูกผักนึ่งให้เจริญเติบโตไล่เลี่ยกัน กำหนดพื้นที่ที่ปลูก เกษตรกรนำแผนไปปฏิบัติ จนถึงเวลาที่ต้องส่งให้พ่อค้า แต่ปรากฏว่าพ่อค้าไม่มารับสินค้าทำให้ผักนึ่งล้นตลาดหาตลาดจำหน่ายไม่ทันเกษตรกรขาดทุนเป็นจำนวนมาก กลุ่มเกษตรกรเริ่มร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาได้ผลสรุปคือ กลุ่มมีการผลิตสินค้าเพียงชนิดเดียวไม่หลากหลาย หวังพึ่งคนอื่นมากเกินไปและขาดข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจน

แผนที่สองคือ กลุ่มเริ่มวางแผนการผลิตเอง เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2546 (ภาพ 31) ปลูกผักที่หลากหลายขึ้น กำหนดหน้าที่ให้สมาชิกใครจะปลูกอะไร ปลูกกี่ชนิด มีการหาตลาดเองจำหน่ายเอง กลุ่มมีการพัฒนามิตราสินค้าเป็นของกลุ่มเอง (ภาพ 32) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือแก่ลูกค้า กลุ่มมีการลดต้นทุนการผลิตคือ ผลิตน้ำสกัดชีวภาพร่วมกัน ซื้อเมล็ดพันธุ์พืชร่วมกัน เมื่อสมาชิกนำแผนไปปฏิบัติประสบปัญหาคือ สมาชิกต้องดูแลที่ดินถึงสองส่วน ส่วนแรกคือ แปลงทดลองของกลุ่ม ส่วนที่สองคือ แปลงทดลองของตนเอง (ภาพ 17) ทำให้เกิดความยุ่งยาก เกษตรกรดูแลได้ไม่ทั่วถึง เมื่อผลผลิตออกเกษตรกรก็จำหน่ายสินค้าไม่ได้เพราะสินค้ามีซ้ำกันและบางครั้งมีสินค้าป้อนตลาดไม่เพียงพอเพราะผลิตหลากหลายเกินไป กลุ่มจึงนำเอาปัญหานี้มาวิเคราะห์ร่วมกันได้ผลสรุปคือ กลุ่มขาดข้อมูลทางการตลาด ไม่สอบถามจากลูกค้าว่าต้องการสินค้าชนิดใดบ้าง การกำหนดหน้าที่ซ้ำซ้อน

แผนที่สามคือ ก่อนการวางแผนกลุ่มมีการหาข้อมูลทางการตลาด รู้จักเจาะกลุ่มลูกค้า นำข้อมูลไปตรวจสอบก่อนทำการปฏิบัติ กลุ่มวางแผนการผลิตอีกครั้ง เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2546 (ภาพ 33) โดยเริ่มจากการกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบที่แน่นอนและชัดเจนคำนึงถึงความเป็นจริงมากขึ้น ได้แก่ ปลูกพืชหนึ่งชนิดต่อหนึ่งคน ปลูกในที่ดินของตนเอง เพื่อสะดวกต่อการดูแลรักษา มีการกระจายชนิดของพืชให้พอดีกับสมาชิกในกลุ่มทุกคน เกษตรกรนำแผนไปปฏิบัติได้ผลสำเร็จในระดับหนึ่ง เกษตรกรมีรายได้ทุกวัน มีสินค้าป้อนตลาดอย่างเพียงพอ แต่กลุ่มก็ยังมีการวิเคราะห์ผลการทำงานตลอดเวลาได้ผลสรุปคือ กลุ่มยังต้องหาตลาดเพิ่ม เพื่อจะได้กระจายสินค้าได้ทั่วถึง จากแผนที่หมดที่กล่าวมาสามารถแสดงเป็น (ภาพ 30) ดังนี้

ภาพ 48 การเรียนรู้ของเกษตรกรกลุ่มกิจกรรมผักปลอดสารพิษ

ภาพ 49 ตลาดสินค้าของกลุ่มกิจกรรมปลอดสารพิษ

ภาพ 50 เกษตรกรร่วมกันวางแผนการผลิต เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2546

4. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนารูปแบบการผลิต การผลิต และกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่

4.1 เพื่อศึกษาแนวทางการวางแผนการผลิตที่พึงประสงค์ร่วมกันของกลุ่มเกษตรกร

แนวทางการพัฒนารูปแบบการผลิตร่วมกัน

เกษตรกรได้มีการวางแผนแนวทางการพัฒนารูปแบบการผลิต โดยการหันมาทำกิจกรรมที่เหมือนกันหรือปลูกพืชชนิดเดียวกัน เพื่อสะดวกต่อการวางแผนการผลิตและการตลาด ดังนั้นเกษตรกรจึงหันจากการผลิตแบบเดี่ยว ซึ่งยังประสบปัญหาทั้งด้านต้นทุนการผลิตที่สูง ราคาผลผลิตตกต่ำ หากเกษตรกรหันมาร่วมกันวางแผนและปลูกพืชชนิดเดียวกันแล้ว ก็จะทำให้สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้

ทั้งนี้เกษตรกรได้มีการแบ่งกลุ่มกิจกรรมออกเป็นกิจกรรมต่างๆ ตามความสนใจของสมาชิกและทำให้สะดวกต่อการวางแผนจัดการและควบคุมดูแล เกษตรกรได้มีการสนใจที่จะวางแผนในการเลี้ยงวัวหรือโคเนื้อมากที่สุด เนื่องจากว่าเป็นกิจกรรมใหม่ และเป็นการลงทุนเพียงครั้งเดียว คือซื้อวัวมาเพื่อเลี้ยง แต่การเลี้ยงไม่ต้องใช้ทุนมากนัก เพราะในพื้นที่มีอาหารให้วัวอย่างเพียงพอ ทั้งหญ้าและข้าวโพด หรือเกษตรกรอาจเลี้ยงแบบธรรมชาติ แต่ปัจจุบันยังเป็นเพียงแผนการผลิตเพื่อจะพัฒนาเท่านั้น เพราะเกษตรกรยังขาดทุนในการลงทุนครั้งแรก มีเกษตรกรบางคนที่เป็นผู้เลี้ยงนำร่อง เพื่อให้เกษตรกรรายอื่นๆ ได้ศึกษาเป็นแบบอย่างก่อนที่จะลงมือทำอย่างแท้จริง

4.2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนารูปแบบตลาด ของเกษตรกร

แนวทางการพัฒนารูปแบบตลาด

ภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน ทำให้เกษตรกรได้เล็งเห็นถึงการศึกษาวิจัยในการทำการเกษตรมากขึ้น การเกษตรต้องการข้อมูลทางการตลาดเพิ่มมากขึ้น เพื่อใช้ในการวางแผนการผลิต และการตลาด และรู้ว่าการมีการศึกษาข้อมูลก่อนลงมือปฏิบัติ กิจกรรมที่กลุ่มเกษตรกรทำขณะนี้จำเป็นที่จะต้องมีการขยาย มีการพัฒนาเพื่อให้เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจที่กำลังขยายตัวกิจกรรมที่มีรูปแบบตลาดแบบกลุ่มมีการรวมกันหรือรวมกันขาย ได้แก่ กิจกรรมปุ๋ยและน้ำสกัดชีวภาพ กิจกรรมเมล็ดพันธุ์ข้าว กิจกรรมผักปลอดสารพิษและ กิจกรรมเพาะเห็ด อาจต้องมีการปรับปรุงการดำเนินการ และศึกษาข้อมูลทางการตลาดที่จะช่วยให้กิจกรรมสามารถรองรับตลาดที่จะขยายเพิ่มขึ้น ส่วนกิจกรรมที่ยังมีรูปแบบตลาดแบบเดี่ยว โดยกิจกรรมเลี้ยงปลา กิจกรรมเลี้ยงไก่ไข่ กิจกรรมเลี้ยงสุกร / วัว และกิจกรรมไร่นาสวนผสม ควรต้องมีการรวมกันหรือรวมกันขาย ซึ่งขณะนี้กลุ่มเกษตรกรเริ่มมีการรวมกลุ่มเกษตรกรที่มีความสนใจกิจกรรมที่ยังเป็นแบบเดี่ยวให้มีการรวมกันทำแบบกลุ่ม ได้แก่ กิจกรรมเลี้ยงปลา และ กิจกรรมสุกร / วัว กิจกรรมดังกล่าวมีการศึกษาตลาด และวางแผนการผลิตร่วมกัน ดังนั้นแนวทางในการพัฒนาตลาดเกษตรทฤษฎีใหม่ ควรมีการพัฒนาข้อมูล ข่าวสารการตลาด และการวิจัยตลาดมีการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสม และพัฒนาช่องทางการตลาดเพื่อการดำเนินเกษตรทฤษฎีใหม่ของกลุ่มจะเกิดความยั่งยืน

4.3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกร

แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

1. การสร้างความแตกต่างให้กับสินค้า เกษตรกรควรทำให้สินค้าของกลุ่มแตกต่าง จากสินค้าชนิดเดียวกันในตลาดโดยเฉพาะควรเน้นถึงความปลอดภัยและคุณประโยชน์ในการบริโภค โดยสินค้าควรมีการบรรจุภัณฑ์ที่สะอาด ติดฉลากชื่อกกลุ่ม และติดเครื่องหมายแสดงความปลอดภัย เช่น ผักปลอดสารพิษ ของกลุ่มจะมีการตรวจสอบสารพิษ การบรรจุภัณฑ์ และติดฉลากชื่อกกลุ่ม แต่ขาดเครื่องหมายแสดงความปลอดภัย กลุ่มควรทำเครื่องหมายติดบรรจุภัณฑ์ ให้เห็น เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้บริโภคและสร้างความแตกต่าง ซึ่งไม่เพียงผักปลอดสารพิษเท่านั้นที่ควรสร้างความแตกต่าง แต่ควรสร้างความแตกต่างแก่สินค้าทุกชนิดของกลุ่ม

2. การรวมกลุ่มกันซื้อขายมากขึ้น ยังมีอีกหลายกิจกรรมที่ยังไม่มีการรวมกันซื้อรวมกันขาย เกษตรกรควรให้ความสำคัญในการรวมกลุ่มกันซื้อปัจจัยการผลิตให้มากขึ้นและรวมกันขาย สินค้าให้มากขึ้น เพราะการรวมกลุ่มกันซื้อขายเป็นการลดต้นทุนและทำให้มีอำนาจต่อรอง

3. การวางแผนการผลิตร่วมกัน เกษตรกรยังมีการวางแผนการผลิตร่วมกันน้อย ซึ่งหัวใจสำคัญของการทำตลาดสินค้าเกษตรจะอยู่ที่การวางแผนการผลิต เพื่อให้ได้ผลผลิตตามคำสั่งซื้อหรือความต้องการของตลาด เนื่องจากผลผลิตทางการเกษตรจะขึ้นอยู่กับดินฟ้าอากาศและปัจจัยอื่นที่ไม่สามารถควบคุมได้ ขณะนี้กลุ่มเริ่มมีการวางแผนการผลิตร่วมกันในกิจกรรมผักปลอดสารพิษ ซึ่งหากกลุ่มสามารถวางแผนการผลิตร่วมกันสำหรับกิจกรรมอื่นเพิ่มขึ้นได้จะทำให้กลุ่มมีผลผลิตออกสู่ตลาดได้อย่างต่อเนื่อง และจะทำให้กลุ่มเกษตรกรมีรายได้สม่ำเสมอ

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย เรื่องการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและสังคม การผลิต การตลาดและกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ต.แม่แฝกใหม่ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิจัย และได้แนวทางในการพัฒนาเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรบ้านเจดีย์แม่ครัว ต.แม่แฝกใหม่ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ เพื่อให้ได้ระบบการเกษตรที่ยั่งยืน โดยต้องการให้เกิดประโยชน์แก่เกษตรกร โดยมีความหวังว่าผลการวิจัยดังกล่าวจะทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม และได้แนวทางที่จะพัฒนาการเกษตรที่ยั่งยืน เหมาะสมกับปัจจุบันและรองรับการขยายตัวไปในอนาคต

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่ม โดยทำการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่ บ้านเจดีย์แม่ครัว ต.แม่แฝกใหม่ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ จำนวน 70 ราย แต่เก็บแบบสอบถามจำนวน 55 ราย ในการใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน เนื่องจากเกษตรกรบางรายมีการให้ข้อมูลเดียวกัน เพราะอยู่ในครอบครัวเดียวกัน จึงเลือกเก็บเพียง 1 ราย โดยทำการศึกษาจากกิจกรรมที่เกษตรกรทำ ซึ่งเกษตรกร 1 รายมีการทำกิจกรรมหลายอย่าง แล้วแต่ความสนใจ เช่น เกษตรกรรายหนึ่งอยู่กิจกรรมเลี้ยงปลา กิจกรรมไถนาสวนผสม และกิจกรรมปลูกมันฝรั่ง เป็นต้น การดำเนินงานของกลุ่มที่ผ่านมาจะมีการประสานงานผ่านกลุ่ม ทุกกิจกรรมที่มีปัญหา หรือมีการพัฒนาจะมีการนำมาชี้แจงในวันประชุมของทุกเดือน เกษตรกรมีการเรียนรู้จากกลุ่ม และเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม หลังจากเข้าร่วมกลุ่มมีการร่วมกันวางแผนการผลิตและการตลาด หลังจากพบว่าการดำเนินงานที่ผ่านมา ขาดการวางแผนร่วมกัน ส่งผลให้การดำเนินงานไม่เกิดการพัฒนา ดังนั้น กิจกรรมที่เกษตรกรได้ทำจึงต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ โดยระยะที่ 1 เป็นระยะของการศึกษา ข้อมูลพื้นฐาน เพื่อร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนาการเกษตรทฤษฎีใหม่ ใช้เวลา 6 เดือน ตั้งแต่ ธันวาคม 2545 – มิถุนายน 2546 ส่วนระยะที่ 2 เป็นระยะของการนำแนวทางที่คิดร่วมกันของเกษตรกรมาทดลองปฏิบัติ ใช้เวลา 12 เดือน ซึ่งจะเริ่มดำเนินการหลังจากสรุปผลในระยะที่ 1 เสร็จรวมเวลาทำการวิจัยครั้งนี้ทั้งหมด 18 เดือน

การวิจัยครั้งนี้มีการจำแนกหัวข้อในการวิจัยออกเป็น 4 เรื่องด้วยกัน ซึ่งเป็นการศึกษาจากเกษตรกรในพื้นที่เดียวกัน ซึ่งผลการวิจัยอาจสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

แต่เดิมเกษตรกรได้มีการทำการเกษตรแบบเชิงเดี่ยว คือมีการปลูกพืชเพียงไม่กี่ชนิด มีผลผลิตที่ไม่หลากหลาย ทำให้เกษตรกรมีรายได้จากการเพาะปลูกพืชเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้เกษตรกรยังกู้หนี้ยืมสินจากแหล่งเงินทุนเพื่อมาใช้ในการทำการเกษตรแบบเดิมอยู่ และเป็นค่าใช้จ่ายในบ้าน ทั้งค่าเล่าเรียนบุตร และรายจ่ายในการดูแลสุขภาพ จึงทำให้เกษตรกรยากจน และมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต

เมื่อเกษตรกรเข้ามาทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นการทำการเกษตรแบบผสมผสาน มีการปลูกพืชที่หลากหลาย ไม่เพียงแต่พืชเท่านั้น ยังมีการแบ่งแปลงเพื่อใช้ในการปลูกผัก ไม้ผล และเลี้ยงสัตว์ ทำให้เกษตรกรมีพืชผัก และสัตว์ไว้กินเอง โดยไม่ต้องซื้อ และเมื่อเหลือก็นำมาขายเพื่อเป็นรายได้เอาไว้ใช้จ่ายในครัวเรือน นอกจากนี้รายได้หลักจากการปลูกข้าว ข้าวโพด และมันแล้ว ยังมีรายได้จากส่วนนี้เข้ามาช่วย เพราะหากเกษตรกรประสบปัญหาขาดทุนหรือผลผลิตของพืชหลักนี้ไม่ได้ตามที่ต้องการแล้ว เกษตรกรยังสามารถมีรายได้จากการปลูกพืชเสริมนี้ช่วยอีกทาง นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมออมทรัพย์ เพื่อช่วยให้สมาชิกมีการออมเพิ่มขึ้น มีกลุ่มปฏี ชีวภาพและกลุ่มเพาะเห็ดมีการทำเชื้อเองเพื่อช่วยลดต้นทุนในการผลิต ทำให้ค่าใช้จ่ายในภาคการเกษตรลดลง แต่เกษตรกรยังมีภาระในการต้องดูแลสุขภาพและบุตร ซึ่งเป็นรายจ่ายที่ไม่สามารถควบคุมได้ นอกจากนี้เกษตรกรยังได้มีโอกาสเข้าร่วมโครงการฝึกอบรม และไปดูงานในสถานที่ต่างๆ ที่มีหน่วยงานราชการเข้ามาส่งเสริม มีเจ้าหน้าที่เข้ามาให้ความรู้ มีการเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมกับชุมชน และมีเวลาให้ครอบครัวมากยิ่งขึ้น เพราะทำงานอยู่ในพื้นที่ของตนเอง

นอกจากนี้ความรู้ความเข้าใจ สภาพที่ดิน การมีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม การวางแผนการผลิต และการตลาด มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากหากเกษตรกรมีความความเข้าใจ ในเรื่องการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ และมีการพบปะพูดคุยกับเพื่อนเกษตรกรด้วยกันเองหรือกับบุคคลอื่นนอกกลุ่ม ก็จะทำให้เกษตรกรนำความรู้ที่ได้นำมาใช้ และพัฒนาการทำการเกษตรของตนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สภาพที่ดินก็มีส่วนในการทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น เพราะหากเกษตรกรมีการพัฒนาคุณภาพดินที่ทำการเพาะปลูก ก็จะทำให้ผลผลิตมีคุณภาพและขายได้ราคาดี และเมื่อมีการวางแผนการผลิตและการตลาดที่ดีแล้วจะทำให้เกษตรกรสามารถที่จะกำหนดตลาด มีการรวมกันซื้อรวมกันขาย สามารถที่จะกำหนดราคาผลผลิตเองได้ จึงส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

เกษตรกรมีวิสัยทัศน์ร่วมกันเพื่อต้องการพัฒนาให้กลุ่มของตนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของตนและกลุ่มให้ดีขึ้น และที่สำคัญ คือ ต้องการให้กลุ่มมีความเข้มแข็งมากขึ้นกว่าเดิม เพื่อก้าวไปสู่เกษตรทฤษฎีใหม่ในขั้นต่อไปได้อย่างมั่นคง

2. การวางแผนการผลิตของเกษตรกร

การผลิตของกลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่บ้านเจดีย์แม่ครัวนั้นเป็นการผลิตพืชที่หลากหลาย แต่ละกิจกรรมจึงมีรูปแบบการผลิตที่แตกต่างกันออกไป และบางกิจกรรมก็มีรูปแบบการผลิตทั้งแบบเดี่ยวและแบบกลุ่มขึ้นอยู่กับความสมัครใจที่จะเข้าร่วมกลุ่มในการผลิตของเกษตรกรแต่ละคน เช่น กิจกรรมเพาะเห็ด มีเกษตรกรที่เพาะเห็ดทั้งเห็ดนางฟ้า เห็ดหอม และเห็ดลม ได้มีการรวมกลุ่มกันทำก้อนเห็ดและมีการ “เอามือ” เพื่อดูแลรักษาและเก็บเกี่ยวผลผลิต แต่กิจกรรมเมล็ดพันธุ์ข้าว มีเกษตรกรบางส่วนเลือกที่จะร่วมกันวางแผนการผลิตโดยจัดสรรเมล็ดพันธุ์เพื่อใช้ในการเพาะปลูก และให้ผลผลิตเป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน และยังมีเกษตรกรส่วนหนึ่งเลือกที่จะปลูกหรือผลิตเองตามแบบที่ตนเองและครอบครัวเคยปฏิบัติมา

ทั้งนี้การเลือกรูปแบบการผลิตยังขึ้นอยู่กับสิ่งอื่นๆ ที่มีผลต่อการผลิตของเกษตรกรอีก เช่น ตลาด สภาพดินฟ้าอากาศ และการแนะนำส่งเสริมของเจ้าหน้าที่และนักวิชาการ เกษตรกรมีความตั้งใจที่จะพัฒนารูปแบบการผลิตของตนเอง โดยมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกที่ทำกิจกรรมเดียวกัน โดยมีความคิดเห็นที่จะร่วมกันวางแผนการผลิตและค้นหาข้อมูลการผลิตเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผน เพื่อให้ได้แผนการผลิตที่ดี ทำได้จริง และวางแผนได้ครอบคลุม

3. รูปแบบการตลาดของเกษตรกร

เกษตรกรส่วนใหญ่เน้นการปลูกข้าว มันฝรั่งและข้าวโพด จำนวนผู้ผลิตมันฝรั่งมากที่สุด 42 คน มีจำนวนผลผลิตต่อคน 9,556.30 กิโลกรัม ใช้พื้นที่การผลิตเฉลี่ยต่อคน 455 ไร่

ตลาดเกษตรกรทฤษฎีใหม่มี 2 ตลาด คือ ตลาดปัจจัยการผลิตและตลาดผลผลิต ตลาดปัจจัยการผลิต มีวิธีการซื้อปัจจัยการผลิต จำแนกตามปัจจัยการผลิตที่เกษตรกรใช้ในโครงการเกษตรกรทฤษฎีใหม่ คือ ปุ๋ยเคมี มีวิธีการซื้อแบบต่างซื้อ (ร้อยละ 44.44) สอร์โหมน/สารเร่ง มีวิธีการซื้อแบบต่างซื้อ (ร้อยละ 68.42) ปุ๋ยและน้ำสกัดชีวภาพ มีวิธีการซื้อแบบต่างซื้อ (ร้อยละ 62.50) ยาปราบศัตรูพืช มีวิธีการซื้อแบบต่างซื้อ (ร้อยละ 57.76) เมล็ดพันธุ์ข้าว มีวิธีการซื้อแบบรวมซื้อ (ร้อยละ 53.32) หัวพันธุ์มันฝรั่ง มีวิธีการซื้อแบบรวมซื้อ (ร้อยละ 66.67) เมล็ดพันธุ์ผัก มีวิธีการซื้อแบบต่างซื้อ (ร้อยละ 100) เชื้อเห็ด มีวิธีการซื้อแบบต่างซื้อ (ร้อยละ 100) กล้าไม้ผล มีวิธีการซื้อแบบต่างซื้อ (ร้อยละ 100) พันธุ์ไก่มีวิธีการซื้อแบบต่างซื้อ (ร้อยละ 100) พันธุ์วัว/สุกร เป็นโครงการเลี้ยงนำร่อง พันธุ์ปลา มีวิธีการซื้อแบบต่างซื้อ (ร้อยละ 81.82) อาหารสัตว์ มีวิธีการซื้อแบบต่างซื้อ (ร้อยละ 100) และอุปกรณ์และวัสดุการเกษตร มีวิธีการซื้อแบบต่างซื้อ (ร้อยละ 100)

ตลาดซื้อปัจจัยการผลิต จำแนกตามปัจจัยการผลิตที่เกษตรกรใช้ในโครงการเกษตรกรทฤษฎีใหม่ คือ ปุ๋ยเคมี มีตลาดซื้อจากสหกรณ์ (ร้อยละ 77.27) สอร์โหมน/สารเร่ง มีตลาดซื้อจากส

หกรณ์ (ร้อยละ 57.89) ปุ๋ยและน้ำสกัดชีวภาพ มีตลาดซื้อจากกลุ่มในชุมชน (ร้อยละ 75) ยาปราบศัตรูพืช มีตลาดซื้อจากร้านค้าในชุมชน (ร้อยละ 57.14) เมล็ดพันธุ์ข้าว มีตลาดซื้อจากสหกรณ์และร้านค้าในชุมชน (ร้อยละ 46.67) หัวพันธุ์มันฝรั่ง มีตลาดซื้อจากสหกรณ์ (ร้อยละ 69.70) เมล็ดพันธุ์ผัก มีตลาดซื้อจากร้านค้าในชุมชน (ร้อยละ 85.71) เชื้อเห็ด มีตลาดซื้อจากร้านค้าในเมือง (ร้อยละ 100) กล้าไม้ผล มีตลาดซื้อจากพ่อค้า (ร้อยละ 66.67) พันธุ์ไก่ มีตลาดซื้อจากบริษัท (ร้อยละ 100) พันธุ์วัว/สุกร เป็นโครงการเลี้ยงนำร่อง พันธุ์ปลา มีตลาดซื้อจากร้านค้าในชุมชน (ร้อยละ 100) อาหารสัตว์ อาหารเลี้ยงไก่มีตลาดซื้อจากบริษัท อาหารเลี้ยงปลา มีตลาดซื้อจากร้านค้าในชุมชน (ร้อยละ 50) และอุปกรณ์และวัสดุการเกษตรมีตลาดซื้อจากร้านค้าในเมือง (ร้อยละ 88.46)

ความสัมพันธ์กับผู้ขาย จำแนกตามปัจจัยการผลิตที่เกษตรกรกรใช้ในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ ปุ๋ยเคมี เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ขายเพียงผู้ซื้อผู้ขาย (ร้อยละ 90.91) สอร์โหมน/สารเร่ง เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ขายเพียงผู้ซื้อผู้ขาย (ร้อยละ 82.93) ปุ๋ยและน้ำสกัดชีวภาพ เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ขายแบบเพื่อน/พี่น้อง (ร้อยละ 96.55) ยาปราบศัตรูพืช เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ขายเพียงผู้ซื้อผู้ขาย (ร้อยละ 92.31) เมล็ดพันธุ์ข้าว เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ขายเพียงผู้ซื้อผู้ขาย (ร้อยละ 60) หัวพันธุ์มันฝรั่ง เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ขายเพียงผู้ซื้อผู้ขาย (ร้อยละ 88.89) เมล็ดพันธุ์ผัก เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ขายเพียงผู้ซื้อผู้ขาย (ร้อยละ 80) เชื้อเห็ด เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ขายเพียงผู้ซื้อผู้ขาย (ร้อยละ 75) กล้าไม้ผล เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ขายเพียงผู้ซื้อผู้ขาย (ร้อยละ 100) พันธุ์ไก่ เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ขายเพียงผู้ซื้อผู้ขาย (ร้อยละ 100) พันธุ์วัว/สุกร เป็นโครงการเลี้ยงนำร่อง พันธุ์ปลา เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ขายเพียงผู้ซื้อผู้ขาย (ร้อยละ 81.82) อาหารสัตว์ เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ขายเพียงผู้ซื้อผู้ขาย (ร้อยละ 100) และอุปกรณ์และวัสดุการเกษตร เกษตรกรมีความสัมพันธ์กับผู้ขายเพียงผู้ซื้อผู้ขาย (ร้อยละ 96.15)

ตลาดผลผลิต มีวิธีการขายผลผลิต จำแนกตามผลผลิตที่เกษตรกรผลิตในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ ข้าวมีวิธีการขายแบบต่างขาย (ร้อยละ 95.45) มันฝรั่งมีวิธีการขายแบบต่างขาย (ร้อยละ 90.24) ข้าวโพดมีวิธีการขายแบบต่างขาย (ร้อยละ 96.55) ไม้ผลมีวิธีการขายแบบต่างขาย (ร้อยละ 100) ผักปลอดสารพิษมีวิธีการขายแบบต่างขาย (ร้อยละ 87.50) เห็ดมีวิธีการขายแบบต่างขาย (ร้อยละ 60) ปลา มีวิธีการขายแบบต่างขาย (ร้อยละ 88.89) ไก่มีวิธีการขายแบบต่างขาย (ร้อยละ 100) วัว/สุกรเป็นโครงการเลี้ยงนำร่องและปุ๋ยและน้ำสกัดชีวภาพมีวิธีการขายแบบรวมขาย (ร้อยละ 100)

ตลาดขายผลผลิตจำแนกตามผลผลิตที่เกษตรกรผลิตในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ ข้าว ตลาดขายข้าวจะมีพ่อค้ามาซื้อ (ร้อยละ 71.27) มันฝรั่ง ตลาดขายมันฝรั่งจะมีพ่อค้ามาซื้อ (ร้อยละ 100)

ละ 68.29) ข้าวโพด ตลาดขายข้าวโพดจะมีพ่อค้ามาซื้อ (ร้อยละ 70) ไม้ผล ตลาดขายไม้ผลจะมีพ่อค้ามาซื้อ (ร้อยละ 53.85) ผักปลอดสารพิษ ตลาดขายผักปลอดสารพิษจะมีพ่อค้ามาซื้อ (ร้อยละ 50) เห็ด ตลาดขายเห็ดจะมีพ่อค้ามาซื้อ (ร้อยละ 80) ปลา ตลาดขายปลาจะมีสหกรณ์มาซื้อ (ร้อยละ 66.67) ไก่ไข่ ตลาดขายไข่จะมีบริษัทมาซื้อ (ร้อยละ 50) วัว/สุกร เป็นโครงการเลี้ยงนาร่อง และป้อนและน้ำสกัดชีวภาพ ตลาดขายจะขายในชุมชน (ร้อยละ 100)

ความสัมพันธ์กับผู้ซื้อจำแนกตามผลผลิตที่เกษตรกรในโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ ข้าวมีความสัมพันธ์เพียงผู้ซื้อผู้ขาย (ร้อยละ 90.91) มันฝรั่ง มีความสัมพันธ์เพียงผู้ซื้อผู้ขาย (ร้อยละ 82.93) ข้าวโพดมีความสัมพันธ์เพียงผู้ซื้อผู้ขาย (ร้อยละ 96.55) ไม้ผล มีความสัมพันธ์เพียงผู้ซื้อผู้ขาย (ร้อยละ 92.31) ผักปลอดสารพิษ มีความสัมพันธ์เพียงผู้ซื้อผู้ขาย (ร้อยละ 75) เห็ด มีความสัมพันธ์เพียงผู้ซื้อผู้ขาย (ร้อยละ 60) ปลา มีความสัมพันธ์เพียงผู้ซื้อผู้ขาย (ร้อยละ 88.89) ไก่ไข่ มีความสัมพันธ์เพียงผู้ซื้อผู้ขาย (ร้อยละ 75) วัว/สุกร เป็นโครงการเลี้ยงนาร่องและป้อนและน้ำสกัดชีวภาพ มีความสัมพันธ์แบบเพื่อน/พี่น้อง (ร้อยละ 100)

การวิเคราะห์ความสามารถขององค์กร (SWOT ANALYSIS)

จากการศึกษาสามารถดำรงอยู่ได้อย่างไรภายใต้วิกฤตเศรษฐกิจของกลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่บ้านเจดีย์แม่ครัว

- จุดแข็ง การประชุมกลุ่มของเกษตรกรทุกเดือนจะใช้วิธีการสหกรณ์ช่วยกันคิด ช่วยกันทำตามหลักประชาธิปไตยและทำให้เกษตรกรได้รับความรู้ใหม่ ๆ มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทราบถึงปัญหาและข้อมูลของเพื่อนสมาชิก และร่วมกันแก้ไขปัญหาการรวมกลุ่มทำกิจกรรม ทำให้การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดมีอำนาจในการรวมกันซื้อรวมกันขาย ลดค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยเคมีเนื่องจากสามารถผลิตปุ๋ยชีวภาพใช้เอง มีรายได้เสริม มีการวางแผนสร้างอาชีพไว้รองรับลูกหลาน และช่วยลดความเสี่ยงจากการประกอบอาชีพ เกษตรกรจะมีการรับฝากเงินออมทุกเดือน ทำให้เกษตรกรมีนิสัยรักการออม มีทุนการดำเนินงานและสามารถช่วยกันแก้ไขปัญหาด้านเงินแก่สมาชิกในยามฉุกเฉิน

- จุดอ่อน ในการประชุม บางครั้งเกษตรกรขาดความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุม ขาดประชุม ส่งผลให้เกิดความเข้าใจไม่ตรงกัน และบางครั้งเกิดบกพร่องในการประชาสัมพันธ์แจ้งข้อมูลข่าวสารให้แก่สมาชิกและการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรไม่สามารถจัดสรรพื้นที่ให้เป็นไปตามแนวทฤษฎีใหม่ได้ และเกษตรกรทฤษฎีใหม่เน้นให้รู้จักการพออยู่พอกิน ทำให้เกษตรกรเกิดความไม่แน่ใจในการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ว่าจะสามารถปลดปล่อยหนี้สินที่มีอยู่ได้จริง เนื่องจากมีหนี้สินมาก มีภาระดูแลบุตรและคนชรา และมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นทุกวัน

- โอกาสทั้งภาครัฐและเอกชนให้การส่งเสริมสนับสนุนด้านการผลิต ทุนการดำเนินงานและวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการทำเกษตร ช่วยเหลือด้านพันธุ์พืช ให้โอกาสไปศึกษาดูงานและมีเจ้าหน้าที่มาแนะนำให้ความรู้แก่เกษตรกร

- อุปสรรค การช่วยเหลือส่งเสริมสนับสนุนจากหลายหน่วยงานทำให้เกิดความซ้ำซ้อนและขาดความต่อเนื่องในการให้การสนับสนุน โดยเฉพาะด้านการผลิต และด้วยสภาพสังคมปัจจุบันที่มีการแข่งขัน จึงดิ้นรน มีความต้องการด้านวัตถุ และมีการจัดซื้อสิ่งอำนวยความสะดวก ทำให้มีการใช้จ่ายสูงและมีวิถีชีวิตเปลี่ยนไปจากเดิม และยังมีการใช้เทคโนโลยีแทนคน ทำให้เกษตรกรมีรายได้ลดลง

โครงสร้างตลาดเกษตรทฤษฎีใหม่ กิจกรรมแบบเดี่ยว คือ กิจกรรมไถนาสวนผสมกิจกรรมเลี้ยงปลา และกิจกรรมเลี้ยงไก่ กิจกรรมแบบกลุ่ม คือ กิจกรรมเมล็ดพันธุ์ข้าว กิจกรรม ปุ๋ย และน้ำสกัดชีวภาพ และกิจกรรมผักปลอดสารพิษ และกิจกรรมแบบผสม คือ กิจกรรมเพาะเห็ด

ปัจจัยหรือเงื่อนไขที่สำคัญต่อตลาดเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ ชนิด ปริมาณ และความหลากหลายของสินค้า ความแตกต่างของราคาที่ได้รับ ความยากง่ายของการคมนาคมที่เข้าถึงจุดจำหน่าย มีการมีปฏิสัมพันธ์ทางการตลาด และกระบวนการกลุ่ม

แนวทางการพัฒนาตลาดเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อให้กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่เกิดความยั่งยืนควรมีการพัฒนาดังนี้ การสร้างความแตกต่างให้กับสินค้า การรวมกลุ่มกันซื้อขายมากขึ้น และการวางแผนการผลิตร่วมกัน

4. กระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกร

เกษตรกรมีกระบวนการเรียนรู้ส่วนใหญ่มาจากกลุ่ม เพราะกลุ่มเปิดโอกาสให้สมาชิกได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันหาแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้ของกลุ่ม ซึ่งความรู้ของกลุ่มเกิดจากการอบรม ศึกษา ดูงาน การพูดคุยแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน การแก้ปัญหาาร่วมกัน และจากการที่ได้ทดสอบเกษตรกรโดยให้เกษตรกรกระทำการแบบทดสอบจึงทำให้เข้าใจเพิ่มมากขึ้นเกี่ยวกับกลุ่มว่า กลุ่มมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่มากพอสมควร แต่ในทางปฏิบัติ เกษตรกรไม่สามารถทำได้อย่างที่เพราะขนาดพื้นที่ ภาระเลี้ยงดูคนในบ้าน การส่งเสียลูกเรียนหนังสือ ทำให้เกษตรกรต้องดิ้นรนมากขึ้น ไม่สามารถปฏิบัติตามหลักทฤษฎีใหม่ได้อย่างเต็มที่ การที่ตัวของเกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจในการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่อยู่แล้ว ทำให้เกษตรกรเกิดความชำนาญ เกิดทักษะในการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่มากขึ้น เพราะถือว่าเป็นสิ่งที่มีพื้นฐาน เช่นการเกษตรที่ทำมาในอดีต แล้วเกษตรกรกลุ่มนี้ก็ยิ่งมีความสามัคคีกัน รู้จักเผยแพร่ความรู้ที่ได้จากการทดลอง ปฏิบัติ ไปสู่เพื่อนสมาชิกในกลุ่ม เช่นการทำน้ำสกัดชีวภาพ ซึ่งตอนนี้สมาชิกในกลุ่มแทบทุกคนสามารถทำน้ำสกัดชีวภาพได้เองโดยไม่ต้องซื้อเลย ทำให้ปลูกพืชผักของเกษตรกรนอก

จากจะได้คุณภาพแล้วยังลดต้นทุนอีกด้วย ทำให้กลุ่มนี้เกิดเจตคติที่ดีในการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยปฏิบัติตามเป้าหมายของเกษตรทฤษฎีใหม่ถึงแม้ว่าจะไม่สมบูรณ์ทั้งหมด อาจมาจากการเล็งดูบุตร หนี้สินในอดีต เป็นต้น เช่นการที่เกษตรกรหันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพแทนการใช้ปุ๋ยเคมีเพื่ออนุรักษ์ดิน น้ำ ชีวิตให้อยู่ยาวนาน ๆ มีการรวมกลุ่มในการออม เพื่อช่วยเหลือเพื่อนสมาชิกที่ลำบาก และเป็นการสร้างความเข้มแข็งและสามัคคีของสมาชิก ในการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มอย่างพร้อมเพียงรวมทั้งยอมเสียสละเวลาของตนเองเพื่อให้กลุ่มประสบผลสำเร็จ เช่น การร่วมประชุมกลุ่มทุกวันที่ 25 ของทุกเดือน โดยร่วมกันแก้ไขปัญหา ร่วมกันวางแผนพัฒนากลุ่ม เป็นต้น

จากการที่เกษตรกรได้ร่วมกันวางแผนพัฒนากระบวนการเรียนรู้ทำให้ทราบว่าเกษตรกรได้มีความต้องการที่จะศึกษา ดูงาน ทางด้านการเลี้ยงวัว เพราะเล็งเห็นว่า พื้นที่ของกลุ่มมีความอุดมสมบูรณ์พอควร และกลุ่มก็ได้ให้สมาชิกได้เลี้ยงนำร่องไปบ้างแล้ว ซึ่งเกิดผลดีเท่าที่ควร สมาชิกท่านอื่นจึงสนใจ และมีความต้องการที่จะศึกษา ดูงาน ทางด้านนี้กันมาก เพื่อจะได้นำเทคนิควิธีการจากการศึกษา ดูงานมาใช้ในการเลี้ยงของสมาชิกซึ่งจะเกิดประสิทธิภาพมาก และทำให้กลุ่มนี้มีความเข้มแข็ง และมั่นคงมากขึ้นในการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจจะได้อยู่รอดในสังคมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. เกษตรทฤษฎีใหม่เป็นการเกษตรที่ปรับเปลี่ยน และยืดหยุ่นให้เข้ากับเกษตรแต่ละพื้นที่ ดังนั้นการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ จะมีรูปแบบของแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน และมีการปรับเปลี่ยนส่วนของการจัดสรรที่ดินให้เข้ากับสภาพการผลิตของแต่ละบุคคล และแต่ละสถานที่
2. เห็นควรให้รัฐบาลและหน่วยงานของรัฐ ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ โดยส่งเสริมให้เกษตรกรได้มีความรู้ความเข้าใจ และมีเจตคติที่ดีต่อการทำการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ก่อน จึงค่อยแนะนำและสนับสนุนให้ปฏิบัติจริง
3. เห็นควรให้มีการจัดการเรียนการสอนในเรื่องการเกษตรทฤษฎีใหม่ที่มีเรื่องครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์หลักของการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ คือ รู้จักพออยู่พอกิน และสืบเนื่องถึงการทำการเกษตรแบบยั่งยืน
4. แนวทางการพัฒนารูปแบบการผลิต ควรมีการวางแผนการผลิตร่วมกัน เพื่อช่วยลดปัญหาเรื่องต้นทุนการผลิต ทั้งยังเป็นโอกาสในการต่อรองราคาด้านการตลาด และสะดวกในการวางแผนด้านการตลาดของกลุ่ม ซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรสามารถลดค่าใช้จ่ายในการขนส่งด้วย ดังนั้น หัวใจสำคัญของการทำตลาดสินค้าเกษตร อยู่ที่การวางแผนการผลิต

ข้อค้นพบ

1. เกษตรกรมีกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มเป็นหลัก จากเดิมเมื่อเริ่มโครงการ เกษตรกรจะเรียนรู้จากศึกษาดูงานอบรมอย่างต่อเนื่องแต่ระยะหลังเกษตรกรเรียนรู้จากการนำความรู้ที่ได้มาทดลองปฏิบัติ และหากประสบผลสำเร็จก็จะนำความรู้มาเผยแพร่แก่เพื่อนเกษตรกรในกลุ่ม เช่น การผลิตปุ๋ยชีวภาพ เพื่อใช้ในไร่นา, สมุนไพรไล่แมลงแทนการใช้ยาฆ่าแมลง
2. เกษตรกรส่วนหนึ่งยังยึดรายได้จากการปลูกพืชหลัก และได้ทำการเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นการเสริมรายได้ เมื่อการปลูกหลักประสบปัญหา เช่น ปีนี้ผลผลิตมันฝรั่งตกต่ำรายได้จากการเลี้ยงปลา และปลูกไม้ผลก็เป็นส่วนชดเชยหลังจากรายได้ในการปลูกมันฝรั่งลดน้อยลง
3. เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่สามารถมีรายได้จากการทำการเกษตรเพียงอย่างเดียว จำเป็นต้องทำงานเพื่อให้มีรายได้นอกภาคเกษตรด้วย เช่น ค้าขาย รับจ้างขับรถ
4. โครงสร้างของชุมชนมีลักษณะการรวมกลุ่มอยู่แล้วในพื้นที่ เช่น กลุ่มเกษตรกรทำสวนแม่แฝกใหม่, สหกรณ์ผู้ปลูกมันฝรั่งเชียงใหม่ และกลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นกลุ่มหนึ่งที่มีความเข้มแข็งในการรวมกลุ่มของเกษตรกรในชุมชน
5. เกษตรกรบางคนเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่ และยังเป็นสมาชิกกลุ่มอื่นด้วย ซึ่งทำให้สามารถได้รับ การสนับสนุน ส่งเสริมในหลาย ๆ ด้าน
6. รูปแบบการผลิตเกษตรกรยังใช้รูปแบบการผลิตแบบเดิม คือ ปลูกพืชชนิดไหน ก็ยังคงปลูกพืชแบบเดิมอยู่ แต่พัฒนาเรื่องพันธุ์พืช และการใช้ปุ๋ยโดยศึกษาจากเพื่อนบ้าน และทดลองเอง
7. การตลาดของเกษตรทฤษฎีใหม่ยังเป็นแบบต่างคนต่างขาย เนื่องจากมีปัจจัยด้านแหล่งซื้อขาย ข้อตกลงก่อนปลูกระหว่างเกษตรกรและบริษัท
8. การซื้อปัจจัยการผลิตเกษตรกรมักซื้อด้วยเงินสดจากร้านค้าในชุมชน และซื้อด้วย เงินเชื่อจากกลุ่มหรือสหกรณ์ เนื่องจากราคาที่เกษตรกรได้รับถูกกว่าซื้อด้วยเงินเชื่อจากร้านค้าโดยตรง
9. เกษตรกรมีการตัดสินใจในการผลิตตามแนวเกษตรทฤษฎีใหม่โดยเกิดการเรียนรู้จากการเห็นว่า เกษตรกรรายอื่นทำแล้วเกิดผลดี
10. มีเพียงบางกิจกรรมเท่านั้นที่มีลักษณะการดำเนินงานที่เด่นชัดในการรวมซื้อรวมขาย และร่วมกันวางแผนการผลิต เช่น กิจกรรมเมล็ดพันธุ์ข้าว มีการร่วมกันจัดสรรเมล็ดพันธุ์ข้าวให้สมาชิกนำไปปลูก และเมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตก็นำเมล็ดพันธุ์ข้าวไปคืนแก่กลุ่มเพื่อใช้เป็นเมล็ดพันธุ์ข้าวสำหรับการปลูกครั้งต่อไป, กิจกรรมผักปลอดสารพิษมีการร่วมกันวางแผนการผลิตและร่วมกันขาย

ปัญหาและอุปสรรค

1. สภาพดินฟ้าอากาศแปรปรวนเป็นอุปสรรคในการนัดหมายประชุม และยากลำบากต่อการเดินทางของเกษตรกรทำให้การนัดประชุมบางครั้งต้องเลื่อน
2. ทุกวันที่ 25 ของทุกเดือนจะมีการประชุมกลุ่ม แต่เนื่องจากเกษตรกรบางราย ติดภาระกิจในไร่นา ประกอบกับมีงานในชุมชนจึงทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมประชุมประจำเดือนได้ส่งผลถึงจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมซึ่งไม่ครบเต็มจำนวน
3. ด้วยสถานะภาพการเป็นนักศึกษาจึงทำให้ต้องแบ่งเวลาบางส่วนไปเพื่อการเตรียมตัวสอบและสอบ
4. เกษตรกรต้องทำงานในไร่นาช่วงกลางวันจึงทำให้มีเวลาในการให้ข้อมูลในช่วงเย็นเท่านั้น ส่งผลให้ต้องใช้เวลาในการเก็บข้อมูลยาวนาน
5. ในการสัมภาษณ์ที่วิจัยซึ่งไม่ใช่บุคคลในท้องถิ่นจึงต้องอาศัยที่วิจัยในท้องถิ่นเพื่อการนำทางซึ่งต้องเลือกเวลาที่วิจัยท้องถิ่นเลิกงานหรือมีเวลาว่างพาไปเท่านั้น
6. การติดต่อประสานงานยากลำบาก เนื่องจากผู้วิจัยท้องถิ่น คือ เกษตรกรที่ทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ในพื้นที่และทำให้มีเวลาว่างเฉพาะตอนเย็นอีกทั้งไม่มีโทรศัพท์ที่บ้านเวลาประสานงานต้องติดต่อผ่านเพื่อนบ้านแทน
7. การเก็บข้อมูลในช่วงเย็น ข้อมูลที่ได้ไม่ครบถ้วนเนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่หลังเลิกงานแล้วมักดื่มสุราทำให้ขาดสติในการให้ข้อมูล หรือบางครั้งให้ภรรยาเป็นผู้ให้ข้อมูลซึ่งทำให้ได้ข้อมูลไม่ครบถ้วน
8. เนื่องจากผู้วิจัยไม่ใช่บุคคลในท้องถิ่นทั้งหมดจึงทำให้มีปัญหาในด้านภาษาท้องถิ่น/ภาษาคำเมือง ซึ่งต้องใช้เวลาในการสัมภาษณ์นาน เพราะต้องอธิบายให้เข้าใจตรงกัน
9. ไม่ทราบถึงขั้นตอนและระยะเวลาของการส่งเอกสารอย่างครบถ้วนและชัดเจน จึงทำให้การส่งเอกสารเป็นไปอย่างล่าช้าและไม่ตรงเวลา ส่งผลให้ต้องมีการขยายระยะเวลาของการวิจัยออกไปอีกจากแบบสัมภาษณ์จะมีการสอบถามข้อมูลที่เป็นตัวเลข เช่น ปริมาณและราคาของ
10. ปัจจัยการผลิตและผลผลิตซึ่งเกษตรกรไม่สามารถระบุตัวเลขที่แน่นอนได้ทำให้ยากต่อการสรุปผล และคิดคำนวณในเชิงปริมาณ

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์

การเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม การผลิต การตลาด และกระบวนการเรียนรู้
ของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ กรณีศึกษา : ตำบลแม่แฝกใหม่
อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์นาย/นาง/นางสาว.....นามสกุล.....
บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ชื่อบ้าน.....ตำบล แม่แฝกใหม่
อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้ให้สัมภาษณ์

1. เพศ

() หญิง

() ชาย

2. อายุ.....ปี

3. สถานภาพการสมรส

() โสด

() หม้าย / หย่าร้าง

() สมรสแล้ว

() อื่น ๆ ระบุ.....

4.ฐานะในครอบครัวของผู้ให้สัมภาษณ์

() หัวหน้าครอบครัว

() บุตรของหัวหน้าครอบครัว

() สามี / ภรรยา

() อื่น ๆ ระบุ.....

5. ระดับการศึกษา

() ไม่ได้เรียนหนังสือ

() มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช.

() ประถมศึกษาตอนต้น (ป.4)

() อนุปริญญา ปวส. หรือเทียบเท่า

() ประถมศึกษาตอนปลาย (ป.6,ป.7)

()ปริญญาตรี

() มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3)

() อื่น ๆ ระบุ.....

6. จำนวนสมาชิกในครอบครัว.....คน

1. จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีรายได้เป็นของตนเอง.....คน

2. จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ต้องรับภาระเลี้ยงดู.....คน

7. สมาชิกที่เป็นแรงงานทั้งหมด.....คน

แยกเป็น แรงงานเกษตร.....คน

แรงงานนอกเกษตร.....คน

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม การผลิต การตลาด และกระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรผู้ให้สัมภาษณ์

1. การเป็นสมาชิกกลุ่ม (ระบุ ได้มากกว่า 1 กลุ่ม)
☐ กลุ่มออมทรัพย์	☐ กลุ่มเลี้ยงสุกร
☐ กลุ่มเพาะเห็ด	☐ กลุ่มเลี้ยงปลา
☐ กลุ่มเมล็ดพันธุ์ข้าว	☐ กลุ่มพืชผัก
☐ กลุ่มน้ำสกัดชีวภาพ	☐ กลุ่มมันฝรั่ง
☐ กลุ่มเลี้ยงไก่	☐ กลุ่มไม้ผลและผักปลอดสารพิษ
2. การมีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม
- 2.1 ท่านได้เข้าร่วมประชุมกับกลุ่ม จำนวนครั้ง/เดือน
- 2.2 ท่านได้มีการพูดคุยกับเพื่อนเกษตรกรเกี่ยวกับเรื่องเกษตรทฤษฎีใหม่ จำนวนครั้ง/เดือน
- 2.3 ในขณะที่มีการประชุมแต่ละครั้ง ท่านได้มีโอกาสในการเสนอข้อคิดเห็นอย่างน้อยเพียงใด
☐ 1 ครั้ง	☐ 3 ครั้ง
☐ 2 ครั้ง	☐ 4 ครั้งขึ้นไป
- 2.4 เมื่อมีปัญหาในการทำการเกษตร ท่านได้เสนอปัญหาที่เกิดขึ้นต่อกลุ่มเพื่อให้ร่วมกันแก้ไขปัญหาหรือไม่
☐ เสนอทุกครั้งที่ปัญหา
☐ เสนอเป็นบางครั้ง เนื่องจาก.....
☐ ไม่เคยเลย

ปัญหาที่นำมาแก้ไขร่วมกันกับกลุ่ม

เรื่อง	วิธีแก้ปัญหา

ปัญหาที่แก้ไขคนเดียว

เรื่อง	วิธีแก้ปัญหา

2.5 ท่านมีหุ้นอยู่ในกลุ่ม จำนวน.....หุ้น เป็นเงินบาท

2.6 ท่านได้นำเงินมาออกกับกลุ่ม จำนวน.....ครั้ง/ปี โดย

1. นำมาฝากเอง จำนวน.....ครั้ง / ปี

2. ฝากเพื่อนบ้านมา จำนวน.....ครั้ง / ปี

2.7 ท่านได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานภายนอกกลุ่ม จำนวน.....ครั้ง / ปี ได้แก่

1.....

2.....

3.....

4.....

5.....

6.....

7.....

8.....

9.....

2.8ท่านได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานภายในกลุ่ม(ฟาร์มเพื่อนเกษตรกรในพื้นที่)
จำนวน.....ครั้ง/ปี

2.9 ท่านได้มีโอกาสร่วมงานกิจกรรมของกลุ่มในการออกร้านภายนอก จำนวน.....
ครั้ง / ปี

3. สภาพที่ดิน

3.1 ครัวเรือนของท่านมีที่ดินทั้งหมด.....ผืนรวมเป็นเนื้อที่ทั้งหมด.....ไร่.....
งาน.....ตารางวา

เป็นของตนเอง.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

เช่า.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

ทำฟรี.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

อื่น ๆไร่.....งาน.....ตารางวา

3.2 ใช้ทำการเกษตรเป็นเนื้อที่ทั้งหมด.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

3.3 ใช้ทำการเกษตรทฤษฎีใหม่.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

3.4 พื้นที่ทั้งหมดแยกเป็น () ในเขตชลประทาน.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

() นอกเขตชลประทาน.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

3.5 ความสมบูรณ์ของดินที่ทำการเกษตร () สูง

() ปานกลาง

() ต่ำ

5. ปัจจัยการผลิตและการวางแผนการผลิต

5.1 ท่านคิดว่าราคาประเมินของที่ดินที่ทำการเกษตรทั้งหมดราคา.....บาท

5.2 แหล่งเงินทุน

เงินทุน	ตนเอง	กู้ยืม	
		แหล่ง	จำนวน
คังที่			
โรงเรือน			
ชุดสระ			
หมุ่นเวียน			
เมล็ดพันธุ์			
ปุ๋ย - ยา			

5.3 ก่อนการวางแผนการผลิต ท่านนำข้อมูลจากอะไรประกอบการวางแผนการผลิต

- () หาข้อมูลพื้นฐาน โดย () สมาชิกภายในกลุ่มแนะนำ
 () บุคคลภายนอกกลุ่มแนะนำ
 () ราคาพืชผล (ตลาด)
 () ใช้การตัดสินใจของตนเอง

๖. ขั้นตอน / วิธีการ

[illegible]

9. ข้อมูลการบริโภค

รายการ	ปริมาณ / ราคา
1. ข้าวสาร	
2. อาหารหมวดต่าง ๆ	
2.1 พืชผัก	
2.2 ผลไม้	
2.3 ปลา	
2.4 ไก่	
2.5 หมู	
2.6 เนื้อวัว / โค	
2.7 อาหารทะเล	
2.8 เห็ด	
3. ปุ๋ยชีวภาพ	

แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้

คำชี้แจง : ให้เกษตรกรทำเครื่องหมาย ✓ ลงหลังช่องว่างที่ต้องการ

กระบวนการเรียนรู้	นั่งฟัง เฉย ๆ	ร่วม ปฏิบัติ การ	สนทนา กลุ่ม ย่อย	แลกเปลี่ยน เปลี่ยน ความ คิดเห็น	การวาง แผน ร่วมกัน	ทดลอง ปฏิบัติ ตาม	แก้ไข ปัญหา ร่วมกัน	แบ่ง งาน กันทำ
อบรม เรื่อง...../...../..... เรื่อง...../...../..... เรื่อง...../...../.....								
วิจัย เรื่อง...../...../..... เรื่อง...../...../.....								
ประชุม เรื่อง...../...../..... เรื่อง...../...../.....								

ศึกษาดูงาน								
เรื่อง.....								
...../.....								
...../.....								
เรื่อง.....								
...../.....								
...../.....								
เรื่อง.....								
...../.....								
...../.....								

แบบสอบถามทัศนคติเกี่ยวกับการเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร

คำชี้แจง : เกษตรกรเห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย ✓
ลงหลังข้อความในช่องว่างที่ต้องการ (ทำเครื่องหมายได้มากกว่า 1 ข้อ)

ที่	ข้อความ	เห็น ด้วย มาก ที่สุด	เห็น ด้วย มาก	เห็น ด้วย ปาน กลาง	เห็น ด้วย น้อย	ไม่ แน่ ใจ	ไม่ มี ผล
	1.1 จิตวิญญาณ						
1.	ถ้าไม่มีกลุ่มทฤษฎีใหม่การทำไร่นาของท่านจะไม่สำเร็จ						
2.	ถ้าไม่มีท่านร่วมประชุมกลุ่มจะส่งผลต่อเกษตรกรรายอื่น						
3.	ถ้าไม่มีกลุ่มทฤษฎีใหม่ก็จะไม่มีการรวมกลุ่มเช่นที่ท่านทำอยู่						
4.	ถ้าไม่มีกลุ่มทฤษฎีใหม่เกษตรกรก็จะไม่รู้จักรักการพอกินพอกิน						
5.	ถ้าไม่มีกลุ่มทฤษฎีใหม่เกษตรกรก็จะไม่รู้จักรักการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า						
	1.2 วิธีคิด						
6.	การคิดร่วมกันของสมาชิกทำให้เกษตรกรรู้เกี่ยวกับ “ทฤษฎีใหม่” มากขึ้น						
7.	จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องการต้องรักษาสังแวดล้อม, พืช, สัตว์, น้ำ, ดิน, แมลงในฟาร์มให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสมดุล						
8.	สมาชิกในกลุ่มต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน						
9.	การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของสมาชิกทำให้เกษตรกรรู้และเข้าใจเกี่ยวกับ “ทฤษฎีใหม่” มากขึ้น						
10.	การเกษตรทฤษฎีใหม่สอนให้เกษตรกรรู้จักตนเองและการอยู่ร่วมกัน						

	1.3 อุดมการณ์						
11.	ความเพียงพอเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของชีวิต						
12.	เห็นด้วยไหมที่มีการมีชีวิตและครอบครัวสำคัญเท่านั้น ?						
13.	การเกษตรทฤษฎีใหม่ควรเน้นการพออยู่พอกิน						
14.	การเกษตรทฤษฎีใหม่ช่วยให้ท่านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น						
15.	การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ต้องการความสามัคคีจึงจะบรรลุวัตถุประสงค์						

แบบสอบถามพฤติกรรมเกี่ยวกับการเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร

คำชี้แจง : หลังจากทำการเกษตรทฤษฎีใหม่เกษตรกรเห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงหลัง ข้อความใจช่องว่างที่ต้องการ

ที่	ข้อความ	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	ไม่เปลี่ยนแปลง	หมายเหตุ
1.	เกษตรกรมีเวลาอยู่บ้านมากขึ้น						
2.	เกษตรกรสามารถที่จะบริโภคมากขึ้น						
3.	เกษตรกรรู้จักอดออมมากขึ้น						
4.	ทำให้เกษตรกรมีงานทำ						
5.	เกษตรกรรู้จักการผลิตที่หลากหลาย						
6.	เกษตรกรมีการปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้น						
7.	เกษตรกรมีโอกาสร่วมงานชุมชนกันมากขึ้น						
8.	มีการรวมกลุ่มในการซื้อปัจจัยการผลิต						
9.	มีการรวมกลุ่มในการขายสินค้า						
10.	มีการรวมกลุ่มในการออม						
11.	มีการแบ่งงานให้สมาชิกในกลุ่มรับผิดชอบร่วมกัน						

แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการเกษตรทฤษฎีใหม่

คำชี้แจง : ให้อ่านแต่ละข้อแล้วเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดของแต่ละข้อ จากตัวเลือก ก , ข , ค

1. การเกษตรทฤษฎีใหม่มีทั้งหมดกี่ขั้นตอน
 - ก. 1 ขั้น
 - ข. 2 ขั้น
 - ค. 3 ขั้น
2. วิธีการปฏิบัติตามทฤษฎีใหม่มีการแบ่งไร่นาออกเป็น 4 ส่วน มีอัตราส่วนเท่าไรบ้าง
 - ก. 30 : 20 : 10 : 10
 - ข. 30 : 30 : 20 : 20
 - ค. 30 : 30 : 30 : 10
3. การจัดสรรพื้นที่ตามหลักการของทฤษฎีใหม่ โดยการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน มีอัตราส่วนคือ 30 : 30 : 30 : 10 หมายความว่าอย่างไร
 - ก. ข้าว ที่อยู่อาศัย พืชไร่ สระน้ำ
 - ข. ข้าว สระน้ำ พืชไร่และพืชสวน ที่อยู่อาศัย
 - ค. ข้าว สระน้ำ ที่อยู่อาศัย พืชไร่
4. “พออยู่พอกิน พึ่งตนเอง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน” ตรงกับหลักทฤษฎีใหม่ในขั้นใด
 - ก. ขั้นที่ 1
 - ข. ขั้นที่ 2
 - ค. ขั้นที่ 3
5. “มีการรวมพลังเกษตรกรในรูปกลุ่ม หรือสหกรณ์ ร่วมแรง ร่วมใจกัน ดำเนินการ” ตรงกับหลักทฤษฎีใหม่ในขั้นใด
 - ก. ขั้นที่ 1
 - ข. ขั้นที่ 2
 - ค. ขั้นที่ 3
6. “มีการร่วมค้ากับธุรกิจเอกชนโดยร่วมมือกับแหล่งเงิน และแหล่งพลังงานช่วยในการลงทุน” ตรงกับหลักทฤษฎีใหม่ในขั้นใด
 - ก. ขั้นที่ 1
 - ข. ขั้นที่ 2
 - ค. ขั้นที่ 3

7. ถ้ามีพื้นที่น้อยกว่า 5 ไร่ สามารถที่จะทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ได้หรือไม่ เพราะอะไร
 - ก. ได้ เพราะขึ้นอยู่กับการจัดสรรที่ดินและใช้ประโยชน์ได้ตามหลักทฤษฎีใหม่
 - ข. ไม่ได้ เพราะไม่ตรงตามหลักของทฤษฎีใหม่
 - ค. ไม่ได้ เพราะพื้นที่น้อยเกินไป
8. ใครเป็นผู้ริเริ่มการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่
 - ก. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
 - ข. พระบาทสมเด็จพระภูมิพลอดุลยเดช
 - ค. พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
9. ได้มีการนำหลักการใดมาใช้ร่วมกับการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ในขั้นที่ 2
 - ก. หลักความเพียงพอ
 - ข. หลักสหกรณ์
 - ค. หลักความร่วมมือ
10. ปัจจัยใดที่ทำให้การทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ประสบความสำเร็จ
 - ก. ทุน
 - ข. ตลาด
 - ค. ความร่วมมือ
11. การผลิตตามหลักการเกษตรทฤษฎีใหม่คิดถึงสิ่งใดเป็นอันดับแรก
 - ก. การค้าขาย
 - ข. การบริโภค
 - ค. การแจกจ่าย
12. เศรษฐกิจพอเพียงเน้นสิ่งใดเป็นพื้นฐาน
 - ก. การอยู่รอด
 - ข. การพออยู่พอกิน
 - ค. ความร่วมมือ
13. เศรษฐกิจพอเพียงมีเพื่อต้องการให้มนุษย์เข้าใจถึงอะไรมากที่สุด
 - ก. เงิน
 - ข. ชีวิต
 - ค. สังคม

14. “เศรษฐกิจพอเพียง” หมายความว่าอะไร
- ก. ความพุ่มเฟิย เหลือกินเหลือใช้
 - ข. ความมีเหตุผล รู้จักประมาณ
 - ค. ใช้อย่างเต็มที่ เพื่อสนองความต้องการ
15. เหตุใดจึงต้องแบ่งที่ดินเป็นอัตราส่วน 30 : 30 : 30 : 10
- ก. เพราะความเหมาะสม
 - ข. เพราะเป็นหลักที่ถูกกำหนดไว้
 - ค. เพราะอยากให้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่อย่างเต็มที่
16. เหตุใดจึงเกิด “ทฤษฎีใหม่”
- ก. เพราะต้องการให้เกษตรกรพออยู่พอกิน
 - ข. เพราะต้องการให้เกษตรกรมีรายได้
 - ค. เพราะต้องการให้เกษตรกรมีอาชีพ
17. “พึ่งตนเองทางสังคม” หมายความว่าอย่างไร
- ก. มีการเชื่อมโยงกันโดยทำงานเป็นกลุ่ม
 - ข. อยู่รอดได้ในสังคม
 - ค. หาช่องทางเจริญรุ่งเรือง
18. “พึ่งตนเองทางทรัพยากร” หมายความว่าอย่างไร
- ก. รู้จักใช้อย่างฉลาด
 - ข. ใช้อย่างพุ่มเฟิย
 - ค. ใช้เพื่อสนองความต้องการ
19. “พึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ” หมายความว่าอย่างไร
- ก. เพิ่มรายได้
 - ข. มีงานทำ
 - ค. มุ่งลดรายจ่าย
20. “พึ่งตนเองทางจิตใจ” หมายความว่าอย่างไร
- ก. รู้จักพอ
 - ข. ทำตนให้เป็นที่พึ่งตนเอง
 - ค. มุมนะ

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการเกษตร. 2540. **ทฤษฎีใหม่: การบริหารจัดการที่ดิน และน้ำเพื่อการเกษตร ตามแนวพระราชดำริ**. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์.
- เกษม พวงจิก. 2539. **การเกษตรแบบทฤษฎีใหม่**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต.
- งานส่งเสริมและพัฒนา ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2539. “ทฤษฎีใหม่”. **จุลสารจุฬาริวิจัย**. 12 (ธันวาคม): 6 – 7.
- จิรพรรณ กาญจนะจิตร. 2538. **การพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชมชวน บุญระหงษ์, วิทยา จันทะวงศ์ศรี และทัศนีย์ ปาลี. 2543. **ระบบตลาดทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับสินค้าเกษตรยั่งยืน**. ม.ป.ท.
- ชูเกียรติ ลีสุวรรณ. 2535. **กระบวนการตัดสินใจในการปลูกหม่อน และเลี้ยงไหมของเกษตรกรจังหวัดแพร่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ถนอมจิตร ใจเมคา. **สมาชิกกลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่**. 2546. สัมภาษณ์. 17 พฤษภาคม.
- ทองคำ จอมแก้ว. **สมาชิกกลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่**. 2546. สัมภาษณ์. 17 พฤษภาคม.
- ธีรยุทธ์ จอมแก้ว. **สมาชิกกลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่**. 2546. สัมภาษณ์. 17 พฤษภาคม.
- ณรงค์ฤทธิ์ ผุสดี. 2534. **การดำเนินงานทางการตลาดของตลาดกลางข้าวเปลือกในจังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดพิษณุโลก**. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิพนธ์ กิตติสมิทธิ์. 2534. **ตลาดสินค้าเกษตรและการพัฒนาที่นำมาใช้ในประเทศ**. กองส่งเสริมและพัฒนาตลาด, กรมการค้าภายใน.
- นิตา ชูโต. 2542. **การวิจัยเชิงคุณภาพ**. กรุงเทพมหานคร: พี.เอ็น.การพิมพ์.
- เนียน คำมูลตรี. 2536. **การศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร : ศึกษาเฉพาะกรณีสหกรณ์การเกษตรอากาศอำนวย จำกัด**. เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ประเวศ วะสี. 2537. **ความหลากหลายทางชีวภาพกับการพัฒนาที่ยั่งยืน**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

ประสิทธิ์ ดงยิ่งศิริ. 2536. **ทฤษฎีและนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมาธิราช.

ปราโมทย์ ไม้กลัด. 2540. **พระบิดาของแผ่นดิน**. กรุงเทพมหานคร: อักษรสยามการพิมพ์.

พันธุ์ทิพย์ रामสูต. 2540. **การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม**. กรุงเทพมหานคร: พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด.

พูนสิน เจือมประ โคน. 2543. **ผลการเข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริ
ของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการในจังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

มาชาโนบุ ฟูกูโอกะ. 2533. **“ปฏิกิริยาสมัยด้วยฟางเส้นเดียวทางออกของเกษตรกรรมและ
อารยธรรมมนุษย์”**. แปลโดย รสนา โตสิตระกูล. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
เรือน จันท์แก้ว. **สมาชิกกลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่**.
2546. สัมภาษณ์. 17 พฤษภาคม.

สมชัย คอทอง. **สมาชิกกลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่**.
2546. สัมภาษณ์. 17 พฤษภาคม.

สมาคมอนุรักษ์ดินและน้ำแห่งประเทศไทย. 2539. **“ทฤษฎีใหม่การขุดสระน้ำประจำไร่นา”**.
วารสารอนุรักษ์ดินและน้ำ. 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม):23 - 26.

สรยุทธ มีนะพันธ์. 2536. **เศรษฐศาสตร์การจัดการ**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทซีเอ็ดยูเคชั่น.
สังสิต พิริยธรรค์. 2542. **“เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองในมิติใหม่ในการพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคม”**. ในการสัมมนาทางวิชาการ ประจำปี 2542, คณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์, ครั้งที่ 22, 26 มีนาคม 2542.

สำนักงานเกษตรอำเภอสันทราย. 2546. **ข้อมูลพื้นฐานอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ [เอกสาร
ภายใน]**. เชียงใหม่: สำนักงาน. (อัดสำเนา).

สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา. 2545. **การจัดการและการวางแผนธุรกิจ**. กรุงเทพมหานคร: สำนัก
มาตรฐานอุดมศึกษา.

สุนนา อยู่โพธิ์. 2524. **หลักการตลาด**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: 342.

เสรี พงศ์พิศ. 2532. **“บทนำ”**. **คิธีวจากไพร่หนีนายสุธนาการแห่งขุนเขา**. ม.ป.ท.

เสรี วงษ์มณฑา. 2542. **กลยุทธ์การตลาด: การวางแผนการตลาด**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทธีระฟิล์ม
และไซเท็กส์ จำกัด.

แสวง ริมประนาม. 2537. **ผลจากการยอมรับการผลิตแบบไร่นาสวนผสมของเกษตรกรจังหวัด
นครราชสีมา**. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.

ศรีทูล ฉาชัย. 2536. กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการศึกษา อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญา
โท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อนันต์ คำดุ่น. สมาชิกกลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่.
2546. สัมภาษณ์. 17 พฤษภาคม.

อุทุมพร เพชรรักษ์. สมาชิกกลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่ตำบลแม่แฝกใหม่ อำเภอสันทราย จังหวัด
เชียงใหม่. 2546. สัมภาษณ์. 17 พฤษภาคม.

อัญชนา จุลศิริ. 2540. ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมของอาจารย์พยาบาลต่อการเรียนการสอนโดย
มีทฤษฎีทางการพยาบาลเป็นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Kock, James V. 1974. **Industrial Organization and Price**. New Jersey: Prentice-Hall. p.113-
122.

Schumacker, E.F. 1973. **Small is Beautiful**. New York: Harper and Row.

รายชื่อเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ ต.แม่แฝกใหม่ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่

1	นางวนิดา สุรินทร์ธรรม	31	นายองอาจ วงศ์จันทร์มา
2	นายสมนึก วงศ์สุวรรณ	32	นายบุญปิ่น ตันพงศ์
3	นายคำมูล วงศ์จันดา	33	นายจันทร์ตา ทะวิสัย
4	นายพรหม ใจเมคา	34	นายจำรัส ตนตรง
5	นายอนันต์ คำตู่	35	นางครรชนี เป็งชัย
6	นายประเสริฐ ใจเมคา	36	นางพิมพ์ร ดวงดี
7	นางนวลศรี ใจตารักษ์	37	นายวิเวศน์ จอมแก้ว
8	นายศรีบุตร ลำปิ่น	38	นายประจักษ์ ใจตารักษ์
9	นายสมเกียรติ พรหมเสน	39	นายปรีชา มะโน
10	นายอินสม บุญเรือง	40	นายอาทิตย์ จอมงาม
11	นายอุทัย ทะวิสัย	41	นายจินดา ใจคำ
12	นายปิ่นอินทร์ พุทธโส	42	นายทวี อินแก้ว
13	นายรัชชัย อินประมูล	43	นายเรือน จันท์แก้ว
14	นายบรรจง ปละมัย	44	นางสาวอุทุมพร เพชรรักษ์
15	นายปิ่น จันท์แก้ว	45	นายสุทัศน์ ชัยวงศ์ทิพย์
16	นางถนอมจิตร ใจเมคา	46	นายสุรพงศ์ ปละมัย
17	นายสำราญ ญาณะรังษี	47	นายทองคำ จอมแก้ว
18	นายฤทธิ์ เป็งพรหม	48	นายประสงค์ สุวรรณ
19	นายสมชัย คอทอง	49	นายบุญมี วิชาษา
20	นายพิจารณ์ วิชาษา	50	นายประหยัด ปละมัย
21	นายวิโรจน์ จีวี	51	นางสำรวย เป็งธินา
22	นายสง่า ลำปิ่น	52	นายเสงี่ยม วิชาษา
23	นายสมบูรณ์ ใจเมคา	53	นางลาวัลย์ กองเงิน
24	นายอินคำ แสงอินทร์	54	นายผัด ศรีบุญเรือง
25	นายวิสุทธิ์ เป็งนวล	55	นางสาวอนงค์ สุวรรณ
26	นายจันทร์นวล กันทะวี	56	นายแก้ว ดีบคำ
27	นายขุน กันทะวี	57	นางมยุรี กองเงิน
28	นายปิ่น ทายะติ	58	นางอำไพ ชมพู
29	นายองอาจ กันทะวี	59	นายบรรจง เจริญชัย
30	นายแสวง บุญล่อ	60	นางทองเหรียญ พรหมมา